

**CONCEPT
JAARVERSLAG &
JAARREKENING 2016**

MEI 2017

versie 1.1

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1	Bestuurlijke samenvatting	4
1.1	Inleiding	5
1.2	Leeswijzer	6
1.3	Samenstelling van het bestuur	8
1.4	Financieel resultaat 2016	10
1.5	Financiële samenvatting	16
Hoofdstuk 2	Programma's	17
Programma 1	Bestuur	18
Programma 2	Openbare orde en veiligheid	22
Programma 3	Beheer openbare ruimte	25
Programma 4	Economische zaken	29
Programma 5	Onderwijs en vrije tijd	32
Programma 6	Inkomensondersteuning	38
Programma 7	Sociaal domein	41
Programma 8	Duurzaamheid en milieu	46
Programma 9	Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	49
Hoofdstuk 3	Paragrafen	55
3.1	Paragraaf Bedrijfsvoering	56
3.2	Paragraaf Financiering	63
3.3	Paragraaf Grondbeleid	66
3.4	Paragraaf Lokale heffingen	74
3.5	Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen	78
3.6	Paragraaf Verbonden partijen	85
3.7	Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing	97
Hoofdstuk 4	Jaarrekening	108
4.1	Balans per 31 december 2016	109
4.2	Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening	111
4.3	Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	112
4.4	Toelichting op de balans	115
4.5	Reserves en voorzieningen	123
4.6	Toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves	130
4.7	Analyses	131
	Programma 1 Bestuur	132
	Programma 2 Openbare orde en veiligheid	135
	Programma 3 Beheer openbare ruimte	136
	Programma 4 Economische zaken	138
	Programma 5 Onderwijs en vrije tijd	139
	Programma 6 Inkomensondersteuning	141
	Programma 7 Sociaal domein	142
	Programma 8 Duurzaamheid en milieu	145
	Programma 9 Ruimtelijke ordening en huisvesting	148
4.8	Incidentele baten en lasten	151
4.9	Onvoorzien	155
4.10	Algemene dekkingsmiddelen	156
4.11	EMU saldo	157
	Vaststellingsbesluit	158
	Controleverklaring	159

Hoofdstuk 5	Bijlagen	161
5.1	Kerngegevens	162
5.2	Investeren met gemeenten (IMG)	163
5.3	Niet afgesloten investeringen van voorgaande jaren	164
5.4	Voortgang investeringen 2016	166
5.5	Ontwikkeling van de begroting 2016	171
5.6	Algemene uitkering	173
5.7	Specifieke uitkeringen (SISA)	174
5.8	Verantwoording fractieondersteuning	177

Hoofdstuk 1 Bestuurlijke samenvatting

1.1 INLEIDING

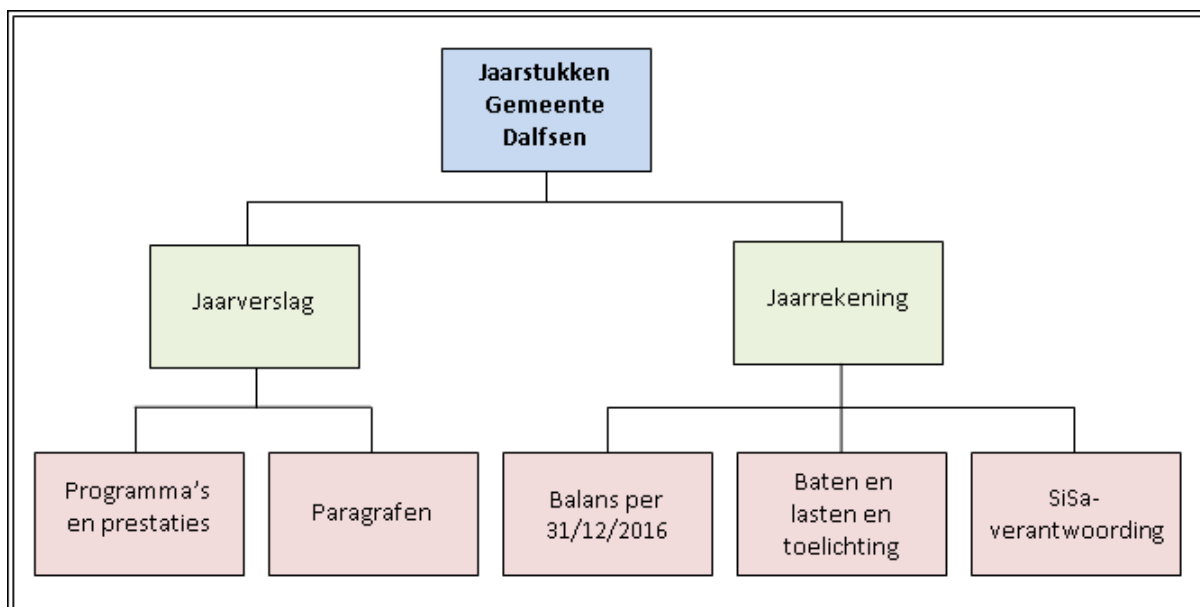
Met deze programmarekening leggen wij in beleidsmatige en financiële zin verantwoording af over 2016. Het bestuursprogramma 2014-2018 vormt de basis voor het beleid gedurende die periode en is daarmee ook input voor het jaar 2016 geweest. We kunnen terug kijken op 2016 als een goed jaar. Zowel het bestuursprogramma (jaarschijf t/m 2016) als de begroting 2016 zijn qua uitvoering in grote lijnen volgens plan verlopen. Ook in financiële zin kunnen we tevreden zijn. Het jaar 2016 resulteert in een beperkt overschot. Daarmee komen wij dichterbij nul, na jaren van grote overschotten. In dit verband maken wij graag melding van ons onderzoek naar de rekeningsaldi over de afgelopen jaren, dat begin 2017 is uitgevoerd. Dit heeft een duidelijk beeld opgeleverd van de structurele en incidentele voordelen in de jaarrekening. Op basis daarvan is een vertaalslag gemaakt naar de begroting 2017 en verder: er is sprake van structurele financiële ruimte. De concrete resultaten presenteren wij u bij de Perspectiefnota 2018.

Nu eerst terug naar het jaar 2016. Naast het feit dat er veel regulier werk is verzet, zijn er ook veel bijzondere zaken aan de orde geweest. Voorbeelden hiervan zijn:

- Verdere uitvoering van het Waterfront inclusief de Cichoreifabriek en de Witte Villa;
- voorbereidingen kulturhus De Spil;
- herontwikkeling van het Kroonplein;
- de eerste stappen van centrumvisie kern Dalfsen;
- huisvesting vergunninghouders;
- voorbereidingen omgevingswet;
- doorvoeren wijzigingen in het Besluit begroting en verantwoording (BBV);
- Schat van Dalfsen;
- verdere implementatie van het sociaal domein;
- overgang van belastingen naar GBLT.

Wij kunnen en durven te stellen dat Dalfsen stevig aan de weg timmert. Onze ontwikkelagenda kent diverse grote projecten, die in voorbereiding, uitvoering of in afronding zijn. In veel gevallen is de wijze van realisatie kenmerkend voor Dalfsen: via participatie en financieel sluitend. Wij willen die lijn graag doorzetten naar de toekomst, zodat onze inwoners onze gemeente als woon- en werkomgeving blijven waarderen.

1.2 LEESWIJZER

Hoofdstuk 1:

De bestuurlijke samenvatting. Hierin wordt op hoofdlijnen het resultaat over 2016 verklaard en de beleidsmatige verantwoording gegeven.

Hoofdstuk 2:

Per programma wordt aangegeven welke prestaties we hebben gerealiseerd en welke niet. Wanneer er nog acties uit de jaarrekening 2015 open stonden dan wordt hier een update over gegeven.

Conform de 1ste en 2de bestuursrapportage maken we ook bij de jaarrekening gebruik van het stoplichtmodel.

●	prestatie is volledig gerealiseerd. Deze prestaties worden niet nader toegelicht
●	prestatie is niet of gedeeltelijk gerealiseerd. Deze prestaties zijn voorzien van een toelichting.

Aangezien het hier over de finale beoordeling van de realisatie van prestaties over 2016 gaat, is oranje komen te vervallen. Voor een prestatie die in enkele jaren gerealiseerd wordt, komt het voor dat deze nog niet is afgerond, maar voor het jaar 2016 wel gerealiseerd (dus groen) is.

Bij het kopje 'Wat heeft het gekost?' wordt een tabel gepresenteerd met de financiële resultaten over het jaar 2016. In paragraaf 4.6 geven we een uitgebreide verschillenanalyse per programma vergezeld door verschillende financiële tabellen en grafieken. Doordat we werken met afrondingen op 1.000-tallen kunnen zich geringe afrondingsverschillen voordoen.

In de jaarrekening 2016 is - door een verschuiving van de post vreemde delingen van programma 6 naar programma 5 - de programma indeling ten opzichte van de jaarrekening 2015 gewijzigd. In de vergelijkbaarheid bij de vraag 'Wat heeft het gekost' zijn de cijfers 2015 hierop aangepast. Totaal komt het wel uit zoals in de programma's 2016 is opgenomen. Ook hier blijkt de afronding in 1.000 -tallen.

programma		rek 2015	2015 in rek 2016	afwijking
5	lasten	-6.366	-6.454	88
	baten	438	461	-23
	afronding	-1	-1	-
	saldo	-5.929	-5.994	65
6	lasten	-4.428	-4.340	-88
	baten	2.955	2.932	23
	afronding	-	-1	1
	saldo	-1.473	-1.409	-64
	totaal saldo	-7.402	-7.403	1

bedragen * € 1.000

Hoofdstuk 3:

De paragrafen uit hoofdstuk 3 zijn voorgeschreven in het 'Besluit Begroting en Verantwoording gemeenten en provincies' (BBV). Deze paragrafen bevatten een dwarsdoorsnede over alle programma's van het jaarverslag, waarbij er wordt ingegaan op de relevante beleids- en beheeraspecten. Er wordt aangesloten bij de opzet van de paragrafen in de programmabegroting 2016 - 2019 vanuit de invalshoeken: bedrijfsvoering, financiering, grondbeleid, lokale heffingen, onderhoud kapitaalgoederen, verbonden partijen en weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Hoofdstuk 4:

Dit hoofdstuk bevat de jaarrekening 2016 en bestaat uit de balans, een overzicht baten en lasten, een overzicht van de reserves en voorzieningen, analyses, incidentele baten en lasten, onvoorzien en algemene dekkingsmiddelen. Dit alles, waar nodig, aangevuld met een toelichting. Het onderdeel jaarrekening is het document waarop de accountant toetst en wordt gecompliceerd door het toevoegen van het vaststellingsbesluit. De controleverklaring van de accountant wordt u separaat toegezonden.

Conform het BBV vindt een vergelijking plaats tussen de begroting en de jaarrekening. Het verschil tussen beide wordt voor een beter inzicht ingedeeld naar de volgende componenten:

- directe baten en lasten (hier heeft de budgethouder het meeste invloed op);
- toegerekende kapitaallasten (rente en afschrijving als gevolg van de investeringen);
- toegerekende apparaatskosten (zijn een gevolg van diverse factoren en omstandigheden, zoals salarissen, huisvesting en overhead etc.);
- het gerealiseerde totaal saldo van baten en lasten (is verplicht op grond van het BBV);
- reservemutaties;
- gerealiseerd resultaat (is verplicht op grond van het BBV).

Op basis van deze vergelijking komen de verschillen per product naar voren.

Het gerealiseerde resultaat (dus na verrekening met eventuele reserves) is in feite het 'echte' saldo van een programma. Om een scala aan toelichtingen te voorkomen, is er voor gekozen per product alleen de verschillen groter dan € 25.000 van een verklaring te voorzien.

Hoofdstuk 5:

In het laatste hoofdstuk zijn tenslotte de verplichte bijlagen opgenomen. De bijlagen bestaan onder andere uit Single information Single audit (SiSa), de kerngegevens en Investeren met Gemeenten.

1.3 SAMENSTELLING VAN HET BESTUUR

De gemeenteraad heeft in de gemeente Dalfsen 21 leden. Het college bestaat uit de burgemeester, de heer H.C.P. Noten en drie wethouders, de heer N.L. Agricola, de heer M.R.H.M. von Martels en de heer R.W.J. van Leeuwen. De gemeentesecretaris/algemeen directeur, de heer J.H.J. Berends is bij de vergaderingen van B&W aanwezig als secretaris en adviseur.

Samenstelling college van B&W

De samenstelling van ons college is als volgt:

v.l.n.r. wethouder Von Martels, wethouder Van Leeuwen, wethouder Agricola en burgemeester Noten

Het college vergadert iedere week op dinsdag. Ieder lid van B&W is verantwoordelijk voor een aantal specifieke beleidsterreinen (portefeuilles) van de gemeente.

Portefeuilleverdeling college van B&W

Burgemeester drs. H.C.P. Noten

Kabinet en representatie, dienstverlening algemene bestuurlijke aangelegenheden, openbare orde en veiligheid, rampenbestrijding, bestuurszaken en communicatie, privaatrechtelijke en juridische zaken, personeel en organisatie, strategische beleidsvorming, burgerzaken, internationale aangelegenheden, intergemeentelijke samenwerking, facilitaire zaken, informatievoorziening en automatisering, project WOC campus Nieuwleusen (in samenwerking met wethouder Van Leeuwen) en project Waterfront (in samenwerking met wethouder Van Leeuwen).

Wethouder N.L. Agricola

Economische zaken, agrarische zaken en plattelandsvernieuwing, openbare werken, beheer en onderhoud gemeentelijke gebouwen, milieu en duurzaamheid, afvalbeleid, integrale handhaving, ruimtelijke ontwikkeling, volkshuisvesting, monumenten en archeologie.

Wethouder jhr. M.R.H.M. von Martels

Welzijn, jeugd(hulp), gehandicaptenbeleid, WMO, sport, sportaccommodaties (beheer), cultuur, maatschappelijk werk, volksgezondheid, recreatie en toerisme, onderwijs en educatie, coördinatie beleid kernen en project Ruimte voor de Vecht.

Wethouder drs. R.W.J. van Leeuwen

- Werkgelegenheid en participatie, waterbeleid en waterschap, financiën, planning en control, grondexploitaties, bedrijventerreinen, structuurvisies, energiebedrijven, werkvoorzieningschappen (WEZO/Larcom), verkeer en vervoer, project Waterfront (coördinerend; in samenwerking met burgemeester Noten), project WOC campus Nieuwleusen (coördinerend; in samenwerking met burgemeester Noten), project centrum invulling Hoonhorst, project Kroonplein en centrumvisie kern Dalfsen.

Samenstelling gemeenteraad

De gemeenteraad van Dalfsen heeft de volgende zetelverdeling:

Zetelverdeling	2014-2018
Gemeentebelangen	9
CDA	6
ChristenUnie	3
Partij van de Arbeid	1
D66	1
VVD	1
Totaal	21

Gemeentebelangen	J.G. Ellenbroek, E.J. Hof, G.M.M. Jutten, H.G. Kappert, H.A.J. Kleine Koerkamp, P.B.M. Meijerink, J.G.J. Ramaker, A. Schuurman en I.G.J. Snijder - Haarman
CDA	A.C. Koetsier, R.H. Kouwen, T.B.M. Logtenberg, A.J. Ramerman, J. Schiphorst - Kijk in de Vegte en J.W. Uitslag
ChristenUnie	H. Lassche - Visscher, A. Nijburg en L.M. Nijkamp
Partij van de Arbeid	J.J. Wiltvank
D66	J.T.P.M. Rooijackers
VVD	R.P.Schuring tot 31 oktober 2016 en vanaf 31 oktober 2016 G.J. Veldhuis

1.4 FINANCIËEL RESULTAAT 2016

In de begroting 2016 (boekwerk programmabegroting 2016) die op 5 november 2015 is vastgesteld, was een positief saldo begroot van € 151.000. Door de financiële wijzigingen uit de bestuursrapportages 2016 en de gemeentefondscirculaires kwam de begroting na wijzigingen uit op € 639.000 positief.

In de tabel hierna is het financieel verloop in hoofdlijnen weergegeven.

Financieel verloop in hoofdlijnen	2016
Saldo programmabegroting 2016	151.000
Gemeentefonds Septemercirculaire 2015	35.000
Gemeentefonds Meicirculaire 2016	396.000
1 ^{ste} bestuursrapportage 2016	-397.000
2 ^{de} bestuursrapportage 2016	329.000
Gemeentefonds septemercirculaire 2016	125.000
Verwacht saldo jaarrekening	639.000

(bedragen in euro's; - = nadeel)

Het verwachte saldo van € 639.000 is door een aantal afwijkingen in het laatste kwartaal uitgekomen op een positief resultaat van € 150.000. Een afname van € 489.000.

In de tabel hieronder wordt de afname van € 489.000 verklaard. Daarbij is uitgegaan van de belangrijkste mutaties die invloed op het saldo hebben. Dit betekent dat afwijkingen die via de reserves lopen, niet in dit overzicht zijn opgenomen. Als grensbedrag is € 100.000 gehanteerd.

Progr.	Belangrijkste verschillen (bedragen > €100.000)	Bedrag
1	Voorziening wethouderspensioenen	-490.000
1	Rente grondexploitatie	139.000
1	Uitkering gemeentefonds	130.000
1	Voorziening mobiliteit	-250.000
1	Verlof stuwmeren	-350.000
1	Uren grondexploitatie en investeringen & kostenplaatsen	-757.000
6	Rijksbijdrage bijstand	106.000
7	Sociale werkvoorziening/ Participatie	-374.000
7	WMO en Jeugd	1.360.000
div.	Saldo van overige afwijkingen	-3.000
	Totaal	-489.000

Hieronder volgt een toelichting op deze posten. Voor een uitgebreidere specificatie en toelichting op de afwijkingen wordt verwezen naar paragraaf 4.7 van de jaarrekening.

Voorziening wethouderspensioenen

Het gaat hier om twee voorzieningen. Enerzijds is er de voorziening voor nog niet pensioengerechtigden en anderzijds is er de voorziening voor pensioengerechtigden. Aan de eerste voorziening is een toevoeging gedaan van € 81.000 (begroot € 100.000, werkelijk € 181.000). Dit heeft te maken met het toepassen van een lagere rekenrente en een aangepast sterftcijfer voor het berekenen van het benodigde bedrag. Voor de tweede voorziening geldt dat deze de afgelopen jaren niet zijn herrekend. Hier is een inhaalslag gemaakt. Van wezenlijke invloed op de nieuwe berekening is de bijstelling van het sterftcijfer van 85 jaar naar 88 jaar. Hier is sprake van een financieel nadeel van € 409.000. Wij onderzoeken de mogelijkheid (met voor- en nadelen) om deze voorziening in een verzekeringsvorm onder te brengen, zodat de invloed hiervan op de begroting en jaarrekening wordt beperkt.

Rente grondexploitatie

De renteopbrengsten van de grondexploitatie zijn afgenomen als gevolg van de BBV wijzigingen. Bij de 2e bestuursrapportage is een inschatting gemaakt van de gevolgen. Op basis van de werkelijke cijfers blijkt nu dat de rente-inkomsten meevallen voor een bedrag van € 139.000.

Uitkering gemeentefonds

Afwikkeling van de jaren 2014 en 2015. Ook het effect van de decembercirculaire en aanpassing van de maatstaven geven een positief effect.

Voorziening mobiliteit

Om bevorderende maatregelen te kunnen treffen voor mobiliteit en ter voorkoming van wachtgeld is een voorziening gevormd.

Verlof stuwmeren

Een stuwmeer aan verlof- en overuren is ontstaan. Dit sluit aan bij de resultaten uit het medewerkers onderzoek waar de werkdruk hoog scoorde.

Gelet op de omvang is het verplicht deze uren op geld te waarderen. Daarom is een bedrag van € 350.000 in de jaarrekening opgenomen als nog te betalen. Samen met de medewerkers worden plannen gemaakt om deze uren op te nemen. Lukt het niet om deze uren op te nemen dan volgt uitbetaling van het gereserveerde bedrag. Mocht het wel lukken een verlofplan op te stellen en uit te voeren, dan komt het gereserveerde bedrag weer als voordeel in de jaarrekening naar voren.

Uren grondexploitatie en investeringen & kostenplaatsen

Na afronding van 2016 blijkt dat minder apparaatskosten dan begroot doorberekend kunnen worden naar de grondexploitatie en de investeringen met in totaal € 458.000 nadeel. Een nadeel van € 292.000 is ontstaan bij de afronding van de kostenplaatsen en heeft vooral met prijsverschillen te maken. Bij het onderwerp financiële ruimte (te behandelen bij de Perspectiefnota 2018) doen wij een voorstel om dit nadeel gefaseerd weg te werken.

Rijksbijdrage bijstand

Door een toename van het aantal uitkeringen, verwachten wij een beroep te kunnen doen op een aanvullende rijksbijdrage. Hiervoor is een nog te ontvangen bedrag in de jaarrekening opgenomen. Als gevolg daarvan is de totale rijksbijdrage (gebundelde uitkering en vangnetuitkering) € 106.000 hoger dan begroot.

Sociale werkvoorziening/participatie

De uitstroom uit de WSW blijft achter bij de verwachte uitstroom, waar het rijk vanuit gaat. Ook zijn de re-integratie activiteiten die leiden tot uitstroom in de bijstand eind 2016 fors toegenomen door de aantrekkende arbeidsmarkt.

Wmo en Jeugd

In de 2de bestuursrapportage 2016 is gerapporteerd over het te verwachten positief resultaat van € 1.000.000. Deze prognose is financieel niet verwerkt in de begroting. Nu blijkt dat het resultaat € 1.360.000 positief is. Een aantal oorzaken wordt hieronder opgenomen en vervolgens per onderwerp toegelicht.

Onderwerp	Bedrag
PGB, Wmo en Jeugd	1.597.000
WMO maatwerkvoorzieningen (materieel en immaterieel)	-366.000
Eigen bijdrage Wmo	-120.000
Individuele voorzieningen Natura Jeugd	311.000
Andere kleine afwijkingen binnen Wmo en Jeugd	-62.000
Totaal afwijking Wmo en Jeugd	1.360.000

PGB, Wmo en Jeugd

Hier is zoals bekend de stelpost opgenomen met het verschil tussen de integratie uitkering en de benodigde middelen. Dit leidt tot een voordeel van € 1.828.000. Andere voordelen zijn ontstaan bij de PGB's voor in totaal € 285.000, o.a. doordat minder is gedeclareerd bij de SVB.

Een nadeel is ontstaan door de inzet van flexibel personeel voor een bedrag van € 511.000. Dit betreft de tijdelijke uitvoeringskosten die te maken hebben met de invoering van de decentralisaties. Deze kosten kunnen ten laste van de reserve decentralisaties worden gebracht. Door het voordeel binnen programma 7 is hier niet voor gekozen. Niet alle cijfers zijn definitief omdat de finale afrekening 2016 met SVB en BVO nog moet plaatsvinden.

WMO maatwerkvoorzieningen (materieel en immaterieel)

In de laatste maanden van 2016 is meer beroep gedaan op deze voorzieningen. Dat geldt voor woningaanpassingen en rolstoelen door meer en hogere toekenningen eind 2016. Voor vervoer is een subsidie verstrekt voor het opstellen van een nieuw vervoerplan. Ook voor de individuele begeleiding en dagbesteding blijkt een toename van het aantal cliënten en inzetten zwaardere zorg.

Eigen bijdrage WMO

Er wordt steeds meer gebruik gemaakt van de algemene voorziening huishoudelijke hulp(HH) in plaats van HH1 en HH2. Dit geeft een nadeel op de inning van de eigen bijdrage.

Bij de algemene voorziening wordt de eigen bedrage geïnd door de instelling en direct ingezet voor de cliënt, bij de HH1 en HH2 wordt deze eigen bijdrage geïnd door het CAK en overgemaakt aan de gemeente.

Individuele voorzieningen Natura Jeugd

Op dit moment is door de BVO een voorlopige afrekening 2016 aangeleverd. Nog niet van alle cliënten is op dit moment te achterhalen ten laste van welke gemeente de kosten moeten worden verantwoord. Door de doorrekening van het gemeentelijk aandeel in het geheel, wordt voorlopig een voordeel verwacht.

Saldo van overige afwijkingen

Het totaal van diverse voor- en nadelen.

Totaal overzicht van het gerealiseerde resultaat:

Bedragen x € 1.000

	Begroting 2016 Begrotingsboek Saldo	Begroting 2016 (Na wijzigingen) Saldo	Realisatie 2016 Saldo	Vershil Begroting (Na wijz.) - Realisatie Saldo
Bestuur	22.581	21.984	20.491	-1.493
Openbare orde en veiligheid	-2.328	-2.290	-2.270	21
Beheer openbare ruimte	-5.530	-5.948	-6.429	-481
Economische zaken	-50	-50	-39	11
Onderwijs en vrije tijd	-5.685	-5.866	-5.711	154
Inkomensondersteuning	-1.196	-1.354	-1.308	46
Sociaal domein	-7.014	-7.014	-5.970	1.044
Duurzaamheid en milieu	-576	-794	-726	69
Ruimtelijke ordening en VHV	-1.579	-1.750	284	2.035
Saldo van baten en lasten	-1.378	-3.082	-1.676	1.406
Storting in reserves	-1.587	-665	-2.651	-1.987
Onttrekking aan reserves	3.116	4.386	4.478	92
Resultaat	151	639	150	-489

Het jaarrekeningresultaat is € 150.000 positief

Het saldo van baten en lasten komt uit op € 1.676.000 negatief.

Na de stortingen in- en de onttrekkingen aan de reserves komt het resultaat uit op € 150.000 positief. Zonder het gebruik van de reserves is het jaarrekeningresultaat negatief.

De reserves zijn ingezet bij investeringen zoals de herontwikkeling Kroonplein en de Cichoreifabriek. Voor een uitgebreidere uitleg over de stortingen in- en onttrekkingen aan de reserves wordt verwezen naar paragraaf 4.5 van de jaarrekening.

Resultaten grondexploitatie

Jaarlijks worden de grondexploitaties herzien. Via het MPG 2017 is de raad geïnformeerd over de geactualiseerde grondexploitaties. Er zijn veel positieve geluiden vanuit de markt. Het consumentenvertrouwen stijgt, de hypotheekrente is nog steeds historisch laag en de prijzen van woningen stijgen. Dit alles leidt tot een verbetering in de woningmarkt. Ook in Dalfsen is dit merkbaar. De uitgifte van de eerste fase in Oosterdalfsen was succesvol en er zijn diverse ondernemers die zich melden voor het aankopen van industrielocaties. Daarnaast zijn er een aantal exploitaties die op het einde van hun exploitatietermijn lopen. Dat is het moment waarop er wordt gekeken of er tussentijdse winst gerealiseerd kan worden. Op een drietal complexen is een tussentijdse winst genomen van in totaal € 1.705.000. Daarnaast is in 2016 het complex De Spiegel afgesloten en heeft dit geresulteerd in een restant winst van circa € 11.000. Het totale resultaat van de grondexploitaties over het boekjaar 2016 bedraagt € 1.716.000.

Het resultaat is direct ten gunste van de algemene reserve grondexploitaties gebracht. De stand van de algemene reserve grondbedrijf is na verwerking van het resultaat 2016 € 3.589.000. In de paragraaf grondbeleid is de berekening van de benodigde weerstandsvermogen gemaakt, waarbij de stand van de benodigde reserve uitkomt op € 1.988.000. Voorgesteld wordt om vanuit de algemene reserve grondexploitaties € 1.601.000 vrij te laten vallen en te storten in de algemene reserve vrij besteedbaar.

Voorstel tot vrijval reserve claims

De reserves zijn bij het opstellen van de jaarrekening geanalyseerd. Een aantal claims kunnen vrijvallen omdat de investering is afgerond of de prestatie is vervallen. De specificatie hiervan is opgenomen in onder paragraaf 4.5 Reserves en voorziening.

Voorstel tot vrijval van reserve claims	Bedrag
Algemene reserve reeds bestemd	93.969
Reserve brandweerkazerne Nieuwleusen	40.505
Totaal voorstel tot vrijval	134.474

Voorstellen tot budgetoverheveling van 2016 naar 2017

Onderstaande prestaties zijn in 2016 niet volledig gerealiseerd. Wij stellen voor om het totaal budget € 719.000 over te hevelen naar 2017. Van dit bedrag kan € 506.700 vanuit bestaande claims in de reserve worden voorzien. Voorgesteld wordt om € 212.300 voor het uitvoeren van onderstaande posten beschikbaar te stellen uit de algemene reserve vrij besteedbaar.

Onderwerp	bedrag	dekking in 2016	zonder claim
1 Verbetertraject Debiteuren	20.000	exploitatie 2016	20.000
2 Detailhandelstructuurvisie	35.000	exploitatie 2016	35.000
3 Doorontwikkeling Lias	20.000	algemene reserve reeds bestemd	
4 Wijzigingen BBV	40.000	exploitatie 2016	40.000
5 Applicatiebeheer financiële pakketten	35.000	exploitatie 2016	35.000
6 Startbudget Omgevingswet	21.000	exploitatie 2016	21.000
7 Huisvesting vergunninghouders	340.000	algemene reserve reeds bestemd	
8 Gebiedsbeleid	90.000	algemene reserve reeds bestemd	
9 Archeologisch onderzoek Oosterdalfsen	46.000	26700 via alg.res.reeds bestemd	19.300
10 Speelplaatsen	15.000	reserve volkshuisvesting	
11 Vreemdelingen	42.000	exploitatie 2016	42.000
12 Dorpsplein Oudleusen	15.000	reserve volkshuisvesting	
Totaal budgetoverheveling	719.000		212.300

Nadere toelichting:

1. Verbetertraject Debiteuren

Bij de 1ste bestuursrapportage 2016 is incidenteel een budget beschikbaar gesteld om externe expertise in te huren voor het verbetertraject debiteuren. De werkzaamheden zijn in 2016 gestart en lopen nog door in 2017. Graag willen wij het restant budget van 2016 € 20.000 overhevelen naar 2017 om het project in 2017 goed te kunnen afsluiten.

2. Detailhandelsstructuurvisie

In 2016 zou een detailhandelsstructuurvisie 2016 worden opgesteld en hiervoor is incidenteel geld beschikbaar gesteld. Bij de 2e bestuursrapportage 2016 hebben we al aangegeven dat het opstellen van de visie doorgeschoven wordt naar juni 2017 (aanvankelijk parallel aan de vaststelling van de centrumvisie). Daarom stellen wij u ook voor het budget over te hevelen naar 2017. (Overigens heeft u hiertoe eind januari 2017 reeds besloten bij de behandeling van het raadsvoorstel van de kadernotitie detailhandelsstructuurvisie).

3. Doorontwikkeling Lias

Het budget is in 2016 niet volledig besteed, onder andere door de extra aandacht voor de BBV wijzigingen. Met Lias zijn inmiddels afspraken gemaakt om in 2017 een impuls aan de doorontwikkeling te geven. Zoals het online maken van de bestuursrapportages, begroten in Lias, financiële kengetallen, etc.

4. Wijzigingen BBV en

5. Applicatiebeheer financiële pakketten

In 2016 zijn een aantal eenmalige budgetten opgenomen in verband met de wijzigingen BBV en het applicatiebeheer. Wij stellen u voor de volgende budgetten over te heveling naar 2017:

a. € 40.000 voor het verwerken van de gevolgen van de wijzigingen BBV.

In 2016 is het hoogst noodzakelijke gedaan. In 2017 worden de taken opgepakt waarbij enig uitstel mogelijk was.

b. € 35.000 voor het applicatiebeheer van de financiële pakketten.

Door de BBV wijzigingen is alleen het hoogst noodzakelijke gedaan. In 2017 worden de taken opgepakt waar we in 2016 niet aan toe zijn gekomen.

6. Startbudget Omgevingswet

De voorbereiding voor de Omgevingswet loopt over de jaren 2016, 2017 en 2018. In 2016 zijn we gestart met de implementatie van de Omgevingswet. De invoering van de Omgevingswet is een doelgericht verander proces, zeker omdat we ook afhankelijk zijn van landelijke ontwikkelingen. We zien dat de invoeringsdatum voor de Omgevingswet naar achter verschuift en daarmee ook de activiteiten die we uitvoeren voor de implementatie daarvan.

7. Huisvesting vergunninghouders

Op 6 juni 2016 heeft de gemeenteraad een budget van € 350.000 beschikbaar gesteld voor de huisvesting van vergunninghouders, bedoeld om maatregelen uit te voeren om aan de taakstelling 2016 en 2017 te voldoen. Het voorstel is om het restantbudget van € 340.000 over te hevelen naar 2017 om daarmee uitvoering te geven aan onderzoeken naar en uitvoering van (alternatieve) opties voor huisvesting van vergunninghouders. De plannen voor plaatsing tijdelijke woonunits en het verbouwen van het politiebureau zijn inmiddels gestopt.

8. Gebiedsbeleid (projecten gebiedsgerichte ontwikkeling)

De investeringen voor gebiedsontwikkeling vinden grotendeels plaats binnen het programma Ruimte voor de Vecht en het daarin opgenomen project Tien Torens. Dit zijn geen letterlijke torens, maar plekken die gebruik en beleving van de Vecht versterken. De realisatietermijn van deze projecten is vanuit het regionale programma Ruimte voor de Vecht verlengd tot en met 31 december 2018. Daardoor is de realisatie van de projecten in 2016 grotendeels doorgeschoven naar het jaar 2017. Het is noodzakelijk het resterende budget van € 90.000 over te hevelen naar 2017.

9. Archeologisch onderzoek Oosterdalfsen

De gemeente Dalfsen heeft de wettelijke verplichting om het opgravingstraject Oosterdalfsen af te ronden met een basisrapportage volgens archeologische richtlijnen. Gezien de omvang van de opgraving en het unieke karakter is het vervaardigen van deze rapportage complexer dan verwacht. De rapportage wordt in het voorjaar van 2017 afgerond. Om deze reden wordt voorgesteld om het budget van € 46.000 over te hevelen naar 2017.

10. Herinrichten/opwaarderen woonomgeving

Het budget dat bestemd was voor het speelruimteplan is niet volledig besteed in 2016.

Voor de speelplek in het Noorderpark is € 15.000 bestemd. De inspraak is in het najaar van 2016 geweest, de aanleg is voorzien in 2017. Voorgesteld wordt het budget van € 15.000 over te hevelen naar 2017.

11. Vreemdelingen

In de decembercirculaire zijn extra inkomsten ontvangen voor de verhoogde asielinstroom. Totaal is dit een bedrag van € 42.000. In verband met de grote onzekerheid over de verwachte instroom wordt voorgesteld deze middelen over te hevelen naar 2017.

12. Dorpsplein Oudleusen

De werkzaamheden in het projectgebied zijn uitgevoerd. Het compenseren van de waterhuishouding, wat niet gerealiseerd kon worden in dit projectgebied, wordt binnenkort voorbereid en uitgevoerd. Het compenseren van de waterhuishouding wordt in de Schoolstraat opgelost en heeft een relatie met het Project Muldersweg.

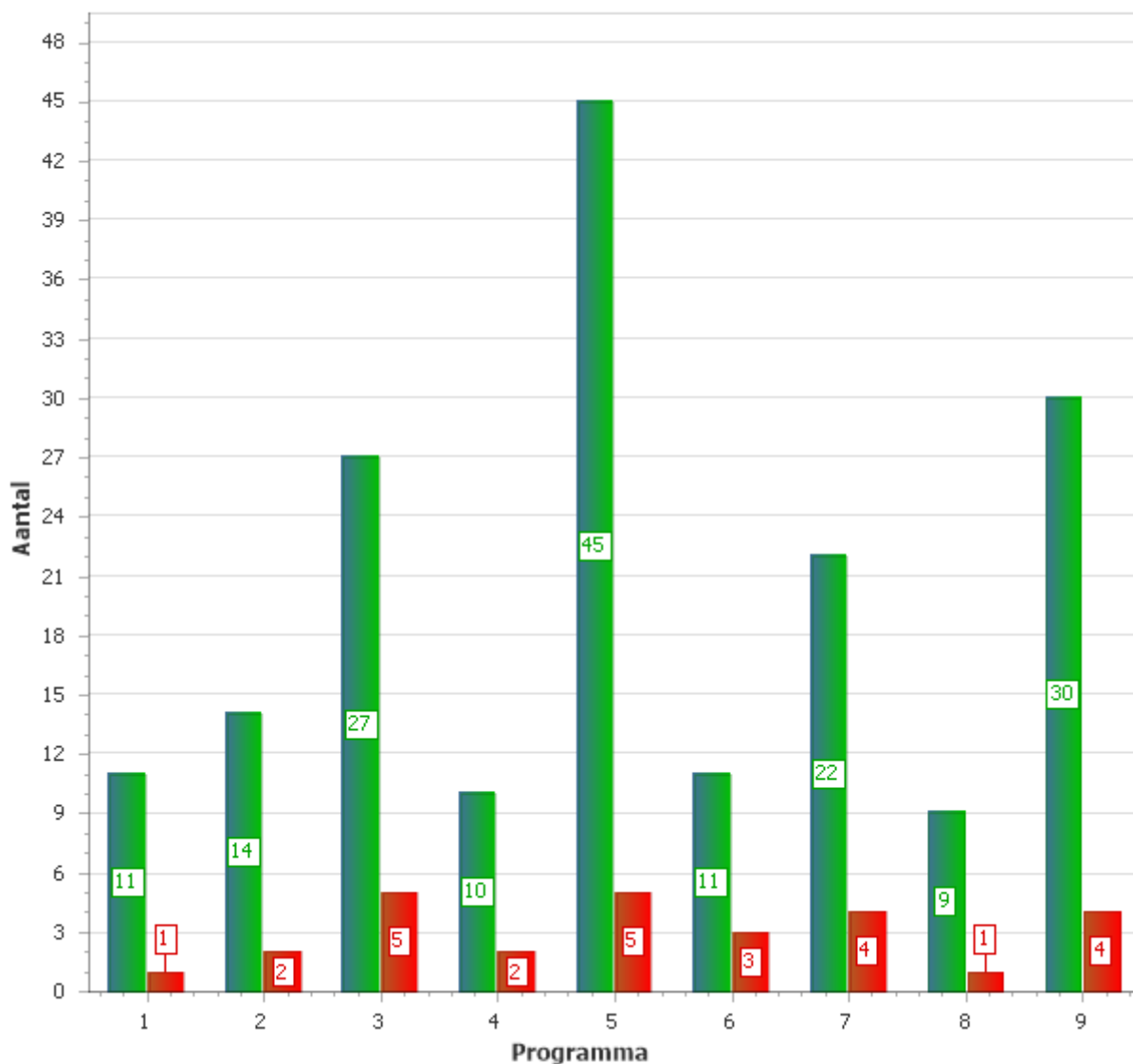
1.5 FINANCIËLE SAMENVATTING

Samengevat komen we tot het volgende voorstel:

Kennis te nemen van de concept jaarrekening 2016 zonder controleverklaring.

Programma's

Stand prestaties per programma

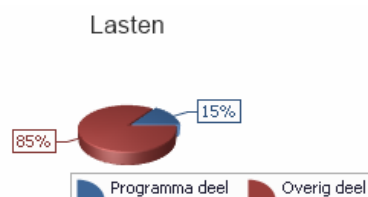
De conclusie is dat veel prestaties daadwerkelijk in 2016 gerealiseerd zijn binnen de financiële ruimte van de begroting. Een aantal prestaties heeft een meerjarig karakter en loopt door in 2017.

Van de 206 prestaties zijn er 180 gerealiseerd. Dit betekent dus een realisatie van 87% !

Nog niet (volledig) gerealiseerd zijn 26 prestaties. Voorbeelden zijn: alcoholmatigings- en ketenbeleid, communicatiebeleid, evaluatie hondenbeleid, vaststellen esthetische programma van eisen N35, Integraal beheer openbare ruimte (IBOR), 't Febriek, Wmo begeleiding, afspraken Jeugdzorg en enkele prestaties binnenruimtelijke ontwikkelingen

In de volgende programma's gaan wij in op deze prestaties.

PROGRAMMA 1 BESTUUR

OMSCHRIJVING VAN HET PROGRAMMA

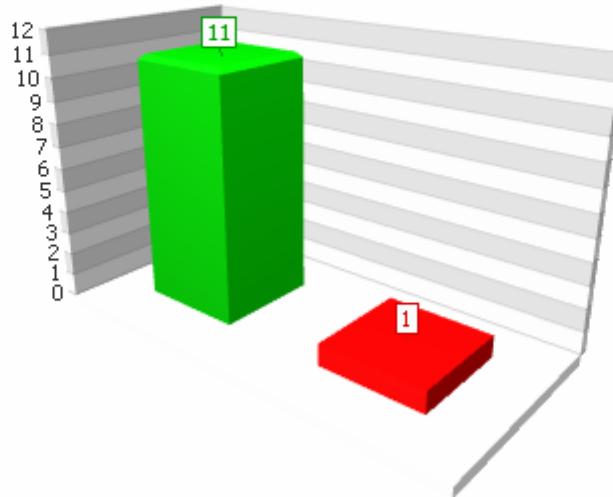
Het programma omvat alle taken van raad en college op het terrein van het openbaar bestuur en de ondersteuning en dienstverlening hierbij door de gemeentelijke organisatie.

Tot dit programma behoren ook de algemene dekkingsmiddelen (inkomsten die de gemeente min of meer vrij kan besteden). In de paragraaf Bedrijfsvoering wordt ingegaan op het gevoerde beleid op het gebied van de ondersteunende taken door de organisatie. De paragrafen Lokale heffingen en Financiering hebben ook een sterke relatie met de producten van dit programma en geven inzicht in het gevoerde beleid op deze terreinen.

PORTEFEUILLEHOUDERS EN PRODUCTEN VAN DIT PROGRAMMA

Portefeuillehouder Noten	<ul style="list-style-type: none"> • Bestuursorganen • Bestuursondersteuning B&W • Bestuurlijke Samenwerking • Burgerzaken • Vastgoedinformatie • Bestuursondersteuning raad en rekenkamer(functie)
Portefeuillehouder van Leeuwen	<ul style="list-style-type: none"> • Baten en lasten secretarieleges burgerzaken • Nutsbedrijven • Geldleningen en uitzettingen korter dan 1 jaar • Overige financiële middelen • Geldleningen en uitzettingen langer/gelijk aan 1 jaar • Uitkering Gemeentefonds • Algemene Baten en Lasten • Uitvoering Wet WOZ • Baten Onroerende-zaakbelasting gebruikers • Baten Onroerende-zaakbelasting eigenaren • Baten baatbelasting • Baten toeristenbelasting • Baten hondenbelasting • Baten precariobelasting • Lasten heffing en invordering gem. belastingen • Saldo van kostenplaatsen • Saldo van de rekening van baten en lasten • Resultaat

Stand prestaties programma

Prestaties 2016		Voortgang	%	Geld
1.1	Bovengemiddelde dienstverlening			
Naar aanleiding van het Burgeronderzoek 2015 is eind 2015 een actieplan opgesteld. In 2016 wordt uitvoering gegeven aan dit actieplan.			100%	
1.2	Een gezond financieel beleid blijven voeren met een digitaal instrumentarium			
We gaan onderzoeken welke planning en control producten aanvullend digitaal beschikbaar gesteld kunnen worden.			100%	
1.3	Burgerparticipatie/burgerinitiatieven			
In het eerste kwartaal van 2016 vindt er een interactieve sessie plaats met de gemeenteraad over overheidsparticipatie.			100%	
In het eerste kwartaal van 2016 wordt een adviesrapport opgeleverd, waarin aanbevelingen worden gedaan hoe de gemeente Dalfsen de betrokkenheid van inwoners kan vergroten met behulp van het effectief organiseren van de communicatie.			100%	
In het tweede kwartaal van 2016 komen we met concrete voorstellen hoe we het bestaande beleid op het gebied van burgerparticipatie/burgerinitiatieven verder gaan aanvullen en verbeteren.			50%	

Toelichting afwijkingen

1.3	Burgerparticipatie/burgerinitiatieven
Prestatie:	In het tweede kwartaal van 2016 komen we met concrete voorstellen hoe we het bestaande beleid op het gebied van burgerparticipatie/burgerinitiatieven verder gaan aanvullen en verbeteren.
Toelichting	In het nieuwe communicatiebeleid wordt specifiek ingezoomd op burgerparticipatie. De gemeenteraad speelt hierin een belangrijke rol. Om de raad hierbij voldoende te betrekken is in overleg met de agendacommissie/presidium besloten dit door te schuiven naar het 2e kwartaal van 2017.

Prestaties voorgaande jaren	Voortgang	%	Geld
------------------------------------	------------------	----------	-------------

1.1	Burgerparticipatie		
Opmerkingen, vragen en klachten via social media behandelen als bijvoorbeeld e-mail en telefonische contacten.		100%	

Bovengemiddelde dienstverlening

Indicator	Bron	Nulmeting	Begroot 2016	Stand december 2016
Uitkomsten burgeronderzoek	waar staat je gemeente.nl	7,0 (2015)	-	-

Het burgeronderzoek ('Waar staat je gemeente') is in 2015 uitgevoerd. Uitkomsten zijn vertaald in een actieplan (uitvoering zie boven). Score burgeronderzoek 2015 gem. 7.0 (t.o.v. 6.6 landelijk gemiddelde referentie gemeenten). Het volgende burgeronderzoek staat gepland voor 2018.

Een gezond financieel beleid blijven voeren met een digitaal instrumentarium

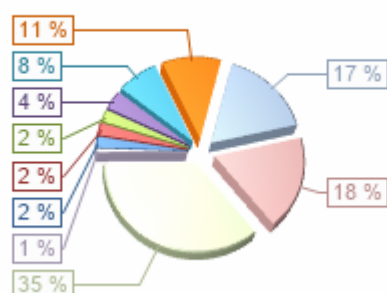
Indicator	Bron	Nulmeting	Begroot 2016	Stand december 2016
Aantal digitale P & C documenten	Eenheid Control en Resultaat	1	2	2

Wat heeft het gekost?

Bedragen x € 1.000

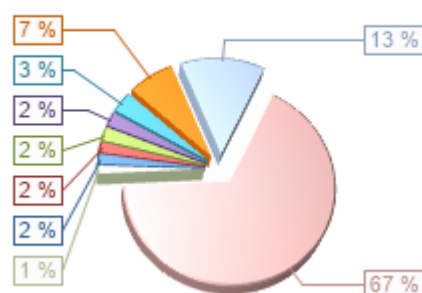
Programmaonderdeel	Rekening 2015	Begroting 2016 Primitief	Begroting 2016 (Na wijzigingen)	Rekening 2016	Saldo 2016
Lasten	-7.094	-6.341	-7.041	-8.777	-1.736
Baten	28.972	28.922	29.026	29.269	243
Saldo van baten en lasten	21.878	22.581	21.984	20.491	-1.493
Stortingen in reserves	-1.628	-1.452	-675	-729	-54
Onttrekkingen aan reserves	2.201	1.906	2.334	2.322	-12
Resultaat	22.451	23.035	23.644	22.085	-1.559

Lasten

Bestuurlijke samenwerking: 195
Secretarie leges burgerzaken: 217
Best onderst raad/rekenkamer: 218
Uitvoering Wet WOZ: 344
Mutaties reserves functie 0/9: 729
Burgerzaken: 1.040
Best onderst college B&W: 1.618
Bestuursorganen: 1.713
Saldo van kostenplaatsen: 3.366
Overige: 65

Baten

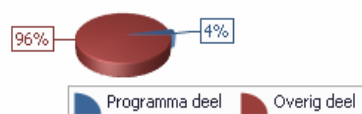

Secretarie leges burgerzaken: 521
Nutsbedrijven: 533
Saldo van kostenplaatsen: 694
Baten OZB-gebruikers: 716
Geldeningen/uitzetting > 1 jr: 1.103
Mutaties reserves functie 0/9: 2.322
Baten OZB-eigenaren: 4.198
Uitkeringen gemeentefonds: 21.088
Overige: 414

PROGRAMMA 2 OPENBARE ORDE EN VEILIGHEID

Lasten

OMSCHRIJVING VAN HET PROGRAMMA

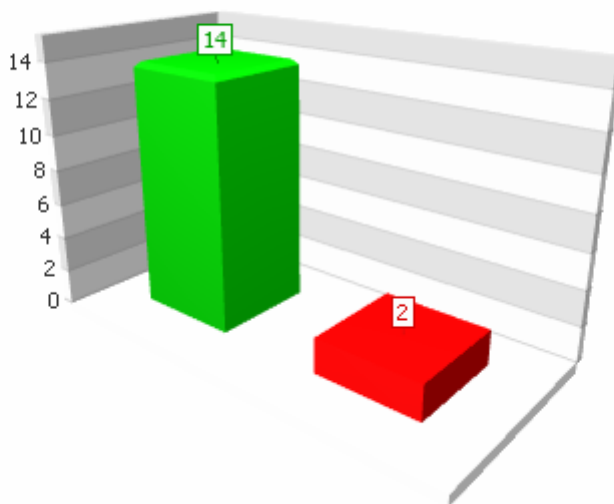
Het programma omvat het integrale veiligheidsbeleid waarin de gemeente een regierol vervult ten opzichte van politie, justitie, ketenpartners en burgers.

PORTEFEUILLEHOUDERS EN PRODUCTEN VAN DIT PROGRAMMA

Portefeuillehouder Noten

- Brandweer en Rampenbestrijding
- Openbare orde veiligheid

Stand prestaties programma

Prestaties 2016	Voortgang	%	Geld
2.1 Integrale veiligheid			
Geven van concrete tips en adviezen aan burgers om bewustwording te creëren dat ze zelf verantwoordelijk zijn voor hun veiligheid en hoe die veiligheid kan worden verbeterd.		100%	
Uitvoering geven aan het jaarlijkse actieplan verkeersveiligheid.		100%	

In samenwerking met politie en VVN zetten wij ons in op meer bewustwording van de verkeersdeelnemers over hun rijgedrag.		100%	
Het huidige alcoholmatigings- en ketenbeleid op basis van de cijfers uit het GGD Gezondheidsonderzoek 2015 evalueren en waar nodig bijstellen.		75%	
Monitoren van de invloed van de verhoogde leeftijdsgrens (alcohol) op het aantal keten en indien noodzakelijk samen met politie en jongerenwerk maatregelen ondernemen.		100%	

2.2	Veiligheidsregio / Team Bevolkingszorg		
De leden van het Team Bevolkingszorg uit de gemeente Dalfsen nemen deel aan de opleidingen, trainingen en oefeningen. Het belang hiervan wordt onderstreept: Rampenbestrijding en crisisbeheersing vinden wij belangrijk en dus wordt men geacht hieraan deel te nemen.		100%	

2.3	Vergroten zelfredzaamheid inwoners tijdens crisissituaties		
Plaatsen van publicaties over risico's waarin inwoners van de gemeente Dalfsen blootstaan voordat zich een ramp of crisis voordoet en hen daarbij handelingsperspectieven bieden voor het geval zich daadwerkelijk een calamiteit voordoet.		100%	

Toelichting afwijkingen

2.1	Integrale veiligheid		
Prestatie:	Het huidige alcoholmatigings- en ketenbeleid op basis van de cijfers uit het GGD Gezondheidsonderzoek 2015 evalueren en waar nodig bijstellen.		
Toelichting	Het beleid is geëvalueerd en bijgesteld en wordt als onderdeel van het preventief gezondheidsbeleid in mei 2017 aan de raad aangeboden. De onderzoeksgegevens van de GGD waren overigens weinig bruikbaar voor de evaluatie, omdat er gekozen is voor een andere onderzoeksopzet en meetmomenten waardoor gegevens niet te vergelijken zijn.		

Prestaties voorgaande jaren	Voortgang	%	Geld
2.3	Integrale veiligheid		
Evaluatie hondenbeleid.		75%	

Toelichting afwijkingen

2.3	Integrale veiligheid		
Prestatie:	Evaluatie hondenbeleid.		
Toelichting	Evaluatie hondenbeleid is begin 2017 vastgesteld.		

Integrale veiligheid

Indicator	Bron	Nulmeting	Begroot 2016	Stand december 2016
Inbraakcijfers	Jaarcijfers politie	125 (2013)	100	51

Ook in 2016 is, net als in de jaren daarvoor, er door de gemeente samen met de politie ingezet op fysieke preventie (hang en sluitwerk) en preventief handelen, dat laatste met name door de inzet van communicatiemiddelen. Ook zijn er enkele informatieavonden gehouden in samenwerking met ondernemers en politie. Naast voorlichting zet de politie extra capaciteit in voor surveillance en controle tijdens het Donkere Dagen Offensief. Inwoners initiëren WhatsApp-groepen om met elkaar verdachte situaties te delen. De gemeente faciliteert deze initiatieven door het plaatsen van borden 'Attentie Buurtpreventie' en contact te houden over eventuele ondersteuningsbehoefte. De politie heeft intensief contact met de bestaande groepen en ondersteunt bij het opzetten van nieuwe groepen.

Percentage inwoners dat bij de volgende Veiligheidsmonitor aangeeft dat 'te hard rijden' in de buurt vaak voorkomt	Veiligheidsmonitor 2018	27% (2013)	-	n.n.b.
--	-------------------------	------------	---	--------

Uitkomst bekend bij Veiligheidsmonitor 2018.

Veiligheidsregio / Team bevolkingszorg

Indicator	Bron	Nulmeting	Begroot 2016	Stand december 2016
Deelname aan opleiding, trainingen en oefeningen door leden team bevolkingszorg	Gemeente	3	3	3

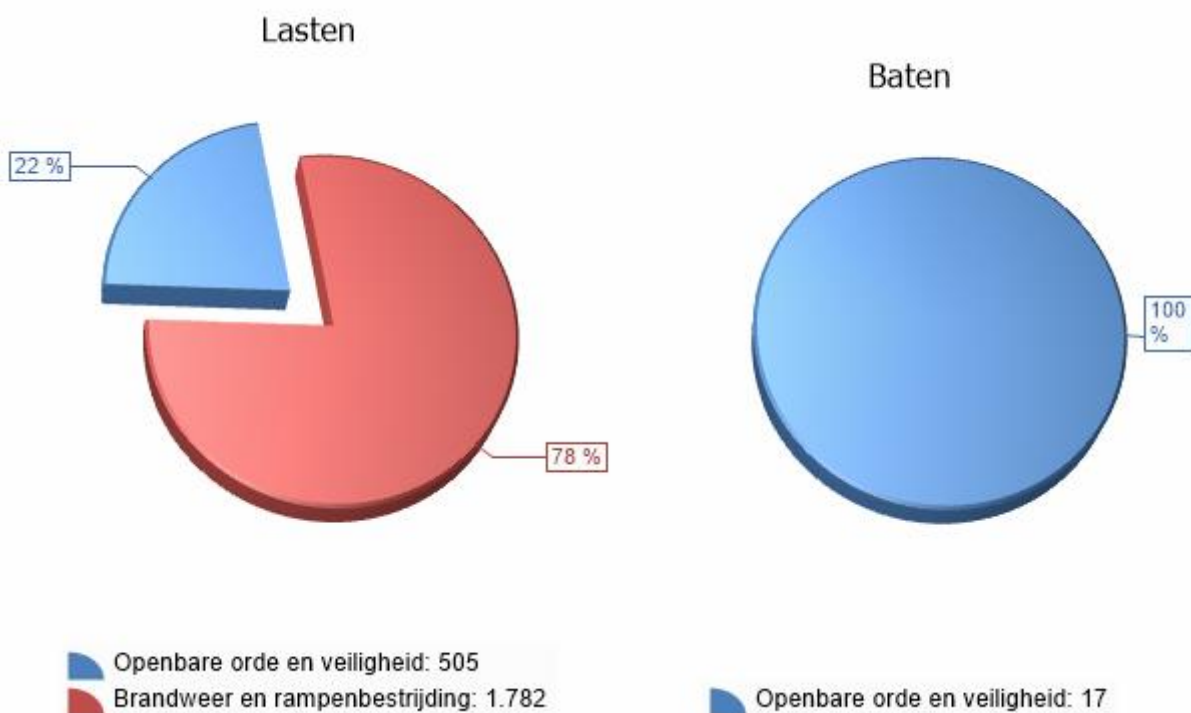
Vergroten zelfredzaamheid inwoners tijdens crisissituaties

Indicator	Bron	Nulmeting	Begroot 2016	Stand december 2016
Aantal publicaties over risico's en bijbehorende handelingsperspectieven	Lokale media (KernPunten) en gemeentelijke website	6 (2015)	6	6

Wat heeft het gekost?

Bedragen x € 1.000

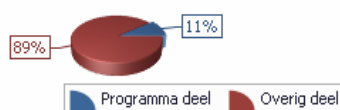
Programmaonderdeel	Rekening 2015	Begroting 2016 Primitief	Begroting 2016 (Na wijzigingen)	Rekening 2016	Saldo 2016
Lasten	-2.211	-2.373	-2.316	-2.287	30
Baten	32	45	26	17	-9
Saldo van baten en lasten	-2.180	-2.328	-2.290	-2.270	21
Resultaat	-2.180	-2.328	-2.290	-2.270	21

PROGRAMMA 3 BEHEER OPENBARE RUIMTE

Lasten

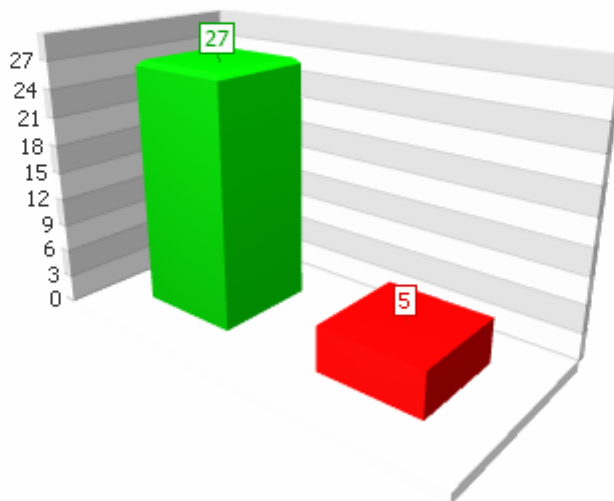
OMSCHRIJVING VAN HET PROGRAMMA

Het programma omvat de zorg voor de aanleg en het onderhoud van alle voorzieningen die in de openbare ruimte aanwezig zijn, zoals wegen, openbaar groen, speelplaatsen, volkstuinen, openbare verlichting en onderhoud gebouwen.

PORTEFEUILLEHOUDERS EN PRODUCTEN VAN DIT PROGRAMMA

Portefeuillehouder Agricola	<ul style="list-style-type: none">• Wegen, straten, pleinen en verkeersmaatregelen• Waterkering, afwatering e.d.• Openbaar groen• Kinderspeelplaatsen• Onderhoud gebouwen
Portefeuillehouder van Leeuwen	<ul style="list-style-type: none">• Wegen, straten en pleinen en verkeersmaatregelen• Watergangen• Waterkering, afwatering e.d.
Portefeuillehouder Von Martels	<ul style="list-style-type: none">• Overige recreatieve voorzieningen

Stand prestaties programma

Prestaties 2016		Voortgang	%	Geld
3.1	Gemeentelijk verkeers- en vervoersbeleid			
	Het behartigen van de gemeentelijke belangen via ambtelijk- en bestuurlijk overleg (N-wegen).		100%	
	In Lemelerveld passen we onze eigen wegen aan op de nieuwe aansluitingen N348 van de provincie. Dat doen we met BDU-subsidie van de provincie. Voor de verschillende deelprojecten geldt een eigen planning.		75%	
	Definitieve besluitvorming Rechterensedijk (juni 2016).		100%	
	Actualisatie/Vaststelling Gemeentelijk verkeers- en vervoersplan (GVVP).		100%	
	Vaststellen Esthetisch programma van eisen (pve) voor het weggedeelte Zwolle-Wijthmen (N35).		0%	
3.2	Verkeersveiligheid			
	Suggesties vanuit de inventarisatie van gevoel van onveiligheid nemen we mee in het te actualiseren GVVP.		100%	
	Optimaliseren van 30 km zones, dit doen we bij voorkeur in combinatie met wegonderhoud.		100%	
	Voor locaties waar structureel slachtofferongevallen gebeuren onderzoeken we welke maatregelen genomen kunnen worden (weginrichting/gedragsbeïnvloeding).		100%	
3.3	Integraal Beheer Openbare Ruimte (IBOR)			
	Uitvoeren maatregelen die nodig zijn om de openbare ruimte op het gewenste niveau te brengen en houden.		100%	

Toelichting afwijkingen

3.1	Gemeentelijk verkeers- en vervoersbeleid
Prestatie:	In Lemelerveld passen we onze eigen wegen aan op de nieuwe aansluitingen N348 van de provincie. Dat doen we met BDU-subsidie van de provincie. Voor de verschillende deelprojecten geldt een eigen planning.
Toelichting	Loopt door in 2017.
Prestatie:	Vaststellen Esthetisch programma van eisen (pve) voor het weggedeelte Zwolle-Wijthmen (N35).
Toelichting	Bij nader inzien heeft Rijkswaterstaat besloten dat het Esthetisch programma van eisen voor de N35 niet ter besluitvorming naar de betreffende gemeenteraden hoeft.

Prestaties voorgaande jaren		Voortgang	%	Geld
3.1	Mobiliteit			
	Actualiseren en uitvoering geven aan het GVVP.		100%	
3.3	Nota Integraal Beheer Openbare Ruimte (IBOR)			
	Vaststellen en uitvoeren nota integraal beheer openbare ruimte (IBOR).		75%	
3.4	Groenstructuurplan			
	Uitvoeren projecten groenstructuurplan 2013-2017.		100%	
3.5	Verkeer			
	Planvorming Rechterensedijk (station - bocht).		100%	
	Planvorming N35.		100%	
	Planvorming N340.		100%	
	Planvorming N377.		100%	

Toelichting afwijkingen

3.3	Nota Integraal Beheer Openbare Ruimte (IBOR)
Prestatie:	Vaststellen en uitvoeren nota integraal beheer openbare ruimte (IBOR).
Toelichting	Besluitvorming over het voor te stellen onderhoudsniveau en beschikbare middelen staat gepland voor de tweede helft van 2017.

Verkeersveiligheid

Indicator	Bron	Nulmeting	Begroot 2016	Stand december 2016
Aantal als onveilig ervaren fietsroutes verminderen (% veilig)	Bestuursprogramma	-	40%	50%

Aanpak, financiering en volgorde van fietsknelpunten staan in het nieuwe GVVP. Belevingsonderzoek is uitgevoerd. Voor Heidepark zijn kleine maatregelen in overleg met belangenhebbenden uitgevoerd. Voor de Oude Oever loopt het planproces en is het streven om verbetermaatregelen in 2017 uit te voeren.

Optimaliseren van 30km zones, jaarlijks 1 project (aantal)	Bestuursprogramma	-	1	1
--	-------------------	---	---	---

Zwarteweg Hoonhorst i.c.m. onderhoud en riolering. Eind 2016 is de herinrichting uitgevoerd.

Minder ongevallen (% daling)	GVVP en streefaantal 2020 Nota Mobiliteit	Langjarige landelijke cijfers (Viasat 2002)	5%	n.n.b.
------------------------------	---	---	----	--------

Jaarcijfers nog niet bekend. Analyse van verkeersongevallen is betrouwbaar wanneer de analyse over meerdere jaren achtereen gedaan wordt.

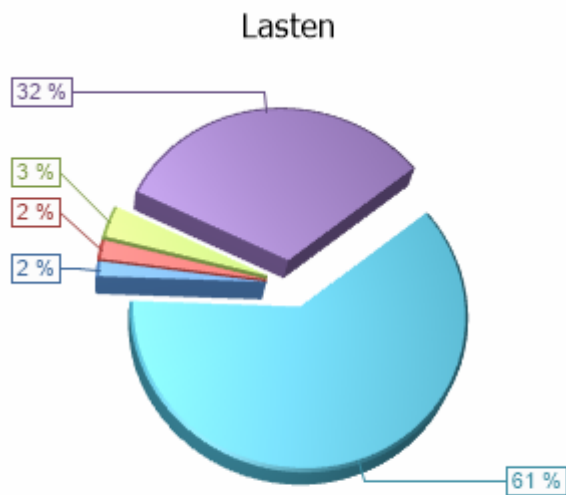
Integraal Beheer Openbare Ruimte (IBOR)

Indicator	Bron	Nulmeting	Begroot 2016	Stand december 2016
Beeldkwaliteit voldoet	Beleid / beheerplannen	100%	100%	100%

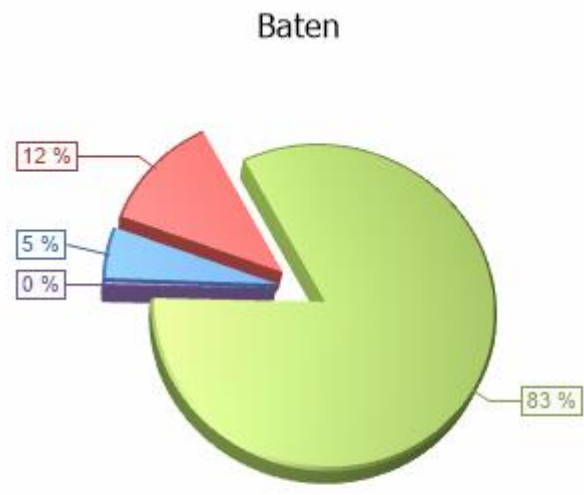
Wat heeft het gekost?

Bedragen x € 1.000

Programmaonderdeel	Rekening 2015	Begroting 2016 Primitief	Begroting 2016 (Na wijzigingen)	Rekening 2016	Saldo 2016
Lasten	-6.061	-5.623	-6.051	-6.693	-643
Baten	274	93	103	265	162
Saldo van baten en lasten	-5.787	-5.530	-5.948	-6.429	-481
Stortingen in reserves	-111	0	0	-132	-132
Onttrekkingen aan reserves	1.278	539	667	1.269	602
Resultaat	-4.620	-4.991	-5.281	-5.291	-11

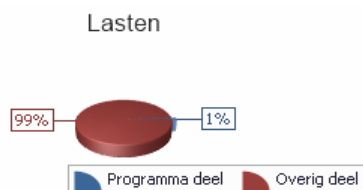

- Waterkering/afwatering ed.: 103
- Mutaties reserves functie 0/9: 132
- Ov recreatieve voorzieningen: 223
- Openbaar groen/openluchtrecre.: 2.206
- Wegen-straten-verkeermaatregel: 4.162

- Wegen-straten-verkeermaatregel: 78
- Openbaar groen/openluchtrecre.: 183
- Mutaties reserves functie 0/9: 1.269
- Overige: 3

PROGRAMMA 4 ECONOMISCHE ZAKEN

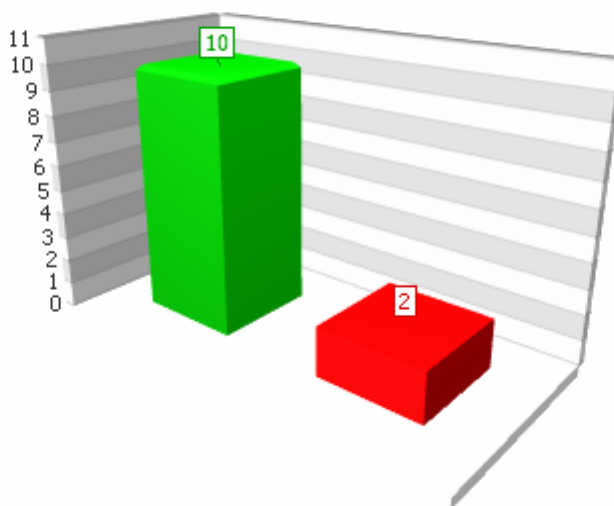
OMSCHRIJVING VAN HET PROGRAMMA

Het programma omvat de activiteiten die betrekking hebben op bedrijfsterreinen, bedrijfsvestigingen en de ambulante handel.

PORTEFEUILLEHOUDERS EN PRODUCTEN VAN DIT PROGRAMMA

Portefeuillehouder Agricola	<ul style="list-style-type: none">• Handel, ambacht en industrie• Economische Ontwikkeling en Beleid
Portefeuillehouder van Leeuwen	<ul style="list-style-type: none">• Baten marktgeden• Bouwgrondexploitatie Bedrijventerreinen

Stand prestaties programma

Prestaties 2016		Voortgang	%	Geld
4.1	Een lokale vitale economie			
	Vaststellen van een nieuwe detailhandelsstructuurvisie.		75%	

4.2	Ondernemersklimaat			
	Bedrijfsbezoeken door het college van B&W.		100%	

Toelichting afwijkingen

4.1	Een lokale vitale economie			
Prestatie:	Vaststellen van een nieuwe detailhandelsstructuurvisie.			
Toelichting	Oorspronkelijk was de planning dat de notitie eind 2016 zou worden vastgesteld. Begin 2017 is de kadernotitie detailhandelsstructuurvisie door de raad vastgesteld. Het college zal de raad in juni 2017 vragen om een nieuwe detailhandelsstructuurvisie vast te stellen.			

Prestaties voorgaande jaren		Voortgang	%	Geld
4.1	Een lokale vitale economie			
	Onderzoek doen naar stimuleringsmogelijkheden voor startende ondernemers. Een starterslening is een voorbeeld.		100%	

4.2	Ondernemersklimaat			
	Eerst via overleg (freeriders alsnog overhalen vrijwillig mee te doen), daarna het realiseren van gemeentelijke regelgeving via een door de gemeenteraad vast te stellen verordening (belastingmaatregel).		100%	

4.3	Vestigingsmogelijkheden voor bedrijven			
	Afronding bestemmingsplanprocedure uitbreiding bedrijventerrein 't Febriek, deelgebied Stappenbelt inclusief zuidelijke aantakking N348.		75%	
	Herinrichting Kroonplein.		100%	

Toelichting afwijkingen

4.3	Vestigingsmogelijkheden voor bedrijven			
Prestatie:	Afronding bestemmingsplanprocedure uitbreiding bedrijventerrein 't Febriek, deelgebied Stappenbelt inclusief zuidelijke aantakking N348.			
Toelichting	Grondverwerving, afspraken/overleg met gevestigde bedrijven en afstemming met provincie hebben er toe geleid dat het bestemmingsplanproces langer duurt dan was voorzien. Zoals nu lijkt kan het bestemmingsplan 3e kwartaal 2017 worden vastgesteld.			

Ondernemersklimaat

Indicator	Bron	Nulmeting	Begroot 2016	Stand december 2016
Aantal bedrijfsbezoeken	Gemeente	18 (2014)	10	12

Een lokale vitale economie

Indicator	Bron	Nulmeting	Begroot 2016	Stand december 2016
Werkgelegenheid	Lisa	9.836 (2013)	10.300	11.126

*Stand april 2016. Stand december 2016 komt beschikbaar in oktober 2017.

Werkzoekenden	CWI	737 (2014)	600	643
---------------	-----	------------	-----	-----

*Stand december 2016

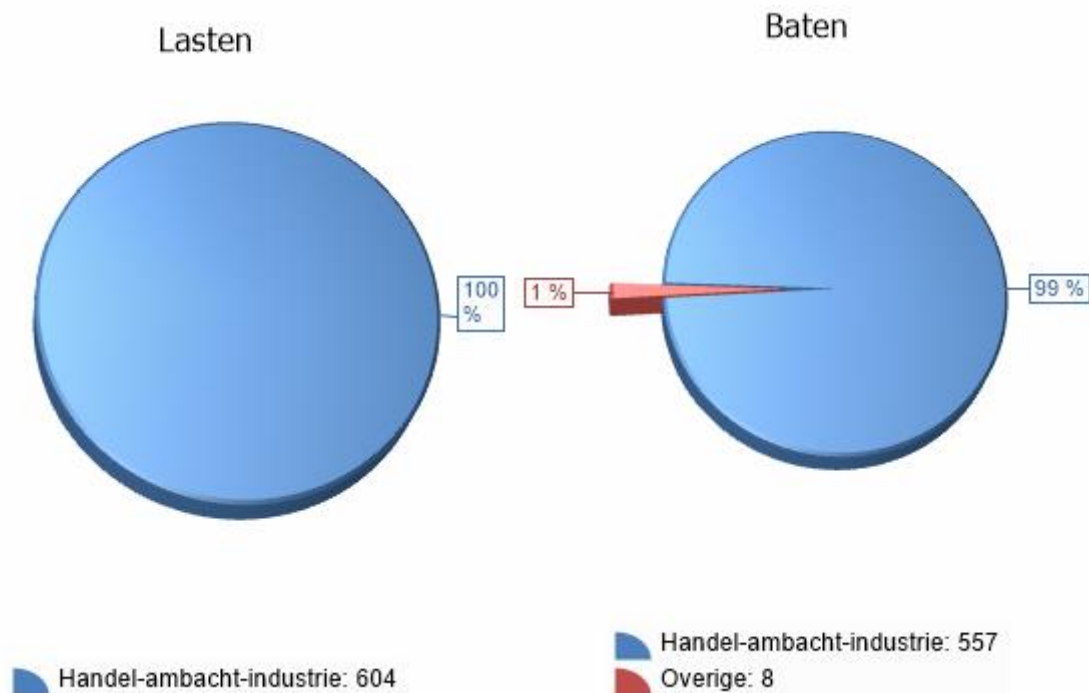
Uitgifte ha per jaar	Gemeente / particulier	0 (start 1-1-2014)	2,0	0,73
----------------------	------------------------	--------------------	-----	------

Er zijn 3 intentieovereenkomsten afgesloten (2,25 ha).

Wat heeft het gekost?

Bedragen x € 1.000

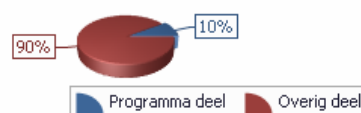
Programmaonderdeel	Rekening 2015	Begroting 2016 Primitief	Begroting 2016 (Na wijzigingen)	Rekening 2016	Saldo 2016
Lasten	-1.881	-626	-1.624	-604	1.020
Baten	1.542	576	1.574	565	-1.009
Saldo van baten en lasten	-339	-50	-50	-39	11
Stortingen in reserves	-17	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	236	0	0	0	0
Resultaat	-120	-50	-50	-39	12

PROGRAMMA 5 ONDERWIJS EN VRIJE TIJD

Lasten

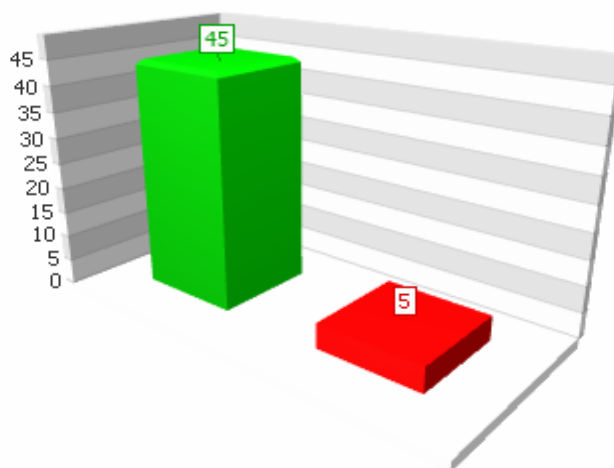
OMSCHRIJVING VAN HET PROGRAMMA

Het programma omvat het lokaal onderwijsbeleid, waarbinnen aandacht wordt besteed aan de zorg voor onderwijshuisvesting, leerlingenvervoer, leerplicht, schoolbegeleiding, logopedie, volwasseneneducatie en afspraken in de Lokale Educatieve Agenda (LEA). Ook leefbaarheid en vrije tijd vallen binnen dit programma. Er wordt ingezet op goede voorzieningen in de gemeente wat de leefbaarheid bevordert. Het gaat hierbij niet alleen om fysieke voorzieningen, maar ook de kracht van de samenleving is een belangrijk uitgangspunt. Sport en sportbeleving, cultuur maar ook recreatie en toerisme zijn belangrijke pijlers op het gebied van onderwijs en vrije tijd.

PORTEFEUILLEHOUDERS EN PRODUCTEN VAN DIT PROGRAMMA

Portefeuillehouder Von Martels	<ul style="list-style-type: none"> • Basisonderwijs, exclusief onderwijshuisvesting • Basisonderwijs, onderwijshuisvesting • Voortgezet onderwijs, exclusief onderwijshuisvesting • Voortgezet onderwijs, onderwijshuisvesting • Gemeenschappelijke baten/lasten van het onderwijs • Leerplicht • Leerlingenvervoer • Volwasseneducatie • Openbaar bibliotheekwerk • Vormings- en ontwikkelingswerk • Cultuurondersteunende activiteiten • Sport • Groene sportvelden en terreinen • Kunst • Recreatie en toerisme • Kinderopvang en peuterspeelzaalwerk
Portefeuillehouder van Leeuwen	<ul style="list-style-type: none"> • Multifunctionele accommodaties

Stand prestaties programma

Prestaties 2016		Voortgang	%	Geld
5.1	Voorkomen en terugdringen voortijdig schooluitval			
	Binnen vijf werkdagen oppakken van de meldingen schoolverzuim.		100%	
	Organiseren van voorlichtingsactiviteiten.		100%	
5.2	Bevorderen bewegen en sporten			
	Via het project Samen Actief, met behulp van provinciale middelen, buurtsportcoaches, welzijnsinstellingen en actieve ouderen, niet-actieve ouderen stimuleren te gaan bewegen.		100%	
	Besluiten tot voortzetting van het Jeugdsportfonds.		100%	
5.3	Cultuurarrangement			
	Acht sport en cultuurverenigingen nemen deel aan een scholingsaanbod.		100%	
	De week van de amateurkunst 2016 wordt door een werkgroep georganiseerd.		100%	
	Er worden vijf evenementen op het gebied van cultuur en toerisme ondersteund vanuit het cultuurarrangement.		100%	
	Er is een voortzetting van de bestaande samenwerking in het Vechtdal rondom het cultuurarrangement.		50%	
	Er wordt een gezamenlijke afsluiting van het cultuurarrangement in het Vechtdal georganiseerd.		100%	
5.4	Cultuureducatie			
	De combinatiefunctionaris cultuur ondersteunt de scholen bij de integratie van cultuur binnen het onderwijs.		100%	
	Er wordt een gezamenlijke studiedag rondom cultuureducatie voor de basisscholen georganiseerd.		100%	
	De combinatiefunctionaris cultuur ondersteunt scholen die willen inspelen op de mogelijkheden die landelijk worden geboden op het gebied van muziekonderwijs.		100%	

5.5	Bibliotheek			
	De bibliotheek werkt samen met alle basisscholen in de gemeente Dalfsen.		100%	
	De aanpak van laaggeletterdheid en deze te verminderen.		100%	
	Een leidende rol te spelen in de gezamenlijke programmering in Kulturhus de Trefkoele+.		100%	
	Een bibliotheeklocatie en Anjerpunt te realiseren in Hoonhorst.		100%	

5.6	Recreatie en toerisme (vrijtijdseconomie)			
	Deelname aan en inbreng van gemeentelijke projecten binnen het provinciale programma Ruimte voor de Vecht en de bestuurlijke agenda Vechtdal.		100%	

5.7	Welzijn- en sportaccommodaties			
	Nadere uitwerking plannen Schakel Nieuwleusen (projectfase 2); als onderdeel van kulturhus-concept Nieuwleusen.		100%	

Toelichting afwijkingen

5.3	Cultuurarrangement			
Prestatie:	Er is een voortzetting van de bestaande samenwerking in het Vechtdal rondom het cultuurarrangement.			
Toelichting	Vanuit de gemeenten Ommen en Hardenberg is nog onduidelijk welke activiteiten er worden voortgezet in 2017 wat betreft cultuur, daarom is het ook nog niet duidelijk of de samenwerking wordt voortgezet op dit terrein. Waar mogelijk en waar het meerwaarde oplevert wordt samenwerking binnen het Vechtdal opgepakt.			

Prestaties voorgaande jaren	Voortgang	%	Geld
-----------------------------	-----------	---	------

5.2	Voorzieningenniveau in de kernen			
	In 2015 een inventarisatie maken van de voorzieningen in de kernen. Deze inventarisatie gebruiken we voor het in 2016 opstellen van een integrale visie op de leefbaarheid per kern.		100%	

5.3	Recreatie en toerisme			
	Verder ontwikkelen en duidelijk aangeven van Vechtdalbrede toeristische routes.		100%	

6.4	Cultuurarrangement			
	Opzetten van een organisatiestructuur rondom het cultuurarrangement.		100%	

6.6	Welzijn- en sportaccommodaties			
	Afronding werkzaamheden middengebied Nieuwleusen: accommodatie d' Ommerdieck.		50%	

6.7	Sport			
	Het herbestemmen van de beschikbare middelen voor de sportsubsidie voor mensen met een beperking.		100%	
	Uitvoering nota sport- en beweegbeleid.		100%	

7.4	Voor- en vroegschoolse educatie (VVE) en peuterspeelzaalwerk			
	Landelijke plannen rondom voorschoolse voorzieningen vertalen in lokaal beleid.		75%	

Toelichting afwijkingen

5.2	Voorzieningenniveau in de kernen
Prestatie:	Afronding werkzaamheden middengebied Nieuwleusen: accommodatie d' Ommerdieck.
Toelichting	Maakt onderdeel uit van nieuwbouw clubhuis SV Nieuwleusen. Omgevingsvergunning hiervoor is inmiddels onherroepelijk. Uitvoering en afronding vindt in 2017 plaats.

Prestatie:	Landelijke plannen rondom voorschoolse voorzieningen vertalen in lokaal beleid.
Toelichting	Het wetsvoorstel rondom harmonisatie van voorschoolse voorzieningen is ingediend, maar nog niet behandeld in de Tweede Kamer. Wel zijn we bezig met de beleidsvorming en is er onderzoek naar de harmonisatiemogelijkheden uitgevoerd en besproken met voorschoolse voorzieningen. Raadsbehandeling van het beleid staat in juni gepland.

Voorkomen en terugdringen voortijdig schooluitval

Indicator	Bron	Nulmeting	Begroot 2016	Stand december 2016
aantal verzuimmeldingen volgens wettelijke norm	Jeugdvolgsysteem	149	140	139

139 is het definitieve vastgestelde aantal meldingen schoolverzuim in het schooljaar 2015-2016: signaalverzuim (88) luxe verzuim (11) en absoluut verzuim (40).

aantal nieuw voortijdig schoolverlaters	Jeugdvolgsysteem	30	29	25
---	------------------	----	----	----

Cijfers 2016 gebaseerd op schooljaar 2015-2016

Bevorderen bewegen en sporten

Indicator	Bron	Nulmeting	Begroot 2016	Stand december 2016
Voldoen aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen (4 t/m 11 jaar)	Gezondheidsatlas GGD	86% (2013)	86%	n.n.b.

Geen nieuwe gegevens. Volgend onderzoek vindt in 2017 plaats en gegevens komen naar verwachting in 2018 beschikbaar.

Voldoen aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen (12 t/m 15 jaar)	Gezondheidsatlas GGD	89% (2011)	89%	voortgezet onderwijs klas 2 (13-14): 92% en klas 4 (15-16): 86%
---	----------------------	------------	-----	---

Jongerenmonitor is door de GGD op andere wijze vormgegeven en uitgevoerd.

Voldoen aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen (16 t/m 23 jaar)	Gezondheidsatlas GGD	49% (2011)	49%	n.n.b.
---	----------------------	------------	-----	--------

Jongerenmonitor is door de GGD op andere wijze vormgegeven en uitgevoerd, waarbij deze is beperkt tot de klassen 2 en 4 van het voortgezet onderwijs.

Voldoen aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen (18 t/m 64 jaar)	Gezondheidsatlas GGD	70% (2012)	70%	n.n.b.
---	----------------------	------------	-----	--------

Geen nieuwe gegevens. Onderzoek vindt eind 2016 plaats. Uitkomsten komen in 2017 beschikbaar.

Voldoen aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen (65 jaar en ouder)	Gezondheidsatlas GGD	64% (2011)	64%	n.n.b.
---	----------------------	------------	-----	--------

Geen nieuwe gegevens. Onderzoek vindt in 2016 plaats. Uitkomsten komen in 2017 beschikbaar.

Cultuurarrangement

Indicator	Bron	Nulmeting	Begroot 2016	Stand december 2016
Aantal projecten waarin samenwerking centraal staat binnen kunst en cultuur activiteiten in Dalfsen	Meting 2015	6	7	7

Aantal (nieuwe) culturele en sport verenigingen dat deelneemt aan een scholingsaanbod	Meting 2015	8	8	8
---	-------------	---	---	---

Cultuureducatie

Indicator	Bron	Nulmeting	Begroot 2016	Stand december 2016
Aantal scholen met een cultuurbeleidsplan in Dalfsen	Combinatiefunctionaris	12	16	16

Bibliotheek

Indicator	Bron	Nulmeting	Begroot 2016	Stand december 2016
Aantal vrijwilligers	Bibliotheek	41 (2012)	47	64

Aantal leden van de bibliotheek	Bibliotheek	8.629 (2012)	> 8.629	8.028
---------------------------------	-------------	--------------	---------	-------

Landelijk is de daling van het aantal leden al een paar jaar terug ingezet. Ook de gemeente Dalfsen ontkomt hier niet aan, maar hier komt de terugloop van het aantal leden ten opzichte van het landelijk gemiddelde later op gang. Redenen voor de terugloop van het aantal leden zijn ontleding (men leest minder), het (illegaal) digitaal lezen en in zekere zin de vergrijzing (met name het feit dat er minder jeugd komt, dan dat er meer ouderen komen). Landelijk is in deze vergrijzing een kentering te zien vanwege lees bevorderende programma's waardoor het aantal jeugdleden weer toenemen. In de gemeente Dalfsen is dit in mindere mate het geval omdat bijvoorbeeld niet op elke school de Bibliotheek op School wordt aangeboden.

Recreatie en toerisme

Indicator	Bron	Nulmeting	Begroot 2016	Stand december 2016
Aantal werkzame personen in de sector	Lisa/Biro	802 (2012)	950	1.010*

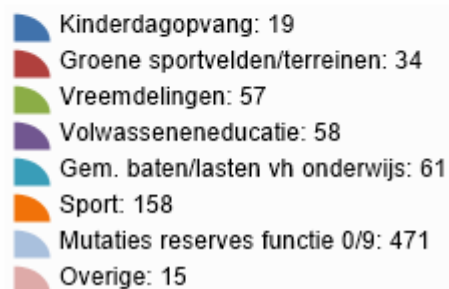
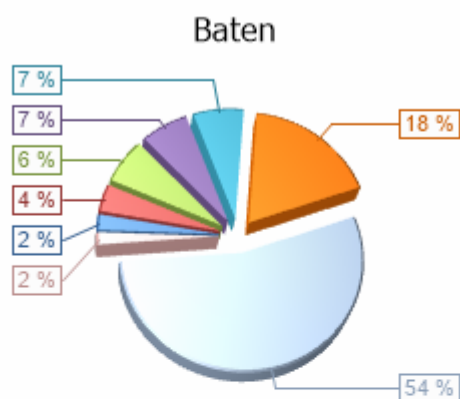
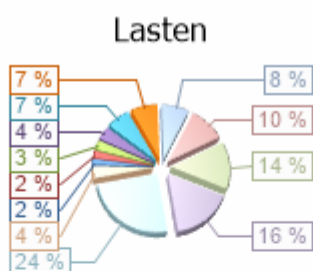
*Stand per april 2016. De stand per 31 december 2016 wordt verwacht in oktober 2017.

Aantal overnachtingen (dagrecreatie niet meetbaar)	Gemeente	172.000 (2012)	176.000	170.463*
--	----------	----------------	---------	----------

*Stand 31 december 2015. Er zijn nog geen actuele cijfers beschikbaar.

Wat heeft het gekost?

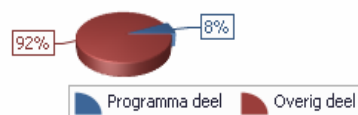
Programmaonderdeel	Rekening 2015	Begroting 2016 Primitief	Begroting 2016 (Na wijzigingen)	Rekening 2016	Saldo 2016
Lasten	-6.454	-6.006	-6.298	-6.113	185
Baten	461	320	432	401	-31
Saldo van baten en lasten	-5.994	-5.685	-5.866	-5.711	154
Stortingen in reserves	-75	-69	-69	-69	0
Onttrekkingen aan reserves	643	231	589	471	-117
Resultaat	-5.425	-5.524	-5.347	-5.309	37

PROGRAMMA 6 INKOMENSONDERSTEUNING

Lasten

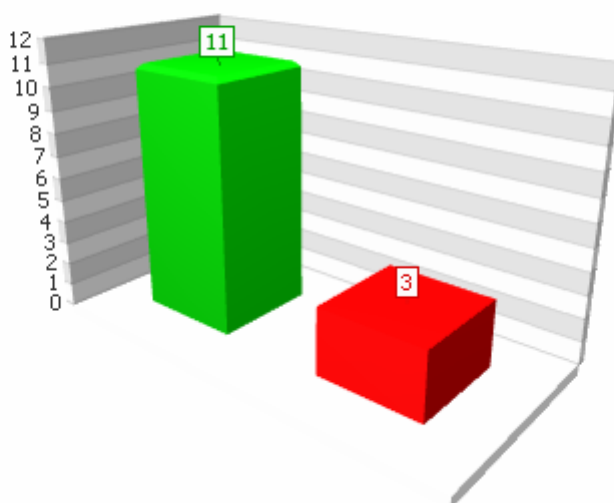
OMSCHRIJVING VAN HET PROGRAMMA

Het programma omvat bijstandsverlening, minimabeleid, schuldhulpverlening en vreemdelingen/inburgering nieuwkomers. Allen gericht op inkomensondersteuning.

PORTEFEUILLEHOUDERS EN PRODUCTEN VAN DIT PROGRAMMA

Portefeuillehouder Von Martels	<ul style="list-style-type: none">• Bijstandsverlening en inkomensvoorzieningen- en subsidie• Overige sociale zekerheidsregelingen vanuit het Rijk• Gemeentelijke armoede- en schuldenbeleid• Vreemdelingen
Portefeuillehouder van Leeuwen	<ul style="list-style-type: none">• Kwijtschelding gemeentelijke belastingen

Stand prestaties programma

Prestaties 2016		Voortgang	%	Geld
6.1	Schuldhelpverlening			
	Door Humanitas wordt binnen twee weken na de eerste intake een koppeling gemaakt tussen de cliënt en een vrijwilliger.		100%	
	Doelstelling is dat na begeleiding van één jaar de financiële situatie weer stabiel is.		100%	
	Doelstelling is dat bij Vechthorst geen huurders zijn met een huurschuld van meer dan twee maanden.		100%	

6.2	Huisvesting vergunninghouders			
	Vechthorst biedt in 2016 15 woningen aan voor de huisvesting van vergunninghouders.		50%	
	De Veste biedt in 2016 drie woningen aan voor de huisvesting van vergunninghouders.		75%	
	In 2016 worden 60 personen gehuisvest.		75%	
	In 2016 wordt aan 20 vergunninghouders een re-integratietraject aangeboden.		100%	

Toelichting afwijkingen

6.2	Huisvesting vergunninghouders
Prestatie:	Vechthorst biedt in 2016 15 woningen aan voor de huisvesting van vergunninghouders.
Toelichting	Er zijn 9 woningen aangeboden in 2016. Vechthorst is afhankelijk van geschikte huurwoningen die vrijkomen. Verder wordt geprobeerd een bepaalde spreiding te realiseren voor de huisvesting van de vergunninghouders. Tenslotte moet rekening worden gehouden met overige woningzoekenden. De woningcorporaties hebben een globale norm dat ongeveer 10% van de vrijkomende woningen beschikbaar wordt gesteld voor de doelgroep vergunninghouders.
Prestatie:	De Veste biedt in 2016 drie woningen aan voor de huisvesting van vergunninghouders.
Toelichting	Er zijn 2 woningen aangeboden. Zie verdere toelichting hierboven.
Prestatie:	In 2016 worden 60 personen gehuisvest.
Toelichting	Er zijn 44 personen gehuisvest in 2016. Het aantal woningen dat wordt aangeboden is in grote mate bepalend voor het realiseren van de taakstelling voor de huisvesting. Een andere factor is de samenstelling van de vergunninghouders. De taakstelling wordt sneller gehaald bij de huisvesting van gezinnen in plaats van alleenstaanden.

Schuldhelpverlening

Indicator	Bron	Nulmeting	Begroot 2016	Stand december 2016
Aantal cliënten schuldhelpverlening	GKB / Humanitas / Stap 1	60	65	60

Huisvesting vergunninghouders

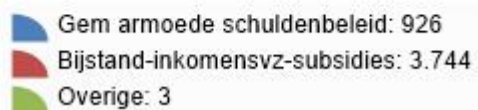
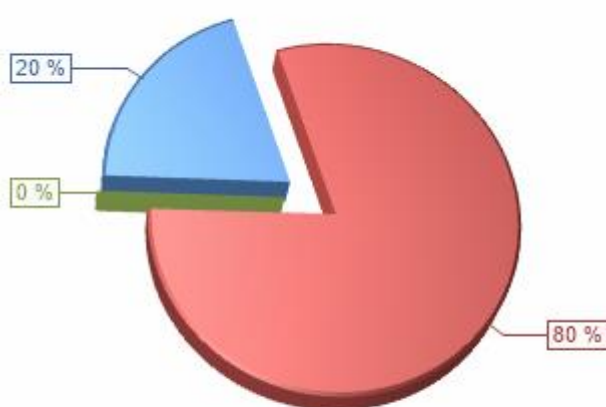
Indicator	Bron	Nulmeting	Begroot 2016	Stand december 2016
Aantal te huisvesten vergunninghouders	Administratie gemeente	56	60	44

Wat heeft het gekost?

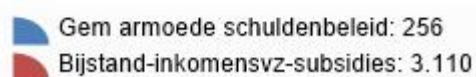
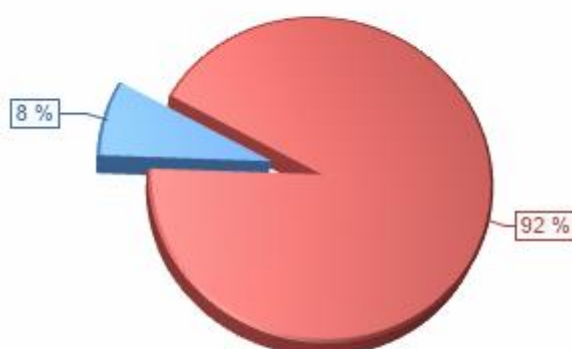
Bedragen x € 1.000

Programmaonderdeel	Rekening 2015	Begroting 2016 Primitief	Begroting 2016 (Na wijzigingen)	Rekening 2016	Saldo 2016
Lasten	-4.340	-4.178	-4.706	-4.674	32
Baten	2.932	2.982	3.352	3.366	15
Saldo van baten en lasten	-1.409	-1.196	-1.354	-1.308	46
Stortingen in reserves	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	0	0	0	0	0
Resultaat	-1.409	-1.196	-1.354	-1.308	46

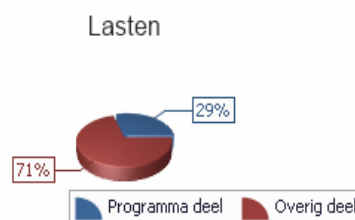
Lasten

Baten

PROGRAMMA 7 SOCIAAL DOMEIN

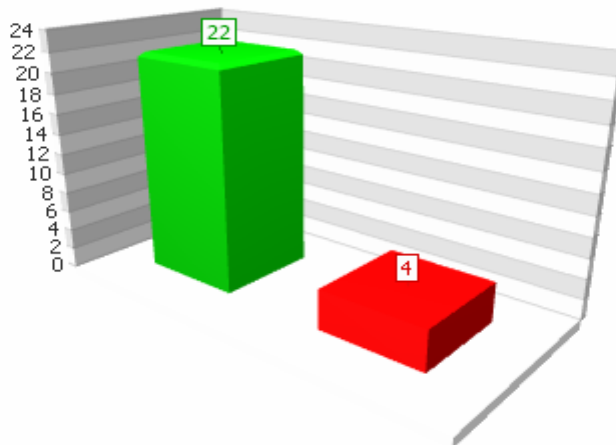
OMSCHRIJVING VAN HET PROGRAMMA

Het programma omvat het sociale domein. Wat wetgeving betreft wordt met name gedoeld op de Participatiewet, de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 en de Jeugdwet. Ook het jeugd- en jongerenwerk en het welzijnswerk zijn onderdeel van dit programma.

PORTEFEUILLEHOUDERS EN PRODUCTEN VAN DIT PROGRAMMA

Portefeuillehouder Von Martels	<ul style="list-style-type: none"> • Maatwerkvoorzieningen Natura materieel Wmo • Maatwerkvoorzieningen Natura immaterieel Wmo • Opvang en beschermd wonen Wmo • Eigen bijdragen maatwerkvoorzieningen en opvang Wmo • Algemene voorzieningen Wmo en Jeugd • Eerstelijnsloket Wmo en Jeugd • PGB Wmo en Jeugd • Eigen bijdragen algemene voorzieningen Wmo en Jeugd • Individuele voorzieningen Natura Jeugd • Veiligheid, jeugdreclassering en opvang Jeugd • Ouderbijdragen individuele voorzieningen en opvang Jeugd • Openbare gezondheidszorg • Centra voor jeugd en gezin (jeugdgezondheidszorg)
Portefeuillehouder van Leeuwen	<ul style="list-style-type: none"> • Sociale werkvoorziening • re-integratie- en participatievoorzieningen Participatiewet • Integratie-uitkering sociaal domein

Stand prestaties programma

Prestaties 2016		Voortgang	%	Geld
7.1	Wmo begeleiding			
	Inzet op preventie vergroten zodat minder inzet van professionele zorg nodig is.		100%	
	Evaluëren van gebruik begeleiding in 2015 en ontwikkelingen verwerken in beleid.		75%	
	Het beleidskader Wmo en publieke gezondheid "Met elkaar, voor elkaar" loopt tot en met 2016. In 2016 wordt daarom geëvalueerd en een nieuw beleidskader opgesteld voor de periode 2017- 2021.		50%	
7.2	Participatiewet			
	Door het afleggen van bedrijfsbezoeken breiden wij het netwerk van werkgevers uit.		100%	
	Organiseren van activiteiten om de interactie tussen werkgevers en werkzoekenden te bevorderen.		100%	
	Screenen van 80% van het klantenbestand met profiel "werk".		100%	
7.3	Vrijwilligers			
	Er wordt een vrijwilligersmakelaar ingezet in de gemeente Dalfsen.		100%	
	We gaan scholing aanbieden aan verenigingen en maatschappelijke organisaties ter ondersteuning en voorbereiding op een veranderende toekomst.		100%	
	We organiseren een jaarlijkse beursvloer om het bedrijfsleven te koppelen aan maatschappelijke organisaties.		100%	
7.4	Mantelzorg			
	Er wordt een mantelzorgcoach ingezet in de gemeente Dalfsen.		100%	
	Het mantelzorg compliment wordt in de gemeente Dalfsen in samenspraak met ondernemers ingevuld en verzorgd.		75%	

7.5	Jeugdzorg			
	Wij maken afspraken met (lokale) partijen die er toe leiden dat vanaf 2016 jaarlijks minimaal 3 nieuwe initiatieven starten die bijdragen aan de transformatie van de jeugdzorg.		75%	
	Financiering van deze initiatieven vindt plaats binnen de lokaal inzetbare middelen voor jeugdhulp.		100%	

Toelichting afwijkingen

7.1	Wmo begeleiding
Prestatie:	Evaluëren van gebruik begeleiding in 2015 en ontwikkelingen verwerken in beleid.
Toelichting	De begeleiding en de onderliggende contracten zijn via inkoopafels en werkgroepen met de gecontracteerde zorgaanbieders geëvalueerd. De gesignaleerde knelpunten worden aangepast middels addenda bij de contracten.

Prestatie:	Het beleidskader Wmo en publieke gezondheid "Met elkaar, voor elkaar" loopt tot en met 2016. In 2016 wordt daarom geëvalueerd en een nieuw beleidskader opgesteld voor de periode 2017- 2021.
Toelichting	Het beleidskader Wmo wordt niet meer apart vernieuwd maar wordt opgenomen in de transformatienota. Het nieuwe beleidskader preventieve gezondheidsbeleid is in het voorjaar van 2017 vastgesteld.

7.4	Mantelzorg
Prestatie:	Het mantelzorg compliment wordt in de gemeente Dalfsen in samenspraak met ondernemers ingevuld en verzorgd.
Toelichting	In samenspraak met de ondernemers is de mantelzorgwaardering vorm gegeven. In 2016 is de uitvoering nog niet zo ver gekomen. Dit zal in 2017 worden opgepakt.

7.5	Jeugdzorg
Prestatie:	Wij maken afspraken met (lokale) partijen die er toe leiden dat vanaf 2016 jaarlijks minimaal 3 nieuwe initiatieven starten die bijdragen aan de transformatie van de jeugdzorg.
Toelichting	Er zijn twee initiatieven gestart, namelijk een onderzoek naar dyslexie en de inzet van jeugdconsulenten op de huisartsenpraktijk in Lemelerveld. Het derde initiatief (pilot met GGZ specialist) is gestart.

Wmo begeleiding

Indicator	Bron	Nulmeting	Begroot 2016	Stand december 2016
Cliëntervaringen met betrekking tot kwaliteit van geleverde ondersteuning	Cliëntervarings-onderzoek Wmo	2016	-	84%

Percentage inwoners wat aangeeft tevreden tot zeer tevreden te zijn.

Participatiewet

Indicator	Bron	Nulmeting	Begroot 2016	Stand december 2016
Detachering aantal personen via SDW	administratie SDW	n.v.t.	20	6

In het eerste kwartaal van 2017 is een evaluatie van de SDW aan de gemeenteraad aangeboden. Hierbij is ook in gegaan op het lage aantal detacheringen vanuit de participatiewet.

Aantal garantiebanen	administratie eenheid MO	n.v.t.	5	6
----------------------	--------------------------	--------	---	---

Vrijwilligers

Indicator	Bron	Nulmeting	Begroot 2016	Stand december 2016
In de gemeente Dalfsen is in 2020 minimaal 50% van de inwoners actief als vrijwilliger	Klanttevredenheidsonderzoek WMO en Burgerpanel	2014 onderzoek WMO en Burgerpanel	45%	45%

Dit onderzoek wordt 1x in de 2 jaar gehouden. Op dit moment kunnen we hier geen nieuwe gegevens voor aanleveren.

Mantelzorg

Indicator	Bron	Nulmeting	Begroot 2016	Stand december 2016
In 2020 hebben we als gemeente meer dan 800 mantelzorgers in beeld	SVP aanvraag mantelzorg compliment 2014	666	700	355

Voor het mantelzorgcompliment 2015 zijn er 355 aanmeldingen. Dit zijn ook meteen de mantelzorgers die in beeld zijn bij de gemeente. Omdat 2016 een overgangsjaar is verwachten we dat dit aantal in de loop van het jaar 2017 zal stijgen.

In 2020 heeft 5% van de bedrijven het keurmerk mantelzorgvriendelijke werkgever	-	0%	1%	0%
---	---	----	----	----

In 2017 ontvangt de gemeente als werkgever het keurmerk.

In de gemeente Dalfsen wordt 60% van de inwoners die zich inzetten als mantelzorger ondersteund waar nodig	Burgerpanel 2014	24% van het aantal respondenten (991)	24%	24%
--	------------------	---------------------------------------	-----	-----

In 2018 wordt een burgerpanel uitgevoerd waarbij deze prestatie opnieuw wordt gemeten.

In de gemeente Dalfsen is er bij 10% van de mantelzorgers sprake van een vermindering van belemmeringen in hun zorgtaak	-	-	1%	n.n.b.
---	---	---	----	--------

Op dit moment zijn actuele gegevens niet bekend. 2016 betreft een overgangsjaar in de uitvoering van het beleid.

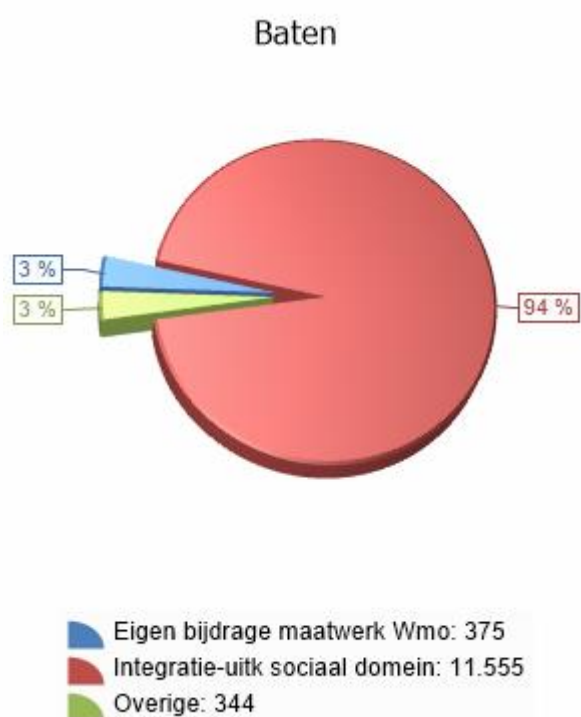
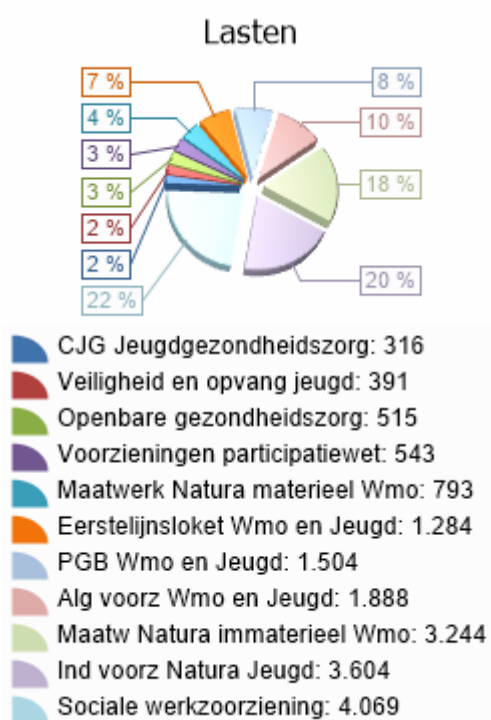
Jeugdzorg

Indicator	Bron	Nulmeting	Begroot 2016	Stand december 2016
Jaarlijks komen minimaal 3 nieuwe initiatieven tot stand die bijdragen aan de transformatie opgave jeugdzorg	subsidieboek	-	3	2

Wat heeft het gekost?

Bedragen x € 1.000

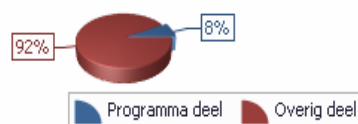
Programmaonderdeel	Rekening 2015	Begroting 2016 Primitief	Begroting 2016 (Na wijzigingen)	Rekening 2016	Saldo 2016
Lasten	-18.824	-19.067	-19.129	-18.152	977
Baten	13.013	12.054	12.116	12.182	66
Saldo van baten en lasten	-5.811	-7.014	-7.014	-5.970	1.044
Storting in reserves	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	197	150	150	93	-57
Resultaat	-5.614	-6.864	-6.864	-5.877	986

PROGRAMMA 8 DUURZAAMHEID EN MILIEU

Lasten

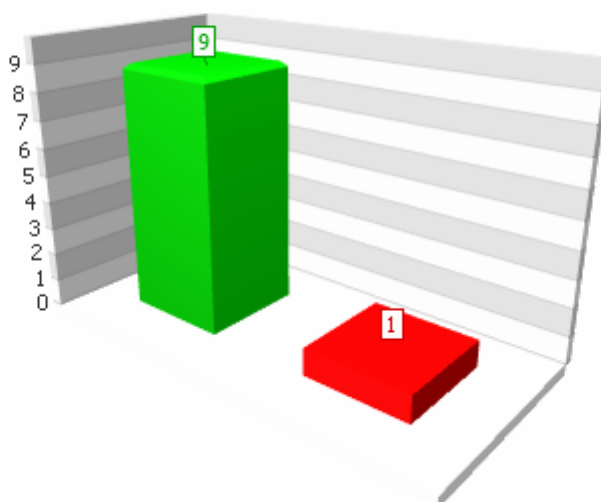
OMSCHRIJVING VAN HET PROGRAMMA

Het programma omvat de gemeentelijke activiteiten op het gebied van duurzaamheid, milieu, afvalverwijdering en -verwerking, water, riolering en waterzuivering en de begraafplaatsen.

PORTEFEUILLEHOUDERS EN PRODUCTEN VAN DIT PROGRAMMA

Portefeuillehouder Agricola	<ul style="list-style-type: none">• Afvalverwijdering en verwerking• Milieubeheer• Riolering• Lijkbezorging
Portefeuillehouder van Leeuwen	<ul style="list-style-type: none">• Baten reinigingsrechten en afvalstoffenheffing• Baten rioolheffing• Baten begraafplaatsrechten

Stand prestaties programma

Prestaties 2016		Voortgang	%	Geld
8.1	Afval- en duurzaamheidsbeleid			
	Het geven van voorlichting en het organiseren van acties ter ondersteuning van het project omgekeerd inzamelen.		100%	
	Vaststelling 'verordening kwaliteit vergunningverlening, toezicht en handhaving'.		50%	

Toelichting afwijkingen

8.1	Afval- en duurzaamheidsbeleid
Prestatie:	Vaststelling 'verordening kwaliteit vergunningverlening, toezicht en handhaving'.
Toelichting	De verordening is begin 2017 vastgesteld. De benodigde afstemming heeft in 2016 langer geduurd dan verwacht.

Prestaties voorgaande jaren		Voortgang	%	Geld
8.1	Klimaat- en duurzaamheidsbeleid			
	De projecten in het projectenboek Duurzaam Dalfsen 2014-2015 worden uitgevoerd.		100%	
8.2	Riolering en water			
	Opstellen streefbeeld watergangen als basis voor communicatie, beheer en onderhoud.		100%	
	Overdracht stedelijk water.		100%	

Afvalbeleid

Indicator	Bron	Nulmeting	Begroot 2016	Stand december 2016
Restafval kg per inwoner	Jaarcijfers ROVA	105 kg (2014)	70 kg	65 kg

Afvalscheiding gaat beter dan verwacht.

Hergebruik % afval	Jaarcijfers ROVA	76% (2014)	70%	85%
--------------------	------------------	------------	-----	-----

Verbetering afvalscheiding gaat sneller dan verwacht.

Zwerfafval cijfer netheid	2-jaarlijkse enquête	7,1 (2015)	-	n.n.b.
---------------------------	----------------------	------------	---	--------

Volgende meting vindt plaats in 2017.

Klimaat- en duurzaamheidsbeleid

Indicator	Bron	Nulmeting	Begroot 2016	Stand december 2016
Absolute CO ₂ -uitstoot (in kton)	Energie in Beeld	188,3 (2009)	173	163

Naast Energie in Beeld wordt ook de Klimaatmonitor gebruikt. De brondata zijn niet altijd accuraat en soms verouderd. Bij het maken van nieuw duurzaamheidsbeleid in 2017 zal worden bekeken wat een bruikbare indicator is.

CO ₂ -besparing duurzaamheidsprojecten (in kton)	CO ₂ -scanner DHV	0,0 (2009)	50	89
---	------------------------------	------------	----	----

De CO₂-scanner van DHV is niet meer beschikbaar. Daarom wordt nu via een eigen methodiek berekend. Bij het maken van nieuw duurzaamheidsbeleid in 2017 zal worden bekeken wat een bruikbare indicator is.

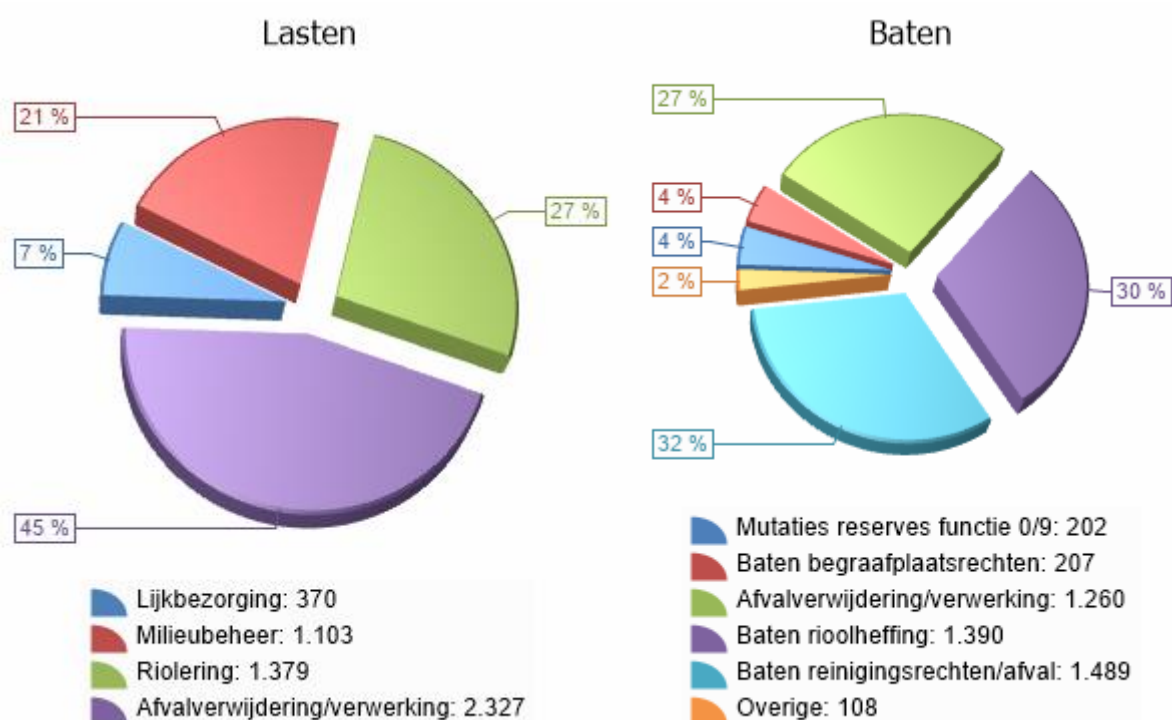
Ranking op Lokale Duurzaamheidsmeter	VNG International	24 (2014)	20	n.n.b.
--------------------------------------	-------------------	-----------	----	--------

De Duurzaamheidsmeter verschijnt niet elk jaar. De verwachting is dat in 2017 de volgende ranking komt. Bruikbaarheid indicator opnieuw bepalen bij het nieuwe duurzaamheidsbeleid in april 2017.

Wat heeft het gekost?

Bedragen x € 1.000

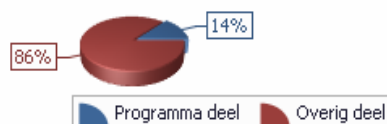
Programmaonderdeel	Rekening 2015	Begroting 2016 Primitief	Begroting 2016 (Na wijzigingen)	Rekening 2016	Saldo 2016
Lasten	-5.147	-4.837	-5.129	-5.179	-50
Baten	4.225	4.261	4.335	4.453	119
Saldo van baten en lasten	-922	-576	-794	-726	69
Stortingen in reserves	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	357	74	318	202	-116
Resultaat	-564	-502	-477	-524	-47

PROGRAMMA 9 RUIMTELIJKE ORDENING EN VOLKSHUISVESTING

Lasten

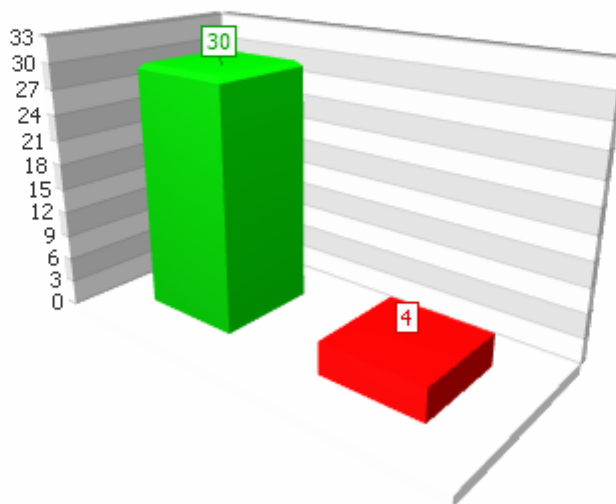
OMSCHRIJVING VAN HET PROGRAMMA

De gemeente moet beschikken over een actueel ruimtelijk- en omgevingsbeleid. Hiermee wordt ingespeeld op wettelijke kaders en maatschappelijke ontwikkelingen. Ruimtelijke kwaliteit en duurzaamheid zijn daarbij belangrijke uitgangspunten. Wij betrekken en stimuleren maatschappelijke partners bij het vormgeven en uitvoeren van ons beleid.

PORTEFEUILLEHOUDERS EN PRODUCTEN VAN DIT PROGRAMMA

Portefeuillehouder Agricola	<ul style="list-style-type: none"> • Monumenten en archeologie • Ruimtelijke ordening • Stads- en dorpsvernieuwing • Overige volkshuisvesting • Bouw- en omgevingsvergunningen • Handhaving • Gebiedsbeleid
Portefeuillehouder van Leeuwen	<ul style="list-style-type: none"> • Baten bouw- en omgevingsvergunningen • Bouwgrondexploitatie woningbouw
Portefeuillehouder Von Martels	<ul style="list-style-type: none"> • Gebiedsbeleid: Ruimte voor de Vecht

Stand prestaties programma

Prestaties 2016		Voortgang	%	Geld
9.1	Ruimtelijke ontwikkelingen			
	Maken van een (stedenbouwkundige) visie voor het centrumgebied van de kern Dalfsen en vaststelling door de gemeenteraad.		75%	
	Verdere ontwikkeling van het waterfront; realisatie van een deel van fase 2 van de openbare ruimte (zuidkant van het plangebied).		100%	
	Actualiseren van de notitie inbreidingslocaties.		75%	
	Start actualisering bestemmingsplannen voor de kernen (vaststelling in 2017).		75%	
	In procedure brengen verzamelplan voor het buitengebied.		100%	
9.2	Volkshuisvesting			
	Vaststelling Woonvisie gemeente Dalfsen 2016-2020.		100%	
	Op basis van nieuwe Woonvisie gemeente Dalfsen 2016-2020 prestatieafspraken maken met woningcorporaties.		100%	
9.3	Gebiedsontwikkeling			
	Deelname aan LEADER (POP3) door middelen beschikbaar te stellen voor cofinanciering van projecten aangedragen en uitgevoerd door de samenleving (overeenkomstig de doelen van de LOS).		100%	
	Richting de provincie inzetten op vervolg samenwerking programma Ruimte voor de Vecht tot 2018. Daarvoor projecten aandragen met het verzoek tot cofinanciering.		100%	
	Ontwikkelingen in het Vechtdal initiëren en/of faciliteren.		100%	
	Leefbaarheidsinitiatieven van burgers en organisaties ondersteunen los van LEADER.		100%	

9.4	Landschapsbeleid			
	Groene- en belevingsinitiatieven van burgers/organisaties ondersteunen.		100%	
	Uitvoeren regeling Groene en Blauwe Diensten (aanleg, herstel en onderhoud landschappelijke elementen).		100%	

9.5	Monumenten en archeologie			
	Actualiseren van de Notitie Evaluatie Archeologiebeleid 2012 met bijbehorende archeologische beleidskaart.		75%	
	Eigenaren van deze objecten financieel te ondersteunen door het verstrekken van subsidie op grond van de Subsidieverordening instandhouding monumenten Dalfsen 2008.		100%	

Toelichting afwijkingen

9.1	Ruimtelijke ontwikkelingen			
Prestatie:	Maken van een (stedenbouwkundige) visie voor het centrumgebied van de kern Dalfsen en vaststelling door de gemeenteraad.			
Toelichting	Visie is niet vastgesteld in 2016 maar uitgesteld naar 2017. Het proces is verlengd in verband met zorgvuldige voorbereiding met meerdere participatiemomenten, meerdere raadscommissiebehandelingen en uitwerken van de uitvoeringsparagraaf.			

Prestatie:	Actualiseren van de notitie inbreidingslocaties.			
Toelichting	De geactualiseerde notitie inbreidingslocaties is in februari 2017 vastgesteld door de gemeenteraad.			

Prestatie:	Start actualisering bestemmingsplannen voor de kernen (vaststelling in 2017).			
Toelichting	Het ontwerp bestemmingsplan is begin 2017 ter visie voorgelegd.			

9.5	Monumenten en archeologie			
Prestatie:	Actualiseren van de Notitie Evaluatie Archeologiebeleid 2012 met bijbehorende archeologische beleidskaart.			
Toelichting	Volgens bijgestelde planning is het voorstel in februari 2017 door de raad behandeld, waarbij de notitie actualisatie archeologiebeleid 2017 is vastgesteld.			

Prestaties voorgaande jaren	Voortgang	%	Geld
------------------------------------	------------------	----------	-------------

9.1	Ruimtelijke ontwikkelingen			
	Realisatie van een evenemententerrein in Oudleusen.		100%	
	Vaststelling bestemmingsplan woonuitbreidingsgebied voor de kern Oudleusen.		100%	

Ruimtelijke ontwikkelingen

Indicator	Bron	Nulmeting	Begroot 2016	Stand december 2016
Twee actuele structuurvisies voor het totale grondgebied van de gemeente (1 voor de kernen en 1 voor het buitengebied)	Gemeente	2	2	2

Percentage van het grondgebied belegd met actuele bestemmingsplannen: buitengebied	Gemeente	100%	100%	100%
--	----------	------	------	------

Percentage van het grondgebied belegd met actuele bestemmingsplannen: kernen	Gemeente	100%	100%	100%
--	----------	------	------	------

Om hieraan te blijven voldoen moeten we het bestemmingsplan voor de kern Lemelerveld uiterlijk 2017 hebben geactualiseerd. Dit is in gang gezet. Er wordt 1 plan voor alle kernen gemaakt en vastgesteld.

Aantal bestemmingsplannen: Buitengebied, kernen en recreatiegebieden (basisplannen)	Gemeente	8 (2013)	8	8
---	----------	----------	---	---

Volkshuisvesting

Indicator	Bron	Nulmeting	Begroot 2016	Stand december 2016
Aantal nieuwe verblijfsobjecten met woonfunctie	CBS/Gemeente	154 (2015) Totaal = 11.391	75	53

De realisatie van de woningen in de sociale sector in Westerbouwwanden Noord is achter gebleven ten opzichte van de verwachting.

Aantal nieuwe startersleningen per jaar	Gemeente	22 (2015) Totaal = 168	-	12 Totaal = 180
---	----------	------------------------	---	-----------------

Gebiedsontwikkeling

Indicator	Bron	Nulmeting	Begroot 2016	Stand december 2016
Tevredenheid van Dalfsenaren over wonen in het Vechtdal (uitgedrukt in een rapportcijfer)	Vechtdal beleving onderzoek, tweejaarlijks	8,3 (2015)	-	n.n.b.

Volgend onderzoek vindt plaats in 2017.

Percentage van de Dalfsenaren die het aantrekkelijk vindt om in het Vechtdal te recreëren	Vechtdal beleving onderzoek, tweejaarlijks	95% (2015)	-	n.n.b.
---	--	------------	---	--------

Volgend onderzoek vindt plaats in 2017.

Landschapsbeleid

Indicator	Bron	Nulmeting	Begroot 2016	Stand december 2016
Totale hoeveelheid (hectares) landschapselementen onder contract via regeling Groene en Blauw Diensten	LOP Landschap Overijssel	42,2 ha (2013)	52,5 ha	66 ha

Monumenten en archeologie

Indicator	Bron	Nulmeting	Begroot 2016	Stand december 2016
Aantal aanvragen monumentensubsidie per jaar	Gemeente	8 (2015)	5	9

De vraag naar monumentensubsidie neemt de laatste jaren toe. De reden hiervan is dat de gemeentelijke monumentenlijst met ca. 50 objecten is uitgebreid.

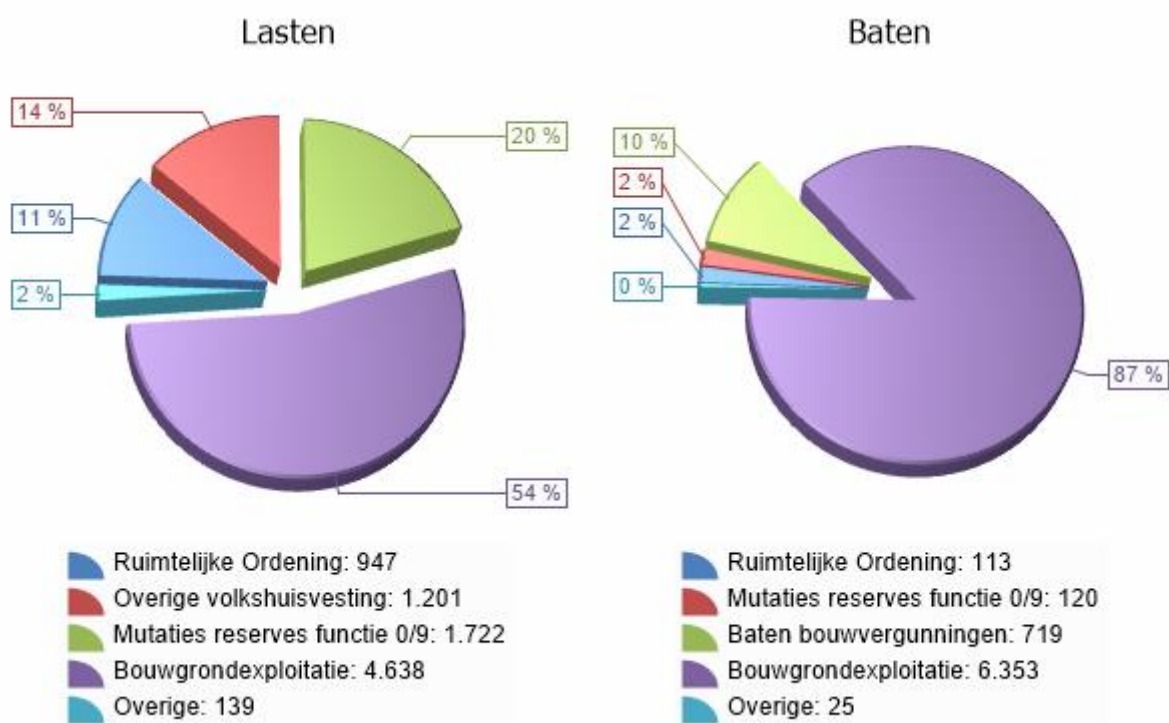
Aantal archeologische onderzoeken per jaar	Gemeente	5 (2015)	5	2
--	----------	----------	---	---

Het aantal archeologische onderzoeken betreft enkel onderzoeken waarbij daadwerkelijk een onderzoek op locatie is uitgevoerd en waarover is gerapporteerd. Het aantal onderzoeken is sterk afhankelijk van de verwachtingswaarde van de locatie waar de bodemverstoringen gaan plaatsvinden. Daarnaast toetst onze regio-archeoloog vooraf aan de hand van de archeologische beleidskaart en aanvullende informatie of onderzoek nodig is of niet.

Wat heeft het gekost?

Bedragen x € 1.000

Programmaonderdeel	Rekening 2015	Begroting 2016 Primitief	Begroting 2016 (Na wijzigingen)	Rekening 2016	Saldo 2016
Lasten	-8.441	-7.165	-7.468	-6.925	543
Baten	8.480	5.586	5.717	7.210	1.492
Saldo van baten en lasten	39	-1.579	-1.750	284	2.035
Stortingen in reserves	-1.840	-66	80	-1.722	-1.801
Onttrekkingen aan reserves	537	216	329	120	-208
Resultaat	-1.265	-1.429	-1.342	-1.317	25

Hoofdstuk 3 Paragrafen

PARAGRAAF BEDRIJFSVOERING

Algemeen

De bedrijfsvoering is ondersteunend en adviserend aan de bedrijfsorganisatieonderdelen, het gemeentebestuur, directie en management. De bedrijfsvoering is dusdanig doorontwikkeld dat deze in fase 2 zit van het Overheidsontwikkelmodel. Het Overheidsontwikkelmodel passen we organisatiebreed toe.

In deze paragraaf gaan wij nader in op de belangrijkste onderwerpen binnen de bedrijfsvoering van onze organisatie.

Organisatieontwikkeling

Ambtelijke organisatie

In 2016 is het programma Ideaal voortgezet en geborgd in de lijn. Er is een excursiemarkt voor medewerkers georganiseerd. Op de excursiemarkt zijn workshops aangeboden die veelal door collega's werden begeleid, hierbij stond persoonlijke ontwikkeling centraal. In 2016 zijn ca. 10 workshops gehouden. De workshops lopen ook in 2017 door.

In de tweede helft van 2016 is gestart met de evaluatie van de organisatiestructuur. Begin 2017 worden de resultaten hiervan bekend gemaakt. Aanpassingen in de structuur zullen zoveel mogelijk voor de zomer van 2017 uitgewerkt en geïmplementeerd worden.

LEAN werken

In 2016 zijn door het LEANteam vijf processen LEAN gemaakt. Met behulp van de LEANmethodiek is een lijn van continu verbeteren van de organisatie ontstaan. Het effect van het LEAN maken van processen is op verschillende manieren merkbaar binnen de organisatie en is gericht op de kwaliteit en kwantiteit van onze producten.

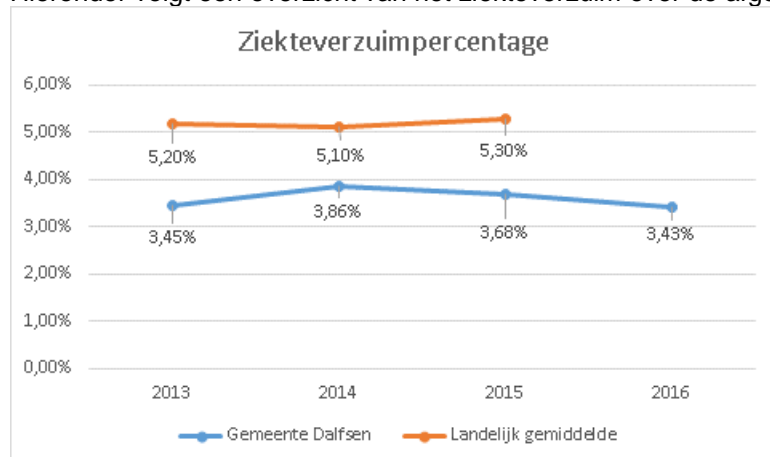
Het LEAN maken van processen heeft een positieve invloed op de samenwerking, doordat het inzicht geeft in elkaars werk. Hierdoor ontstaat er vaak meer begrip voor elkaars werk. Dit sluit aan op de doelen van de organisatie. Daarnaast heeft het LEAN maken van processen tijdswinst opgeleverd.

Twee medewerkers hebben in 2016 de opleiding tot LEAN practitioner met goed gevolg afgerond. Door verschuivingen in het team zijn in 2016 nog twee medewerkers gestart met de opleiding tot LEAN practitioner.

Personeelsbeleid

Ziekteverzuim

Hieronder volgt een overzicht van het ziekteverzuim over de afgelopen jaren.

n.b.: Landelijk gemiddelde van 2016 is nog niet bekend, dus daarom zijn deze gegevens nog niet meegenomen in de grafiek

Directie en eenheidsmanagers monitoren het ziekteverzuim ieder half jaar en nemen waar nodig maatregelen om het verzuim laag te houden.

Medewerkersonderzoek

In het eerste kwartaal van het jaar 2016 is het medewerkers onderzoek afgenomen met een respons van 84,5%. De conclusies:

Wat gaat goed?

- Bevlogen (7.7) & betrokken (8.2) medewerkers
- Medewerkers staan achter de doelstellingen van de organisatie
- Kernwaarden leven binnen de organisatie
- Waardering leidinggevendenden is toegenomen

Wat heeft aandacht nodig?

- Toegenomen werkdruk
- Feedbackcultuur leidinggevende-medewerker
- Rolduidelijkheid; effectiviteit en efficiëntie
- Daling in samenwerking

Op eenheidsniveau is er een verdieping gemaakt op de resultaten en zijn er actieplannen opgesteld. Naast de acties op eenheidsniveau gaat team HR aan de slag met een organisatie breed actieplan, welke begin mei 2017 wordt opgeleverd.

Bezoldigingsverordening

Per 1 januari 2016 gelden in de CAR-UWO uniforme afspraken op het gebied van beloning. Dit is vastgelegd in een nieuw beloningshoofdstuk, hoofdstuk 3. Het overkoepelende doel hiervan is om te zorgen voor vereenvoudiging, uniformering en modernisering van de arbeidsvoorwaarden binnen gemeenten.

Individueel Keuze Budget (IKB)

Per 1 januari 2017 is het Individueel Keuze Budget ingevoerd. De vakantietoelage, de levenslooptoelage, de eindejaarsuitkering en 14,4 bovenwettelijke vakantie-uren zijn bronnen voor het IKB. De medewerker heeft de volgende keuzemogelijkheden in IKB:

- a. verlof;
- b. uitbetaling;
- c. (onbelaste) opleiding/training;

De invoering van het IKB vormt een verdere stap in de modernisering van de arbeidsvoorwaarden van de gemeentelijke sector.

Banenafpraak

Vanuit het sociaal domein met onze netwerker en als werkgever proberen wij mensen met een arbeidsbeperking te plaatsen (dus extern en intern). De banenafpraak is een landelijke afspraak, waarbij wij als gemeente een inspanningsverplichting hebben om hieraan te voldoen. In 2016 is voor het eerst beoordeeld hoe het loopt met de banenafpraak. Over 2015 is aan de verplichting voldaan.

Integriteitsbeleid

Voor het jaar 2016 stond het integriteitsbeleid op het programma, het gaat om een vernieuwde gedragscode integriteit voor raadsleden, wethouders, burgemeester en ambtenaren. De uitvoering voor zowel het bestuurlijke als het ambtelijke deel is gezamenlijk opgepakt. In 2016 is gestart met de gedragscode voor bestuurders. Aan de gedragscode voor ambtenaren wordt in het eerste kwartaal van 2017 verdere invulling gegeven.

Samenwerking

Het jaar 2016 heeft voor wat betreft samenwerking in het teken gestaan van de toetreding tot de gemeenschappelijke regeling GBLT, besluitvorming over de deelneming aan het Shared Service Center ONS en de vorming van de gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst IJsselland.

De toetreding tot het GBLT heeft plaatsgevonden met ingang van 1 januari 2016. De overdracht van de belastingtaken is op hoofdlijnen goed verlopen. In 2017 zal een evaluatie van de toetreding plaatsvinden. Het aansluittraject (wat ging goed en wat kon beter) en de huidige dienstverlening (is dit ingericht zoals is afgesproken) worden geëvalueerd.

Eind 2016 heeft besluitvorming plaatsgevonden voor wat betreft de deelneming aan het Shared Service Center ONS van de gemeente Zwolle, Kampen en provincie Overijssel op het gebied van ICT, personeels/salarisadministratie en inkoop. Vanuit financiële overwegingen is besloten dat toetreding op dit moment niet zinvol is. Dat houdt echter niet in dat ons op dit punt niets te doen staat: de taak om kwaliteit te borgen en te verbeteren en de kwetsbaarheid beheersbaar te maken blijft.

In april 2016 is de Wet Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (Wet VTH) in werking getreden. Daarin is bepaald dat Omgevingsdiensten aan bepaalde kaders moeten voldoen als het gaat om het takenpakket, de kwaliteit en juridische vorm. Voor de juridische vorm betekent dit dat uiterlijk 1 januari 2018 een gemeenschappelijke regeling moet zijn gevormd waar de 11 gemeenten in IJsselland en de provincie Overijssel aan deelnemen. De officiële start van de Omgevingsdienst IJsselland is per 1 januari 2018. De organisatie heeft in 2016 al een juridische status gekregen. Op 22 december 2016 hebben burgemeesters en wethouders van de 11 gemeenten in West-Overijssel en de gedeputeerde van Overijssel hun handtekening gezet onder de Gemeenschappelijke regeling. Daarmee is de Omgevingsdienst IJsselland een feit geworden. Het jaar 2017 zal in het teken staan van het veranderingsproces en richt zich op de vorming en inrichting van de nieuwe organisatie die uit circa 80 formatieplaatsen zal gaan bestaan.

Het onderzoek naar samenwerking met de gemeente Kampen op het gebied van Geo informatie is niet voortgezet. De gemeente Kampen heeft aangegeven een verdergaande samenwerking niet te zien zitten. De samenwerking blijft beperkt tot kennisuitwisseling en praktische uitwisseling van personeel.

Volledigheidshalve verwijzen wij u voor de beleidsvoornemens, ontwikkelingen en risico's omtrent de verbonden partijen GBLT en Omgevingsdienst IJsselland naar de paragraaf verbonden partijen.

Inkoopbeleid

Inkoop maakte onderdeel uit van de businesscase toetreding Shared Service Centrum. Besloten is om voorlopig nog niet toe te treden tot het SSC. Dit betekent dat we op dit beleidsterrein niet de gewenste kwaliteitsverbetering kunnen doorvoeren. Wel blijven we gebruik maken van de diensten van de inkoopadviseur voor één dag per week. Bij de behandeling van de invulling financiële ruimte' is dit onderwerp ook meegenomen en deze wordt nu betrokken bij de behandeling van de perspectiefnota 2018.

Informatievoorziening en automatisering

In 2016 was de gemeente voor het tweede jaar verantwoordelijk voor de uitvoering van de decentralisaties in het sociaal domein. Voor de uitvoering van deze en andere gemeentelijke taken wordt veel gewerkt met vertrouwelijke en privacy-gevoelige gegevens. In het afgelopen jaar is daarom regelmatig aandacht geweest voor het bewust omgaan met deze vertrouwelijke gegevens. Er is tevens uitvoering gegeven aan het plan van aanpak informatiebeveiliging.

Voor een efficiënte uitvoering van de werkzaamheden is het van belang dat gegevens en informatie zoveel mogelijk eenmalig worden opgeslagen en meervoudig worden gebruikt. Door verschillende

gegevensverzamelingen te koppelen en aan te sluiten op landelijke informatiebronnen wordt dit mogelijk. In het afgelopen jaar zijn daarom enkele software-koppelingen vernieuwd en toekomst vast gemaakt. Tevens is er een start gemaakt met het verbeteren en optimaliseren van verschillende software-pakketten waardoor er beter mee gewerkt kan worden.

Begin 2016 zijn alle werkplekken voorzien van zogenaamde "thin clients". Hierdoor is het beheer van de hardware nog verder verbeterd en is de veiligheid verhoogd. Met de invoering van deze "thin clients" is ook aanmelden met "single sign-on" ingevoerd. Hierdoor wordt het inloggen in applicaties niet alleen veiliger maar voor de medewerkers ook makkelijker. Er wordt hiermee ook beter voldaan aan de steeds strengere eisen op het gebied van informatieveiligheid.

Geo-informatie en documentbeheer

Iets later dan gepland, zijn we per 25 mei 2016 succesvol aangesloten op de Landelijke Voorziening Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT). We hebben hierbij tevens de assemblage, tegen vergoeding, voor het Ministerie van Economische Zaken en het waterschap uitgevoerd.

Vanaf de datum van aansluiting is het beheer ter hand genomen. Met het Waterschap Drents Overijsselse Delta is een pilot gestart om het onderhoud door de gemeente te laten uitvoeren. Eind 2016 is aan een extern bedrijf opdracht gegeven een mutatiesignalering uit te voeren aan de hand van luchtfoto's.

Het verplicht gebruik van de BGT is verschoven van 1 januari naar 1 juli 2017.

Er is nieuwe software in gebruik genomen voor de gewijzigde levering van kadastrale gegevens (BRK) door het Kadaster. Ook voor de registratie van WKPB-besluiten (Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen) is nieuwe software geïnstalleerd.

Het inrichten van een nieuwe vieweromgeving is nagenoeg afgerond, waarbij veel aandacht is besteed aan het koppelen van geo-gerelateerde informatie.

In april 2016 zijn nieuwe luchtfoto's genomen. Ook is in 2016 een één-jarig contract afgesloten voor het gebruik van panoramafoto's. Al het beeldmateriaal is via de viewer organisatiebreed te raadplegen.

Juridische kwaliteitszorg

Bezwaarschriften

Hoewel het absolute aantal bezwaarschriften in 2016 behoorlijk is gestegen (van 45 naar 70), blijkt het aantal bestreden besluiten slechts licht gestegen (van 40 naar 43). De toename ligt op het terrein van handhaving binnen de Participatiewet en tegemoetkoming in planschade. De concrete resultaten staan verwoord in het jaarverslag van de vaste commissie van advies voor de bezwaarschriften.

(Pre)mediation/informele behandeling

In 2016 is, net als in de voorgaande jaren, bij ingekomen bezwaarschriften ingezet op informele behandeling door met behulp van (pre)mediationgesprekken tot een voor alle betrokkenen aanvaardbare oplossing te komen. De concrete resultaten staan verwoord in het jaarverslag van de vaste commissie van advies voor de bezwaarschriften.

Hiernaast is eind 2016 begonnen met een interne 'mediationpool'. De insteek hiervan is, dat de deelnemers als gespreksleider ingezet kunnen in de primaire fase van de besluitvorming, dus voordat er een bezwaarschrift is ingediend. Hierbij wordt een impuls gegeven aan het (door eigen kracht) bereiken van breder gedragen oplossingen in (potentiële) geschilsituaties. Het is nadrukkelijk niet de bedoeling dat de gesprekken zich uitbreiden naar terreinen waar de gemeente geen partij is of geen bevoegdheden heeft.

Wet open overheid (Woo)

De bedoeling van de Wet open overheid is, dat deze (op termijn) de Wet openbaarheid van bestuur gaat vervangen. Nadat de Tweede Kamer op 19 april 2016 de Wet open overheid heeft aangenomen, heeft de Eerste Kamer de behandeling van dit wetsvoorstel aangehouden in afwachting van de uitkomsten van een impactanalyse van deze wet. Op 19 december 2016 zijn de eerste resultaten van

de 'Quick scan impact Woo' bekend geworden. Een eerste conclusie (voor wat betreft de impact op Rijksniveau) is, dat "de Woo zoals die nu voorligt, niet uitvoerbaar is en tot hoge extra kosten leidt waarvoor in de meerjarencijfers geen dekking bestaat." De uitkomsten van de impactanalyse van het wetsvoorstel op provinciaal en gemeentelijk niveau worden begin 2017 verwacht.

Rechtmatigheid

Bij rechtmatigheid wordt onderscheid gemaakt tussen juridische rechtmatigheid en de rechtmatigheid in het kader van de accountantscontrole. Het juridische begrip rechtmatigheid heeft betrekking op alle geldende wetten en regels. Rechtmatigheid is dan het handelen in overeenstemming met alle wetten en regels. Bij rechtmatigheid in het kader van de accountantscontrole gaat het om de financiële beheershandelingen en moet worden vastgesteld dat baten, lasten en balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Begrotingsafwijkingen en overschrijdingen worden in de regel vooraf door middel van begrotingswijzigingen door de raad geautoriseerd. Hiermee wordt toestemming gevraagd voor het te realiseren beleid en voor de besteding van het benodigde bedrag. Wanneer een wijziging niet meer in het jaar zelf is voorgelegd zijn bestedingen boven het begrotingsbedrag strikt genomen onrechtmatig. Door het vaststellen van de jaarrekening door de raad waarin die uitgaven wel zijn opgenomen worden de betreffende uitgaven alsnog geautoriseerd. Voor de volgende programma- en investeringsoverschrijdingen wordt toegelicht wat de reden is van overschrijding en of dit binnen het door de raad uitgezette beleid is gebleven.

Lasten overschrijding programma	Begrotingsafwijking	Onrechtmatig, telt <u>niet</u> mee in het oordeel	Onrechtmatig, telt <u>wel</u> mee in het oordeel
Programma 1 (totaal € 1.736.000)	<p>De overschrijdingen passen binnen het bestaand beleid.</p> <p>Voor de Wethouderpensioenen is de voorziening opgehoogd met € 590.000.</p> <p>Door verkoop van meer (reis)documenten (reisdocumenten, rijbewijzen en VOG) ontstaat een nadeel van € 86.000 doordat wij een afdracht hiervoor doen aan het rijk. Hier tegenover staan hogere inkomsten € 85.000.</p> <p>Op saldokostenplaatsen is een nadeel ontstaan door:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Storting in de voorziening Mobiliteit van € 250.000; • Minder doorbelastingen van uren op de grondexploitatie en investeringen € 598.000. Dit heeft ook te maken dat aan NIEGG geen uren meer mogen worden toegerekend; • Er is een verplichting in de jaarrekening getroffen voor plusuren van medewerkers van € 350.000. 	✓	

Programma 3 (totaal € 643.000)	De overschrijdingen passen binnen het bestaand beleid. Voor de ontwikkeling van het Kroonplein zijn dit jaar € 576.000 aan kosten gerealiseerd. Deze worden gedekt door een door de raad verstrekt krediet. Tegenover deze kosten staat een onttrekking aan de reserve. Een nadeel binnen het groenstructuurplan van € 46.000 wordt conform afspraak afgedekt door inkomsten vanuit de verkoop van snippergroen.	✓	
Programma 8 (totaal € 50.000)	De overschrijdingen passen binnen het bestaand beleid. De overschrijding op afval wordt in verband met de gesloten financiering geëgaliseerd door een onttrekking aan de voorziening. Het product lijkbezorging is overschreden met € 25.000. Dit wordt veroorzaakt door de bij de begrotingswijziging doorgevoerde verlaging van de kapitaallasten.	✓	
	Recht matigheid investeringen		
Overschrijdingen Investerings	Kredietafwijking (Zie ook de kredietenverslagen)	Onrechtmatig, telt <u>niet</u> mee in het oordeel	Onrechtmatig, telt <u>wel</u> mee in het oordeel
Basiskaart topografie € 2.450	Het krediet wordt bij de jaarrekening 2016 met een geringe overschrijding afgesloten. De overschrijding valt in hoofdzaak toe te schrijven aan prijsstijgingen. Voorgesteld wordt om de overschrijding, die formeel als onrechtmatig wordt aangemerkt, bij het vaststellen van deze jaarrekening te accorderen. Dekking vindt plaats ten laste van de desbetreffende reserve.	✓	
Fietsroute Kanaaldijk € 86.345	Hiervoor is in 2014 BDU subsidie toegekend en zijn de projecten verder uitgewerkt en is een krediet, wat verder in dekkredieten is uitgewerkt, beschikbaar gesteld. De meerkosten worden opgevangen binnen de onderliggende wegennet projecten van de N348. Binnen de overige dekkredieten is voldoende financiële ruimte om deze overschrijding op te kunnen vangen. Alhoewel deze overschrijding formeel als onrechtmatig moet worden aangemerkt, wordt voorgesteld om deze bij het vaststellen van de jaarrekening te accorderen.	✓	
Vervanging MID Office € 4.971	Er is sprake van een zeer geringe overschrijding waar prijsstijgingen debet aan zijn geweest. Voorgesteld wordt om deze overschrijding, die formeel als	✓	

	onrechtmatig moet worden aangemerkt, bij het vaststellen van de jaarrekening te accorderen.		
Gras- en slagmaaier € 2.564	De slagmaaier is aangeschaft. Het krediet wordt bij de jaarrekening 2016 afgesloten. Voorgesteld wordt om de overschrijding (mede te wijten aan prijsstijgingen), die formeel als onrechtmatig moet worden aangemerkt, bij het vaststellen van deze jaarrekening te accorderen.	✓	
Stoelen raadzaal € 1.727	Het krediet wordt bij de jaarrekening 2016 afgesloten met een geringe overschrijding die mede te wijten is aan prijsstijgingen. Voorgesteld wordt om de overschrijding, die formeel als onrechtmatig moet worden aangemerkt, bij het vaststellen van deze jaarrekening te accorderen.	✓	
Aanlichten Witte Villa € 1.768	Het krediet wordt met € 1.768 overschreden (prijsstijgingen). Alhoewel de overschrijding als onrechtmatig moet worden aangemerkt, wordt voorgesteld om deze bij het vaststellen van deze jaarrekening te accorderen. Dekking vindt plaats door aanwending van de desbetreffende bestemmingsreserve.	✓	
Cultuur arrangement € 7.226	Het meerjarig project cultuurarrangement eindigt in 2016. Het betreft een provinciale regeling waarbij de gemeente een verplichte financiële tegenprestatie moet leveren. Voor de uitvoering van het arrangement zijn plannen ontwikkeld. De overschrijding is onrechtmatig, doch voorgesteld wordt om deze bij het vaststellen van de jaarrekening te accorderen. Het krediet wordt in 2017 afgesloten. Alsdan zal dan ook de definitieve financiële verantwoording met de provincie plaats vinden.	✓	

PARAGRAAF FINANCIERING

Algemeen

De wet Financiering Decentrale Overheden (Fido) stelt regels voor het financieringsgedrag van decentrale overheden. In het kader van deze wet is in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) een paragraaf "financiering" voorgeschreven, in zowel de begroting als het jaarverslag van de gemeente.

De wet Fido definieert treasury als volgt:

Het sturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële vermogenswaarden, de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's. Meer concreet gaat het om financiering van het beleid tegen zo gunstig mogelijke voorwaarden, het te allen tijde zorgen voor voldoende liquide middelen, waarbij een tijdelijk overschot tegen een zo hoog mogelijk rendement wordt belegd en het daarbij afdekken van vooral rente- en kredietrisico's.

De gemeente verkeert permanent in de situatie van financieringsbehoefte. Dit houdt verband met het stelsel van baten en lasten, waarbij investeringen worden geactiveerd en de lasten in de vorm van rente en afschrijving ten laste van de exploitatie worden gebracht. Deze handelswijze leidt ertoe dat de investeringsuitgaven gedurende de periode van afschrijving gefinancierd moeten worden. Daarnaast ontstaat een financieringsbehoefte door het in de tijd achterlopen van de inkomsten ten opzichte van uitgaven. Voor de financieringsbehoefte worden leningen afgesloten, worden rekening courant kredieten en interne financieringsmiddelen in de vorm van reserves en voorzieningen gebruikt. Door het aantrekken van geld van derden ontstaat een schuldpositie. De gemeente moet de leningen aflossen en betaalt gedurende de looptijd van de lening rente. Gemeenten zijn bij deze financieringswijze gehouden aan twee normen uit de wet Fido: de kasgeldlimiet en de renterisiconorm. Procedures en bevoegdheden zijn uitgewerkt in het Treasurystatuut.

Kasgeldlimiet

Gegeven de permanente financieringsbehoefte, kunnen fluctuaties in rentelasten voor de gemeente risico's met zich meebrengen. Om deze risico's zoveel mogelijk te beperken is de kasgeldlimiet ingesteld. De kasgeldlimiet stelt grenzen aan de mate waarin de financieringsbehoefte wordt gedekt met kortlopende leningen (< 1 jaar). Dit is geregeld in de wet financiering decentrale overheden (Wet fido).

De kasgeldlimiet is uitgedrukt in een percentage van de omvang van de begroting. Voor 2016 bedraagt dit percentage 8,5, wat bij ministeriële regeling is vastgesteld. De omvang van de begroting 2016 bedraagt € 56.216.000. De kasgeldlimiet bedraagt dan € 4.778.000.

Per kwartaal wordt gemeten of we binnen de kasgeldlimiet blijven. In 2016 was sprake van een tijdelijke overschrijding; dit is gedurende drie achtereenvolgende kwartalen toegestaan. Gelet op het structurele karakter van de overschrijding van de kasgeldlimiet, zijn in januari 2017 vaste financieringsmiddelen aangetrokken ter grootte van € 15 miljoen. Hiermee blijven we naar verwachting gedurende langere tijd binnen de kasgeldlimiet.

Renterisiconorm

Om het risico van renteaanpassing en herfinanciering bij langlopende leningen (> 1 jaar) te beperken is de renterisiconorm ingesteld. Deze norm is bij ministeriële regeling bepaald en houdt in, dat de jaarlijks verplichte aflossingen en de renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal. Uit het volgende overzicht blijkt dat we met 2,35% (1.462 t.o.v. 62.205) ruim binnen de renterisiconorm blijven.

Variabelen renterisico(norm)		2016	
		Begroting	Rekening
(bedragen x € 1.000)			
1	Renteherziening	0	0
2	Aflossingen	1.462	1.462
3	Renterisico (1+2)	1.462	1.462
4	Renterisiconorm	12.213	12.441
5a=(4>3)	Ruimte onder renterisiconorm	10.751	10.979
5b=(4<3)	Overschrijding renterisiconorm		
Berekening renterisiconorm			
	Totaal	61.066	62.205
	Bij ministeriële regeling vastgesteld %	20%	20%
4	Renterisiconorm	12.213	12.441

Langlopende geldleningen

De verwachting dat wij in 2016 weer een beroep zouden moeten doen op de kapitaalmarkt is voor dat jaar niet uitgekomen. Zoals hiervoor is aangegeven, is dat in 2017 wel gebeurd.

Op 1 januari 2017 bedraagt de restantschuld van de langlopende geldleningen afgerond € 7 miljoen.

NAAM GELDGEVER	LAATSTE AFL.	RENTE %	LENING	AFLOSSING T/M 2015	SCHULDRES- TANT OP 01-01-16	RENTE 2016	AFLOSSING 2016	AFLOSSING T/M 2016	SCHULDRES- TANT OP 31-12-16
B.N.G.	2024	1,84	7.500.000	750.000	6.750.000	124.065	750.000	1.500.000	6.000.000
B.N.G.	2023	5,29	1.134.451	771.426	363.024	19.204	45.378	816.804	317.646
B.N.G.	2017	5,13	10.000.000	8.666.667	1.333.333	68.400	666.667	9.333.333	666.667
TOTAAL			18.634.451	10.188.093	8.446.358	211.669	1.462.045	11.650.138	6.984.313

Rentebeleid in de gemeente Dalfsen

De BBV wijzigingen van 2016, hebben ook invloed gehad op het rentebeleid in Dalfsen. De keuze mogelijkheden die in de begroting nog waren toegepast, zijn in 2016 ingeperkt. Via een aantal voortgangsbberichten aan de werkgroep P&C is daarover gecommuniceerd. Met betrekking tot de rente zijn de effecten verwerkt in de 2e bestuursrapportage. In de kern betekende dit dat externe rentekosten leidend zijn geworden en dat de interne rentekosten (over de reserves) naar de achtergrond zijn verdwenen. Dit heeft geleid tot een verlaging van de rentekosten voor de grondexploitatie (van 4% naar 0,77%) en tot een lagere rentetoevoeging aan de reserves. Vanwege deze doorgevoerde wijziging in de systematiek, blijft een beschrijving van het oude rentebeleid achterwege. Elementen die hetzelfde blijven of nieuw zijn, benoemen wij hieronder uiteraard nog wel.

Zo is het van belang te blijven vermelden dat we een onderscheid kennen tussen de zogenaamde korte rente en lange rente. We spreken van korte rente voor termijnen tot maximaal 1 jaar en van lange rente voor termijnen van 1 jaar of langer. Zoals bekend kan de hoogte van de rente fluctueren als gevolg van diverse omstandigheden. Als gemeente kunnen wij op de ontwikkelingen die van buiten komen, weinig tot geen invloed uitoefenen. Wel kunnen wij keuzes maken in de manier waarop wij geld aantrekken of uitzetten. Daarbij zijn wij gebonden aan wettelijke bepalingen, waaronder de Wet Fido en de Wet HOF (Wet Houdbare Overheidsfinanciën). Onze eigen uitvoeringsvoorschriften zijn opgenomen in de uitvoeringsregels treasury.

De gemeente Dalfsen voert een verantwoord, robuust en gedegen rentebeleid. Het kan tegen een stootje en het zit aan de veilige en niet aan de risicokant. Ook houdt het rekening met mogelijke ontwikkelingen, zoals een grotere financieringsbehoefte als gevolg van toenemende investeringen en een stijging van de langetermijnrente.

Externe rente

Voor een eventueel (langdurig) financieringsstekort dient de gemeente geld te lenen. De gemeente sluit daarvoor dan een langlopende geldlening af. Voordat we daartoe over gaan benutten we eerst de wettelijk toegestane ruimte binnen de kasgeldlimiet, dit vanwege de lage rente die daarvoor geldt. Voor langlopende geldleningen hanteren wij de marktrente. Daarboven houden we voor beide soorten geldleningen een kleine marge aan waardoor we beperkte rentestijgingen kunnen opvangen.

Interne rente

Met ingang van 2016 moet de interne rente gebaseerd zijn op de externe rentekosten. Daardoor daalt de rente die we aan de grondexploitaties door kunnen berekenen in 2016 van 4% naar 0,77%. Het gevolg daarvan is ook een lagere rentebijdrage aan de reserves. In de begroting was uitgegaan van 4%. Via de 2e bestuursrapportage is reeds rekening gehouden met een aanmerkelijke daling. In werkelijkheid is de rentebijdrage aan de reserves uitgekomen op 0,15%. Het werkelijke bedrag aan rentebijdrage in 2016 was € 37.023. De correctie op de rentebijdrage 2016 is niet toegepast op de algemene reserve vrij besteedbaar.

In lijn hiermee is ook het renteomslagpercentage in 2016 gewijzigd: van 4% naar 0,77%. Dit omslagpercentage is toegepast op de grondexploitaties. Vanwege het per saldo positieve renteresultaat, is dit percentage niet toegepast op de investeringen. Daar heeft geen toerekening van rentekosten plaatsgevonden.

PARAGRAAF GRONDBELEID

Algemeen

In deze paragraaf wordt ingegaan op de wijze waarop de gemeente invulling geeft aan haar grondbeleid. In 2015 is de Nota Grondbeleid geactualiseerd en opnieuw vastgesteld door de raad. In de nota grondbeleid is opgenomen dat de gemeente vooral een actief grondbeleid voert. Dit is ingegeven vanuit het idee dat de gemeente zelf actief wil blijven sturen op de ruimtelijke ontwikkelingen binnen de gemeente. Op deze wijze wordt grip gehouden op planvorming, realisatie en uitgifte van gronden. Het aankoopbeleid is gericht op het zelf verwerven van grond voor de realisatie van bedrijventerreinen en woningbouwlocaties. Dit betekent ook dat de grondexploitaties in eigen beheer worden uitgevoerd en dat er geen grondexploitaties zijn die op basis van faciliterend grondbeleid worden vormgegeven.

De financiële vertaling van de grondexploitaties zijn in april 2017 aan de raad aangeboden in de Meerjaren Prognose Gebiedsontwikkeling (MPG) 2017. Hierin zijn de financiële doorrekeningen opgenomen van alle lopende grondexploitaties en is inzicht gegeven in het verwachte resultaat en het weerstandsvermogen. In de MPG zijn ook meer details per grondexploitatie opgenomen. Door BBV wijzigingen is de grondslag voor de toe te rekenen rente gewijzigd (zie verderop in deze paragraaf).

De grondexploitaties blijven in ontwikkeling, zowel in economische zin, waar de woningmarkt aantrekt en er meer initiatieven zijn op de industrielocaties, als in de verslaggevingsregels, waardoor in de jaarrekening diverse zaken zijn gewijzigd. In deze paragraaf wordt daar nader op ingegaan.

Belangrijke beleidsdocumenten:

[Nota Grondbeleid 2015-2020\(2015\)](#)

[Nota Kostenverhaal gemeente Dalfsen \(2013\)](#)

[Structuurvisie kernen \(2010\)](#)

[Structuurvisie buitengebied \(2012\)](#)

Plaats van de grondexploitaties binnen de gemeentelijke organisatie/bedrijfsvoering

De taakgebieden grondbeleid en grondexploitatie vallen onder de eenheid ruimtelijke ontwikkeling. De eenheidsmanager is verantwoordelijk voor deze taakgebieden en is ook budgethouder. De eenheid ruimtelijke ontwikkeling werkt hierbij veel samen met de eenheid openbare ruimte.

Planning en control cyclus en grondexploitaties/informatievoorziening gemeenteraad

In de planning en control cyclus informeren wij de gemeenteraad drie keer over de exploitatie van grond in de gemeente Dalfsen. Dat is op de volgende momenten:

- in november via de paragraaf grondbeleid in de programma begroting
- in april via het MPG
- in mei/juni via de paragraaf grondbeleid in de jaarrekening

Bij belangrijke ontwikkelingen zal de raad ook tussentijds worden geïnformeerd.

Ontwikkelingen

Er zijn veel positieve ontwikkelingen in de markt zichtbaar. Zo is er sprake van een stijging van het consumentenvertrouwen, de hypotheekrente is nog steeds historisch laag en de prijzen van woningen stijgen. Dit alles leidt tot een verbetering in de woningmarkt. Ook in Dalfsen is dit merkbaar. De uitgifte van de eerste fase in Oosterdalfsen was succesvol en er zijn diverse ondernemers die zich melden voor het aankopen van industrielocaties. Daarnaast zijn er een aantal exploitaties die op het einde van hun exploitatie termijn lopen. Dit is het moment waarop gekeken kan worden of tussentijdse winst gerealiseerd kan worden.

Grondexploitaties verder ontwikkeld

In 2016 zijn er 76 van de 136 geraamde kavels verkocht. De verkopen zijn hoger dan in voorgaande jaren, dit wordt veroorzaakt doordat met name in Oosterdalfsen gestart is met de uitgifte. Het aantal verkochte kavels loopt wel achter op de verwachting. De oorzaak hiervan ligt vooral in de het feit dat er geen sociale huurwoningen zijn verkocht.

In 2016 is circa 0,7 ha. bedrijfsterrein verkocht. In de programmering was rekening gehouden met 1,5 ha realisatie. Dit is niet gelukt, maar er zijn wel concrete onderhandelingen en zijn er intentieovereenkomsten gesloten die in 2017 zullen leiden tot werkelijke verkopen.

In 2015 is marktonderzoek gedaan naar de behoefte aan bedrijventerrein in de gemeente Dalfsen. De enquête gaf een behoefte van circa 16,6 ha. aan voor de komende 10 jaar. Ook is er onderzoek naar de woningmarkt gedaan. Hierbij is gekeken naar de verwachte groei van het aantal huishoudens, de woonbehoefte en de verhuisbehoefte. Op basis van de huidige ontwikkelingen, het aantal dossiers die onderhanden zijn en de concrete gesprekken die lopen met marktpartijen is er geen aanleiding om het onderzoek te herzien en worden de uitkomsten vanuit de marktonderzoeken gehanteerd als basis van de programmering in de grondexploitaties.

Het BBV schrijft voor dat grondexploitaties met een looptijd van meer dan 10 jaar niet wenselijk zijn. In de huidige programmering zijn een aantal exploitaties waar de laatste uitgifte is voorzien in 2026. Dit betekent dat er nog wat afrondende werkzaamheden zullen plaatsvinden in 2027. Gezien het beperkte risico zijn hier geen aanvullende beheersmaatregelen genomen, anders dan dat de kosten zijn geïndexeerd. Alle opbrengsten worden binnen de 10-jaars termijn gerealiseerd.

Vennootschapsbelasting

Per 1 januari 2016 vallen de grondexploitaties onder de vennootschapsplicht. De activiteiten van de grondexploitaties gaan voor Dalfsen door de ondernemerspoort, dit geldt alleen voor de bouwgronden in exploitaties. De niet in exploitatie genomen gronden (NIEGG) en overige gronden (zie hierna BBV wijziging) vallen binnen het cluster grondexploitaties en worden bij het in exploitatie nemen ingebracht. Dit betekent dat voor alle exploitaties een (fiscale) openingsbalans is opgesteld. Deze openingsbalans is bepaald op basis van de netto contante waarde methode. Hierbij zijn alle toekomstige kasstromen contant gemaakt naar 1 januari 2016. De waarde die op de (fiscale) openingsbalans is opgenomen valt buiten de fiscale heffing. Tijdens de resterende looptijd van de exploitaties valt de waarde van de openingsbalans vrij. De waarde van de openingsbalans valt vrij afhankelijk van de werkelijke gerealiseerde verkopen. De Vennootschapsbelasting is een belasting die verantwoord dient te worden in de programmarekening, hierdoor heeft het geen effect op de resultaten van de grondexploitaties.

BBV wijziging

In maart 2016 is door de commissie BBV de definitieve notitie grondexploitaties 2016 uitgebracht. In deze notitie zijn een aantal wijzigingen opgenomen met betrekking tot de verantwoording van de grondexploitaties. De wijzigingen gaan in per 1 januari 2016, mede omdat een aantal wijzigingen ook effect hebben op de fiscale grondslagen en de commissie zoveel mogelijk aansluiting wil hebben op de fiscale grondslagen. De wijzigingen dienen verwerkt te worden als een stelselwijziging en zijn hierdoor verwerkt in de balans per 1-1-2016. Eventuele wijzigingen dienen direct in het vermogen te worden verwerkt. De wijzigingen hebben voor gemeente Dalfsen geen effect op het vermogen per 1-1-2016. Hieronder zal kort worden ingegaan op een aantal belangrijke aanpassingen.

Presentatie niet in exploitatie genomen gronden en overige gronden

De gronden die door de gemeente nog niet in exploitatie zijn genomen stonden per 31-12-2015 op de balans onder de voorraden. De gronden zijn geclassificeerd als niet in exploitatie genomen gronden (NIEGG) of overige gronden. Op basis van de BBV dienen de gronden die nog niet in een transformatieproces zijn opgenomen geclassificeerd te worden onder de gronden in de categorie "materiële vaste activa". Dit heeft tot gevolg dat de gronden onder deze categorie per 1-1-2016 zijn overgeboekt. Het BBV heeft aangegeven dat met deze re-classificatie geen afboekingen verricht hoeven te worden (wellicht veroorzaakt door aanpassing waarderingsgrondslag) en dat de gemeente tot uiterlijk 31 december 2019 de mogelijkheid heeft om waarde dalingen in de gronden te verwerken. Per 1-1-2016 was de marktwaarde van deze gronden hoger of gelijk aan de boekwaarde per 1-1-2016. Hierdoor is het risico op een afwaardering gering. In 2016 is beoordeeld welke NIEGG locaties in exploitatie genomen kunnen worden. In 2016 zijn de exploitaties De Koppeling en Muldersweg door de raad goedgekeurd als grondexploitatie en hierdoor geclassificeerd als onderhanden werk. Dit zijn relatief gezien kleine exploitaties met een beperkte toevoeging van aantal woningen, een aantal zijn in 2017 reeds verkocht.

Kosten toerekening NIEGG / Overige gronden

De NIEGG en overige gronden worden geclassificeerd als materiële vaste activa. Gelijk aan de overige materiële vaste activa worden er geen kosten en rente toegerekend aan dit actief. Dit wordt veroorzaakt doordat er voorlopig geen waarde toevoeging plaatsvindt op de gronden. De regelgeving gaat er vanuit dat het toevoegen van waarde aan de gronden gebeurt op het moment dat er een concrete ontwikkeling plaatsvindt.

Kosten die gemaakt worden als voorbereidingskosten voor toekomstige grondexploitaties worden verantwoord onder de immaterieel vaste activa als ontwikkelingskosten. In 2016 zijn voorbereidingskosten gemaakt voor de toekomstige exploitaties van Stappenbelt, Het kleine Veer, 't Gruthuske en Hoonhorst van totaal € 121.000. De voorbereidingskosten mogen maximaal 5 jaar worden geactiveerd. De verwachting is dat deze exploitaties op korte termijn aan de raad worden voorgelegd om in te brengen als grondexploitaties. De voorbereidingskosten zullen dan worden ingebracht op deze exploitaties. Op dat moment dat een grondexploitatie wordt vastgesteld (na vaststelling door de raad inclusief een kostenbegroting) worden de voorbereidingskosten overgeboekt tegen de boekwaarde naar de bouwgrond in exploitatie (voorraden).

Looptijd langer dan 10 jaar

De regelgeving geeft aan dat het niet wenselijk is dat grondexploitaties een looptijd kennen die langer is dan 10 jaar. Dit is geen harde eis. Er maar dienen maatregelen genomen te worden die het risico voor de gemeente beperken. Belangrijk is dat de gemeente financieel in control is over de exploitaties, ook als deze langer loopt dan 10 jaar. In de huidige programmering zijn een aantal exploitaties waar de laatste uitgifte is voorzien in 2026. Dit betekent dat er nog wat afrondende werkzaamheden zullen plaatsvinden in 2027. Gezien het beperkte risico zijn hier geen aanvullende beheersmaatregelen genomen, anders dan dat de kosten zijn geïndexeerd en er periodiek marktonderzoek wordt gedaan naar de vraag. Alle opbrengsten worden naar verwachting binnen de 10-jaars termijn gerealiseerd. Na jaar 10 worden de nog te maken kosten gedekt uit het positieve saldo van de grondexploitatie op dat moment. De eventuele tegenvallende verkopen in de laatste jaren zijn dan voldoende gedekt.

Rentetoerekening aan de grondexploitaties en disconteringsvoet

De bepaling van het rentepercentage voor rentetoerekening en de disconteringsvoet is gewijzigd.

Het rentepercentage wordt bepaald op basis van het gewogen gemiddelde rentepercentage van de leningenportefeuille van de gemeente, naar verhouding vreemd vermogen/eigen vermogen. De disconteringsvoet is het rekenpercentage dat gebruikt wordt om de toekomstige contante waarde van kasstromen te kunnen bepalen. Voor de disconteringsvoet (het percentage waartegen de eindwaarden contant worden gemaakt naar startwaarde) is vastgesteld dat deze moet aansluiten op het meerjarig streefpercentage van Europese Banken voor inflatie. Deze is op dit moment 2%.

Tussentijdse winst name

Voor het bepalen van eventuele tussentijdse winsten dient aangesloten te worden op de percentage of completion methode (POC). Deze methode schrijft voor dat tussentijdse winst genomen dient te worden op basis van de voortgang van het project. Er dient dan wel aan een aantal voorwaarden voldaan te worden:

- Het resultaat op de grondexploitaties kan betrouwbaar worden ingeschat;
- De grond moet zijn verkocht;
- De kosten moeten zijn gerealiseerd.

In de nota grondbeleid is opgenomen dat winst genomen wordt op het moment dat de grondexploitatie een negatieve boekwaarde heeft (meer opbrengsten dan kosten) minus de nog te maken kosten. Als gekeken wordt naar de eisen vanuit de BBV, dan kan worden gesteld dat de beschreven methode in de nota grondbeleid aansluit op de verwerkingswijze op basis van de POC methode, mede omdat bij de gehanteerde systematiek aan alle drie de eisen wordt voldaan.

Risicomanagement

Om de risico's te beheersen en bijsturen mogelijk te maken is inzicht in de risico's noodzakelijk.

Een belangrijk sturingselement met betrekking tot risicomanagement binnen de grondexploitaties is het jaarlijks herzien van de exploitaties. Bij deze herziening worden de inschattingen van toekomstige kosten en opbrengsten beoordeeld en waar nodig aangepast. Voorzienbare risico's worden verwerkt in de betreffende grondexploitatie.

Onvoorzienbare risico's

Onvoorzienbare risico's, zoals het hoger uitvallen van de ramingen voor het bouw- en woonrijp maken, worden zoveel mogelijk opgevangen binnen de grondexploitatie. Naast deze tegenvallers van al geraamde kosten kan het ook voorkomen dat zich specifieke projectrisico's voordoen. Bijvoorbeeld verplichtingen in contracten met ontwikkelaars of grondeigenaren, locatietekenen, vervuiling en planschade. Per project zijn specifieke risico's in beeld gebracht. Deze zijn zo veel mogelijk gekwantificeerd. Eventuele risico's moeten zoveel mogelijk gedekt worden uit de desbetreffende exploitatie.

Er zijn ook onvoorzienbare risico's die samenhangen met de zogenaamde marktrisico's, zoals renterisico's, verwervingsrisico's en afzetrisico's. Deze risico's worden gezien als generieke risico's die voor alle grondexploitaties van toepassing zijn en invloed op elkaar hebben. Eventuele tegenvallers die niet gedekt kunnen worden uit de grondexploitatie zullen dan gedekt moeten worden uit de algemene reserve grondexploitatie. Om de generieke economische risico's binnen de grondexploitaties te kwantificeren, wordt een planmatig en cyclisch risicomodel toegepast in de MPG. Dit risicomodel kenmerkt zich door het financieel vertalen van een situatie wanneer sprake is van een (geringe) verslechtering van de economische situatie of stagnatie op de vastgoedmarkt.

Algemene risico's

In onderstaande tabel is een aantal algemene risico's opgenomen die zich voor kunnen doen en welke beheersmaatregelen hiervoor zijn genomen. Aangezien deze risico's in voldoende mate worden beheerst is hier geen bedrag aan gekoppeld.

Risico	Maatregel
Bedrijfsvoering grondexploitatie	<ul style="list-style-type: none">• Jaarlijks actualiseren van in exploitatie genomen gronden. Deze worden opgenomen in de MPG.• Marktvaaganalyse voor bouwgrond en effecten daarvan op de waardering van gronden. Deze is eind 2015 uitgevoerd, een keer per twee a drie jaar (afhankelijk van de ontwikkelingen) wordt een nieuw onderzoek verricht.• Parameters en uitgangspunten actueel houden en financieel vertalen om tijdig resultaten te kunnen bijsturen.• Afweging (tussentijdse) winstnemingen.• Afweging al of niet storten in reserves.• Verbeteren informatievoorziening gemeenteraad, mede door het opstellen van een MPG.• Terughoudend aankoopbeleid.• Afweging afstoten van gronden die zeker niet in exploitatie genomen worden.
Europese en rijksmaatregelen Macro economische ontwikkelingen Financiële /economische crisis	<ul style="list-style-type: none">• Verbeteren risicomangement grondbeleid.• Bepalen weerstandsvermogen grondexploitatie.• Jaarlijks herzien van de grondexploitatie en de inschattingen aanpassen aan de huidige marktomstandigheden.• In beeld brengen risicovolle grondexploitatie.
Consumentenvertrouwen	<ul style="list-style-type: none">• Voorlichting
Stagnatie bouw	<ul style="list-style-type: none">• Uitvoeren van marktonderzoek naar bedrijventerreinen en een behoefte onderzoek naar de woningmarkt.• Marktpartijen betrekken bij bouwprojecten.
Minder belangstelling bouwgrond	<ul style="list-style-type: none">• Verlagen uitgifteprijs (grote) kavels.• Waar mogelijk herverkaveling.• Doorlopend uitgifteproces in plaats van 1x per jaar een uitgifteronde.

Periodiek vindt er risico overleg plaats. In dit overleg worden per complex en op totaalniveau de risico's binnen de grondexploitatie beoordeeld. In december 2016 zijn hierbij de risico's weer opnieuw beoordeeld. Voor een aantal projecten zijn er nieuwe risico's gedefinieerd, maar ook zijn risico's gewijzigd of niet meer van toepassing. Dit heeft geleid tot een nieuw risico overzicht. Aangezien de verwachte resultaten toenemen en er risico's zijn toegevoegd is de benodigde omvang van de reserve grondexploitatie ongeveer gelijk gebleven.

In onderstaand overzicht zijn de totale risico's per complex opgenomen (kans x impact). Op het moment dat complexen winstgevend zijn kan een deel van het risico worden opgevangen door de verwachte winsten. Voor het risicoprofiel wordt 25% van de verwachte winst in mindering gebracht op het risico.

Complex	25% van het verwachte resultaat	Risico	Risicoprofiel Herziening	Risico jaarrekening 2015	Risicoprofiel jaarrekening 2015
BT Grift III	386.000	1.178.000	792.000	1.177.500	1.056.000
BT Posthoornweg West	6.000	-	-	27.868	22.000
BT Parallelweg	-	-	-	12.500	12.000
Subtotaal bedrijventerreinen	392.000	1.178.000	792.000	1.217.868	1.090.000
De Gerner Marke	483.000	218.000	-	217.500	-
Vechtstraat	1.000	-	-	217.000	202.000
Waterfront	378.000	15.000	-	820.000	-
Westerbouwl. Noord	1.340.000	295.000	-	24.000	-
De Nieuwe Landen	188.000	24.000	-	175.000	-
De Nieuwe Landen II	353.000	270.000	-	50.000	-
De Koele	95.000	50.000	-	-	-
Muldersveld II	69.000	20.000	-	400.000	121.000
Oosterdalfsen	504.000	400.000	-	-	-
De Koppeling	25.000	-	-	-	-
Muldersweg	26.000	10.000	-	-	-
Subtotaal woningbouwlocaties	3.436.000	1.302.000	-	1.903.500	323.000
1% rentestijging *)		625.000	625.000	-	
Kostenstijging / opbrengsten daling		571.000	571.000	455.646	456.000
Subtotaal exploitatieoverstijgend	-	1.196.000	1.196.000	455.646	456.000
Totaal	3.828.000	3.676.000	1.988.000	3.577.014	1.869.000

* Het risicoprofiel is afgerond naar boven op € 1.000

Op basis van boven genoemde analyse is het niet noodzakelijk om een aanpassing te verrichten aan de reserve grondexploitatie. Er wordt een totaal risico van circa € 2,0 mln. gelopen. Bij de inschatting van de risico's is er rekening mee gehouden dat niet alle risico's zich gelijktijdig voordoen. De gemeente moet voor het totale risico voldoende buffers hebben om deze op te vangen. Dit wordt bij het weerstandsvermogen nader toegelicht. In de risico inschatting is zoals ook besproken bij de MPG 2017 een risico opgenomen voor stijgende rente. Voor de rente is reeds 0,2% ingerekend in de grondexploitaties (1% - 0,8%). Voor het risico op een aanvullende rentestijging van 1% is een risicobuffer opgenomen.

Algemene reserve grondbedrijf (weerstandsvermogen)

In de vorige alinea is weergegeven dat de grondexploitaties risico's met zich meebrengen. Om mogelijke risico's af te dekken wordt er een buffer gevormd in de vorm van de algemene reserve grondexploitaties.

Voor de bepaling van de omvang van de algemene reserve grondexploitaties zijn in de nota reserves en voorzieningen (2015-2018) kaders vastgelegd. Het benodigde weerstandsvermogen wordt bepaald op basis van de geïnventariseerde risico's (zie vorige paragraaf) waarbij rekening is gehouden dat bij winstgevendende projecten de eerste 25% kan worden opgevangen binnen de exploitaties.

Op basis van deze methode is een reserve van € 2,0 mln. toereikend. De huidige reserve kent een stand van € 3,6 mln. Dit betreft de stand na wijziging door vaststelling van de jaarrekening 2015 en de verwerking van de resultaten van de grondexploitaties zoals vastgesteld bij de MPG 2017. Eventuele toevoeging of onttrekking op basis van de risico inschatting wordt bij de jaarrekening 2016 verwerkt en is onderdeel van het raadsvoorstel bij de jaarrekening

Parameters

Voor de actualisatie van de grondexploitaties wordt gebruikt gemaakt van verschillende parameters. In deze paragraaf zal meer inzicht worden gegeven in de gehanteerde parameters.

Programmering

In het najaar van 2015 zijn er onderzoeken naar de bedrijventerreinen en naar de woningmarkt gedaan. Deze onderzoeken waren de basis voor de programmering in de MPG 2016. Onderzoeken naar marktomstandigheden worden één keer in de twee a drie jaar verricht, tenzij de markt tussentijds zo wijzigt dat aanvullend onderzoek wenselijk is. Op basis van de huidige ontwikkelingen is het niet noodzakelijk om nieuwe onderzoeken te verrichten. De marktomstandigheden trekken aan, dit is zichtbaar in het aantal aanvragen en geïnteresseerde partijen.

Kosten/opbrengstenstijging

Voor de MPG 2017 zijn deze parameters uitvoerig beoordeeld. Op basis van deze beoordeling zijn de volgende parameters gehanteerd bij het actualiseren van de grondexploitaties in de MPG 2017. De vastgestelde parameters lijken nog steeds van toepassing gelet op de huidige inflatiecijfers en de lichte stijging van de verkoopprijzen van woningen. Voor grondexploitaties met een looptijd langer dan 10 jaar wordt vanaf jaar 11 geen opbrengstenstijging meer ingerekend.

<i>Parameters</i>	<i>2017</i>	<i>2018</i>	<i>2019-2025</i>	<i>2026 e.v.</i>
<i>Kostenstijging</i>	0,0%	2,0%	2,0%	2,0%
<i>Opbrengstenstijging</i>	0,0%	1,0%	1,5%	0,0%

Rentetoerekening

Het BBV heeft aangegeven voor de rentetoerekening aan te willen sluiten bij de fiscale grondslagen. Dit betekent dat alleen de daadwerkelijke rente toegerekend kan worden en dat er geen rente over het eigen vermogen mag worden toegerekend. Dit heeft er toe geleid dat het toe te rekenen rentepercentage is bepaald op 1%. Het gemiddelde percentage aan betaalde rente ligt op 2,2%. Aangezien deze in de verhouding vreemd vermogen/totaal vermogen toegerekend dient te worden, daalt dit percentage en komt het uit op 0,8%. Bij de werkelijke toerekening dient echter het werkelijke percentage (op dit moment 0,8%) te worden toegerekend. In de doorrekeningen wordt uitgegaan van het afgeronde percentage van 1%. Met deze 1% wordt een kleine risicobuffer ingebouwd die stijgende rente op moet kunnen vangen.

Disconteringsvoet

De disconteringsvoet is het rekenpercentage dat gebruikt wordt om de toekomstige contante waarde van kasstromen te kunnen bepalen. Voor de disconteringsvoet (het percentage waartegen de eindwaarden contant worden gemaakt naar startwaarde) is vastgesteld dat deze moet aansluiten op het meerjarig streefpercentage van Europese Banken voor inflatie. In de doorrekeningen van de grondexploitaties is rekening gehouden met een disconteringsvoet van 2%.

Verkooprijzen

De grondprijzen worden jaarlijks aangepast aan de huidige marktomstandigheden. De verkoopprijzen voor de woningbouw- en bedrijvenlocaties worden door het college vastgesteld. Voor 2017 zijn nieuwe prijzen door het college vastgesteld. In overleg met de raad wordt er op dit moment nog geen prijsdifferentiatie toegepast op de verkoopprijzen, de raad heeft aangegeven de onderzoeken rondom de kernen af te wachten en op basis van deze uitkomsten te beoordelen of prijsdifferentiatie toegepast dient te worden. Op de prijzen wordt een jaarlijkse prijsindexatie toegepast.

Actualiteit grondexploitaties

Alle grondexploitaties zijn per 1-1-2017 geactualiseerd en door de gemeenteraad vastgesteld door het vaststellen van het MPG 2017.

In onderstaand overzicht is de prognose weergegeven van de balansposten en de verwachte resultaten zoals deze voortkomen uit het MPG 2017.

	Boekwaarde 31-12-2016	Verwacht resultaat op startwaarde	Verwacht resultaat op eindwaarde	Nog te maken kosten	Nog te realiseren opbrengsten	Rente *
Grift III	6.500.503	1.544.955	1.920.776	1.606.885	10.285.105	-256.941
Posthoornweg West	235.984	23.733	24.689	2.105	264.884	-2.105
Parallelweg	-69.175	888	924	191.106	121.344	1.512
De Gerner Marke	-97.627	1.932.574	2.050.669	97.617	2.019.691	30.967
Vechtstraat	9.223	5.574	5.685	-	15.000	-92
Waterfront	-1.248.945	1.510.518	1.602.822	1.248.724	1.560.000	42.601
Westerbouwl. Noord	9.306.519	5.366.907	6.672.441	5.012.485	21.179.728	-188.282
De Nieuwe Landen	436.303	750.639	812.472	515.576	1.757.876	6.475
De Nieuwe Landen II	2.534.782	1.410.332	1.719.047	1.653.243	5.951.391	-44.319
De Koele	-107.722	379.645	394.950	107.382	389.060	5.551
Muldersveld II	-28.952	276.865	288.026	37.300	293.034	3.341
Oosterdalfsen	5.808.145	2.017.787	2.459.471	6.049.892	14.580.108	-262.599
De Koppeling	33.869	100.305	104.349	115.542	254.350	-590
Muldersweg	724.333	102.303	124.696	450.732	1.340.934	-41.172
	24.037.240	15.423.025	18.181.018	17.088.591	60.012.504	-705.654

Bepaling van de verwachte eindwaarde (A+ D - E - F = C). De verwachte startwaarde betreft de verwachte eindwaarde contant gemaakt naar 1-1-2017 tegen 2% rente

* - bedrag is betaalde rente, + bedrag is ontvangen rente

PARAGRAAF LOKALE HEFFINGEN

Algemeen

In de gemeente Dalfsen is het beleid rond de lokale heffingen gebaseerd op de uitgangspunten van het bestuursprogramma 2014 – 2018. In het bestuursprogramma is ten aanzien van het financiële beleid het volgende opgenomen:

"De gemeentelijke financiën zijn in de afgelopen jaren gevoeliger voor fluctuaties geworden, onder meer door de economische onvoorspelbaarheid. Het volume zal door de decentralisaties in de komende jaren aanzienlijk toenemen. Dit kan ook inhouden dat ons risicoprofiel toeneemt. Een sluitende en reële meerjarenbegroting is voor ons het uitgangspunt. Dalfsen blijft daarom een verstandig en gezond financieel beleid voeren. De lasten moeten in verhouding staan tot de kwaliteit van gemeentelijke diensten en voorzieningen".

Voor zover bepaalde zaken niet in het document zijn benoemd, wordt de ingezette beleidslijn gecontinueerd.

Deze uitgangspunten zijn:

- De jaarlijkse trendmatige stijging van de tarieven dient als correctie op de inflatie en is in meerjarenperspectief voor 2016 vastgesteld op 1%;
- Er is een tariefsdifferentiatie tussen woningen en niet woningen bij de OZB;
- De kwijtscheldingsmogelijkheden voor de burger worden optimaal benut;
- Er wordt een actief informatiebeleid nagestreefd;
- Leges en tarieven dienen zoveel mogelijk kostendekkend te zijn.

GBLT

Per 1 januari 2016 heeft de gemeente Dalfsen zich aangesloten bij de gemeenschappelijke regeling Gemeenschappelijk Belastingkantoor Lococensus -Tricijn (GBLT). GBLT heeft de uitvoering van de wet WOZ en het heffen en innen van gemeentelijke belastingen overgenomen van de gemeente Dalfsen. Daarnaast voert GBLT ook de kwijtschelding uit voor zowel de gemeente als waterschap. In de paragraaf verbonden partijen vindt u meer informatie over GBLT als verbonden partij.

Kwijtscheldingsbeleid

In de gemeente Dalfsen is het mogelijk om volledige dan wel gedeeltelijke kwijtschelding te verkrijgen voor de OZB, hondenbelasting, rioolheffing en afvalstoffenheffing. Voor de afvalstoffenheffing geldt dat kwijtschelding slechts mogelijk is voor het vastrecht. Bij de hondenbelasting is alleen voor de belasting voor de eerste hond kwijtschelding mogelijk.

Volgens de jaarrapportage van GBLT is er tot en met 31 december 2016 een bedrag van € 19.700 aan kwijtschelding verleend. Vanuit de nog af te handelen kwijtscheldingsverzoeken verwacht GBLT nog € 500 aan kwijtschelding te verlenen. Daarnaast zijn er door de eigen organisatie nog kwijtscheldingsverzoeken over het jaar 2015 opgelegd en afgehandeld (Diftar). In totaliteit is er in 2016 een bedrag van € 26.000 aan kwijtschelding verleend op basis van het huidige kwijtscheldingsbeleid.

Bij de beoordeling van de verzoeken om kwijtschelding hanteert GBLT de zogenaamde 100% norm. Inwoners die twee jaar of langer zijn aangewezen op een bijstandsuitkering krijgen automatisch kwijtschelding. Op basis van melding door de gemeente verleent GBLT aan deze mensen automatisch kwijtschelding.

Kostendekkende tarieven

De "grote belastingen", zoals afvalstoffenheffing en rioolheffing, zijn hierbij het meest in het oog springend. Jaarlijks wordt aan de hand van de kosten een becijfering gemaakt van de hoogte van de benodigde opbrengsten. Bij beide belastingen worden grote tariefschommelingen afgevlakt door te werken met een voorziening. Voor "kleine belastingen" als de diverse legessoorten mogen maximaal kostendekkende tarieven worden gevraagd.

Wet waardering onroerende zaken

Met ingang van 2007 dient de WOZ-waarde jaarlijks opnieuw bepaald te worden. Om dit te kunnen doen, worden er procesmatig object- en marktgegevens bijgehouden en verwerkt. Vanaf 2016 worden de werkzaamheden voor de uitvoering van de Wet WOZ uitgevoerd door GBLT.

De WOZ-waarden van de woningen zijn tussen de waardepeildatum 1 januari 2015 en 1 januari 2016 gemiddeld met 4,4 % gestegen en van de overige onroerende zaken met 0,4 %.

Zoals bekend wordt de uitvoering van de Wet WOZ bij de gemeente gecontroleerd door de Waarderingskamer. In het rapport van bevindingen wordt de weergave van de inspectie weergegeven. Het eindoordeel bestaat uit een viertal oordeelcategorieën te weten:

1. De uitvoering verloopt goed
2. De uitvoering verloopt naar behoren
3. De uitvoering kan worden verbeterd
4. De uitvoering moet dringend verbeterd worden.

Het algemene oordeel luidde dat de uitvoering van de Wet WOZ voor de gemeente Dalfsen 'goed' was tijdens de inspectie van augustus 2015. Op basis van het meest recente onderzoek, van 12 januari 2017, heeft de Waarderingskamer haar oordeel bijgesteld. Het algemene oordeel luidt nu dat de uitvoering van de Wet WOZ 'voldoende' verloopt.

Het rapport van bevindingen van de Waarderingskamer is nog niet beschikbaar. Volgens GBLT zit de kritische noot van de Waarderingskamer in het gegevensbeheer en de waarderingapplicatie.

Tarievenbeleid 2016

Afvalstoffenheffing

Voor 2016 waren de ledigingstarieven gelijk aan die van 2015. Het vastrecht is verhoogd van € 100 naar € 110, conform het raadsvoorstel 'Omgekeerd inzamelen 1e en 2e fase', september 2014.

Hondenbelasting

De opbrengst van de hondenbelasting komt ten goede aan de algemene middelen. Het tarief in 2016 bedroeg voor een eerste hond € 47,90 en voor iedere hond boven het aantal van één binnen hetzelfde huishouden € 63. De belasting voor honden, gehouden in kennels die zijn geregistreerd bij de Raad van beheer op kynologisch gebied in Nederland, bedroegen € 255 per kennel per belastingjaar.

Leges

Voor 2016 is een trendmatige aanpassing van 1% doorgevoerd.

Onroerende zaakbelastingen (OZB)

Voor 2016 is rekening gehouden met een trendmatige verhoging van 1% en met areaaluitbreiding door nieuwbouw.

Precariobelasting

De tarieven voor de precariobelasting zijn in 2016 verhoogd met 1%.

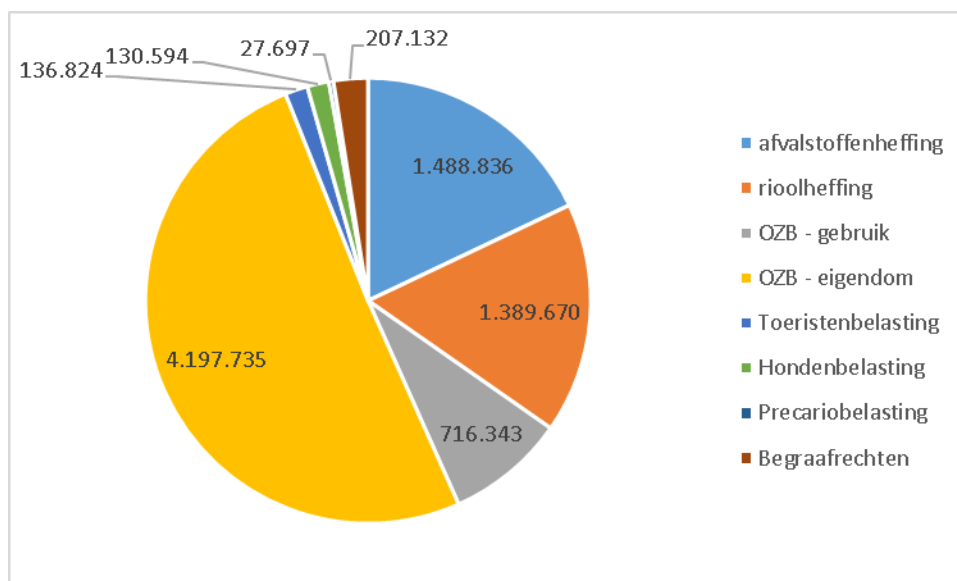
Rioolheffing

Het tarief voor 2016 is gelijk aan het tarief voor 2015, € 132.

Toeristenbelasting

Voor 2016 is het tarief per overnachting gehandhaafd op € 0,85.

Onderstaand het overzicht met de belastingopbrengsten 2016

Overzicht kostendekkendheid

Mate van kostendekkendheid

Voor de lokale heffingen geldt als wettelijke norm dat deze, op **begrotingsbasis**, niet boven het niveau van kostendekkendheid uit mogen komen. In onderstaande opstelling, op basis van de jaarrekening, het overzicht van de mate van kostendekkendheid van de volgende heffingen:

	Lasten	Baten	% kostendekkendheid
1. Rijbewijzen en Reisdocumenten	313.910	252.493	80
2. Omgevingsvergunning (bouwen)	682.246	718.823	105
3. Begraafplaatsen	370.182	207.084	56
4. Riolering	1.389.700	1.389.700	100
5. Huishoudelijk afval	2.748.726	2.748.726	100

Ad 1 Rijbewijzen en Reisdocumenten

De tarieven voor de rijbewijzen en reisdocumenten worden door het Rijk vastgesteld. Dit betekent dat de gemeente beperkt invloed heeft om te streven naar een volledige mate van kostendekkendheid.

Ad 2 Omgevingsvergunning (bouwen)

De baten, leges voor bouwvergunningen, zijn hoger dan verwacht door een oplevende economie en daardoor aantrekkelijke bouw. Terwijl de lasten binnen de perken zijn gebleven.

Ad 3 Begraafplaatsen

Gelet op het feit dat de begraafplaatsen een parkachtig karakter hebben, is een hogere mate van kostendekkendheid moeilijk te realiseren.

Ad 4 Riolering

De lasten met betrekking tot het product riolering bedragen € 716.066 (incl. € 70.101 BTW). Daarnaast is er een bedrag van € 673.634 toegevoegd aan de spaarvoorziening riolering, zodat in de toekomst investeringen hieruit gerealiseerd kunnen worden. De totale lasten komen hiermee uit op € 1.389.700. De opbrengsten uit de rioolheffing bedragen € 1.389.700. Hiermee komt de kostendekkendheid uit op 100%.

Ad 5 Huishoudelijk afval

De lasten met betrekking tot het product afvalverwijdering/verwerking bedragen € 2.748.726 (incl. € 421.623 BTW). De opbrengsten bedragen eveneens € 2.748.726 en bestaan o.a. uit opbrengsten plastic inzameling, rente achtergestelde lening N.V. ROVA gemeenten, een bijdrage van N.V. ROVA gemeenten uit commanditair vermogen kapitaal STIVAM en opbrengsten afvalstoffenheffing (vastrecht en afrekening aanbidding containers/milieupas).

In het totaalbedrag zit een bedrag van € 121.266 begrepen dat betrekking heeft op een onttrekking aan de voorziening. Jaarlijks wordt beoordeeld of er sprake is van een toevoeging of onttrekking aan de voorziening om zo de tarieven niet te sterk te laten schommelen van jaar op jaar. Hiermee komt de kostendekkendheid op 100%.

PARAGRAAF ONDERHOUD KAPITAALGOEDEREN

Algemeen

Een omvangrijk deel van de begroting wordt binnen de diverse programma's bestemd voor het onderhoud van kapitaalgoederen in de openbare ruimte. Het is van belang dat over de kapitaalgoederen een zorgvuldig beheer wordt gevoerd, want het is juist de kwaliteit van de openbare ruimte die door de inwoners intensief wordt beleefd.

Het is van belang om beleidskaders vast te leggen, waarin een beoordelings- en toetsingsmethodiek voor de openbare ruimte wordt vastgelegd, waarmee de kwaliteit van de openbare ruimte meetbaar wordt gemaakt. De vaststelling hiervan is voorbehouden aan de raad en wordt door het college uitgewerkt in de diverse beheersplannen.

In deze paragraaf worden voor de kapitaalgoederen wegen, infrastructurele kunstwerken, openbare verlichting, riolering, water openbaar groen en gebouwen achtereenvolgens aangegeven:

- a. Het beleidskader;
- b. Kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren;
- c. Financiële consequenties beleidsdoel.

Eerst een samenvattend overzicht van de actualiteit van de plannen en de verwerking daarvan in de begroting.

Beleidsplan	Betreft periode (vaststelling)	Financieel verwerkt in begroting
Groenstructuurplan	2013-2017 (2013)	Ja
Beleidsplan openbare verlichting	2013-2017 (2013)	Ja
Wegenbeheernota	2009-2013 (2009)	Ja
Nota onverharde wegen	2009-2013 (2009)	Ja
Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan (GVVP)	2006-2015 (2006)	Ja
Beleidsplan onderhoud gemeentelijke gebouwen	2013-2017 (2012)	Ja
Waterplan	2007-2016 (2007)	Ja
Verbreed gemeentelijk rioleringsplan	2012-2015 (2011)	Ja
Grondwaterbeleidsplan	2007-2016 (2007)	Ja
Landschapsontwikkelingsplan (LOP)	2010-2020 (2010)	Ja
Beheerplan	Betreft periode (vaststelling)	Financieel verwerkt in begroting
Meerjaren onderhoudsplan verkeersbruggen en duikers	2012-2015 (2012)	Ja
Berm- en slootbeheersplan	(1998)	Ja
Speelplaatsenbeheersplan	2014-2018 (2014)	Ja
Uitvoeringsprogramma GVVP	2012-2015 (2012)	Ja

Wegen

Het beleidskader

De gemeente heeft als wegbeheerder de zorgplicht voor de wegen. Een achterstand in het onderhoud kan de veiligheid van weggebruikers in gevaar brengen en dit kan leiden tot klachten en het aansprakelijk stellen van de wegbeheerder.

Het onderhoud van wegen wordt beoordeeld aan de hand van de criteria voor rationeel wegbeheer van de CROW. Als referentie geldt het zogenoemde kwaliteitsniveau R die kan worden vertaald naar beeldkwaliteitsniveau B (voldoende - functioneel). De (beeld)kwaliteit van de openbare ruimte wordt voor wegen onderverdeeld naar vier thema's: veiligheid, duurzaamheid, comfort en aanzien.

In 2009 is de wegen beheernota voor de periode 2009-2013 vastgesteld. Er is gekozen voor het scenario, waarbij er geen verdere daling van het schadebeeld veiligheid plaatsvindt (maximaal 5 %) en waarmee hogere onderhoudsbedragen (thema duurzaamheid) in de toekomst worden voorkomen.

Kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren

In totaal is er ongeveer 2,6 miljoen m² verhard oppervlak en ongeveer 0,2 miljoen m² onverharde en half verharde paden en rijbanen aanwezig in de gemeente.

De kwaliteit van het verharde wegennet per beleidsthema (percentage slecht) ziet er als volgt uit:

	2008	2010	2012	2014	2016
Duurzaamheid	3	3	4	5	4
Veiligheid	5	6	5	4	4

Financiële consequenties

Groot onderhoud binnen de exploitatie

x € 1.000	Rekening 2015	Rekening 2016
Groot onderhoud (budget)	563	704*

*In 2016 is incidenteel € 150.000 extra budget beschikbaar gesteld.

De totale lasten van de wegen vallen onder het product Wegen, Straten en Pleinen¹ en omvatten de verharde wegen buiten de kom, binnen de kom, onverharde wegen en de fietspaden. De totale lasten inclusief de kosten voor groot onderhoud van voornoemde onderdelen zijn:

Exploitatie (regulier, dagelijks beheer en onderhoud)

x € 1.000	Rekening 2015	Rekening 2016
Wegen, straten en pleinen ¹	2.616	2.805

¹) Het product Wegen, straten en pleinen bevat naast bovengenoemde onderdelen ook nog de onderdelen bruggen, openbare verlichting en gladheidsbestrijding.

Infrastructurele kunstwerken (verkeersbruggen en duikers)

Het beleidskader

Er zijn geen landelijke kaders/richtlijnen voor het beheer en onderhoud van civiel technische kunstwerken. Als norm geldt hiervoor een vastgesteld kwaliteitsniveau dat wordt vertaald naar beeldkwaliteitsniveau B. Kwaliteitsniveau A+ is het hoogste niveau en kwaliteitsniveau E is het laagste niveau. De (beeld)kwaliteit van de openbare ruimte wordt voor de kunstwerken daarbij onderverdeeld naar drie thema's: veiligheid, duurzaamheid en aanzien. Uitgangspunt is dat een functioneel gebruik van een kunstwerk mogelijk is tegen de laagst mogelijk maatschappelijke kosten.

De kunstwerken zijn in 2015 en 2016 geïnspecteerd en op basis van deze inspecties wordt in 2017 een beleidsplan/ beheerplan voor de periode 2018 - 2021 opgesteld.

Kwalitatieve en kwantitatieve indicatoren

Het areaal bestaat uit ongeveer 50 verkeers- fiets- en voetgangersbruggen, -tunnels en – duikers. De afgelopen jaren zijn hier duikers aan toegevoegd in de hoofdwatgangen, de steigers en kades. Het geactualiseerde meerjarenonderhoudsplan is niet gereed gekomen in 2016. Het plan is in het voorjaar van 2017 gereed. De kwaliteit van de verkeersbruggen en duikers wordt vastgesteld in dit plan.

Financiële consequenties

De totale lasten van de kunstwerken worden verantwoord binnen het product Wegen, Straten en Pleinen.

In 2016 heeft uw raad éénmalig € 30.000 extra beschikbaar gesteld. Eind 2016 kregen we te maken met een calamiteit, waarbij een duiker moest worden vervangen.

Exploitatie (regulier, dagelijks beheer en onderhoud)

x € 1.000	Rekening 2015	Rekening 2016
Kunstwerken (verkeersbruggen en duikers)	13	74

Openbare verlichting

Het beleidskader

Het beleidskader voor de openbare verlichting is in de raadsvergadering van 22 april 2013 vastgelegd in het beleidsplan Openbare Verlichting 2013 - 2017. Er is vastgelegd waarom, waar en hoe openbare verlichting wordt toegepast evenals het kwaliteitsniveau en de financiële middelen. Op 24 oktober 2016 is het nieuwe beleidsplan "Licht in de Openbare Ruimte" vastgesteld voor de jaren 2017 t/m 2020 <http://dalfsen.verlichtinginbeeld.nl>.

Kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren

Het openbare verlichtingsareaal in onze gemeente bestaat uit (afgerond): 5.600 lichtmasten, 5.750 armaturen en 5.900 lampen. Het energieverbruik van de openbare verlichtingsinstallatie is ruim 1 miljoen kWh.

De beeldkwaliteitsnorm van de openbare verlichting sluit aan op de beeldkwaliteitsnormen voor de wegen en het openbaar groen (volgens de systematiek van het CROW). Naast de beeldkwaliteit worden ook nog kwaliteitsnormen gehanteerd voor de verlichtingskwaliteit, installatiekwaliteit, energetische kwaliteit en de interne proceskwaliteit.

Financiële consequenties

Om de openbare verlichting te laten branden worden kosten gemaakt. Deze kosten worden verdeeld conform de landelijke kengetallensystematiek van de Nederlandse Stichting voor Verlichtingskunde (NSVV). Er wordt onderscheid gemaakt in drie kostensoorten:

- energiekosten: netwerkkosten, kosten levering en de energiebelasting;
- onderhoud en beheer: onderhoud aan de masten en lampen, schades en manuren van de medewerkers van de gemeente;
- investeringskosten: kosten voor renovaties die zijn opgenomen in het investeringsplan.

Voor de renovaties van de installaties heeft de gemeenteraad uitvoeringskredieten beschikbaar gesteld door middel van het investeringsplan.

Groot onderhoud binnen de exploitatie

x € 1.000	Rekening 2015	Rekening 2016
Openbare verlichting	164	70

De afwijking tussen 2015 en 2016 komt doordat in de tweede bestuursrapportage 2015 € 43.000 voor de jaarschijf 2016 in 2015 beschikbaar is gesteld.

Exploitatie inclusief investeringen (energie, dagelijks beheer en onderhoud)

x € 1.000	Rekening 2015	Rekening 2016
Openbare verlichting	402	294

Bovenstaande kosten hebben betrekking op de aanwezige verlichtingspunten. Dat wil zeggen, de kosten van de aanleg van verlichtingspunten in nieuwe woonwijken en industrieterreinen zijn hierin niet opgenomen.

De kosten voor de aanleg van openbare verlichting in nieuwe woonwijken en industrieterreinen worden opgenomen en verantwoord in de grondexploitatie.

Riolering

Het beleidskader

Het onderhoud van het gemeentelijk rioleringsstelsel vindt plaats op basis van het in 2011 vastgestelde verbreed Gemeentelijke Rioleringsplan (vGRP). De verplichting voor het hebben van dit plan is vastgelegd in de Wet Milieubeheer (Wm). Het plan geeft aan hoe wij invulling geven aan onze wettelijke zorgplichten voor het inzamelen en transporteren van afvalwater, hemelwater en grondwater.

Doelstellingen hierbij zijn:

- Het inzamelen van het geproduceerde afvalwater en overtollige hemel- en grondwater naar een geschikt lozingspunt.
- Het (afval)watersysteem en het beheer hiervan moeten doelmatig, duurzaam en robuust zijn.
- Het afvalwatersysteem moet natuurlijke systemen (o.a. oppervlaktewater en bodem) niet verstoren in hun functioneren.
- Overlast en schade moet worden voorkomen en hinder moet worden beperkt tot een acceptabel niveau.
- Het (afval)watersysteem en zijn beheer moet transparant, eerlijk en professioneel zijn.
- Continuïteit van (afval)watersysteem en zijn beheer moeten worden nagestreefd.

Het beleidskader van de riolering wordt gevormd door het Gemeentelijke rioleringsplan 2011-2015, dat vormt de basis voor de te nemen maatregelen.

Kwalitatieve en kwantitatieve indicatoren

De gemeentelijke riolering bestaat uit twee typen stelsels. Het vrijverval stelsel omvat ca. 92 km gemengd riool, 33 km vuilwater riool, 22 km hemelwaterriool en 14 km infiltratieriool met in totaal ruim 3.600 inspectieputten. Het mechanische stelsel omvat ca. 67 km drukriolering met 34 rioolgemalen en 397 pompen.

Jaarlijks vindt inspectie plaats van 1/10^e deel van het vrijverval stelsel om het onderhoudsniveau te monitoren en de te nemen maatregelen te bepalen. Het stelsel is in een goede staat en er is geen sprake van achterstallig onderhoud.

Financiële consequenties

In het vGRP is de huidige situatie omschreven, is de ambitie met het gewenste onderhoudsniveau vastgesteld en zijn de bijbehorende maatregelen en middelen bepaald. Het totaalpakket vormt de grondslag voor het kostendekkende tarief van de rioolheffing. Er wordt voor de riolering gewerkt met een voorziening voor het opvangen van tegenvallers en toekomstige investeringen. In het vGRP is deze duurzame financieringsmethode vastgesteld om accumulatie van rentelasten te voorkomen.

Exploitatie (regulier, dagelijks beheer en onderhoud)

x € 1.000	Rekening 2015	Rekening 2016
Riolering en waterzuivering	488*	646

* In de rekening 2015 is hier de exploitatie inclusief groot onderhoud meegenomen.

Maatregelen (gemeentelijk rioleringsplan)

x € 1.000	Rekening 2015	Rekening 2016
Maatregelen uitvoering GRP	243	35
Nieuwe ontwikkelingen GRP		22

Voorziening riolering:

x € 1.000	Rekening 2015	Rekening 2016
Saldo van toevoeging en onttrekking	596	617

Water

Het beleidskader

Het gaat hier met name om het beheer van watergangen met een schouwplicht. Andere watergangen zijn functioneel onderdeel van wegen of openbaar groen en worden vanuit de betreffende budgetten gedekt. De beheerkosten worden gemaakt voor het maaien en onderhouden van watergangen (met name in het buitengebied) en het afvoeren of verwerken van het maaisel.

Het beleidskader wordt gevormd door;

- de Waterwet;
- de Keur van het waterschap Drents Overijsselse Delta;
- de Legger Watergangen van het waterschap Drents Overijsselse Delta;
- de Flora en Faunawet;
- Wet Milieubeheer.

Kwalitatieve en kwantitatieve indicatoren

Jaarlijks vindt onderhoud plaats aan de watergangen met een schouwplicht en wordt het schouwafval opgeruimd waarvoor een ontvangstplicht bestaat.

De omvang van de watergangen met schouwplicht die in samenwerking met aanliggende eigenaren worden onderhouden, omvatten 86 km aan lengte. Voor 110 km aan watergangen geldt een schouwplicht en wordt het schouwafval opgeruimd.

Financiële consequenties

Exploitatie (regulier, dagelijks beheer en onderhoud)

x € 1.000	Rekening 2015	Rekening 2016
Watergangen	118	103

Openbaar groen

Het beleidskader

Het onderhoud en de inrichting van het openbaar groen vindt plaats conform het Groenstructuurplan gemeente Dalfsen (GSP) 2013-2017. In het GSP worden de kwaliteiten van de groene openbare ruimte in de vijf kernen beschreven, gewaarborgd en versterkt.

Tevens zijn visies ontwikkeld voor de beleidsthema's bomen, snippergroen, omvorming in relatie tot bezuinigingen en wateropvang, speelplaatsen en honden. De zonering in beeldkwaliteit, richtlijnen voor de verschillende beheervormen en groeninrichting en de bedrijfsvoeringsvraagstukken zijn tevens vastgelegd. Het plan wordt afgesloten met een financiële vertaling van de uitvoeringsprojecten.

Kwalitatieve en kwantitatieve indicatoren

Het openbaar groen in de gemeente Dalfsen omvat in totaal ± 142 ha. Het totale bomenbestand binnen de kom beslaat ruim 17.100 stuks. De beeldkwaliteit die (over het algemeen) gehanteerd wordt is onderhoudsniveau A in winkelgebieden en onderhoudsniveau B voor de overige gebieden binnen en buiten de bebouwde kom.

Financiële consequenties

Er wordt onderscheid gemaakt in twee kostensoorten:

- Onderhoud en beheer aan de openbare groene (en blauwe) buitenruimte (bomen, bosplantsoen, heesters, gras, hondentoiletten).
- Investeringskosten: de uitvoeringsprojecten uit het GSP worden betaald uit de reserve herstructurering openbaar groen. Deze reserve wordt gevoed door de verkoop van openbare groenstroken.

Groot onderhoud binnen de exploitatie

x € 1.000	Rekening 2015	Rekening 2016
Uitvoering GSP	68	66

Exploitatie (regulier, dagelijks beheer en onderhoud)

x € 1.000	Rekening 2015	Rekening 2016
Openbaar groen	1.651	1.924

Voor de uitvoeringsprojecten heeft de gemeenteraad uitvoeringskredieten beschikbaar gesteld bij het vaststellen van het GSP en het investeringsplan. Wanneer de verkoop van openbaar groenstroken stagneert en de reserve niet meer wordt aangevuld, dan worden de uitvoeringsprojecten uitgesteld.

De kosten voor de aanleg van openbaar groen in nieuwe woonwijken en bedrijventerreinen zijn opgenomen en verantwoord in de grondexploitaties.

Gebouwen

Het beleidskader

De wijze waarop de gemeentelijke gebouwen worden onderhouden en in stand worden gehouden, is vastgelegd in het beleidsplan Onderhoud gemeentelijke gebouwen 2013 - 2017. Dit beleidsplan is vastgesteld in 2012. In 2017 wordt een nieuw beleidsplan opgesteld en worden de eisen voor kwaliteit en duurzaamheid geactualiseerd.

Kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren

De gemeente heeft 25 kleinere en grote gebouwen in eigendom. Het betreft gebouwen voor de gemeentelijke organisatie, voor sport, voor sociaal culturele doeleinden en gebouwen voor algemeen gebruik. Gezamenlijke deler is dat alle gebouwen worden gebruikt voor maatschappelijke doeleinden. Alle gebouwen bij elkaar hebben een bruto vloeroppervlakte van ruim 21.000 m² en vertegenwoordigen een WOZ-waarde van in totaal ruim 22 miljoen euro.

In het beleidsplan zijn eisen voor de kwaliteit en duurzaamheid periode 2013–2017 opgenomen. Het onderhoud aan de gebouwen is grofweg te verdelen in eigenaarsonderhoud en gebruikersonderhoud. De gemeente is verantwoordelijk voor het eigenaarsonderhoud aan alle gebouwen. Het gebruikersonderhoud aan de verhuurde gebouwen is vastgelegd in de huurovereenkomst. Bij de overige gebouwen is ook het gebruikersonderhoud voor rekening van de gemeente.

Financiële consequenties

De uitgaven voor de uitvoering van werkzaamheden worden ten laste gebracht van de jaarbegroting (contracten, abonnementen, klachtenonderhoud) of worden onttrokken aan de voorziening groot onderhoud gebouwen (meerjarenonderhoud en eenmalige uitgaven).

De voorziening groot onderhoud gemeentelijke gebouwen wordt gevoed vanuit de jaarlijkse dotaties voor diverse gebouwen. Deze jaarlijkse dotatie is gebaseerd op een onderhoudsplanning van vijf jaar. Vanaf 2015 is de jaarlijkse dotatie vastgesteld op € 80.000. Op deze wijze is de financiering van het meerjarenonderhoud van deze kapitaalgoederen gewaarborgd. De stand van de voorziening per 31 december 2016 bedraagt afgerond € 202.000.

De gemeente heeft geen gebouwen voor onderwijs in eigendom. Voor de onderwijsgebouwen geldt een afzonderlijke vergelijkbare systematiek.

Verzekeringsbeleid

Van de gemeentelijke kapitaalgoederen zijn de gebouwen, inclusief die voor het onderwijs, verzekerd op basis van een uitgebreide gevarenpolis (brand, storm, inbraak e.d.) op VNG voorwaarden en kent een eigen risico van € 1.000 voor zowel onderwijsgebouwen als overige gebouwen.

Deze twee beurspolissen zijn in oktober 2014 samen Europees aanbesteed. Beide polissen hebben een looptijd van drie jaar (01-01-2015 tot 01-01-2018), met de mogelijkheid tot verlenging met één jaar.

Alle gebouwen zijn in november 2009 voor het laatst getaxeerd. De geldigheidsduur van deze taxaties is inmiddels verlopen. In 2017 worden alle gebouwen opnieuw getaxeerd.

PARAGRAAF VERBONDEN PARTIJEN

Algemeen

Op grond van artikel 9, lid 2f van het BBV dient de programmabegroting een paragraaf Verbonden Partijen te bevatten. Volgens artikel 15 BBV dient deze paragraaf ten minste te bevatten:

- De visie op verbonden partijen in relatie tot de realisatie van de doelstellingen die zijn opgenomen in de begroting
- De beleidsvoornemens over verbonden partijen
- De lijst van verbonden partijen.

Het begrip verbonden partij is vastgelegd in het BBV en is als volgt gedefinieerd:

"Een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarbij de gemeente een bestuurlijk én financieel belang heeft".

Van een financieel belang is sprake als aan de verbonden partij een bedrag ter beschikking is gesteld dat niet verhaalbaar is als de verbonden partij failliet gaat onderscheidenlijk het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt. Van een bestuurlijk belang is sprake bij zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht.

In deze paragraaf treft u een overzicht aan van de verbonden partijen. De verbonden partijen worden in deze paragraaf opgesplitst in:

- Publiekrechtelijke verbonden partijen
- Privaatrechtelijke verbonden partijen
 - Coöperaties/vennootschappen
 - Stichtingen/verenigingen
 - Overige

Kadernota verbonden partijen

Op 21 maart 2016 is door de gemeenteraad de Kadernota verbonden partijen vastgesteld. In deze nota zijn voorstellen opgenomen voor de invulling van de governance (sturing, beheersing, verantwoording en toezicht) van de verbonden partijen waaraan Dalfsen deelneemt. Om te voorkomen dat dezelfde informatie in de verschillende beleidsstukken rond begroting en verantwoording moet worden opgenomen, beperkt deze paragraaf zich nu tot het geven van een totaalbeeld van de verbonden partijen en de financiële aspecten ervan.

Uit de kadernota vloeit onder andere voort dat het college het netwerklandschap in kaart zal brengen en beoordelen of de paragraaf verbonden partijen voldoende is of dat het wenselijk is deze uit te breiden naar andere netwerkpartijen die niet vallen onder het kader verbonden partijen volgens de definitie van het BBV. Eind oktober 2016 is een notitie van de commissie BBV verschenen inzake verbonden partijen die hieromtrent een aanbeveling doet. In 2017 zal aandacht worden besteed aan de wijze van opvolging hiervan.

Publiekrechtelijke verbonden partijen: gemeenschappelijke regelingen

Naam	Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio IJsselland			
Financiële ratio's		31-12- 2014	31-12-2015	31-12-2016
	Resultaat	€ 3.663.648	€ 2.033.930	€ 2.036.750
	Eigen vermogen	€ 49. 491.046	€ 2.117.710	€ 2.450.264
	Vreemd Vermogen	€ 43.114.866	€ 42.270.437	€ 27.847.619
	Gemeentelijke bijdrage	€ 1.624.722 (incl. incidentele teruggaaf)	€ 1.672.059 (incl. incidentele teruggaaf)	€ 1.679.986 (incl. incidentele teruggaaf)
Beleidsvoornemens	<p>Het ambitieniveau van het beleidsplan voor de periode 2015-2018 is om uiterlijk in 2018 de rol als betrouwbare partner te versterken en in de regio leidend te zijn in de samenwerking bij branden, incidenten en crises tussen hulpverleningsdiensten, gemeenten en andere partners. De medewerkers zetten hun professionaliteit in om samen met inwoners, bedrijven en instellingen te werken aan een realistisch niveau van risicobeperking en zelfredzaam handelen voor, tijdens en na een calamiteit.</p>			
Ontwikkelingen	<p>Op 19 maart 2013 is door het AB besloten tot een verdeelmethodiek. Tevens is destijds besloten voorafgaand aan de begroting 2017 de verdeelmethodiek opnieuw te onderzoeken met als doel afspraken te maken waarbij wordt gestreefd naar een verdeling die meer is gebaseerd op objectieve normen. Op 23 maart 2016 is door het AB besloten om de verdeelmethodiek te herijken. Gekozen is voor de verdeelsleutel van 75% op basis van historische kosten en 25% op basis van de methodiek van het gemeentefonds. Over drie jaar zal dit worden geëvalueerd. De gekozen methodiek wordt tijdens de evaluatie in principe niet ter discussie gesteld. De evaluatie richt zich op de mogelijkheden om het aandeel van het gemeentefonds te verhogen. Daarnaast is er voor gekozen om de gemeenten Steenwijkerland en Staphorst de komende drie jaar incidenteel te compenseren voor het nadelige financiële herverdeeleffect. Bij de evaluatie zal opnieuw naar deze compensatie worden gekeken.</p>			
Risico's	<p>Door Veiligheidsregio IJsselland is een risicoprofiel opgesteld om de risico's van de organisatie in kaart te brengen. De tien risico's met de meeste invloed op de hoogte van de benodigde weerstandscapaciteit zijn: Grootschalige/langdurige inzet, stijgende rentepercentages, fiscale controles, stijgende pensioenpremies, datalek, transitie meldkamer, besluiten van het Veiligheidsberaad met financiële of personele gevolgen, marktontwikkelingen oefentrajecten, hogere prijs (dan beschikbaar) tankautosputten bij de aanbesteding en complexiteit Europese aanbestedingen. Op basis van alle risico's met bijbehorende inschatting is een analyse gemaakt van het benodigde weerstandsvermogen voor Veiligheidsregio IJsselland. Hieruit blijkt dat, op basis van een zekerheidspercentage van 90%, het weerstandsvermogen 1,18 miljoen euro zou moeten bedragen. Veiligheidsregio IJsselland heeft op 31-12-2016 een weerstandsvermogen van één miljoen euro, dat geeft een betrouwbaarheid van 85%. Dit betekent dat de Veiligheidsregio bij een dergelijke weerstandscapaciteit naar verwachting eenmaal in de zes à zeven jaar niet in staat zal zijn zonder aanvullende financiering een positief eigen vermogen te behouden. Op basis van het huidige risicoprofiel is de beschikbare weerstandscapaciteit als onvoldoende te beschouwen. Het is echter wel raadzaam definitieve uitspraken pas te doen wanneer enige ervaring is opgedaan met de gevolgde werkwijze in het benoemen en inschatten van risico's. De benoemde risico's kunnen langdurige financiële gevolgen hebben. De eventuele financiële gevolgen kunnen voor een beperkte periode worden gedekt. In die periode moet een structurele oplossing worden gevonden. De gemeente kan worden aangesproken op een eventueel exploitatietekort, zie bovenstaand percentage. Dit risico is meegenomen in de inventarisatie van de risico's van de gemeente Dalfsen (zie paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing).</p>			

Gemeenschappelijke regeling GGD IJsselland				
Naam				
Financiële ratio's	31-12-2014	31-12-2015	31-12-2016	
	Resultaat	€ 418.000	€ 0	€ 79.000
	Eigen vermogen	€ 1.863.000	€ 766.000	€ 1.469.000
	Vreemd Vermogen	€ 6.315.000	€ 5.947.000	€ 10.177
	Gemeentelijke bijdrage aan producten voor alle 11 gemeenten (inwonerbijdrage)	€ 438.000	€ 459.000	€ 459.000
	Kosten additionele producten (op basis van DVO en andere incidentele afspraken)	€ 320.000	€ 327.000	€ 480.000
	Totaal bijdrage gemeente Dalfsen	€ 758.000	€ 786.000	€ 839.000
Beleidsvoornemens	Het bestuur van GGD IJsselland heeft in 2014 de bestuursagenda 2015-2017 'Vernieuwing vanuit basistaken' vastgesteld. De opgave voor de GGD IJsselland wordt bepaald door twee ambities die door het (algemeen) bestuur zijn geformuleerd. Ambitie 1 betreft GGD als vertrouwde adviseur van de gemeenten en ambitie 2 betreft de modernisering van de governance. Door middel van een uitvoeringsprogramma zal hier komende periode invulling aan worden gegeven.			
Ontwikkelingen	De dienstverlening Jeugdgezondheidszorg wordt voor 10 gemeenten uitgevoerd voor jeugd van 0-18 jaar. Voor de gemeente Steenwijkerland wordt de JGZ 4-18 jarigen uitgevoerd. In 2016 is besloten om hierin een doorlopende lijn te organiseren en door het AB is besloten tot een samenhangende financieringssysteem. Voor 2017 leidt dit tot een begrotingswijziging, waarin de gemeentelijke bijdrage toeneemt en de bijdrage aan aanvullende producten afneemt. Tevens is besloten dat de nieuwe bijdrage 0-18 JGZ verdeeld wordt op basis van het aantal inwoners 0-18 jaar.			
Risico's	<p>De gemeente betaalt een bijdrage per inwoner voor de basisproducten die voor alle gemeenten gezamenlijk worden uitgevoerd (inwonerbijdrage). GGD IJsselland voert een actief financieel risicobeleid. De weerstandscapaciteit wordt geëvalueerd op basis van een financiële risico-inventarisatie. De benodigde weerstandscapaciteit wordt regelmatig opnieuw vastgesteld en is binnen de afgesproken norm.</p> <p>Additionele producten worden gefinancierd door de gemeenten die deze taken afnemen. Sinds 2013 is in de tarieven van de GGD een opslag verwerkt voor de dekking van risico's. De risicocomponent in het tarief wordt gereserveerd voor dekking van eventuele frictiekosten die uit additionele taken kunnen voortvloeien. Risico's voor additionele producten kunnen niet ten laste komen van alle gemeenten in de Gemeenschappelijke Regeling.</p> <p>Indien de weerstandscapaciteit niet voldoet, kunnen gemeenten naar rato van het inwonertal worden aangesproken op een eventueel exploitatietekort. Het aandeel van de gemeente Dalfsen in de totale inwonerbijdrage is 5,4%. Op basis van de meerjarenraming van GGD IJsselland is dit risico voor Dalfsen klein.</p>			

Naam	Gemeenschappelijke regeling sociale recherche IJssel-Vechtstreek			
Financiële ratio's		2014	2015	2016
	Gemeentelijke bijdrage	€ 23.476	€ 25.522	n.n.b.
Beleidsvoornemens	N.n.b.			
Ontwikkelingen	N.v.t.			
Risico's	De inschatting is dat er van risico's zowel bestuurlijk als financieel geen sprake is			

Naam	Omgevingsdienst IJsselland			
Financiële ratio's		2014	2015	2016
	Gemeentelijke bijdrage	€ 41.131	€ 41.131	€ 73.535
	Naast de reguliere bijdrage aan de RUD IJsselland (€ 41.954) zijn, conform daartoe genomen bestuursbesluiten, voor 2016 een aantal andere posten in rekening gebracht volgens de verdeelsleutel van het bedrijfsplan. Het gaat om o.a. het transitiebudget zijnde € 16.000, MeldPunt Milieu, projectleider ketentoezicht, tijdelijke uitbreiding ICS.			
Beleidsvoornemens	De RUD kent geen bevoegdheid om beleid vast te stellen. Beleidsvorming is een taak voor alle individuele deelnemers.			
Ontwikkelingen	<p>In april 2016 is de Wet Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (Wet VTH) in werking getreden. Daarin is bepaald dat Omgevingsdiensten aan bepaalde kaders moeten voldoen als het gaat om het takenpakket, de kwaliteit en juridische vorm. Voor de juridische vorm betekent dit dat uiterlijk 1 januari 2018 een gemeenschappelijke regeling moet zijn gevormd waar de 11 gemeenten in IJsselland en de provincie Overijssel aan deelnemen. Hoewel de operationele en officiële start van de Omgevingsdienst IJsselland op 1 januari 2018 zal zijn, heeft de organisatie in 2016 al een juridische status gekregen. Op 22 december 2016 hebben burgemeesters en wethouders van de 11 gemeenten IJsselland en de gedeputeerde van Overijssel hun handtekening gezet onder de Gemeenschappelijke regeling.</p> <p>In 2016 is een bedrijfsplan vastgesteld. Dit bedrijfsplan vormt het fundament van het in het voorjaar 2017 vast te stellen organisatie- en formatieplan. De financiële kaders voor de exploitatiebegroting 2018 worden verwerkt in de kadernota's 2018.</p>			
Risico's	<p>In de op 22 december 2016 vastgestelde gemeenschappelijke regeling is opgenomen dat indien in enig jaar een batig saldo ontstaat, dit saldo wordt toegevoegd aan het weerstandsvermogen van de Omgevingsdienst IJsselland. Op basis van de gemeenschappelijke regeling kan de Omgevingsdienst weerstandsvermogen aanhouden tot een door het algemeen bestuur bepaald maximaal noodzakelijk niveau passend bij het risicoprofiel. Bij een negatief saldo zullen de deelnemers moeten bijdragen.</p> <p>Het in de praktijk tot een succes maken van de transitie van de netwerkstructuur naar de Omgevingsdienst als openbaar lichaam vormt een forse veranderopgave met de nodige risico's. Gelet op het beperkte weerstandsvermogen van de Omgevingsdienst vormt dit een risico voor de gemeente.</p>			

Naam	Bedrijfsvoeringsorganisatie jeugdzorg regio IJsselland			
Financiële ratio's		2014	2015	2016
	Gemeentelijke bijdrage	n.v.t	€ 67.207	n.n.b.
Beleidsvoornemens	De uitvoeringsorganisatie fungeert als inkoop- en betalingsorganisatie van de gemeenten en kent geen bevoegdheid om beleid vast te stellen.			
Ontwikkelingen	De gemeenschappelijke regeling is in eerste instantie aangegaan tot en met 31 december 2016. In 2016 is besloten om - vooruitlopend op de besluitvorming over de samenwerking op lange termijn - voor het jaar 2017 de samenwerking voort te zetten.			
Risico's	De deelnemende gemeenten dragen er zorg voor dat de bedrijfsvoeringsorganisatie ten allen tijde over voldoende middelen beschikt om aan haar verplichtingen te kunnen voldoen. De begroting van de bedrijfsvoeringsorganisatie beperkt zich tot programma- en exploitatiekosten. In de beginjaren zijn echter de kosten nog moeilijk te voorspellen en derhalve is dit een risico.			

Naam	Gemeenschappelijk Belastingkantoor Lococensus -Tricijn (GBLT)			
Financiële ratio's		31-12-2014	31-12-2015	31-12-2016
	Resultaat	n.v.t.	€ 75.000	€ 2.024.000
	Eigen vermogen	n.v.t.	€ 1.464.000	€ 988.000
	Vreemd vermogen	n.v.t.	€ 9.836.000	€ 9.485.000
	Gemeentelijke bijdrage	n.v.t.	n.v.t.	€ 382.000
Beleidsvoornemens	GBLT kent geen bevoegdheid om beleid vast te stellen. Beleidsvorming is een taak voor alle individuele deelnemers.			
Ontwikkelingen	<p>Met ingang van 1 januari 2016 is de gemeente toegetreden tot de (reeds bestaande) gemeenschappelijke regeling GBLT gelijktijdig met de gemeente Bunschoten. De overdracht van belastingtaken is op hoofdlijnen goed verlopen. Begin 2017 zal een evaluatie worden uitgevoerd met als doel het aansluittraject (proces evaluatie) en de huidige dienstverlening te evalueren (product evaluatie).</p> <p>Het jaar 2016 heeft - naar aanleiding van een onderzoek door Deloitte - voor GBLT in het teken gestaan van de verbetering van de interne beheersing die moet leiden tot aantoonbaar volledige en juiste belastingopbrengst en verantwoordingsinformatie. Er zijn aanpassingen aangebracht in de organisatie, is extra inzet gedaan op het terugdringen van werkvoorraden, zijn instrumenten ontwikkeld om verantwoordingsinformatie te staven en zijn IT beheersmaatregelen getroffen. De ingeslagen weg zal ook in 2017 worden voortgezet.</p> <p>In 2015 is reeds een programma gegevensbeheer gestart bij GBLT en dit is in 2016 voortgezet. Het programma voorziet in aansluitingen op diverse basisregistraties, het opleveren van protocollen voor data uitwisseling en de conversie van data/uitval. In het kader van dit programma is o.a. in december 2016 de gemeente Dalfsen succesvol aangesloten op de Landelijke voorziening WOZ (LV-WOZ). In 2017 zal dit programma worden afgerond.</p> <p>Tenslotte is in 2016 is Kwaliteit van Dienstverlening geformuleerd als ontwikkelstrategie; dienstverlening aan zowel belastingplichtigen al aan de opdrachtgevers. De uitwerking hiervan zal in 2017 plaatsvinden.</p>			

Risico's	<p>GBLT werkt in opdracht van en voor rekening en risico van de deelnemende overheden. Dat betekent dat de begrotingsresultaten worden verrekend met de deelnemers. Het betekent ook dat GBLT geen weerstandsvermogen heeft om tegenvallende resultaten op te vangen. De keerzijde is dat de gemeente zelf weerstandsvermogen dient aan te houden voor de risico's van GBLT. In 2016 is door het Algemeen Bestuur het beleid voor de beheersing van de risico's vastgesteld. Aansluitend is een proces opgestart om de risico's te evalueren en van beheersmaatregelen te voorzien. Hierover wordt echter vanaf 2017 door GBLT over gerapporteerd.</p> <p>In dit kader is een niet adequate interne beheersing van GBLT een risico voor de gemeente (zie bij ontwikkelingen). Indien de kwaliteit van GBLT niet op orde is, kan dit de burger raken voor wat betreft de dienstverlening. Daarnaast loopt de gemeente dan het risico op lagere belastingopbrengsten. Over de voortgang van de door GBLT te treffen maatregelen is gedurende 2016 met regelmaat aan het algemeen bestuur gerapporteerd. Tevens vindt op dit punt sturing op de afgesloten dienstverleningsovereenkomst en het dienstverleningshandvest plaats.</p>
----------	--

Privaatrechtelijke verbonden partijen - Coöperaties/vennootschappen

Naam	N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)			
Financiële ratio's		31-12-2014	31-12-2015	31-12-2016
	Resultaat	€ 126 mln	€ 226 mln	€ 369 mln
	Eigen vermogen	€ 3.582 mln	€ 4.163 mln	€ 4.486 mln
	Vreemd Vermogen	€ 149.891 mln	€ 145.317 mln	€ 149.483 mln
Beleidsvoornemens	BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.			
Ontwikkelingen	Gedurende het begrotingsjaar hebben zich geen veranderingen voorgedaan in de belangen van aandeelhouders in BNG Bank.			
Risico's	Voor de gemeente bestaat net als bij deelname in andere vennootschappen formeel het risico van het verliezen van het geïnvesteerde kapitaal. Dit risico wordt als verwaarloosbaar gekwantificeerd. Daarnaast is het belangrijkste risico op dit moment lagere dividenduitkeringen dan voorzien.			

Naam	Vitens N.V.			
Financiële ratio's		31-12-2014	31-12-2015	31-12-2016
	Resultaat	€ 77,6 mln	€ 67,4 mln	€ 39,5 mln
	Eigen vermogen	€ 421,1 mln	€ 471,7 mln	€ 489,1 mln
	Vreemd Vermogen	€ 1.292,5 mln	€ 1.714,4 mln	€ 1.738,3 mln
Beleidsvoornemens	Vitens heeft twee strategische doelstellingen geformuleerd (strategie 2015-2017). Het eerste doel is customer excellence: Vitens wil excellente dienstverlening voor haar klanten. Het tweede doel is een duurzame inzet van bronnen en middelen zodat Vitens op lange termijn kan zorgen voor betrouwbaar en goed drinkwater.			

Ontwikkelingen	<p>In 2006 heeft Vitens haar financieel beleid vastgesteld. Dit beleid heeft Vitens tegen het licht gehouden en heeft een herzien financieel beleid voorgelegd aan de aandeelhouders (november 2016). Dit met een tijdshorizon tot 2020. Het huidige beleid was gebaseerd op een drietal lijnen: zo laag en stabiel mogelijke tarieven, continuïteit van de onderneming (solvabiliteit > 25%) en dividend (minimaal 40% en maximaal 75% van het netto resultaat. In het nieuwe financieel beleid is de continuïteitsdoelstelling (solvabiliteit) de eerste prioriteit.</p> <p>Als gevolg van wettelijke ontwikkelingen (komst regeling Weighted Average Cost of Capital: WACC) wordt namelijk een beperking opgelegd aan de hoogte van het bedrijfsresultaat van drinkwaterbedrijven (en andere nutsbedrijven). Wanneer het bedrijfsresultaat het maximaal toegestane overschrijdt, zal dit het jaar volgend op de jaarrekening via tariefsverlaging moeten worden teruggegeven aan de klanten van het bedrijf. De tarieven zullen hierdoor de komende jaren meer fluctueren. Door de beperking van het nettoresultaat zal het dividend echter ook sterk dalen. Hoewel het financieel beeld voor de aandeelhouders niet positief is voor wat betreft het verloop van het dividend, laten de cijfers zien dat Vitens een financieel gezond bedrijf is.</p>
Risico's	<p>Voor de gemeente Dalfsen bestaat formeel het risico van het verliezen van het geïnvesteerd kapitaal. Dit risico kan als verwaarloosbaar worden gekwantificeerd.</p> <p>Daarnaast is het belangrijkste risico dat de inkomst uit dividend zullen gaan fluctueren en sterk zullen verminderen als gevolg van het nieuwe financieel beleid van Vitens (besloten in de AvA d.d. 24 november 2016). Deze ontwikkeling zal worden meegenomen in de Perspectiefnota 2018 .</p> <p>Tevens is er nog een achtergestelde lening met een looptijd van 15 jaar waar de gemeente jaarlijks rente over ontvangt. In geval van faillissement bestaat het risico dat de gemeente deze lening niet terug ontvangt. Dit risico wordt als zeer laag geschat.</p>

Naam	Wadinko N.V.			
Financiële ratio's		31-12-2014	31-12-2015	31-12-2016
	Resultaat	€ 7 mln	€ 6 mln	N.n.b.
	Eigen vermogen	€ 54 mln	€ 60 mln	N.n.b.
	Vreemd Vermogen	€ 1,3 mln	€1,6 mln	N.n.b.
Beleidsvoornemens	<p>Wadinko continueert het huidige beleid en wil groei en innovatie in de regio bevorderen. Het streven is dat de Wadinko participaties over vijf jaar een substantieel hogere omzet hebben dan nu en dat er over 5 jaar beduidend meer mensen werken bij de Wadinko bedrijven dan nu. Wadinko streeft een goede spreiding van haar investeringen in het werkgebied na. Wadinko richt zich bij voorkeur op de maakindustrie en zakelijke dienstverlening. Het doel is maximal 2-3 nieuwe participaties en 1 - 2 exits per jaar. Om de groeiambitie te realiseren zal de initiële investering per participatie stijgen. Daarnaast wil men meer investeren in bestaande participaties om groei en innovatie te ondersteunen. De innovatie en samenwerking tussen bedrijven en derden wordt gestimuleerd en daarvoor wordt ook geld gereserveerd. Er wordt ook bewust en actief geïnvesteerd tbv maatschappelijke thema's zoals de Participatiewet.</p>			
Ontwikkelingen	N.n.b.			

Risico's	Wadinko is winstgevend en kent een gezonde financiële positie. De organisatie heeft een kleine staf. Er wordt al enkele jaren winst gemaakt die weer opnieuw geïnvesteerd wordt. Het aandeel van de gemeente Dalfsen is beperkt. Dalfsen bezit 75 van de totaal 2.389 geplaatste aandelen (3,14%). Gelet op het financiële belang dat de gemeente heeft (€ 7.500) in combinatie met de zeggenschap (3,14%) is het risico van deze deelname verwaarloosbaar
----------	--

Naam	Enexis Holding N.V.			
Financiële ratio's		31-12- 2014	31-12-2015	31-12-2016
	Resultaat	€ 265,5 mln	€ 223 mln	€ 207 mln
	Eigen vermogen	€ 3.517 mln	€ 3.607 mln	€ 3.704 mln
	Vreemd Vermogen	€ 2.900 mln	€ 2.591 mln	€ 2.608 mln
Beleidsvoornemens	<p>In april 2017 wenst Enexis, in de Aandeelhouders Vergadering, haar nieuwe strategie vast te stellen. Deze is met de stakeholders, waaronder de aandeelhouders, voorbereid.</p> <p>Enexis Holding N.V. opereert in een gereguleerde markt, onder toezicht van de Autoriteit Consumenten & Markt (ACM). Elke drie jaar stelt de ACM de maximale tarieven vast. In die periode gaan de gereguleerde tarieven in drie stappen omlaag als gevolg van lager ingeschatte kapitaalskosten (WACC). Dit is een stimulans voor Enexis om te komen tot kostenbesparing en zo toch de aandeelhouders een redelijk rendement te kunnen bieden. In 2016 heeft Enexis de klanttarieven met gemiddeld 0,7% verlaagd.</p>			
Ontwikkelingen	N.v.t.			
Risico's	<p>Voor de gemeente Dalfsen bestaat formeel het risico van het verliezen van het geïnvesteerd kapitaal. Dit risico kan als verwaarloosbaar worden gekwantificeerd.</p> <p>Daarnaast is het belangrijkste risico op dit moment lagere dividenduitkeringen dan voorzien.</p>			

Naam	CBL Vennootschap B.V.			
Financiële ratio's		31-12-2014	31-12-2015	31-12-2016
	Resultaat	\$ 66.700 -/-	\$ 66.700-/-	\$ 270.000 -/-
	Eigen vermogen	\$ 9,81 mln	\$ 9,5 mln	\$830.000
	Vreemd Vermogen	\$ 106.600	\$ 445.000	\$ 155.000
Beleidsvoornemens	<p>Het initieel vermogen in het CBL Escrow Fonds was bij de oprichting van het fonds in 2009, \$ 275 mln.</p> <p>Eind juni 2016 is het CBL Escrow Fonds geliquideerd. Het restantbedrag afgerond \$ 19,1 mln. is door JP Morgan in de verhouding 50%-50% uitbetaald aan RWE en aan de vennootschap. Het restant bedrag is onder inhouding van \$ 1 mln. en 15% dividendbelasting naar rato van het belang in CBL Vennootschap B.V. uitbetaald aan de aandeelhouders (gemeente Dalfsen € 2.827 uitbetaald en € 499 ingehouden dividendbelasting).</p> <p>Er is een bedrag van \$ 1 mln. aangehouden voor eventuele nakomende advies- en ontwikkelingskosten. De verwachting is dat dit bedrag medio 2017 nog grotendeels vrij zal kunnen vallen en uitgekeerd kan worden aan de aandeelhouders.</p>			

Ontwikkelingen	Ondanks dat het escrow fonds in juni 2016 is uitbetaald en geliquideerd, dient de vennootschap nog in stand gehouden te worden tot en met 2019. De reden hiervoor is dat de vennootschap partij is in een aantal juridische overeenkomsten die bij de verkoop van Essent aan RWE zijn afgesloten.
Risico's	Met de liquidatie van het CBL Escrow Fonds is alleen nog sprake van een risico en daarmee aansprakelijkheid voor de verkopende aandeelhouders ter hoogte van het bedrag dat wordt aangehouden in de vennootschap (afgerond \$ 1 mln.). De aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is zeer gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (€ 20.000). Gelet op het aandeel van de gemeente Dalfsen (0,0432%) loopt de gemeente Dalfsen een te verwaarlozen risico.

Naam		Vordering Enexis B.V.		
Financiële ratio's		31-12-2014	31-12-2015	31-12-2016
	Resultaat	€ 16,6 mln -/-	€ 22.200 -/-	€ 16.900-/-
	Eigen vermogen	€ 66 mln	€ 850 mln	€ 350 mln
	Vreemd Vermogen	€ 862,1 mln	€ 12,2 mln	€ 6,3 mln
Beleidsvoornemens	Op dit moment resteert alleen nog de lening van de 4 ^e tranche. Het gaat om een totaalbedrag van € 350 miljoen met een looptijd tot 30 september 2019 tegen een rente van 7,2%. De 4 ^e tranche mag niet vervroegd worden afgelost. Afhankelijk van het resultaat van een aantal financiële ratio's zou de 4 ^e tranche eventueel geconverteerd kunnen worden in eigen vermogen.			
Ontwikkelingen	Op 30 september 2017 zal de jaarlijkse rente over deze tranche worden uitgekeerd aan de aandeelhouders.			
Risico's	De aandeelhouders lopen risico's op Enexis voor de niet-tijdige betaling van rente en/of aflossing en, in het ergste geval, faillissement van Enexis. Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (ongeveer € 20.000). Gelet op het aandeel van de gemeente Dalfsen (0,0432%) is dit een te verwaarlozen risico.			

Naam		Verkoop Vennootschap B.V.		
Financiële ratio's		31-12-2014	31-12-2015	31-12-2016
	Resultaat	€ 17,2 mln	€ 48,9 mln	€ 430.000-/-
	Eigen vermogen	€ 363,3	€ 84,8 mln	€ 1,4 mln
	Vreemd Vermogen	€ 79,9	€ 30,1 mln	€ 2.000
Beleidsvoornemens	Ondanks dat het escrow fonds in juli 2016 is uitbetaald en geliquideerd, dient de vennootschap nog in stand gehouden te worden tot en met 2019. De reden hiervoor is dat de vennootschap partij is in een aantal juridische overeenkomsten die bij de verkoop van Essent aan RWE zijn afgesloten.			

Ontwikkelingen	Het vermogen in het General Escrow Fonds was bij de oprichting van het fonds in 2009, € 800 mln. In april 2011 is het eerste deel (€ 360 mln.) en in september 2015 (€ 326,9 mln.) is het tweede deel van het General Escrow minus gemelde claims door RWE, vrijgevallen en aan de aanhouders uitgekeerd. Eind juni 2016 zijn RWE en Verkoop Vennootschap B.V. tot een compromis gekomen voor de afwikkeling van alle (fiscale) claims, te weten € 29.768.308,-. Het restbedrag in het General Escrow Fonds van € 83.090.962,93 is door JP Morgan uitbetaald aan Verkoop Vennootschap B.V. Dit bedrag is vervolgens aan de aandeelhouders naar rato van hun belang in Verkoop Vennootschap B.V. uitbetaald. Voor Dalfsen ging het om een bedrag van € 35.895,30.
Risico's	Het financiële risico is na de liquidatie van het General Escrow Fonds relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000). Gelet op het aandeel van de gemeente Dalfsen (0,0432%) is dit een te verwaarlozen risico.

Naam		CSV Amsterdam B.V.		
Financiële ratio's		31-12-2014	31-12-2015	31-12-2016
	Resultaat	€ 43,8 mln -/-	51.000-/-	€ 3,3 mln
	Eigen vermogen	€ 0,008 mln	€ 42.000 -/-	€ 3,2 mln
	Vreemd Vermogen	€ 0,036 mln	€ 50.000	€ 162.000
Beleidsvoornemens	De looptijd van deze vennootschap is afhankelijk van de periode dat claims worden afgewikkeld. Eventuele claims kunnen door Waterland tot 5 jaar na 'completion' (mei 2019) worden ingediend. Na afwikkeling van deze eventuele claims van Waterland zal de escrow-rekening kunnen worden opgeheven en het restant op deze rekening kunnen worden uitgekeerd aan de aandeelhouders.			
Ontwikkelingen	N.v.t.			
Risico's	Het financiële risico is beperkt tot eventuele claims van Waterland als gevolg van garanties en vrijwaringen die door de verkopende aandeelhouders zijn afgegeven en tot het maximale bedrag van € 13,5 mln. op de escrow-rekening. Daarnaast is het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders relatief gering en beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 20.000).			

Naam		Publiek Belang Elektriciteitsproductie B.V.		
Financiële ratio's		31-12-2014	31-12-2015	31-12-2016
	Resultaat	€ 0,018 mln -/-	€ 18.000-/-	€ 65.000
	Eigen vermogen	€ 1,6 mln	€ 1,6 mln	€ 1,6 mln
	Vreemd Vermogen	€ 0,108 mln	€ 118.000	€ 45.000
Beleidsvoornemens	Ondanks dat het escrow fonds in juli 2016 is uitbetaald en geliquideerd (zie Verkoop Vennootschap B.V.), dient de vennootschap nog in stand gehouden te worden tot en met 2019. De reden hiervoor is dat de vennootschap partij is in een aantal juridische overeenkomsten (convenanten) die bij de overdracht van N.V. Elektriciteits Productiemaatschappij Zuid-Nederland (EPZ) aan RWE c.q. Delta zijn afgesloten.			
Ontwikkelingen	Het General Escrow Fonds is in juli 2016 geliquideerd en uitgekeerd aan de aandeelhouders (zie Verkoop Vennootschap B.V.).			
Risico's	Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (totaalbedrag € 1.496.822). Dit risico is voor Dalfsen minimaal gelet op een aandeel van 0,0432%.			

Naam	N.V. ROVA Gemeenten			
Financiële ratio's		31-12-2014	31-12-2015	31-12-2016
	Resultaat	€ 5,6 mln	€ 6,8 mln.	N.n.b.
	Eigen vermogen	€ 28 mln	€ 31 mln	N.n.b.
	Vreemd Vermogen	€ 50 mln	€ 51 mln	N.n.b.
Beleidsvoornemens	ROVA is op koers met betrekking tot de ontwikkelvisie 2010-2020 welke in december 2010 is vastgesteld in de AvA.			
Ontwikkelingen	N.v.t.			
Risico's	<p>De gemeente heeft de volgende financiële banden met de ROVA N.V.:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Een dienstverleningsovereenkomst voor onbepaalde tijd. Hiermee is per jaar een bedrag gemoeid van bijna € 2 mln.. 2. Aandelenbezit: de gemeente Dalfsen bezit 360 van de in totaal 8.551 aandelen. De aandelen hebben een nominale waarde van € 113,45 per aandeel. Het begrote dividend voor 2016 is € 150.000. 3. In 2001 is een achtergestelde lening verstrekt met een looptijd van 10 jaar, waarover 8% rente wordt vergoed. In 2011 is deze lening met vijf jaar verlengd. De lening is inmiddels stilzwijgend verlengd voor een nieuwe periode van vijf jaar (tot februari 2021). Voor 2016-2019 is jaarlijks €44.725 rente begroot. <p>Hiermee zijn de volgende risico's gemoeid:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bij een tegenvallende exploitatie lagere dividenduitkering dan begroot. • Stijging van de tarieven voor de diensten van ROVA. • De geldlening betreft een achtergestelde lening ten opzichte van bancaire financiers, zodat ROVA in geval van ontbinding, surséance van betaling of faillissement pas verplicht is aflossing te voldoen nadat de op dat moment bestaande schulden van ROVA aan haar bancaire financiers zijn betaald. 			

Privaatrechtelijke verbonden partijen -Stichtingen/verenigingen

Naam	Stichting Administratiekantoor Dataland			
Financiële ratio's		31-12-2014	31-12-2015	31-12-2016
	Resultaat	€ 0,2	€ 0,22	n.b.
	Eigen vermogen	€ 0,73	€ 0,95	€
	Vreemd Vermogen	€ 0,59	€ 0,49	€
Beleidsvoornemens	N.n.b.			
Ontwikkelingen	N.n.b.			
Risico's	<p>Het financieel risico is laag en beperkt zich tot het in certificaten geïnvesteerde bedrag. Het betreft een eenmalige storting. Er zijn geen jaarlijkse kosten aan deelname verbonden. Verstrekking van gegevens aan afnemers vindt plaats tegen verstrekingskosten. Deze inkomsten worden door DataLand gebruikt om de driedelige taken van de organisatie – een stichting zonder winstoogmerk – uit te voeren. Jaarlijks wordt een vergoeding aan deelnemende gemeenten uitgekeerd voor het leveren van de gemeentelijke gegevens. Het eventuele overschot aan inkomsten wordt daarnaast aan certificaathoudende gemeenten uitgekeerd.</p>			

Naam	Stichting Dalfsen Werkt			
Financiële ratio's		31-12-2014	31-12-2015	31-12-2016
	Resultaat	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
	Eigen vermogen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
	Vreemd Vermogen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
	Gemeentelijke bijdrage	n.v.t.	€ 1.884.215	€ 3.645.261
	<p>Vanaf 1 juli 2015 zijn de salariskosten toegerekend aan Stichting Dalfsen Werkt. Voor de WWB geldt dat de salarissen betaald worden door Stichting Dalfsen Werkt aan de individuen. De inlener betaald deze salariskosten terug. Door ziekte ontstaat een saldo op dit product. Dit saldo komt ten laste van het product re-integratie. Dit saldo wordt dus daadwerkelijk bijgedragen door de gemeente.</p>			
Beleidsvoornemens	N.v.t.			
Ontwikkelingen	<p>In de periode oktober 2016 tot januari 2017 heeft een evaluatie plaatsgevonden over het functioneren van de stichting. Het evaluatierapport met bevindingen, aanbevelingen en adviezen worden in 2017 ter behandeling aan de raad aangeboden.</p>			
Risico's	<p>De financiële afhandeling van de stichting vindt plaats door de gemeente. De stichting fungeert enkel als werkgever van de SW'ers. De stichting zal in het kader van de vennootschapsbelasting gevolgd worden.</p>			

PARAGRAAF WEERSTANDSVERMOGEN EN RISICOBEBEERSING

Algemeen

Het beleidsdocument 'risicomanagement en weerstandsvermogen' is op 1 april 2014 door uw raad vastgesteld. Deze nota bevat het beleid dat de gemeente Dalfsen hanteert om haar risico's te managen en is een basis voor de paragraaf weerstandsvermogen in de begroting en het jaarverslag. Met dit beleid zijn kaders gesteld ten aanzien van de reikwijdte en toepassing van risicomanagement binnen de gemeente Dalfsen. In het beleidsdocument is de definitie van een risico als volgt verwoord:

"De kans op het optreden van een gebeurtenis met een negatief gevolg voor de organisatie".

Uit deze definitie volgt dat een risico de volgende drie elementen bevat:

- 1) *Een kans op het optreden van een gebeurtenis ($p < 1$)*
Het gaat hier dus om een mogelijke gebeurtenis. Als iets 100% zeker is, is het geen risico meer.
- 2) *Negatief gevolg*
De negatieve gevolgen van een risico kunnen zowel financieel als niet financieel van aard zijn. We richten ons echter hoofdzakelijk op het in kaart brengen van de financiële gevolgen die de gebeurtenissen met zich meebrengen. Risico's die mogelijk leiden tot aantasting van het imago van de gemeente dan wel andere niet-financiële gevolgen te weeg kunnen brengen, worden niet gekwantificeerd.
- 3) *Een betrokkene, voor wiens rekening de negatieve gevolgen komen*
De betrokkene is hierbij de gemeente Dalfsen als organisatie.

Risicomanagementproces

Risicomanagement is het cyclische proces dat bestaat uit verschillende stappen met als doel gevolgen van de risico's te voorkomen en de kans erop te verkleinen.

Voor de totstandkoming van deze paragraaf is het volgende proces doorlopen. Allereerst is gemeentebreed een risico-inventarisatie uitgevoerd. Hiermee zijn de risico's in kaart gebracht. Vervolgens zijn de risico's gekwantificeerd door de kans en het gevolg in te schatten. Hierbij is gebruik gemaakt van 'referentiebeelden'. Voor de beoordeling van de kans dat een risico zich voordoet, zijn de volgende vijf klassen met de referentiebeelden gehanteerd:

Kans:

Klasse	Referentiebeelden	Kwantitatief
1	< of 1 keer per 10 jaar	(10%)
2	1 keer per 5-10 jaar	(30%)
3	1 keer per 2-5 jaar	(50%)
4	1 keer per 1-2 jaar	(70%)
5	1 keer per jaar of >	(90%)

Geldgevolg:

Klasse	Geldgevolg	
0	Geen geldgevolgen	
1	x < € 29.000	(< 0,05% van begroting)
2	€ 29.000 < x > € 115.000	(0,05 - 0,2% van begroting)
3	€ 115.000 < x > € 288.000	(0,2 - 0,5% van begroting)
4	€ 288.000 < x > € 577.000	(0,5 - 1% van begroting)
5	x > € 577.000	(> 1% van begroting)

Vervolgens is per risico de risicoscore bepaald. Dit is gedaan door van elk risico de bepaalde klassen van kans en gevolg te vermenigvuldigen volgens de formule:

Risicoscore = klasse kans x klasse geldgevolg.

De maximale risicoscore is hiermee: 5 x 5 = 25. Dit levert een 'bruto risico' op, namelijk: de omvang van het risico exclusief het effect van de beheersmaatregel.

Gelijktijdig met het in beeld brengen van de risico's zijn ook de beheersmaatregelen in beeld gebracht. Een beheersmaatregel is gericht op het voorkomen of reduceren van een risico danwel het beperken van de impact op de organisatie. Dit levert 'netto-risico's' op: namelijk de omvang van het risico inclusief het effect van de beheersmaatregelen.

In onderstaande tabel is een top 10 van de 'netto-risico's' opgenomen. Op basis van de netto-risico's wordt de doorvertaling naar het weerstandsvermogen gemaakt. Het beleid en de risico's die samenhangen met de grondexploitatie zijn afzonderlijk benoemd in de paragraaf Grondbeleid.

Risico top 10	Risico Score
Budget Jeugdzorg	16
Exploitatierisico bij verbonden partijen	12
Ontwikkeling gemeentefonds	12
Procedurefouten bij inkoop en aanbestedingen	12
Project WOC Campus	12
Tegenvallers bij de grondexploitaties	12
Budget (bijzondere) bijstand	10
Reputatieschade en opgelegde boetes door datalekken	10
Kwaliteitsniveau wegen daalt onder het gewenste niveau	9
Naheffing door belastingdienst	9

Toelichting:

Onderstaand een nadere toelichting op de top 10 risico's met daarbij de getroffen beheersmaatregelen.

Budget Jeugdzorg

Met ingang van 1 januari 2017 is door de gemeenten die samen werken op het terrein van Jeugdhulpverlening, besloten de vereveningsbijdrage op te heffen. Dit betekent dat eventuele tekorten door de gemeenten zelf moeten worden gedragen. De verwachting is dat deze maatregel voor de gemeente Dalfsen financieel gunstig is. Zo hebben wij over het jaar 2015 € 400.000 bijgedragen aan tekorten van andere gemeenten. Echter zeer specifieke opnamen en behandelingen kunnen ertoe leiden dat de kosten voor Jeugdzorg in een bepaald jaar het budget overschrijden.

Beheersmaatregel

Voor dit risico kan geen beheersmaatregel worden getroffen anders dan het weigeren van zorg als het budgetplafond is bereikt. Dit is echter een uiterst onwenselijke situatie in die gevallen dat zorg geboden moet worden.

Exploitatierisico bij verbonden partijen

Verbonden partijen vertegenwoordigen een financieel en een bestuurlijk belang. Binnen de verbonden partijen kan sprake zijn van deel-verantwoordelijkheid voor de exploitatie. Wij kunnen dan ook geconfronteerd worden met een exploitatietekort van een verbonden partij dat wij moeten aanzuiveren. De grootste risico's loopt de gemeente bij de gemeenschappelijke regelingen.

Beheersmaatregelen

1. De verbonden partijen rapporteren periodiek over de risico's in de planning & control documenten. Door de beleidsmedewerker planning & control wordt hier toezicht op gehouden.

2. Door een aantal gemeenschappelijke regelingen wordt eigen weerstandsvermogen aangehouden zodat zij zelf deze risico's kunnen opvangen en/of tijdig kunnen bijsturen.

Ontwikkeling gemeentefonds

Er zijn drie risico's met betrekking tot het Gemeentefonds:

1. Het risico dat het Rijk bezuinigt op het Gemeentefonds.
2. Het risico dat de verdeling door het Rijk wordt herzien.
3. Het risico dat de bestaande verdelingsmaatstaven zich anders ontwikkelen dan geraamd.

Alle drie de risico's zijn herkenbaar voor de gemeente Dalfsen en de ontwikkelingen van het gemeentefonds worden nauwlettend gevolgd. Gelet op de omvang van het gemeentefonds kunnen wijzigingen direct forse financiële impact hebben.

Beheersmaatregelen

Bij het begroten van de inkomsten uit het Gemeentefonds, wordt rekening gehouden met de mogelijkheid van een lagere uitkering. Jaarlijks wordt een stelpost opgenomen van € 200.000 in 2017 oplopend tot € 350.000 in 2020, om zodoende een eerste tegenvaller op te kunnen vangen. Weliswaar wordt door het treffen van deze maatregel het risico verkleind maar blijft er een restrisico bestaan.

Procedurefouten bij inkoop en aanbestedingen

Per 1 juli 2016 is de aanbestedingswet gewijzigd waardoor meer inkopen onder het strengere EU regime vallen. Het gaat dan met name over de zogenaamde 2b diensten zoals het inhuren van personeel. Binnen de gemeente is een groot aantal functionarissen betrokken bij de inkoop en aanbesteding. Een gevolg kan zijn dat er niet voldoende deskundigheid en daarmee kennis van de strenge (waaronder Europese) regelgeving beschikbaar is. Daardoor kunnen gevolgde procedures door aanbestedende partijen afgekeurd worden of kan achteraf blijken dat aanbesteding niet op een rechtmatige wijze heeft plaatsgehad.

Beheersmaatregelen

1. Er is een stappenplan met betrekking tot inkoop opgesteld voor de korte en middellange termijn. a. Korte termijn: verplicht om het stappenplan te volgen, in offertetraject mogen uitsluitend aangewezen personen in de organisatie een offerte opvragen. b. Middellange termijn: onderzoek hoe te komen tot een professionele inkooporganisatie. Hiervoor worden bij de Perspectiefnota 2018 structureel extra middelen gevraagd voor uitbreiding / invulling formatie.

2. Europese aanbestedingen worden alleen met deskundige begeleiding gedaan.

3. Jaarlijks vindt er een analyse plaats met betrekking tot inkopen boven de EU drempelwaarden door de medewerker Verbijzonderde Interne Controle (VIC).

4. In het controleprotocol is opgenomen dat alleen EU aanbestedingen meewegen in de fouttolerantie van de accountant.

Project WOC Campus

Grote projecten, zoals WOC Campus Nieuwleusen, met veelal langdurige en forse gevolgen voor de gemeentelijke begroting worden ter hand genomen. Voor de ontwikkeling, implementatie en de uitvoering van deze projecten is specifieke kennis noodzakelijk om te komen tot een sluitende project begroting die houdbaar is. Het risico zit in de investering (incidenteel; projectrealisatie) en op de exploitatie (structureel).

Beheersmaatregelen

1. Er is een stuurgroep in het leven geroepen die vergadert maandelijks via de GOTIK-methode (Geld, Organisatie, Tijd, Informatie, Kwaliteit). De risico's worden in beeld gebracht m.b.v. de RISMAN methode.

2. Er is een projectmanagementbureau ingeschakeld die het traject van aanbesteding regelt en deze heeft ook de taak van budgetbewaking.

3. De gemeenteraad heeft een monitoringscommissie ingesteld.

4. Er is een werkgroep in het leven geroepen die de toekomstige exploitatie in beeld brengt voordat de raad overgaat tot (evt) beschikbaarstelling van het investeringskrediet.

5. Er wordt een CV opgericht waarin gemeente en de beheersstichting deelnemen, die periodiek met elkaar om tafel zitten om ook de financiële stukken/situatie van de CV te beoordelen om zodoende meer (bestuurlijke) grip te houden.

Tegenvallers bij de grondexploitaties

Er kunnen verschillende typen risico's worden onderscheiden in de grondexploitaties bij actief grondbeleid. Deze zijn:

1. Waarderingsrisico's: hier betreft het dat een aangekocht perceel niet voor de verwervingsprijs in exploitatie genomen kan worden en de mogelijkheid van het niet toe kunnen rekenen van de rentelasten van verworven percelen;
2. Marktrisico's: hier gaat het om onzekerheden bij nog toe te kennen subsidies, ontwikkelingen in grondprijzen en mogelijke afzetrisico's;
3. Organisatierisico's: grondexploitatie is een vorm van ondernemen die een hoge organisatiegraad vereisen. Door verlaging van het risicoprofiel en de wijzigingen in de BBV nemen de risico's af en de verwachte winst toe, zie verder de paragraaf grondbeleid.

Beheersmaatregel

1. Minimaal 2 keer per jaar worden de risico's beoordeeld.
2. 1x per 2 a 3 jaar wordt er marktonderzoek gedaan.
3. Jaarlijks worden de grondexploitaties geactualiseerd. Hiermee blijven de inzichten actueel en kan er waar nodig tijdig worden bijgestuurd. Met name omdat plannen nog lang lopen.
4. Voorzienbare risico's worden verwerkt in de desbetreffende grex en onvoorzienbare risico's moeten zoveel als mogelijk worden opgevangen binnen de grex. Is dit niet mogelijk dan wordt de Alg Res GREX aangewend

Budget (bijzondere) bijstand

Inwoners van de gemeente Dalfsen doen in toenemende mate een beroep op inkomensondersteuning door de gemeente en dienen een aanvraag in voor een bijstandsuitkering of een uitkering in het kader van de bijzondere bijstand. Bij bijzondere bijstand gaat het daarbij om een inkomensgroep met een inkomen tot 110% van het minimumloon die getroffen worden door dalende koopkracht en stijgende kosten van levensonderhoud. Door instroom van vergunninghouders neemt het aantal aanvragen toe.

Beheersmaatregel

Dit risico kan worden ondervangen door de betreffende regelingen in het kader van bijzondere bijstand te versoberen. In de halfjaars rapportage sociaal domein wordt periodiek inzicht gegeven in de stand van zaken.

Reputatieschade en opgelegde boetes door datalekken

Met de invoering van de meldplicht datalekken zijn we verplicht elk ernstig datalek actief te melden. Hieraan zijn enorme boetes gekoppeld, daarnaast kunnen bestuurders persoonlijk aansprakelijk worden gesteld.

Beheersmaatregel

Er is specifieke aandacht besteed aan de bewustwording (mbt informatieveiligheid en het omgaan met privacy gevoelige gegevens) onder het personeel. Dit is gedaan door goede communicatie via intranet, koffiemomenten en het is onderdeel van het introductiebeleid voor nieuw personeel.

Kwaliteitsniveau wegen daalt onder het gewenste niveau

De gemeente heeft als wegbeheerder de zorgplicht voor de wegen. Een achterstand in het onderhoud kan de veiligheid van de weggebruikers in gevaar brengen en leiden tot klachten en het aansprakelijk stellen van de wegbeheerder voor schades.

Beheersmaatregel

Er is een wegenbeheerplan opgesteld (2017-2020), deze zit in de besluitvormingsfase. De financiële consequenties van het scenario dat verdere daling van het kwaliteitsniveau voorkomt, is opgenomen in de perspectiefnota.

Naheffing door belastingdienst

Mogelijke naheffing in het kader van BTW, BTW Compensatiefonds, Werkkostenregeling (WKR) en Vennootschapsbelasting (VPB) bij het niet goed toepassen van de regelgeving. De fiscale componenten zijn nog niet optimaal geborgd in onze organisatie. Momenteel wordt hieraan gewerkt.

Beheersmaatregel

1. Om de fiscale positie in de organisatie te versterken worden extra middelen aangevraagd (uitbreiding fte) bij de Perspectiefnota 2018.
2. Er wordt een fiscaal control framework opgesteld.
3. De interne controle op processen fiscaliteit wordt uitgebreid.

Risicokaart

De risicokaart geeft inzicht in de spreiding van de risico's naar kans en gevolg. Het geeft ook een beeld van de verhoudingen tussen de risico's, van laag, midden en hoog. Per risicoscore wordt aangegeven hoeveel risico's zich in het betreffende vak bevinden.

Geld gevolg		Voor				
		gering	klein	middel	groot	enorm
enorm	☐	0	0	0	0	0
zeer groot	☐	1	0	3	1	0
groot	☐	0	2	2	2	0
klein	☐	0	7	9	2	2
minimaal	☐	4	0	1	0	1
		Kans %				
		gering	klein	middel	groot	enorm
		☐	☐	☐	☐	☐

Een risico dat zich in het groene gebied bevindt, vormt geen direct gevaar voor de continuïteit van de organisatie. Een risico dat een score heeft in het oranje gebied, vraagt om extra aandacht van het college. Het risico vormt dan nog geen reëel gevaar voor de continuïteit van de organisatie, maar naarmate de tijd vordert, kan het risico wel een bedreiging gaan vormen. Het is daarom van belang tijdig beheersmaatregelen te nemen. Een risico met een risicoscore in het rode gebied, vereist directe aandacht om te voorkomen dat de continuïteit van de organisatie wordt bedreigd. Preventieve en reducerende beheersmaatregelen kunnen de kans respectievelijk het gevolg terugbrengen naar een acceptabel niveau.

Risico's, zeker wanneer die door de organisatie zelf niet kunnen worden beïnvloed, dienen concernbreed periodiek gemonitord te worden. De financiële gevolgen van een (opgetreden) risico worden opgevangen met het weerstandsvermogen.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om niet begrote kosten die onverwachts en substantieel zijn te dekken. Hierbij kan onderscheid worden gemaakt tussen de incidentele en structurele weerstandscapaciteit.

Incidentele weerstandscapaciteit

De incidentele weerstandscapaciteit is het vermogen om calamiteiten eenmalig op te vangen. Het zijn de direct aan te wenden middelen voor financiële tegenvallers.

Alleen reserves die alternatief aanwendbaar zijn worden meegenomen. Specifieke bestemmingsreserves rekenen we niet mee omdat een onttrekking uit deze reserves direct invloed heeft op dekking van kosten in de exploitatie. Stille reserves worden eveneens niet meegenomen. Niet duidelijk is namelijk in hoeverre deze op korte termijn liquide te maken zijn.

Vrij besteedbaar	31-12-2016
Algemene reserve	5.500.000
Algemene reserve vrij besteedbaar	3.250.000
Reserve herstructurering openbaar groen	143.000
Reserve milieu	20.000
Reserve decentralisaties	1.365.000
Reserve volkshuisvesting	116.000
Algemene reserve grondbedrijf	3.589.000
Totaal	13.983.000

Structurele weerstandscapaciteit

Structurele weerstandscapaciteit betreft de middelen die eventueel aangeboord kunnen worden om tegenvallers op te vangen. De structurele weerstandscapaciteit betreft de mogelijkheid om vanuit een verhoging van belastingen en leges structurele risico's op te vangen.

De onbenutte belastingcapaciteit wordt berekend door de maximale tarieven (artikel 12) te vergelijken met de gehanteerde tarieven. Het Ministerie publiceert de artikel 12 tarieven jaarlijks bij de meicirculaire van het gemeentefonds. De riool- en afvalstoffenheffing is in Dalfsen 100% kostendekkend en worden niet meegenomen in de berekening. Het saldo van deze voorzieningen dient namelijk terug te vloeien naar de burger.

De berekening van de onbenutte belastingcapaciteit is als volgt:

Soort	WOZ-waarde juli 2016	Tarief Dalfsen	Tarief art. 12 status	Vershil in tarief	Onbenutte capaciteit
eigenaar woning	2.774.500.000	0,1129	0,1927	0,0798	2.214.051
eigenaar niet-woning	579.000.000	0,1623	0,1927	0,0304	176.016
gebruiker niet-woning	671.000.000	0,1400	0,1927	0,0527	353.617
				Totaal	2.743.684

Het totale weerstandsvermogen bedraagt:

Incidentele weerstandscapaciteit	13.983.000
Structurele weerstandscapaciteit	2.744.000
Totaal weerstandsvermogen	16.727.000

Benodigde weerstandscapaciteit

Het bepalen van de benodigde weerstandscapaciteit wordt uitgevoerd met behulp van een risicosimulatie (Monte Carlo methode). Op basis van de risicosimulatie kan worden berekend welk bedrag er benodigd is om de geïdentificeerde restricties in financiële zin af te dekken. Hierbij wordt gerekend met een zekerheidspercentage van 90%.

Op basis van onderstaande tabel wordt de waardering van de ratio's gedaan.

Waarderingscijfer	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	$> 2,0$	Uitstekend
B	$1,4 < x < 2,0$	Ruim voldoende
C	$1,0 < x < 1,4$	Voldoende
D	$0,8 < x < 1,0$	Matig
E	$0,6 < x < 0,8$	Onvoldoende
F	$< 0,6$	Ruim onvoldoende

Indien de beschikbare weerstandscapaciteit gedeeld wordt door de benodigde weerstandscapaciteit uit de risicosimulatie ontstaat de ratio weerstandsvermogen.

Ratio weerstandsvermogen	2016	2015
Benodigde weerstandscapaciteit	3.735.000	4.140.000
Beschikbare weerstandscapaciteit	16.727.000	18.141.000
Benodigd versus beschikbaar (ratio weerstandsvermogen)	4,5	4,38

Financiële kengetallen

Door middel van deze kengetallen en hun beoordeling ontstaat er een beter beeld van de financiële positie van de gemeente.

De volgende vijf financiële kengetallen worden onderkend:

1. Netto schuld quote (gecorrigeerd)
2. Solvabiliteitsratio
3. Kengetal Grondexploitatie
4. Structurele exploitatieruimte
5. Belastingcapaciteit: Woonlasten meerpersoonshuishouden

Financiële kengetallen	rek 2015	rek 2016	begr 2017
Netto schuld quote	23%	24%	21%
Netto schuld quote gecorrigeerd	8%	10%	6%
Solvabiliteitsratio	65%	62%	80%
Grondexploitatie	45%	42%	36%
Structurele exploitatieruimte	-0,11%	-0,31%	-1,03%
Belastingcapaciteit	86%	85%	89%

Hieronder treft u voor de jaarrekening 2016 per genoemd kengetal een uitleg aan, inclusief de berekening en beoordeling.

1. Netto schuldquote (gecorrigeerd)

Definitie:

De netto schuldquote geeft de verhouding weer tussen het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. In het verlengde hiervan kennen we ook de zogenoemde "Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen". Bij deze specifieke quote wordt er gekeken naar het effect van door de gemeente verstrekte leningen op de schuldenlast van de gemeente.

bedragen x € 1.000		rek 2015	rek 2016	begr 2017
Vaste schulden	+	8.446	6.984	5.522
Netto vlottende schuld	+	10.183	12.195	0
Overlopende passiva	+	2.213	2.193	0
Financiële activa	-	87	0	79
Uitzettingen	-	5.983	5.983	0
Liquide middelen	-	0	0	-5.076
Overlopende activa	-	1.220	1.666	0
Totale baten		59.930	57.727	50.397
Netto schuldquote		23%	24%	21%

bedragen x € 1.000		rek 2015	rek 2016	begr 2017
Vaste schulden	+	8.446	6.984	5.522
Netto vlottende schuld	+	10.183	12.195	0
Overlopende passiva	+	2.213	2.193	0
Financiële activa	-	9.070	8.085	7.697
Uitzettingen	-	5.983	5.983	0
Liquide middelen	-	0	0	-5.076
Overlopende activa	-	1.220	1.666	0
Totale baten		59.930	57.727	50.397
Netto schuldquote gecorrigeerd		8%	10%	6%

Beoordeling:

De verhouding tussen schulden en baten is goed.

2. Solvabiliteitsratio

Definitie:

De mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Dit wordt uitgedrukt in het percentage Eigen Vermogen ten opzichte van het balanstotaal. In het bedrijfsleven is dit een veelgebruikte ratio en daar wordt een minimum norm gehanteerd tussen 25% en 40% voor een solvabele vermogenspositie.

bedragen x € 1.000	rek 2015	rek 2016	begr 2017
Eigen vermogen	50.068	48.391	44.879
Balanstotaal	77.456	77.467	56.359
Solvabiliteitsratio	65%	62%	80%

Beoordeling:

Het solvabiliteitsratio van 62% laat zien dat de gemeente Dalfsen een zeer solvabele vermogenspositie heeft en verhoudingsgewijs dus meer eigen vermogen dan vreemd vermogen bezit. Wel zien we dat het eigen vermogen afneemt door grote investeringen.

3. Kengetal grondexploitatie

Definitie:

De boekwaarde van de voorraden grond zijn van belang, want deze waarden moeten meerjarig worden terugverdiend bij de verkoop. De ratio wordt berekend door de niet in exploitatie gronden op te tellen bij de bouwgrond in exploitatie. Vervolgens wordt dit totaalbedrag gedeeld door de totale baten van de programmabegroting of jaarrekening.

bedragen x € 1.000	rek 2015	rek 2016	begr 2017
Niet in exploitatie genomen bouwgronden	3.666	0	0
Bouwgronden in exploitatie	23.182	24.037	18.325
Totale baten	59.930	57.727	50.397
Kengetal Grex	45%	42%	36%

Beoordeling:

Dit kengetal laat zien wat de verhouding tussen de totale baten en de terug te verdienen bedragen aan bouwgronden is. De verwachting is dat de komende jaren de voorraden gronden zullen afnemen en daarmee de ratio nog verder zal dalen.

4. Structurele exploitatie ruimte

Definitie:

Om een flexibele begroting te kunnen bewerkstelligen is het zinvol de structurele baten hoger te laten zijn dan de structurele lasten. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten en uitgedrukt in een percentage.

bedragen x € 1.000	rek 2015	rek 2016	begr 2017
Structurele lasten	59.622	57.538	52.357
Structurele baten	59.065	56.026	50.005
Structurele toevoegingen aan reserves	1.767	804	0
Structurele onttrekkingen aan reserves	2.261	2.137	1.834
Totale baten	59.930	57.727	50.397
Structurele exploitatieruimte	-0,11%	-0,31%	-1,03%

Beoordeling:

De structurele exploitatieruimte is negatief. Dat betekent dat we structureel meer uitgeven dan we ontvangen. Hierbij dient wel de kanttekening gemaakt te worden dat we over een goede reservepositie beschikken.

5. Belastingcapaciteit

Definitie:

De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Het Coelo publiceert jaarlijks deze gegevens

bedragen x € 1	rek 2015	rek 2016	begr 2017
OZB last gezin gemiddelde WOZ waarde	279	275	285
Rioolheffing gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	132	132	132
Afvalstoffenheffing voor gezin	223	230	230
Totale woonlasten voor gezin bij gem. WOZ waarde	635	637	647
Woonlasten landelijk gemiddelde T-1	740	751	723
Woonlasten tov landelijk gemiddelde jaar ervoor	86%	85%	89%

Beoordeling:

De gemiddelde woonlast ligt (op basis van Coelo gegevens) voor een "gemiddeld" gezin in Dalfsen ruim 10% lager dan het landelijke gemiddelde. De burger van Dalfsen profiteert dus mee van de gezonde financiële situatie van de gemeente Dalfsen.

Samenvatting risicoprofiel

De gemeente Dalfsen behaalt met een ratio van 4,5 waarderingscijfer A. Dit betekent dat de gemeente in ruime mate in staat is om tegenvallers op te vangen zonder dat dit de continuïteit van de organisatie in gevaar brengt. De norm voor ons is gesteld op een score van 2 (uitstekend). In vergelijking met andere gemeenten scoren wij zeer hoog.

Wij constateren dat de ratio licht gestegen is ten opzichte van de jaarrekening 2015. (4,38) Dit wordt veroorzaakt door een lagere benodigde weerstandscapaciteit en ook een lagere beschikbare weerstandscapaciteit. Dit betekent dat er een betere inschatting is van de risico's maar ook een daling van de omvang van de beschikbare reserves binnen de beschikbare weerstandscapaciteit.

In 2017 zal worden gewerkt aan het verder ontwikkelen van het risicomanagement. Doel is om o.a. periodiek de effectiviteit van de beheersmaatregelen te beoordelen en eveneens te inventariseren of zich nog nieuwe risico's voordoen welke van beheersmaatregelen moeten worden voorzien. Op deze manier proberen we de risico's in te kaderen en waar mogelijk te elimineren.

Uit de financiële kengetallen kunnen we concluderen dat onze schuldenpositie en solvabiliteitsratio zeer goed te noemen zijn. Ten aanzien van de grondexploitaties zien we een zeker risico als gevolg van een behoorlijk forse grondpositie, echter door de strakke regie op de grondexploitaties en de jaarlijkse bijstelling verwachten we geen probleem ten aanzien van dit onderwerp.

Tot slot is het ook erg positief dat de burger de zoete vruchten plukt van onze financiële gezonde situatie.

Hoofdstuk 4 Jaarrekening

4.1 BALANS PER 31 DECEMBER 2016

ACTIVA	Ultimo 2016	Ultimo 2015
Vaste activa		
<i>Immateriële vaste activa</i>	207.153	-
- Bijdragen aan activa in eigendom van derden	207.153	-
<i>Materiële vaste activa</i>	37.185.747	32.027.952
- Investerings met een economisch nut	33.903.553	28.580.271
- Investerings met een economisch nut, w aarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan w orden geheven	319.440	341.516
- Investerings in de openbare ruimte met uitsluitend een maatschappelijk nut	2.962.754	3.106.164
<i>Financiële vaste activa</i>	8.226.986	9.212.233
- Kapitaalverstrekkingen aan:		
- Deelnemingen	141.888	141.888
- Gemeenschappelijke regelingen	-	-
- Leningen aan:		
- Woningbouw corporaties	3.194.630	3.593.957
- Deelnemingen	1.557.113	2.032.101
- Openbare lichamen	-	-
- Overige langlopende leningen u/g	3.333.354	3.357.409
- Bijdragen aan activa in eigendom van derden	-	86.877
Totaal vaste activa	45.619.886	41.240.184
Vlottende activa		
<i>Vorraden</i>	24.041.077	29.013.504
- Grond- en hulpstoffen:		
- Overige grond- en hulpstoffen	-	2.160.120
- Niet in exploitatie genomen bouw gronden	-	3.666.374
- Onderhanden w erk, w aaronder gronden in exploitatie	24.037.245	23.181.578
- Gereed product en handelsgoederen	3.831	5.431
<i>Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar</i>	5.803.234	5.983.134
- Vorderingen op openbare lichamen	3.299.493	3.607.030
- Uitzettingen in de Rijks schatkist	1.049.486	42.892
- Overige vorderingen	1.454.256	2.333.212
<i>Liquide middelen</i>	335.182	-
- Kassaldi	-	-
- Bank- en girosaldi	335.182	-
<i>Overlopende activa</i>	1.667.372	1.219.572
Totaal vlottende activa	31.846.865	36.216.209
Totaal generaal	77.466.751	77.456.394
Verliescompensatie vpb	204.111	-

PASSIVA	Ultimo 2016	Ultimo 2015
Vaste passiva		
<i>Eigen vermogen</i>	48.391.135	50.067.590
-Algemene reserves	12.097.081	18.245.562
-Bestemmingsreserves		
-overige bestemmingsreserves	36.143.863	30.568.051
-Nog te bestemmen resultaat	150.191	1.253.977
<i>Voorzieningen</i>	7.703.377	6.547.141
<i>Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer</i>	6.984.313	8.446.357
-Onderhandse leningen van:		
-binnenlandse banken en overige financiële instellingen	6.984.313	8.446.357
Totaal vaste passiva	63.078.825	65.061.088
Vlottende passiva		
<i>Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar</i>	12.194.847	10.182.744
-Bank- en giroaldi	0	184.908
-Overige schulden	4.194.847	5.497.836
- Kasgeldlening	8.000.000	4.500.000
<i>Overlopende passiva</i>	2.193.079	2.212.562
Totaal vlottende passiva	14.387.926	12.395.306
Totaal-generaal	77.466.751	77.456.394
Waarborgen en garanties	46.287.486	50.503.565

4.2 OVERZICHT VAN BATEN EN LASTEN IN DE JAARREKENING

Bedragen x € 1.000

	Begroting 2016 Primitief			Begroting 2016 (Na wijzigingen)			Realisatie 2016			Verschil Begroting (Na wijz.) - Realisatie		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Bestuur	-6.341	28.922	22.581	-7.041	29.026	21.984	-8.777	29.269	20.491	-1.736	243	-1.493
Openbare orde en veiligheid	-2.373	45	-2.328	-2.316	26	-2.290	-2.287	17	-2.270	30	-9	21
Beheer openbare ruimte	-5.623	93	-5.530	-6.051	103	-5.948	-6.693	265	-6.429	-643	162	-481
Economische zaken	-626	576	-50	-1.624	1.574	-50	-604	565	-39	1.020	-1.009	11
Onderwijs en vrije tijd	-6.006	320	-5.685	-6.298	432	-5.866	-6.113	401	-5.711	185	-31	154
Inkomensondersteuning	-4.178	2.982	-1.196	-4.706	3.352	-1.354	-4.674	3.366	-1.308	32	15	46
Sociaal domein	-19.067	12.054	-7.014	-19.129	12.116	-7.014	-18.152	12.182	-5.970	977	66	1.044
Duurzaamheid en milieu	-4.837	4.261	-576	-5.129	4.335	-794	-5.179	4.453	-726	-50	119	69
Ruimtelijke ordening en VHV	-7.165	5.586	-1.579	-7.468	5.717	-1.750	-6.925	7.210	284	543	1.492	2.035
Saldo van baten en lasten	-56.216	54.838	-1.378	-59.762	56.680	-3.082	-59.403	57.727	-1.676	358	1.047	1.406
Stortingen in reserves	-1.587	0	-1.587	-665	0	-665	-2.651	0	-2.651	-1.987	0	-1.987
Onttrekkingen aan reserves	0	3.116	3.116	0	4.386	4.386	0	4.478	4.478	0	92	92
Resultaat	-57.803	57.954	151	-60.427	61.066	639	-62.055	62.205	150	-1.628	1.139	-489

4.3 GRONDSLAGEN VOOR WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

Inleiding

De jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) daarvoor geeft.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar gesteld wordt.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben.

Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming te weten vier jaar. Indien er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (reorganisaties) dient wel een verplichting gevormd te worden.

Stelselwijziging

In 2016 heeft een stelselwijziging plaatsgevonden met betrekking tot de classificatie van de niet in exploitatie genomen gronden en de overige gronden en de her classificatie van de bijdragen in activa van derden. Deze her classificaties zijn per 1 januari 2016 doorgevoerd. De wijzigingen hebben geen impact op het resultaat of toekomstige uitgaven.

Aangezien het hier een stelselwijziging betreft zijn de vergelijkende cijfers (cijfers 1-1-2016) op dit onderdeel aangepast.

Balans

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijging- c.q. vervaardigingsprijs verminderd met de afschrijvingen en waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn. De kosten van onderzoek en ontwikkeling worden maximaal in 5 jaar afgeschreven. Op voorbereidingskosten voor toekomstige grondexploitaties wordt niet afgeschreven, deze kosten worden in een toekomstige grondexploitaties ingebracht. De maximale termijn waarbij deze kosten als voorbereidingskosten verantwoord mogen worden is op basis van het BBV gesteld op 5 jaar.

Vaste activa

Artikel 59 BBV beschrijft het onderscheid tussen investeringen met uitsluitend maatschappelijk nut in de openbare ruimte en investeringen met een (beperkt) economisch nut. Investeringen die op enigerlei wijze kunnen leiden tot of bijdragen aan het verwerven van inkomsten zijn investeringen met economisch nut. De vraag of de investering geheel kan worden terugverdiend is niet relevant voor de classificatie. In 2011 is de nota waardering en afschrijving vaste activa van de gemeente Dalfsen opnieuw vastgesteld. Hierin zijn nadere uitgangspunten en kaders gesteld met betrekking tot activering en waardering voor de komende jaren. Onder andere is hierin vastgesteld het activeringsbeleid en de te hanteren afschrijvingstermijnen van de diverse activa. Tevens is hierin bepaald dat in beginsel voor het eerst wordt afgeschreven in het boekjaar nadat de investering voor het grootste deel is afgerond.

Materiële vaste activa met economisch nut

Investerings met economisch nut, inclusief investeringen met economisch nut waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven

Deze materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijging- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht; in die gevallen wordt op het saldo afgeschreven.

Slijtende investeringen worden vanaf het moment van ingebruikneming lineair afgeschreven in de verwachte gebruiksduur, waarbij rekening wordt gehouden met een eventuele restwaarde. Op grondbezit met economisch nut (buiten de openbare ruimte) wordt niet afgeschreven.

Bij de waardering wordt in voorkomende gevallen rekening gehouden met een bijzondere vermindering van de waarde, indien deze naar verwachting duurzaam is. In het begrotingsjaar heeft een dergelijke vermindering overigens niet plaatsgevonden. Dergelijke afwaarderingen worden teruggenomen als ze niet langer noodzakelijk blijken. Op 19 december 2011 is het verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (vGRP) door de raad vastgesteld. In deze nota is vermeld, dat op riolering investeringen niet meer wordt afgeschreven, maar dat deze rechtstreeks ten laste van de Spaarvoorziening Riolering zullen worden gebracht. Vanaf boekjaar 2014 dienen investeringen in economisch nut waarvoor heffingen worden ontvangen geïnclassificeerd te worden in een aparte categorie. Dit heeft in 2014 plaatsgevonden en heeft geleid tot aanpassing van de vergelijkende cijfers.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen bedragen in jaren:

Gronden en terreinen	n.v.t.
Woonruimten	40
Bedrijfsgebouwen	20-40
Vervoermiddelen	6-10
Machines, apparaten en installaties	5-10
Overige materiële vaste activa w.o. Inventarissen	5-25
Automatisering	5

Investerings in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut

Overeenkomstig de nota waardering en afschrijving vaste activa, worden infrastructurele werken in de openbare ruimte als volgt afgeschreven:

Wegen, straten, pleinen, trottoirs	10-25
Openbare verlichting	10-25
Groen en plantsoenen	10-25

De ondergrond van deze werken wordt daarbij als integraal onderdeel van het werk beschouwd (en dus ook afgeschreven). Overigens wordt in de genoemde nota uitdrukkelijk vermeld dat er in beginsel geen (resultaatafhankelijke) extra afschrijvingen worden gepleegd op de investeringen met uitsluitend maatschappelijk nut. In het kader van het BBV worden de boekwaarden nadrukkelijk gezien als nog te dekken investeringsrestanten.

Financiële vaste activa

Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's ("kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen" in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Indien de waarde van de aandelen onverhoopt structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingsprijs zal afwaardering plaatsvinden.

Kapitaalverstrekkingen aan gemeenschappelijke regelingen en leningen u/g zijn opgenomen tegen nominale waarde. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

Bijdragen aan activa van derden worden gewaardeerd op het bedrag van de verstrekte bijdragen, verminderd met afschrijvingen. De verleende bijdragen worden afgeschreven in de periode waarin het betrokken actief van de derde op basis van de door de gemeente gestelde voorwaarden moet bijdragen aan de publieke taak.

Vlottende activa

Voorraden

Onderhanden werk

De als "onderhanden werken" opgenomen bouwgronden in exploitatie zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs, dan wel de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend (zoals grondaankopen en kosten van bouw- en woonrijp maken), alsmede een redelijk te achten aandeel in de rentekosten en de administratie- en beheerskosten.

Winsten uit de grondexploitatie worden slechts genomen indien en voor zover die met voldoende mate van betrouwbaarheid als gerealiseerd aangemerkt kunnen worden. Zolang daarvan geen sprake is worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingskosten in mindering gebracht.

Gereed product en handelsgoederen

Gereed product en handelsgoederen worden gewaardeerd tegen de kostprijs.

Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. De voorziening wordt statisch bepaald op basis van de geschatte inningskansen.

Liquide middelen en overlopende posten.

Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies.

De pensioenverplichting ten behoeve van de wethouders is echter op de contante waarde van de (reeds opgebouwde) toekomstige uitkeringsverplichtingen gewaardeerd.

De onderhoudsegalisatievoorzieningen stelen op een meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud aan (een deel van) de gemeentelijke kapitaalgoederen, waarin rekening is gehouden met de kwaliteitseisen die ter zake geformuleerd zijn. In de paragraaf "onderhoud kapitaalgoederen" die is opgenomen in het jaarverslag is het beleid ter zake nader uiteengezet.

Vaste schulden

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde. Onder de overlopende passiva zijn de van overheidslichamen (vooruit) ontvangen voorschotbedragen voor een specifiek bestedingsdoel opgenomen.

Borg- en Garantstellingen

Voor zover leningen door de gemeente gewaarborgd zijn, is buiten telling het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen.

4.4 TOELICHTING OP DE BALANS

Immateriële vaste activa

	2016	2015
Kosten afsluiten geldeningen/saldo agio en disagio	-	-
Kosten onderzoek en ontwikkeling	121.543	-
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	85.610	-
Totaal	207.153	-

Verloop van de boekwaarde van de overige investeringen met economisch nut:

	Boekwaarde 1-1-2016	Overboeking ivm BBV wijz.	Investe- ringen	Desinveste- ringen	Afschrij- vingen	Bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-2016
Kosten afsluiten geldeningen	-	-	-	-	-	-	-
Kosten onderzoek en ontwikkeling	-	-	121.543	-	-	-	121.543
Bijdrage in activa van derden	-	86.877	-	-1.267	-	-	85.610
Totaal	-	86.877	121.543	-1.267	-	-	207.153

De kosten voor onderzoek en ontwikkeling hebben betrekking op de voorbereidingskosten voor de grondexploitaties. In 2016 zijn voorbereidingskosten gemaakt voor de toekomstige exploitaties van Stappenbelt, het Kleine Veer, Gruthuuske en Hoonhorst. Deze kosten werden voorheen geboekt op de NIEGG locaties als bijkomende kosten. Op basis van de BBV wijzigingen dienen deze kosten apart geëvalueerd te worden. Mochten de plannen binnen 5 jaar doorgang vinden dan zullen deze kosten overgeboekt worden naar de exploitaties (gelijk met de boekwaarde van de gronden). De verwachting is dat deze voorbereidingskosten binnen 5 jaar overgebracht kunnen worden naar een grondexploitatie.

Materiële vaste activa

	2016	2015
Investerings met een economisch nut	33.903.553	28.580.271
Investerings met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	319.440	341.516
Investerings in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut	2.962.754	3.106.164
Totaal	37.185.748	32.027.951

Investerings met een economisch nut

	2016	2015
Gronden en terreinen	7.898.152	2.213.888
Woonruimte en gebouwen	21.683.104	21.856.888
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	61.396	67.118
Vervoermiddelen	826.756	917.650
Machines, apparaten en installaties	3.286.011	3.368.151
Overige materiële vaste activa	148.134	156.575
Totaal	33.903.553	28.580.271

Verloop van de boekwaarde van de overige investeringen met economisch nut:

	Boekwaarde 1-1-2016	Overboeking ivm BBV wijz.	Investe- ringen	Desinveste- ringen	Afschrij- vingen	Bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-2016
Gronden en terreinen	2.213.888	5.414.437	310.403	-	-	-40.575	7.898.152
Woonruimte en gebouwen	21.856.888	-	662.835	-	-836.619	-	21.683.104
Grond-, weg- en waterbouwkundige	67.118	-	-	-	-5.722	-	61.396
Vervoermiddelen	917.650	-	70.124	-	-161.018	-	826.756
Machines, apparaten en installaties	3.368.151	-	700.697	-	-782.838	-	3.286.011
Overige materiële vaste activa	156.575	-	41.727	-	-50.168	-	148.134
Totaal	28.580.271	5.414.437	1.785.786	-	-1.836.365	-40.575	33.903.553

Onder woonruimte en gebouwen is de cichoreifabriek de grootste investering, voor de machines, apparaten en installaties betreft dit de ICT vervangingen. In de bijlage 5.3 en 5.4 wordt inzicht gegeven in de realisatie van de investeringsbudgetten. Voor eventuele overschrijdingen is een toelichting gegeven. Al deze overschrijdingen passen binnen bestaand beleid en worden voornamelijk veroorzaakt door het toerekenen van uren.

Op basis van de vernieuwde BBV eisen zijn de NIEGG gronden en overige gronden welke geëvalueerd waren onder de voorraden per 1 januari 2016 overgeboekt naar de materiële vaste activa. Deze overboeking dient geëvalueerd te worden als stelselwijziging en is ook zo verwerkt. De verwerking heeft geen impact op vermogen of resultaat per 1 januari 2016.

Investerings met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven

	2016	2015
Lijkbezorging	319.440	341.516
Investerings in riolering	-	-
Totaal	319.440	341.516

Verloop van de boekwaarde van investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven :

	Boekwaarde 1-1-2016	Overboeking ivm BBV wijz.	Investe- ringen	Desinves- teringen	Afschrij- vingen	Bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-2016
Begraafrechten	341.516	-	-	-	-22.077	-	319.440
Riolering	-	-	-	-	-	-	-
Totaal	341.516	-	-	-	-22.077	-	319.440

Investerings met een maatschappelijk nut

	2016	2015
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	2.928.593	3.033.884
Overige materiele vaste activa	34.161	72.280
Totaal	2.962.754	3.106.164

Verloop van de boekwaarde van investeringen met een maatschappelijk nut:

	Boekwaarde 1-1-2016	Investe- ringen	Desinves- teringen	Afschrij- vingen	Bijdragen uit reserves	Bijdragen van derden	Boekwaarde 31-12-2016
Grond-, weg- en water- bouwkundige werken	3.033.884	1.207.714	-	-246.887	-677.527	-388.590	2.928.593
Overige materiele vaste activa	72.280	301.651	-	-38.119	-163.703	-137.948	34.161
Totaal	3.106.164	1.509.365	-	-285.006	-841.230	-526.538	2.962.754

Bij investeringen met een maatschappelijk nut mag een bijdrage uit de reserve plaatsvinden. Over het lagere bedrag vindt de afschrijving plaats. De grootste investeringen zijn Kroonplein en de aanpassingen i.r.t. de N348.

Financiële vaste activa

	Boekwaarde 1-1-2016	Overboeking ivm BBV wijz.	Investe- ringen	Desinves- teringen	Aflossingen/ afschrijvingen	Afwaar- deringen	Boekwaarde 31-12-2016
Kapitaalverstrekkingen aan:							
deelnemingen	141.888	-	-	-	-	-	141.888
gemeenschappelijke regelingen	-	-	-	-	-	-	-
Leningen aan:							
woningbouwcorporaties	3.593.957	-	-	-	-399.327	-	3.194.630
deelnemingen	2.032.101	-	-	-	-474.988	-	1.557.113
openbare lichamen	-	-	-	-	-	-	-
Overige langlopende leningen	3.357.409	-	22.104	-	-46.159	-	3.333.354
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	86.877	-86.877	-	-	-	-	-
Totaal	9.212.233	-86.877	22.104	-	-920.473	-	8.226.987

Specificatie aandelen en deelnemingen:

	2016	2015
Vitens N.V.	8.508	8.508
Enexis Holding NV	8.166	8.166
Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV	1	1
CBL vennootschap BV	9	9
CSV Amsterdam B.V.	9	9
Vordering op Enexis BV	9	9
Verkoop vennootschap BV	9	9
ROVA NV	40.840	40.840
BNG NV	84.337	84.337
	141.888	141.888

Specificatie gemeenschappelijke regelingen:

2016 2015

- -

Specificatie leningen aan woningcorporaties:

2016 2015

Woonstichting Vechthorst

3.194.630 3.593.957

3.194.630 3.593.957

Specificatie leningen aan deelnemingen:

2016 2015

Niet opeisbare lening Enexis

- 90.756

Achtergestelde lening Vitens

761.160 913.394

Enexis

151.198 367.195

Lening verkoop vennootschap BV (RWE)

49.720 49.720

Voorziening Lening verkoop vennootschap BV (RWE)

-49.720 -49.720

Achtergestelde lening Larcom

1 1

Overbrugging lening Larcom

16.000 32.000

Achtergestelde 8% ROVA-lening

628.233 628.233

Staatslening 1959

522 522

1.557.114 2.032.101

Specificatie overige langlopende leningen:

2016 2015

Duurzaamheidslening

201.240 226.808

VROM starterslening

1.715.674 1.693.570

De Schakel

629.548 629.548

Veiligheidsregio Usselland

647.334 667.923

Bruggenplein

139.558 139.560

3.333.354 3.357.409

Specificatie bijdragen in activa in eigendom van derden:

2016 2015

Kulturhus: Subsidie Polyhymnia

- 86.877

- 86.877

Voorraden

2016 2015

Grond en hulpstoffen

Overige grond- en hulpstoffen

- 2.160.120

Niet in exploitatie genomen bouwgronden

- 3.666.374

- 5.826.494

Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie

24.037.245 23.181.578

Gereed product en handelsgoederen

3.831 5.431

Totale voorraden

24.041.076 29.013.503

Van de grond en hulpstoffen kan het volgende overzicht worden gegeven:

Gronden in voorraad:	Boekwaarde 1-1-2016	Overboeking ivm BBV wijz.	Investe- ringen	Desinves- teringen	van niet in exploitatie genomen	Afwaar- deringen	Balans waarde 31-12-2016
<i>Overige gronden</i>							
Overige percelen	1.538.280	-1.538.280	-	-	-	-	-
Oosterdalfsen II	130.560	-130.560	-	-	-	-	-
Paltheweg	491.280	-491.280	-	-	-	-	-
Totaal overige grond- en hulpstoffen	2.160.120	-2.160.120	-	-	-	-	-

<u>Bestemd voor bedrijventerrein</u>							
Bedrijventerrein Stappenbelt	617.620	-617.620	-	-	-	-	-
<u>Bestemd voor woningbouw</u>							
Oosterbouwlanden	2.292.000	-2.292.000	-	-	-	-	-
Pr. Margrietstraat	126.157	-126.157	-	-	-	-	-
Het Kleine Veer	105.137	-105.137	-	-	-	-	-
Uitbreiding Hoonhorst	65.000	-65.000	-	-	-	-	-
t Gruthuuske	48.403	-48.403	-	-	-	-	-
De Koppeling	9.867	-	-	-	-9.867	-	-
Muldersweg	402.191	-	-	-	-402.191	-	-
Totaal niet in exploitatie genomen bouwgronden	3.666.374	-3.254.317	-	-	-412.058	-	-
Totaal	5.826.494	-5.414.437	-	-	-412.058	-	-

Op basis van de vernieuwde BBV eisen zijn de NIEGG gronden en overige gronden welke geassocieerd waren onder de voorraden per 1 januari 2016 overgeboekt naar de materiële vaste activa. Deze overboeking dient geassocieerd te worden als stelselwijziging en is ook zo verwerkt. De verwerking heeft geen impact op vermogen of resultaat per 1 januari 2016

Van de bouwgronden in exploitatie kan van het verloop in 2016 het volgende overzicht worden weergegeven:

Grondexploitatie:	Boekwaarde 1-1-2016	van niet in exploitatie genomen	Investe- ringen	Inkomsten	Winst uitname	Verlies	Balans waarde 31-12-2016
<u>Woningbouw</u>							
De Gemer Marke	-182.360	-	34.284	-364.051	414.500	-	-97.627
Waterfront	-2.233.113	-	613.750	-781.582	1.152.000	-	-1.248.945
De Nieuwe Landen	512.026	-	60.194	-135.917	-	-	436.303
De Nieuwe Landen II	2.561.367	-	96.556	-123.140	-	-	2.534.783
Muldersveld II	-31.947	-	2.996	-	-	-	-28.951
De Koele Hoonhorst	-119.451	-	2.877	-129.148	138.000	-	-107.722
Westerbouwl. Noord	9.700.727	-	244.975	-639.183	-	-	9.306.520
Vechtstraat	111.276	-	4.947	-107.000	-	-	9.224
De Spiegel	-32.149	-	20.774	-	11.375	-	-
Oosterdalfsen	5.923.909	-	2.220.150	-2.335.915	-	-	5.808.145
De Koppeling	-	9.867	24.002	-	-	-	33.869
Muldersweg	-	402.191	322.545	-403	-	-	724.333
<u>Bedrijventerreinen</u>							
De Grift III	6.806.444	-	149.950	-455.890	-	-	6.500.504
Posthoornweg West	242.290	-	7.488	-13.794	-	-	235.984
Parallelweg	-77.443	-	63.379	-55.110	-	-	-69.174
Totaal	23.181.578	412.058	3.868.867	-5.141.133	1.715.875	-	24.037.245

In 2016 zijn de exploitaties van de koppeling en Muldersweg door de raad goedgekeurd. Bij de MPG 2017 zijn alle grondexploitaties herzien en ter goedkeuring aan de raad voorgelegd. Zie voor een verdere uitwerking en toelichting de paragraaf grondbeleid

Voor verdere informatie over de grondexploitatie wordt verwezen naar de toelichting op de programma's 4 en 9. (Economische zaken en Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting)

Uitzettingen korter dan één jaar

	2016	Voorziening oninbaarheid	2016	2015
Vorderingen op openbare lichamen	3.299.493	-	3.299.493	3.607.030
Debiteuren algemeen	850.247	-	850.247	1.675.501
Debiteuren belastingen	51.740	-	51.740	114.988
Uitzettingen in de Rijks schatkist	1.049.486	-	1.049.486	42.892
Overige vorderingen	1.114.337	-562.068	552.269	542.722
	6.365.302	-562.068	5.803.234	5.983.135
<u>Vorderingen op openbare lichamen:</u>			2016	2015
Rijksoverheid			164.939	347.432
Belastingdienst (incl. vordering BCF)			2.722.487	2.871.225
Provincie			264.842	293.523
Overige openbare lichamen			147.225	94.850
			3.299.493	3.607.030

Liquide middelen			
		2016	2015
Kassaldi		-	-
Banksaldi		335.182	-
		335.182	-

In 2015 werd het banksaldo gesaldeerd met de kasgeldleningen weergegeven. Vanaf 2016 worden deze afzonderlijk opgenomen

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)

(1)	Drempelbedrag	425,58			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten	157	218	185	187
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	269	208	240	239
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-
(1) Berekening drempelbedrag					
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	56.744			
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gel	56.744			
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 milj	-			
(1) = (4b)*0,0075 + (4c)*0,002 met een minimum van €250.000	Drempelbedrag	425,58			
(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aange	14.276	19.810	17.051	17.165
(5b)	Dagen in het kwartaal	91	91	92	92
(2) - (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist	157	218	185	187

Overlopende activa			
		2016	2015
Vooruitbetaalde bedragen		64.545	8.848
Nog te ontvangen bedragen		1.598.302	1.206.255
Overige		4.525	4.469
		1.667.372	1.219.572

Vooruitbetaalde bedragen is fors lager doordat een aantal grote vorderingen die in 2015 in rekening zijn gebracht en betrekking hebben op het boekjaar 2016 op deze post en op de post overige schulden is gecorrigeerd.

De specificatie van de overige schulden luidt als volgt:

	Saldo 1-1-2016	Toevoegingen	Ontrekkings	Saldo 31-12-2016
Overlopende activa	1.219.572	1.633.106	-1.185.306	1.667.372
	1.219.572	1.633.106	-1.185.306	1.667.372
Specificatie overlopende activa				
Europese overheidslichamen				
Rijk	10.510	226.562	-10.510	226.562
overige Nederlandse overheidslichamen	223.266	242.164	-189.000	276.430
overige overlopende activa	985.796	1.164.380	-985.796	1.164.380
	1.219.572	1.633.106	-1.185.306	1.667.372

Eigen vermogen			
		2016	2015
Algemene reserve		12.097.081	18.245.562
Geblokkeerde bestemmingsreserves		14.399.339	13.675.008
Overige bestemmingsreserves		21.744.524	16.893.043
Gerealiseerd resultaat		150.191	1.253.977
		48.391.135	50.067.590

Het totaal reserves in 2015 is in de jaarrekening 2015 niet goed gepresenteerd. Het totaal is gelijk maar de verdeling was niet goed weergegeven.

Voorzieningen

	1-1-2016	Toevoeging	Aanwending	Vrijval	31-12-2016
Voorzieningen voor verplichtingen, etc	1.626.161	589.966	91.953	-	2.124.174
Bovenwijkse voorzieningen	2.000.000	-	-	-	2.000.000
Onderhoudsregalisatie voorzieningen	275.741	99.324	172.736	-	202.329
Egalisatievoorziening riolering	1.789.229	673.634	56.915	-	2.405.948
Egalisatievoorziening reiniging	842.191	-	121.266	-	720.925
Door derden beklemde middelen met een	13.818	306.249	65.082	4.985	250.000
Totaal voorzieningen	6.547.141	1.669.173	507.952	4.985	7.703.377

Voorziening voor verplichtingen

De voorziening wordt gevormd op basis van de Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (APPA). Toevoegingen zijn verricht op basis van actuariële berekeningen, de aanwendingen hebben betrekking op werkelijke uitbetalingen. Voor de berekening van de APPA voorziening zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- De Prognosetafel 2016 van het Actuariel Genootschap (AG)
- De door de Nederlandsche Bank (DNB) gepubliceerde rentetermijnstructuur per 31 december 2016 (0,864%)
- De voorziening van de lopende pensioenen is per 31-12-2016 herberekend met de rekenrente van 2%

Bovenwijkse voorzieningen

De voorziening is gevormd op basis van het raadsbesluit bij de jaarrekening 2012. De voorziening is gevormd voor het realiseren van bovenwijkse voorzieningen. Aan alle nog te realiseren voorzieningen liggen actuele plannen ten grondslag.

Onderhoudsvoorziening

De voorziening is gevormd ter egalisatie van onderhoudskosten. Aan alle voorzieningen liggen actuele plannen ten grondslag, ter onderbouwing van de omvang van de voorziening. De toevoegingen aan de voorzieningen zijn verricht op basis van de berekening in het Beleidsplan onderhoud gemeentelijke gebouwen periode 2013 - 2017. De aanwending gebeurt op basis van werkelijke kosten.

Egalisatievoorziening riolering

De voorziening is gevormd voor egalisatie van de onderhoudskosten en vervangingsinvesteringen op de riolering, via de rooieningen worden nemingen ontvangen, overschotten en tekorten op de riolering worden toegevoegd of onttrokken aan de voorziening.

Egalisatievoorziening reiniging

De voorziening is gevormd voor egalisatie van de afvalstoffenheffing. Overschotten en tekorten op de reiniging worden toegevoegd of onttrokken aan de voorziening.

Specifieke aanwendingsrichting

De voorziening bestaat uit klein restant voor de afwikkeling van schadevergoedingen welke in 2016 zijn afgewikkeld. De storting betreft bevorderende maatregelen voor mobiliteit en ter voorkoming van wachtgeld.

Vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar

	2016		2015		
Onderhandse leningen:					
binnenlandse banken en overige financiële instellingen		6.984.313		8.446.357	
		6.984.313		8.446.357	
<i>De specificatie luidt als volgt:</i>					
	Saldo	Vermeer-	Aflossingen	Extra	Saldo
	1-1-2016	deringen		Aflossingen	31-12-2016
Onderhandse leningen	8.446.357	-	1.462.045	-	6.984.313
	8.446.357	-	1.462.045	-	6.984.313

De totale rentelast voor het jaar 2016 met betrekking tot de vaste schulden bedraagt € 184.895.

Vlottende passiva

	2016	2015
Schulden korter dan 1 jaar	12.194.847	10.182.744
Overlopende passiva	2.193.079	2.212.562
	14.387.927	12.395.306
<i>De schulden korter dan 1 jaar kunnen als volgt gespecificeerd worden:</i>		
	2016	2015
Bank- en giroaldi	-	184.908
Kasgeldleningen	8.000.000	4.500.000
Overige schulden	4.194.847	5.497.836
	12.194.847	10.182.744

Vanaf 2016 worden de kasgeldlening afzonderlijk van de banksaldi weergegeven. Banksaldi 2016 staat onder de vlottende activa weergegeven.

De specificatie van de overlopende passiva luidt als volgt:

	Saldo 1-1-2016	Toevoegingen	Ontrekkings	Saldo 31-12-2016
Vooruitontvangen bedragen	908.395	926.015	-562.290	1.272.121
Overige passiva	1.304.168	920.348	-1.361.684	862.832
Overlopende passiva	2.212.563	1.846.363	-1.923.974	2.134.953

Verloop vooruitontvangen bedragen	Saldo 1-1-2016	Ontvangsten	Bestedingen	Saldo 31-12-2016
BDU	348.590	667.350	-139.550	876.390
Provinciale bijdrage overig	255.690	156.843	-328.184	84.349
Overige vooruitontvangen bedragen	304.115	101.822	-94.556	311.381
Vooruitontvangen bedragen	908.395	926.015	-562.290	1.272.121

Informatie niet aan jaarrekeningpost gerelateerd

Waarborgen en garanties

Het in de balans opgenomen bedrag voor verstrekte waarborgen aan natuurlijke en rechtspersonen kan als volgt, naar de aard van de geldlening, gespecificeerd worden:

Geldnemer	Aard/Omschrijving	Restant begin jaar	Restant eind jaar	Percentage borgstelling	Borgstelling 31-12-2016
Stichtingen/instellingen	Gewaarborgde geldleningen	35.910.297	31.285.415	100	31.285.415
		13.196.332	27.630.945	50	13.815.473
Particulieren	Hypotheekgarantie	1.396.936	1.186.598	100	1.186.598
		50.503.565	60.102.958		46.287.486

In 2016 hebben geen borgbetalingen plaatsgevonden.

Aangegane verplichtingen en vorderingen

Wij vermelden de volgende meerjarige verplichtingen en vorderingen die hun oorzaak voor de balansdatum hebben, maar daarna zullen worden geëffectueerd

- Terugkoopverplichting gebouwen Brandweer van de veiligheidsregio (i.c.m. lening) ultimo 2018, verplichting eind 2015:	647.334
- Huurverplichting Trefkoele* tot 31 augustus 2024, per jaar	141.698
- Huurverplichting Goldkampstraat 33 tot 1-7-2021, per jaar	42.500

Wet Normering Topinkomens (WNT)

WNT-verantwoording 2016 Gemeente Dalfsen

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op Gemeente Dalfsen van toepassing zijnde regelgeving: het algemene WNT maximum.

Het bezoldigingsmaximum in 2016 voor Gemeente Dalfsen is € 179.000. Het weergegeven individuele WNT-maximum is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter

	J. Leegwater	J.H.J. Berends
Funcie(s)	Griffier	Secretaris-directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2016	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (in fte)	1	1
Gewezen topfunctionaris?	nee	nee
(Fictieve) dienstbetrekking?	ja	ja
Zo niet, langer dan 6 maanden binnen 18 maanden werkzaam?	n.v.t.	n.v.t.
Individueel WNT-maximum[3]	179.000	179.000
Bezoldiging		
Beloning	67.659	100.873
Belastbare onkostenvergoedingen	99	553
Beloningen betaalbaar op termijn	9.032	13.525
Subtotaal[4]	76.790	114.952
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	-	-
Totaal bezoldiging	76.790	114.952
Motivering indien overschrijding:	n.v.t.	n.v.t.
Gegevens 2015		
Duur dienstverband in 2015	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband 2015 (in fte)	1	1
Bezoldiging 2015		
Beloning	65.931	97.158
Belastbare onkostenvergoedingen	28	645
Beloningen betaalbaar op termijn	9.385	14.207
Totaal bezoldiging 2015	75.344	112.010
Individueel WNT-maximum 2015	178.000	178.000

4.5 RESERVES EN VOORZIENINGEN

Reserves

	1-1-2016	31-12-2016
Algemene reserves	18.246.000	12.097.000
Geblokkeerde best.reserves	13.675.000	14.399.000
Bestemmingsreserves	12.903.000	18.155.000
Grondexploitatie	3.990.000	3.589.000
Totaal reserves	48.814.000	48.240.000
Totaal Voorzieningen	6.547.000	7.703.000
Totaal reserves en voorzieningen	55.361.000	55.943.000

Algemeen

In onderstaande tabel ziet u het verloop van de reserves over het jaar 2016.

Het totaal van de kolommen 'bij' en 'aanwending' komen overeen met hoofdstuk 4.2 Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening. Dit betreffen de toevoegingen en onttrekkingen die ook via de baten en lasten lopen.

De derde en vierde kolom betreft de onderlinge verschuiving tussen de reserves. Zodra de gemeenteraad met een besluit op een deel van de algemene reserve vrij besteedbaar beslag heeft gelegd voor het doen van uitgaven, gaat dat deel over naar de algemene reserve reeds bestemd. Dit is conform de nota reserves & voorziening. Verder zijn in 2016 de reeds beschikbaar gestelde bedragen voor het grote project 'Kulturhus De Spil' van de reserve reeds bestemd naar de reserve grote projecten overgezet om een beter overzicht te houden.

Het verschil tussen deze 2 kolommen is € 1.253.977. Dit is het rekeningresultaat van 2015 dat ten gunste van de reserves is gekomen.

	Stand 1-1-2016	Verhoging binnen reserve	Verlaging binnen reserve	Bij	Aanwending	Stand 31-12-2016
Algemene reserves						
Algemene reserve	5.500.000	-	-	220.000	220.000	5.500.000
Algemene reserve vrij besteedbaar	4.976.864	4.259.570	6.018.000	31.185		3.249.619
Algemene reserve reeds bestemd	7.768.698	6.094.547	9.055.713	-	1.460.070	3.347.462
Totaal algemene reserves	18.245.562	10.354.117	15.073.713	251.185	1.680.070	12.097.081
Geblokkeerde bestemmingsreserves						
Reserve gemeentehuis meubilair	133.800	-	-	5.352	49.952	89.200
Reserve gemeentelijke huisvesting	9.350.550	-	-	374.022	657.372	9.067.200
Reserve gemeentehuis installaties	1.337.333	-	-	53.493	499.271	891.555
Reserve kunstgrasvelden	836.460	-	-	33.458	118.932	750.986
Reserve Pand Rabobank	585.000	-	-	23.400	38.400	570.000
Reserve Installaties Rabobank	315.000	-	-	12.600	47.600	280.000
Reserve Pand Cichoreifabriek	-	1.493.643	350.000	-	-	1.143.643
Reserve Install. Cichoreifabriek	-	523.750	-	-	-	523.750
Res.brandweerkazerne Nieuwleusen	1.116.865	-	39.615	44.675	38.920	1.083.005
Totaal geblokkeerde bestemmingsreserves	13.675.008	2.017.393	389.615	547.001	1.450.447	14.399.340
Bestemmingsreserves						
Reserve grote projecten	3.111.161	7.270.000	113.407	-	240.640	10.027.114
Reserve grote projecten Trefkoete	958.396	-	958.396	-	-	0
Reserve milieu	778.448	-	76.547	-	201.986	499.916
Reserve preferente aandelen Vitens NV	913.394	-	-	-	152.234	761.160
Reserve herstructurering openbaar groen	289.537	-	-	131.601	93.600	327.538
Reserve decentralisaties	1.364.797	-	-	-	-	1.364.797
Reserve decentralisaties reeds bestemd	-	344.975	-	-	-	344.975
Reserve volkshuisvesting overdracht woningbedrijf	3.425.457	-	199.663	-	199.664	3.026.130
Reserve volkshuisvesting	2.062.024	199.663	-	-	458.280	1.803.407
Totaal bestemmingsreserves	12.903.214	7.814.638	1.348.013	131.601	1.346.404	18.155.036
Grondexploitatie reserve						
Algemene reserve grondexploitatie	3.989.829	-	2.120.829	1.721.713	1.226	3.589.487
Totaal reserve grondexploitatie	3.989.829	-	2.120.829	1.721.713	1.226	3.589.487
Totaal reserves	48.813.613	20.186.148	18.932.171	2.651.499	4.478.146	48.240.943

Toelichting:

Algemene reserves

Reserve vrij besteedbaar

In 2016 heeft de gemeenteraad diverse besluiten genomen waarbij de algemene reserve vrij besteedbaar als dekking werd opgenomen.

Stand 31-12-2015 jaarrekening	4.977.000	besluit
Rente toevoeging begr. 2016	852.400	conform begr. obv werkelijke stand reserves
Rekeningresultaat 2015	496.800	raadsbesluit 30-5-2016
Vrijval res.grondexpl. 2015 jaarrek	2.120.800	raadsbesluit 30-5-2016
Vrijval claim op reserves jaarrek. 2015	1.229.700	raadsbesluit 30-5-2016
1e bestuursrapportage 2016	-462.000	raadsbesluit 27-6-2016
Voorjaarsnota 2016	-395.000	raadsbesluit 23-6-2016
Investeringsplan 2017-2020 nieuw	-135.000	raadsbesluit 23-6-2016
Huisvesting Vergunninghouders	-350.000	raadsbesluit 27-6-2016
Fries/voorgevel en uitschuifbare tribune	-125.000	raadsbesluit 25-4-2016
Rekeningresultaat 2015 niet res.decentr.	396.200	raadsbesluit 26-9-2016
2e bestuursrapportage: rente 4% > 1%	-776.600	raadsbesluit 24-10-2016
huisvesting wijkteams dalfsen/buitengeb	-910.000	raadsbesluit 24-10-2016
Agnietencollege Nieuwleusen	-3.300.000	raadsbesluit 16-12-2016
Cultuurbeleid 2017-2020	-375.000	raadsbesluit 16-12-2016
Vrijval doordecentralisatie onderwijshuisvesting	50.000	Ris ter info november 2016
Corr. Rente reserves 2016	-44.600	verwerking n.a.v. 2e bestuursrapportage
Stand 31-12-2016 besluitvorming ARVB	3.249.700	

Reserve reeds bestemd

Deze reserve wordt gevoed door de claims op de algemene reserve vrij besteedbaar. De afname heeft te maken met de verschuiving van € 7.270.000 naar de reserve grote projecten voor de plannen omtrent Kulturhus De Spil. Ook het investeringsbedrag van de Cichoreifabriek is naar de geblokkeerde reserves Cichoreifabriek overgezet om de afschrijvingen in de toekomst op te kunnen vangen. Onderstaand overzicht geeft de onttrekkingen binnen de reserve aan.

Onttrekkingen reserve reeds bestemd	bedrag
Planning en controle externe inhuur	10.000
Rekenkamercommissie 1e berap 16	5.832
Individueel Keuze budget 1e berap 16	400.000
Jaarrek 2015 budgoverh. Woz	12.674
Dividend WMO is vervallen	48.750
Lean /procesoptimalisatie	10.000
BGT bestemd voorgaande jaren	17.694
N340	462
N377	5.000
N340 planvorming vjn 2016/1e berap	35.000
N377 planvorming vjn /1e berap 16	10.000
Kroonplein bestemd voorgaande jaren	576.151
BDU N348 2016	20.047
BDU zuid.aansl.N348 bijdr.2016	13.650
BDU Vilstersestraat 2016	30.963
BDU fietsroute kanaaldijk	36.716
Kadernota bewegen en sport	1.000
Cultuurarrangement 2016	15.000
Huisvesting vergunninghouders	9.814
Consultatiebureau (vjn 16)	92.912
Projecten gebiedsgerichte ontw.	10.000
Handhaving recreatiewoningen (budgetoverh. 15)	66.104
Woonvisie (budgetoverh. 15)	12.300
Archeologisch beleidsplan	20.000
Onttrekking alg.reserve reeds bestemd	1.460.070

Geblokkeerde bestemmingsreserves

Uit geblokkeerde bestemmingsreserves worden de jaarlijkse afschrijvingen bekostigd.

Bestemmingsreserves

De verschuivingen komen voort uit de hierboven genoemde post voor de grote projecten. Ook de verschuivingen m.b.t. de vrijval en bestemming bij de besluitvorming jaarrekening 2015 zijn hier opgenomen. Onderstaand overzicht geeft de onttrekkingen aan deze reserves aan. De opgenomen toevoeging komt voort uit de verkopen van groenstroken/ snippergroen.

Onttrekking bestemmingsreserves 2016		bedrag
Reserve grote projecten	Vorbereiding plannen kulturhus	240.640
Reserve milieu	Klimaat en duurzaamheid 2016	147.703
Reserve milieu	Medewerker duurzaamheid	54.283
Best.res.aandelen Vitens	Aflossing geldlening Vitens aan exploitatie	152.234
Reserve Herstructurering openbaar groen	Opbrengst grond verkopen	-131.601
Reserve Herstructurering openbaar groen	Uitvoering Groenstructuurplan	93.600
Reserve volkshuisvesting	Vechthorst geldlening aflossing	199.663
Reserve volkshuisvesting	Herwaarden/opwaarden woonomgeving	185.000
Reserve volkshuisvesting	Renovatie verlichting	69.692
Reserve volkshuisvesting	Aanlichten witte villa	27.500
Reserve volkshuisvesting	Dorpsplein Oudleusen	105.156
Reserve volkshuisvesting	Speelplaatsen	20.000
Reserve volkshuisvesting	Welkooplocatie Vechtstraat	40.000
Reserve volkshuisvesting	Bestemmingsplannen 50% tlv reserve	10.932
Totaal onttrekking bestemmingsreserves		1.214.802

Algemene reserve grondexploitatie

Bij de jaarrekening 2015 is € 2.120.829 vrijgevallen naar de algemene reserve vrij besteedbaar.

Bij de MPG 2017 is besloten om het saldo 2016 al te verwerken in de reserve grondexploitatie.

Voorstel tot vrijval reserve

Alle reserves zijn bij het opstellen van de jaarrekening geanalyseerd. Een aantal claims kunnen vrijvallen omdat de investering/besteding is afgerond of de prestatie is komen te vervallen.

Onderwerp	Bedrag
Algemene reserve reeds bestemd	
Cichoreifabriek niet besteed	6.357
Onkosten kunstcommissie	2.700
Consultatiebureau niet besteed	57.088
Planvorming N348	4.538
Handhaving recreatiewoningen	7.896
Woz budgetoverheveling niet besteed	3.326
Rekenkamercommissie	6.168
N35 2016	5.000
Kleine afrondingen	897
Reserve brandweerkazerne Nieuwleusen	
50% afschrijving vrijval	40.505
Totaal voorstel vrijval	134.474

Vorzieningen

	Stand 1-1-2016	Bij	Aanwending	Vrijval	Stand 31-12-2016
Vorzieningen					
Voorziening riolering	1.789.229	673.634	56.915	-	2.405.948
Voorziening reiniging	842.191	-	121.266	-	720.925
Voorziening groot onderhoud gemeentelijke gebouwen	275.741	99.324	172.736	-	202.329
Voorziening (gewezen) wethouders	1.626.161	589.966	91.953	-	2.124.174
Voorziening door derden bekleemde middelen	13.818	306.249	65.082	4.985	250.000
Voorziening Bovenwijks aansluiting N348	2.000.000	-	-	-	2.000.000
Totaal voorzieningen	6.547.140	1.669.174	507.952	4.985	7.703.377

De toelichting over het verloop van de voorziening kunt u vinden onder paragraaf 4.4 toelichting op de balans.

4.6 TOEVOEGINGEN EN ONTTREKKINGEN AAN DE RESERVES

Structurele reserve mutaties	2015	2016	2016	2016
<i>LASTEN</i>				
	werkelijk	begroot	werkelijk	verschil
Programma 1				
Besp. rente Alg Res vaste buffer 4 milj.	220.000	220.000	220.000	-
Besp. rente Alg Res vrij beschikbaar	900.084	755.741	852.397	-96.656
Besp. rente gemeentehuis bouw	385.356	374.022	374.022	-
Besp. rente gemeentehuis install/inv	71.324	53.493	53.493	-
Besp. rente gemeentehuis meubilair	7.136	5.352	5.352	-
Besp. rente kazerne Nieuwleusen	44.480	43.090	44.675	-1.585
Verlagen rente Grex (ivm BBV wijzigingen) tlv reserve	-	-776.598	-821.212	44.614
Programma 5				
Besp. rente voormalige Rabobank	39.000	36.000	36.000	-
Kunstgras bespaarde rente reserves	36.877	33.458	33.458	-
Programma 9				
Bespaarde rente grondexploitatie	63.225	65.754	159.593	-93.839
Verlagen rente Grex (ivm BBV wijzigingen) tlv reserve	-	-145.402	-153.755	8.353
Totaal lasten	1.767.482	664.910	804.023	-139.113
<i>BATEN</i>				
Programma 1				
Kapitaallasten Gemeentehuis Bouw	668.706	657.372	657.372	-
Kapitaallasten Gemeentehuis Installaties	517.102	499.271	499.271	-
Kapitaallasten Gemeentehuis meubilair	51.736	49.952	49.952	-
Kapitaallasten Brandweerkazerne/Werf	39.615	38.920	38.920	-
Vervallen dividend WMO	53.750	48.750	48.750	-
Aflossing geldlening Vitens	152.234	152.000	152.234	-234
Vechthorst geldlening	199.663	200.000	199.663	337
Rente toevoeging exploitatie vaste buffer	220.000	220.000	220.000	-
Programma 5				
Kunstcommissie	-	2.700	-	2.700
Kunstgras Heidepark	30.996	30.110	30.110	-
Kunstgras Middengebied	41.627	40.437	40.437	-
Kunstgras Gerner	49.728	48.384	48.384	-
Kapitaallasten voormalige Rabobank	88.000	86.000	86.000	-
Programma 8				
KL energielening	-	20.000	-	20.000
Loonkosten Milieu	52.826	54.283	54.283	-
Programma 9				
Best. Plan kernen 50% volksh.	32.500	32.500	10.932	21.568
KL Startersfonds	63.000	63.000	-	63.000
Bijdrage tlv res grondexploitatie 2016	-	-	984	-984
Totaal baten	2.261.483	2.243.679	2.137.292	106.387

Totaal overzicht reservemutaties	2015	2016	2016	2016
<i>LASTEN (* 1.000)</i>	werkelijk	begroot	werkelijk	verschil
Totaal Structurele reserve mutaties	1.767	665	804	-139
Totaal Incidentele bedragen investeringen	-	-	-	-
Totaal incidentele bedragen grondexploitatie	1.704	-	1.716	-1.716
Totaal Incidentele bedragen exploitatie	201	-	132	-132
Totaal Structureel en incidenteel	3.672	665	2.652	-1.987
Stortingen in de reserves zie hoofdstuk 4.2	3.671	665	2.651	-1.986
Verschil	1	0	1	
<i>BATEN (*1.000)</i>				
Totaal Structurele reserve mutaties	2.261	2.244	2.137	106
Totaal Incidentele bedragen investeringen	1.752	774	1.484	-710
Totaal incidentele bedragen tgv reserve	437	-	-	-
Totaal Incidentele bedragen exploitatie	998	1.368	859	509
Totaal Structureel en incidenteel	5.448	4.386	4.480	-94
Onttrekkingen aan reserves zie hoofdstuk 4.2	5.449	4.386	4.478	-92
Verschil	-1	0	2	-2

Verschil lasten

Afwijking incidenteel is ontstaan doordat het resultaat van de grondexploitatie rechtstreeks t.g.v. de reserve is gebracht. Dit is conform raadsbesluit MPG. Ook de opbrengsten van de verkoop snippergroen/groenstroken is t.g.v. de reserve gebracht. Afwijking structureel wordt veroorzaakt doordat de rente op de reserves is gewijzigd conform de tweede bestuursrapportage.

Verschil baten

Afwijking incidenteel heeft vooral te maken doordat een grote investering(herinrichting Kroonplein) die t.l.v. de reserve is gebracht

4.7 Analyses

Leeswijzer van de analyses

Voordat ingegaan wordt op de analyses, gaan we eerst in op de administratieve verwerking van budgetten die ten laste van een reserve worden gebracht. Hier wordt soms twee maal een zelfde uitleg gegeven.

Met behulp van onderstaande tabel leggen we uit waarom.

	begroot 2016	werkelijk 2016	verschil 2016
Programmaonderdeel	100	40	60
Onttrekking /storting reserve	-100	-40	-60
Resultaat	0	0	0

Wij hebben hierbij gedacht (begroot) € 100 uit te geven en dit te dekken door een onttrekking uit de reserve. Er is in werkelijkheid echter maar € 40 uitgegeven (minder dus is een voordeel). De onttrekking uit de reserve is dus ook maar € 40 en geen € 100. Dit is ook minder (dus hier een nadeel) per saldo is het neutraal.

In de tabel staat bij het verschil 2016 één keer 60 als voordeel en één keer 60 als nadeel. In de analyses ziet u dit terug.

Verder worden de afwijkingen toegelicht op basis van de grootste afwijkingen. De totale afwijking komt niet altijd exact overeen met de toegelichte afwijking. Het verschil tussen de toegelichte- en totale afwijking is niet groot en kan worden uitgelegd als overige afwijking.

Programma 1 Bestuur

Bedragen x € 1.000

Programmaonderdeel	Begroting 2016			Begroting 2016			Realisatie 2016			Verschil Begroting		
	Primitief			(Na wijzigingen)						(Na wijz.) - Realisatie		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Bestuursorganen	-1.171	47	-1.123	-1.184	47	-1.137	-1.713	41	-1.672	-529	-7	-536
Best onderst college B&W	-1.590	12	-1.578	-1.605	12	-1.593	-1.618	9	-1.610	-13	-3	-16
Burgerzaken	-1.043	15	-1.028	-1.043	15	-1.028	-1.040	26	-1.014	3	11	14
Secretarie leges burgerzaken	-131	457	326	-131	457	326	-217	521	304	-86	64	-22
Bestuurlijke samenwerking	-177	0	-177	-207	0	-207	-195	0	-195	11	0	11
Best onderst raad/rekenkamer	-218	0	-218	-228	0	-228	-218	2	-216	10	2	12
Nutsbedrijven	-27	408	381	-27	538	511	-27	533	507	0	-5	-5
Geldleningen < 1 jaar	0	10	10	0	10	10	0	0	0	0	-10	-10
Overige financiële middelen	-3	20	16	-3	20	16	-3	34	31	0	15	15
Geldleningen/uitzetting > 1 jr	0	1.820	1.820	0	898	898	0	1.103	1.103	0	206	206
Uitkeringen gemeentefonds	0	20.219	20.219	0	20.958	20.958	0	21.088	21.088	0	130	130
Algemene baten en lasten	-84	0	-84	-51	0	-51	-19	7	-11	32	7	39
Uitvoering Wet WOZ	-345	0	-345	-361	0	-361	-344	0	-344	17	0	17
Baten OZB-gebruikers	0	728	728	0	728	728	0	716	716	0	-12	-12
Baten OZB-eigenaren	0	4.145	4.145	0	4.207	4.207	0	4.198	4.198	0	-9	-9
Baten baatbelasting	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Baten toeristenbelasting	0	143	143	0	143	143	0	136	136	0	-7	-7
Baten hondenbelasting	0	142	142	0	142	142	0	131	131	0	-11	-11
Baten precariobelasting	0	21	21	0	21	21	0	28	28	0	6	6
Heffing-invoering gem belast	-9	0	-9	-16	0	-16	-17	0	-17	-1	0	-1
Saldo van kostenplaatsen	-1.544	734	-810	-2.185	829	-1.356	-3.366	694	-2.671	-1.180	-135	-1.315
Saldo van baten en lasten	-6.341	28.922	22.581	-7.041	29.026	21.984	-8.777	29.269	20.491	-1.736	243	-1.493
Storting in reserves	-1.452	0	-1.452	-675	0	-675	-729	0	-729	-54	0	-54
Onttrekking aan reserves	0	1.906	1.906	0	2.334	2.334	0	2.322	2.322	0	-12	-12
Resultaat	-7.793	30.828	23.035	-7.716	31.360	23.644	-9.506	31.591	22.085	-1.790	231	-1.559

Specificatie van het resultaat

Per product Bedragen x € 1000	Verschillen ten opzichte van de begroting 2016 (+ = voordeel)					Resultaat
	Directe L & B	Toerekeningen Kap.Lasten	Uren	Saldo van baten en lasten	Reserve-mutaties	
Bestuursorganen	-525	0	-11	-536	0	-536
Best onderst college B&W	-16	0	0	-16	0	-16
Burgerzaken	32	-18	0	14	0	14
Secretarie leges burgerzaken	-22	0	0	-22	0	-22
Bestuurlijke samenwerking	11	0	0	11	0	11
Best onderst raad/rekenkamer	12	-1	0	12	0	12
Nutsbedrijven	-5	0	0	-5	0	-5
Geldleningen < 1 jaar	-10	0	0	-10	0	-10
Overige financiële middelen	15	0	0	15	0	15
Geldleningen/uitzetting > 1 jr	206	0	0	206	0	206
Uitkeringen gemeentefonds	130	0	0	130	0	130
Algemene baten en lasten	39	0	0	39	0	39
Uitvoering Wet WOZ	17	0	0	17	0	17
Baten OZB-gebruikers	-12	0	0	-12	0	-12
Baten OZB-eigenaren	-9	0	0	-9	0	-9
Baten baatbelasting	0	0	0	0	0	0
Baten toeristenbelasting	-7	0	0	-7	0	-7
Baten hondenbelasting	-11	0	0	-11	0	-11
Baten precariobelasting	6	0	0	6	0	6
Heffing-invoering gem belast	-1	0	0	-1	0	-1
Saldo van kostenplaatsen	-519	-39	-757	-1.315	0	-1.315
Mutaties reserves functie 0/9	0	0	0	0	-66	-66
Totaal programma	-668	-57	-768	-1.493	-66	-1.559

Analyse van het resultaat

Bestuursorganen	€ 536.000 N
<p>De hogere toevoeging van € 81.000 (begroot € 100.000, werkelijk € 181.000) aan de voorziening Wethouderspensionen heeft te maken met toepassen van een lagere rekenrente en een aangepast sterftecijfer voor het berekenen van het benodigde bedrag. Ook zijn de lopende pensioenen opnieuw herberekend wat een nadeel van € 409.000 geeft. Een salarisverhoging van 3% terwijl 2% begroot is en een verhoogde pensioenpremie, geven samen een nadeel van € 25.000.</p> <p>De lasten m.b.t. de werkkostenregeling 2016 bedroegen € 12.000. Hiervoor was geen raming opgenomen.</p> <p>Een nadeel van € 11.000 wordt veroorzaakt doordat er bij de jaarrekening (per abuis) geen rekening is gehouden met een bijdrage / toerekening vanuit de grondexploitatie.</p>	
Geldleningen / uitzettingen > dan 1 jaar	€ 206.000 V
<p>Er is een bedrag van ruim € 30.000 ontvangen in verband met verstrekte startersleningen. Ook is een bedrag van ruim € 31.000 ontvangen van de Schakel in verband met een in het verleden verstrekte geldlening voor de verbouw van de sportzaal tot een multifunctioneel centrum. Beide bedragen zijn niet in de begroting opgenomen.</p> <p>Ook is in de loop van 2016 de begroting gewijzigd in verband met een verlaging van de rente die in rekening wordt gebracht aan de grondexploitatie. Zoals nu blijkt is de verlaging € 139.000 te hoog geweest.</p>	
Uitkering gemeentefonds	€ 130.000 V
<p>Het betreft een drietal componenten die het overschot veroorzaken. Ten eerste de afwikkeling van oude jaren. Het gaat hierbij om een bedrag € 39.000 wat betrekking heeft op de jaren 2014 en 2015. In de begroting is rekening gehouden met € 100.000. In werkelijkheid is dit € 139.000 geworden.</p> <p>Deze verschillen worden veroorzaakt doordat nog steeds niet alle aantallen, die zijn gebruikt voor de berekening van de maatstaven binnen de algemene uitkering, definitief zijn vastgesteld. Daarnaast is, doordat de decembercirculaire is verwerkt en er binnen de maatstaven eveneens verschillen optreden door wijzigingen in aantallen (o.a. bijstandsgerechtigden en lage inkomens), een voordeel van ruim € 60.000 ontstaan. Ook is een bijdrage verleend voor een verhoogde asielinstroom van € 27.000.</p>	
Algemene baten en lasten	€ 39.000 V
<p>Het restant van de stelpost onvoorzien is niet meer ingezet in de laatste paar maanden van het jaar 2016. Dit levert een incidenteel voordeel op van ruim € 50.000.</p> <p>Een ander voordeel van € 7.000 is ontstaan in verband met de afronding/vrijval van een voorziening t.b.v. personeel brandweer. Daarnaast is er sprake van een correctie van de boekwaarde voorgaande jaren wat een nadeel oplevert van € 18.000.</p>	
Saldo van kostenplaatsen	€ 1.315.000 N
<p>Dit saldo valt in een drietal onderdelen uiteen.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lasten en baten (materiële kosten) € 519.000 - Kapitaallasten € 39.000 - Apparaatskosten en dekking € 757.000 <p>Op basis van verschillende kostensoorten kan de volgende analyse worden gemaakt:</p>	
<u>Lasten en baten (materiële kosten)</u>	
Salarissen (inclusief voormalig personeel)	€ -9.000
Personeel van derden	€ 87.000
Energiekosten	€ 3.000
Storting in / onttrekking aan voorzieningen	€ -250.000
Nog te betalen bedrag voor uitbetaling van stuwmeer uren	€ -350.000
Totaal	€ -519.000
<p>In het kader van de uitvoering van bestaand beleid heeft een storting plaatsgevonden van € 250.000 in de voorziening Mobiliteit. Dit om bevorderende maatregelen te kunnen treffen voor mobiliteit en ter</p>	

voorkoming van wachtgeld.

Bij het opmaken van de jaarrekening is gebleken dat een stuwmeer aan verlof- en overuren is ontstaan. Gelet op de omvang daarvan, is het verplicht deze uren op geld te waarderen (ten behoeve van een eventuele afkoop). Hiervoor is een bedrag van € 350.000 in de jaarrekening opgenomen als nog te betalen. Samen met de medewerkers worden plannen gemaakt om deze uren op te nemen. In het geval dat niet lukt, volgt uitbetaling van het gereserveerde bedrag. Mocht het wel lukken een verlofplan op te stellen en uit te voeren, dan komt het gereserveerde bedrag weer als voordeel in de jaarrekening naar voren.

Kapitaallasten

Aan administratieve verrekening / kapitaallasten is een nadelig verschil van € 39.000 ontstaan. Deze lasten hebben betrekking op de brandweerkazerne te Nieuwleusen.

Doorbelasting van uren

Ten aanzien van de doorbelastingen van uren doen zich de volgende afwijkingen voor ten opzichte van de ramingen:

Apparaatskosten	€ -110.000
Saldi kostenplaatsen	€ -200.000
Bedrijfsvoering	€ -77.000
Control en Resultaat	€ -3.000
Huisvesting en diverse algemene kosten	€ -40.000
Openbare Ruimte	€ -218.000
Publieksdienstverlening	€ -52.000
Tractie	€ -57.000
Totaal	€ -757.000

In laatstgenoemd bedrag is begrepen een dekkingsverschil van € 252.000 vanwege lagere doorbelasting aan grondexploitaties en een dekkingsverschil van € 206.000 vanwege lagere doorbelasting aan investeringen (totaal € 458.000). Voor het overige is vooral sprake van prijsverschillen.

Specifiek met betrekking tot de huisvestingskosten wordt nog opgemerkt dat de overschrijding voor een groot deel wordt veroorzaakt door extra kosten die gemaakt zijn i.v.m. de installaties in de raadzaal, het inrichten van het callcenter publieksdienstverlening en advieskosten inzake de catering.

Mutaties reserves **€ 66.000 N**

Lagere onttrekking aan reserves	€ -12.000
Hogere storting in reserves	€ -54.000
Totaal	€ -66.000

Het betreft hier mutaties die betrekking hebben op:

Alg. res. bestemd. Investerings die betrekking hebben op vorige jaren	€ 18.000
Rente mutaties (o.a. alg reserve)	€ -54.000
Alg. res. bestemd (inhuur P&C, rekenkamercommissie,WOZ)	€ -30.000
Totaal	€ -66.000

Programma 2 Openbare orde en veiligheid

Bedragen x € 1.000

Programmaonderdeel	Begroting 2016			Begroting 2016 (Na wijzigingen)			Realisatie 2016			Verschil Begroting (Na wijz.) - Realisatie		
	Primitief			Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
	Lasten	Baten	Saldo									
Brandweer en rampenbestrijding	-1.881	0	-1.881	-1.815	0	-1.815	-1.782	0	-1.782	34	0	34
Openbare orde en veiligheid	-492	45	-447	-501	26	-475	-505	17	-488	-4	-9	-13
Saldo van baten en lasten	-2.373	45	-2.328	-2.316	26	-2.290	-2.287	17	-2.270	30	-9	21
Resultaat	-2.373	45	-2.328	-2.316	26	-2.290	-2.287	17	-2.270	30	-9	21

Specificatie van het resultaat

Per product Bedragen x € 1000	Verschillen ten opzichte van de begroting 2016 (+ = voordeel)					Resultaat
	Directe L & B	Toerekeningen Kap.Lasten	Uren	Saldo van baten en lasten	Reserve-mutaties	
Brandweer en rampenbestrijding	34	0	0	34	0	34
Openbare orde en veiligheid	-13	0	0	-13	0	-13
Totaal programma	21	0	0	21	0	21

Analyse van het resultaat

Brandweer en rampenbestrijding

€ 34.000 V

De bijdrage aan de Veiligheidsregio is, net als de jaren daarvoor het geval was, ruim € 29.000 lager uitgevallen dan begroot. In de loop van 2016 is de systematiek van begroten bij de Regio gewijzigd en zijn efficiencyvoordelen doorgevoerd. Dit heeft tot gevolg gehad dat de bijdrage van de gemeente Dalfsen aan de Veiligheidsregio ingaande 2017 met ruim € 70.000 naar beneden toe kon worden bijgesteld. Tevens is in 2016 een budget ten behoeve van overige kosten en verzekeringen van ruim € 5.000 niet gebruikt.

Programma 3 Beheer openbare ruimte

Bedragen x € 1.000

Programmaonderdeel	Begroting 2016 Primitief			Begroting 2016 (Na wijzigingen)			Realisatie 2016			Verschil Begroting (Na wijz.) - Realisatie		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Wegen-straten- verkeermaatregel	-3.408	73	-3.335	-3.546	73	-3.473	-4.162	78	-4.083	-615	6	-610
Verkeersmaatregelen te land	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Waterkering/afwatering ed.	-119	0	-119	-119	0	-119	-103	0	-103	16	0	16
Openbaar groen/openluchtrecre.	-1.871	20	-1.851	-2.160	30	-2.130	-2.206	183	-2.023	-46	153	108
Ov recreatieve voorzieningen	-225	0	-225	-225	0	-225	-223	3	-220	3	3	6
Saldo van baten en lasten	-5.623	93	-5.530	-6.051	103	-5.948	-6.693	265	-6.429	-643	162	-481
Storting in reserves	0	0	0	0	0	0	-132	0	-132	-132	0	-132
Onttrekking aan reserves	0	539	539	0	667	667	0	1.269	1.269	0	602	602
Resultaat	-5.623	632	-4.991	-6.051	770	-5.281	-6.825	1.534	-5.291	-774	764	-11

Specificatie van het resultaat

Per product Bedragen x € 1000	Verschillen ten opzichte van de begroting 2016 (+ = voordeel)					Resultaat
	Directe L & B	Toerekeningen Kap.Lasten	Uren	Saldo van baten en lasten	Reserve- mutaties	
Wegen-straten-verkeermaatregel	98	-685	-23	-610	0	-610
Verkeersmaatregelen te land	0	0	0	0	0	0
Waterkering/afwatering ed.	16	0	0	16	0	16
Openbaar groen/openluchtrecre.	115	2	-9	108	0	108
Ov recreatieve voorzieningen	6	0	0	6	0	6
Mutaties reserves functie 0/9	0	0	0	0	470	470
Totaal programma	235	-684	-32	-481	470	-11

Analyse van het resultaat

Wegen, straten, en verkeersmaatregelen		€ 610.000 N
Bij de directe lasten en baten treden de volgende verschillen op:		
Lagere ontvangen subsidiebedragen en hogere doorbetalingen in het kader van de verkeersveiligheid	€	-38.000
Lagere kosten onderhoud etc. (zie ook toelichting hieronder)	€	141.000
Diversen	€	-5.000
Totaal directe lasten en baten	€	98.000
<p>Bij de kapitaallasten wordt het grootste deel van de afwijking veroorzaakt doordat in 2016 € 576.000 kosten zijn gemaakt in verband met werkzaamheden aan het Kroonplein. Deze kosten zijn ten laste van de exploitatie gebracht. Dekking hiervan was beschikbaar binnen de reserve reeds bestemd. Daarnaast is er sprake van een afwijking in het budget t.b.v. het Dorpsplein Oudleusen. Hiervoor is € 149.000 begroot. In 2016 is hiervan € 44.000 niet besteed. Voorgesteld wordt een deel van dit budget ad. € 15.000 over te hevelen naar 2017 (zie ook 1.4 Financieel Resultaat 2016). De werkzaamheden in het projectgebied zijn inmiddels uitgevoerd. Het compenseren van de waterhuishouding, wat niet gerealiseerd kon worden in dit projectgebied, wordt binnenkort voorbereid en uitgevoerd. Het compenseren van de waterhuishouding wordt in de Schoolstraat opgelost en heeft een relatie met het Project Muldersweg.</p>		

Openbaar groen / openluchtrecreatie	€ 108.000 V									
<p>Net als in vorige jaren wordt dit saldo in hoofdzaak veroorzaakt door niet begrote verkopen van snippergroen. In 2016 is hiervoor € 132.000 ontvangen. Volgens vastgesteld beleid worden de opbrengsten uit de verkoop van openbaar groen gestort in de reserve herstructurering openbaar groen. Het onderhoud van de recreatieve voorzieningen in de openbare ruimten is € 11.000 hoger uitgevallen. Dit komt door extra onderhoud door slijtage en voor een deel door niet verhaalbare schade die is veroorzaakt door vandalisme. Ook zijn voor het groenstructuurplan apparaatskosten doorberekend € 9.000.</p>										
Mutaties reserves	€ 470.000 V									
<p>Wordt veroorzaakt door:</p> <table border="1"> <tr> <td>Hogere storting van</td> <td>€</td> <td>-132.000</td> </tr> <tr> <td>Hogere aanwending van</td> <td>€</td> <td>602.000</td> </tr> <tr> <td>Totaal</td> <td>€</td> <td>470.000</td> </tr> </table> <p>De hogere aanwending heeft betrekking op o.a. het bovengenoemde Kroonplein. De storting in de reserve herstructurering openbaar groen komt door de verkopen van het snippergroen.</p>		Hogere storting van	€	-132.000	Hogere aanwending van	€	602.000	Totaal	€	470.000
Hogere storting van	€	-132.000								
Hogere aanwending van	€	602.000								
Totaal	€	470.000								

Programma 4 Economische zaken

Bedragen x € 1.000

Programmaonderdeel	Begroting 2016 Primitief			Begroting 2016 (Na wijzigingen)			Realisatie 2016			Verschil Begroting (Na wijz.) - Realisatie		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
	Handel-ambacht-industrie	-626	568	-58	-1.624	1.566	-58	-604	557	-47	1.020	-1.009
Baten Marktgeden	0	8	8	0	8	8	0	8	8	0	0	0
Industrie	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten	-626	576	-50	-1.624	1.574	-50	-604	565	-39	1.020	-1.009	11
Storting in reserves	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Onttrekking aan reserves	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Resultaat	-626	576	-50	-1.624	1.574	-50	-604	565	-39	1.020	-1.008	12

Specificatie van het resultaat

Per product Bedragen x € 1000	Verschillen ten opzichte van de begroting 2016 (+ = voordeel)						Resultaat
	Directe L & B	Toerekeningen Kap.Lasten	Uren	Saldo van baten en lasten	Reserve- mutaties		
Handel-ambacht-industrie	-1.039	1.054	-4	11	0	11	
Baten Marktgeden	0	0	0	0	0	0	
Industrie	0	0	0	0	0	0	
Mutaties reserves functie 0/9	0	0	0	0	0	0	
Totaal programma	-1.039	1.054	-4	11	0	12	

Analyse van het resultaat

Geen afwijkingen boven > € 25.000

Programma 5 Onderwijs en vrije tijd

Bedragen x € 1.000

Programmaonderdeel	Begroting 2016			Begroting 2016			Realisatie 2016			Verschil Begroting		
	Primitief			(Na wijzigingen)						(Na wijz.) - Realisatie		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Basisonderwijs excl huisv O&B	-98	0	-98	-92	0	-92	-90	0	-90	2	0	2
Basisonderwijs huisvesting O&B	-1.015	0	-1.015	-1.015	0	-1.015	-1.020	7	-1.013	-4	7	2
VGO onderwijshuisvesting O&B	-7	0	-7	-7	0	-7	-7	0	-7	0	0	0
Gem. baten/lasten vh onderwijs	-1.000	62	-939	-890	62	-829	-848	61	-788	42	-1	41
Volwasseneneducatie	-55	55	0	-55	55	0	-55	58	3	0	4	3
Openbaar bibliotheekwerk	-610	0	-610	-610	0	-610	-620	0	-620	-11	0	-11
Vormings- en ontwikkelingswerk	-144	0	-144	-129	0	-129	-131	0	-131	-2	0	-2
Sport	-1.465	161	-1.304	-1.507	166	-1.341	-1.488	158	-1.330	18	-8	11
Groene sportvelden/terreinen	-491	31	-460	-483	31	-452	-477	34	-443	7	2	9
Kunst	-214	0	-214	-209	0	-209	-240	9	-232	-31	9	-22
Musea	-1	0	-1	-1	0	-1	0	0	0	1	0	1
Openbaar groen/openluchtrecre.	-177	0	-177	-177	0	-177	-171	0	-171	6	0	6
Ov recreatieve voorzieningen	-164	0	-164	-176	0	-176	-409	0	-409	-233	0	-233
Vreemdelingen	-110	0	-110	-501	107	-394	-94	57	-38	407	-50	356
Kinderdagopvang	-454	12	-442	-445	12	-433	-461	19	-442	-16	7	-9
Saldo van baten en lasten	-6.006	320	-5.685	-6.298	432	-5.866	-6.113	401	-5.711	185	-31	154
Storting in reserves	-69	0	-69	-69	0	-69	-69	0	-69	0	0	0
Onttrekking aan reserves	0	231	231	0	589	589	0	471	471	0	-117	-117
Resultaat	-6.075	551	-5.524	-6.367	1.021	-5.347	-6.182	873	-5.309	185	-148	37

Specificatie van het resultaat

Per product Bedragen x € 1000	Verschillen ten opzichte van de begroting 2016 (+ = voordeel)					Resultaat
	Directe L & B	Toerekeningen Kap.Lasten	Toerekeningen Uren	Saldo van baten en lasten	Reserve-mutaties	
Basisonderwijs excl huisv O&B	2	0	0	2	0	2
Basisonderwijs huisvesting O&B	1	1	0	2	0	2
VGO onderwijshuisvesting O&B	0	0	0	0	0	0
Gem. baten/lasten vh onderwijs	41	0	0	41	0	41
Volwasseneneducatie	3	0	0	3	0	3
Openbaar bibliotheekwerk	-11	0	0	-11	0	-11
Vormings- en ontwikkelingswerk	-2	0	0	-2	0	-2
Sport	-4	14	0	11	0	11
Groene sportvelden/terreinen	9	0	0	9	0	9
Kunst	-22	0	0	-22	0	-22
Musea	1	0	0	1	0	1
Openbaar groen/openluchtrecre.	6	0	0	6	0	6
Ov recreatieve voorzieningen	0	-241	8	-233	0	-233
Vreemdelingen	356	0	0	356	0	356
Kinderdagopvang	-9	0	0	-9	0	-9
Mutaties reserves functie 0/9	0	0	0	0	-117	-117
Totaal programma	372	-225	8	154	-117	37

Analyse van het resultaat

Gemeenschappelijke baten en lasten van het onderwijs	€ 41.000 V
<p>Het is mogelijk en verantwoord gebleken dat een aantal kinderen met de fiets of het openbaar vervoer van en naar school konden gaan. Dit wordt vanuit de gemeente ook actief gestimuleerd. Daarnaast is er slechts één school, waarbij kinderen over grote afstand vervoerd moesten worden. Dit heeft een positief effect gehad op de uiteindelijke uitgaven in 2016 voor leerlingenvervoer voor een bedrag van € 41.000.</p>	
Overige recreatieve voorzieningen	€ 233.000 N
<p>Een nadeel van € 241.000 is ontstaan in verband met voorbereidingskosten voor het multifunctionele centrum de Schakel. Deze kosten zijn ten laste gebracht van de exploitatie. Dekking hiervan is beschikbaar binnen de algemene reserve reeds bestemd. Aan apparaatskosten is € 8.000 minder doorberekend aan het onderzoek WOC Campus Nieuwleusen.</p>	
Vreemdelingen	€ 356.000 V
<p>Voor de opvang van vreemdelingen is € 350.000 beschikbaar gesteld. Specifiek gaat het om € 260.000 voor het plaatsen van units in de kernen en € 90.000 voor overige te maken kosten. In 2016 zijn kosten gemaakt tot een bedrag van € 10.000. Wij stellen voor het om het restantbudget van € 340.000 over te hevelen naar 2017 om daarmee uitvoering te geven aan onderzoeken naar en uitvoering van (alternatieve) opties voor huisvesting van vergunninghouders. De plannen voor plaatsing tijdelijke woonunits en transformatie politiebureau zijn inmiddels gestopt. De kosten zouden ten laste worden gebracht van de algemene reserve reeds bestemd. Aangezien alleen de werkelijke kosten worden gedekt uit de reserve, zal de onttrekking aan de algemene reserve ook € 340.000 lager zijn (zie ook toelichting mutaties reserves).</p>	
Mutaties reserves	€ 117.000 N
<p>Zie onder andere de toelichting bij het kopje Vreemdelingen. Hierdoor is de onttrekking in 2016 aan de Algemene Reserve € 340.000 lager uitgevallen.</p> <p>In het kader van grote projecten zijn de voorbereidingskosten De Schakel (plannen Kulturhus) € 241.000 ten laste van de reserve gebracht. De raad heeft afgelopen jaren bedragen hiervoor beschikbaar gesteld. Ook is voor "Bewegen en sport" en de presentiegelden kunstcommissie in totaal € 18.000 minder ten laste van de reserve gebracht, omdat voor deze projecten minder uitgaven zijn geweest in 2016.</p>	

Programma 6 Inkomensondersteuning

Bedragen x € 1.000

Programmaonderdeel	Begroting 2016			Begroting 2016 (Na wijzigingen)			Realisatie 2016			Verschil Begroting (Na wijz.) - Realisatie		
	Primitief			Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
	Lasten	Baten	Saldo									
Bijstand-inkomensvz-subsidies	-3.403	2.680	-723	-3.803	3.050	-753	-3.744	3.110	-634	59	60	119
Gem armoede schuldenbeleid	-775	301	-473	-903	301	-601	-926	256	-671	-24	-46	-69
Vreemdelingen	0	0	0	0	0	0	-3	0	-3	-3	0	-3
Saldo van baten en lasten	-4.178	2.982	-1.196	-4.706	3.352	-1.354	-4.674	3.366	-1.308	32	15	46
Storting in reserves	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ottrekking aan reserves	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Resultaat	-4.178	2.982	-1.196	-4.706	3.352	-1.354	-4.674	3.366	-1.308	32	15	46

Specificatie van het resultaat

Per product Bedragen x € 1000	Verschillen ten opzichte van de begroting 2016 (+ = voordeel)					Resultaat
	Directe L & B	Toerekeningen Kap.Lasten	Uren	Saldo van baten en lasten	Reserve- mutaties	
Bijstand-inkomensvz-subsidies	119	0	0	119	0	119
Gem armoede schuldenbeleid	128	-197	0	-69	0	-69
Vreemdelingen	-3	0	0	-3	0	-3
Mutaties reserves functie 0/9	0	0	0	0	0	0
Totaal programma	243	-197	0	46	0	46

Analyse van het resultaat

Bijstand - inkomensvoorzieningen - subsidies	€ 119.000 V
<p>In overeenstemming met de landelijke trend stijgt in Dalfsen het aantal uitkeringen gestaag. Met name het aandeel IOAW-ers is sinds 2015 behoorlijk gestegen, zowel in aantal als in hoogte per uitkering. Een deel hiervan kan via de vangnetuitkering worden gecompenseerd. Als nog te ontvangen bedrag is hiervoor € 202.000 opgenomen. Dit maakt dat de totale rijksbijdrage (gebundelde uitkering en vangnetuitkering) € 106.000 hoger is dan begroot. Ook is € 13.000 minder aan uitkeringen verstrekt (na aftrek van verhaalsontvangsten).</p>	
Gemeentelijk armoede en schuldenbeleid	€ 69.000 N
<p>De instroom in de schuldhulpverlening is licht gestegen. Ook is er sprake van een stijging van de uitgaven doordat er meer subsidieprojecten zijn gestart dan vooraf zijn begroot. Daarnaast worden de kosten van de WTCG (Wet Tegemoetkoming Chronisch zieken en Gehandicapten) binnen dit beleidsproduct verantwoord.</p> <p>Ook zijn de lasten die voortvloeien uit de toegekende extra rijksmiddelen € 35.000 hier verantwoord. Dit zijn lasten die voortvloeien uit de bestrijding van in armoede levende kinderen. In het beleidsplan armoedebeleid zijn speerpunten genoemd als de cadeaubonnen voor kinderen, de subsidie aan de banken (concreet: kledingbank) en de bijdrage aan het JSF.</p>	

Programma 7 Sociaal domein

Bedragen x € 1.000

Programmaonderdeel	Begroting 2016 Primitief			Begroting 2016 (Na wijzigingen)			Realisatie 2016			Verschil Begroting (Na wijz.) - Realisatie		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Sociale werkvoorziening	-3.480	0	-3.480	-3.725	0	-3.725	-4.069	48	-4.021	-344	48	-296
Maatsch begeleiding en advies	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Huish verzorging (Wmo)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Voorzieningen participatiewet	-329	0	-329	-329	0	-329	-543	136	-407	-214	136	-78
Sociaal Cultureel Werk	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Voorzieningen gehandicapten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Maatwerk Natura materieel Wmo	-1.062	7	-1.055	-666	7	-659	-793	9	-784	-127	2	-125
Maatw Natura immaterieel Wmo	-4.246	0	-4.246	-3.002	0	-3.002	-3.244	1	-3.243	-242	1	-241
Eigen bijdrage maatwerk Wmo	0	615	615	0	495	495	0	375	375	0	-120	-120
Alg voorz Wmo en Jeugd	-2.027	0	-2.027	-1.859	53	-1.806	-1.888	57	-1.831	-29	4	-25
Eerstelijnsloket Wmo en Jeugd	-1.508	0	-1.508	-1.269	0	-1.269	-1.284	0	-1.284	-15	0	-15
PGB Wmo en Jeugd	-3.046	5	-3.041	-3.106	5	-3.101	-1.504	0	-1.504	1.602	-5	1.597
Ind voorz Natura Jeugd	-2.324	0	-2.324	-3.916	0	-3.916	-3.604	0	-3.604	311	0	311
Veiligheid en opvang jeugd	-128	0	-128	-440	0	-440	-391	0	-391	49	0	49
Openbare gezondheidszorg	-539	0	-539	-514	0	-514	-515	0	-515	-1	0	-1
CJG Jeugdgezondheidszorg	-377	0	-377	-302	0	-302	-316	0	-316	-14	0	-14
Jeugdgezondheidszorg maatwerk	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Integratie-uitk sociaal domein	0	11.426	11.426	0	11.555	11.555	0	11.555	11.555	0	0	0
Saldo van baten en lasten	-19.067	12.054	-7.014	-19.129	12.116	-7.014	-18.152	12.182	-5.970	977	66	1.044
Storting in reserves	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Onttrekking aan reserves	0	150	150	0	150	150	0	93	93	0	-57	-57
Resultaat	-19.067	12.204	-6.864	-19.129	12.266	-6.864	-18.152	12.274	-5.877	977	9	986

Specificatie van het resultaat

Per product Bedragen x € 1000	Verschillen ten opzichte van de begroting 2016 (+ = voordeel)					Resultaat
	Directe L & B	Toerekeningen Kap.Lasten	Uren	Saldo van baten en lasten	Reserve- mutaties	
Sociale werkvoorziening	-296	0	0	-296	0	-296
Maatsch begeleiding en advies	0	0	0	0	0	0
Huish verzorging (Wmo)	0	0	0	0	0	0
Voorzieningen participatiewet	-78	0	0	-78	0	-78
Sociaal Cultureel Werk	0	0	0	0	0	0
Voorzieningen gehandicapten	0	0	0	0	0	0
Maatwerk Natura materieel Wmo	-125	0	0	-125	0	-125
Maatw Natura immaterieel Wmo	-438	197	0	-241	0	-241
Eigen bijdrage maatwerk Wmo	-120	0	0	-120	0	-120
Alg voorz Wmo en Jeugd	-25	0	0	-25	0	-25
Eerstelijnsloket Wmo en Jeugd	-15	0	0	-15	0	-15
PGB Wmo en Jeugd	1.597	0	0	1.597	0	1.597
Ind voorz Natura Jeugd	311	0	0	311	0	311
Veiligheid en opvang jeugd	49	0	0	49	0	49
Openbare gezondheidszorg	-1	0	0	-1	0	-1
CJG Jeugdgezondheidszorg	-14	0	0	-14	0	-14
Jeugdgezondheidszorg maatwerk	0	0	0	0	0	0
Integratie-uitk sociaal domein	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves functie 0/9	0	0	0	0	-57	-57
Totaal programma	847	197	0	1.044	-57	986

Analyse van het resultaat

Algemeen

In 2015 is de begroting van programma 7 ingericht op basis van de informatie van het rijk over zorggebruik en de verdeling van de integratie uitkering. In 2016 hebben wij de begroting beter aangesloten op de realiteit. Hierbij wisten we dat voldoende historie op het gebied van de benodigde budgetten op dit moment nog ontbreekt. Middelen die niet ingezet worden of die beschikbaar moesten zijn voor de verevening op jeugd, zijn bij begrotingswijziging op een stelpost geplaatst. Bij onderstaande analyse wordt uitgegaan van de realisatie ten opzichte van de begroting programma 7 na het B&W besluit en de begrotingswijziging.

Sociale werkvoorziening	€ 296.000 N
De uitstroom uit de WSW blijft achter bij de verwachte uitstroom, waar het rijk vanuit gaat. De begeleiding van de WSW'ers (herindiceringen, ziekteverzuim e.d.) is met ingang van de opstart van de Stichting Dalfsen Werkt nog ingekocht bij het schap. De opzet is dat deze begeleiding door de eenheid Maatschappelijke Ondersteuning wordt uitgevoerd. De overschrijding wordt opgevangen binnen programma 7 Sociaal Domein.	
Voorzieningen Participatie Wet	€ 78.000 N
De re-integratie activiteiten die moeten leiden tot uitstroom uit de bijstand zijn in het tweede halfjaar fors toegenomen onder invloed van een aantrekkelijke arbeidsmarkt. Onderdeel van deze re-integratie activiteiten is de loonwaarde bepaling die wij moeten betalen aan het UWV. Deze loonwaarde bepaling is nodig voor het toeleiding tot passende instroom.	
Maatwerk Natura materieel WMO	€ 125.000 N
Dit betreft de producten: aanpassing woningen, verstrekking rolstoelen, vervoer en parkeervergunningen. Woningaanpassingen: nadeel € 67.000. De laatste maanden van 2016 zijn een aantal grotere aanpassingen toegekend. Rolstoelen: nadeel € 28.000. Er is een afkoopsom via de VNG van verzekeraars ontvangen. Daarnaast is in de laatste maanden van 2016 meer beroep gedaan op deze voorziening wat een nadeel oplevert. Vervoer: nadeel € 30.000 Dit wordt vooral verklaard door het verstrekken van een subsidie voor het opstellen van een nieuw vervoerplan.	
Maatwerk Natura immaterieel WMO	€ 241.000 N
Er is nog een gering voordeel op de ondersteuning huishouden. Reden hiervan is de overgang van de Huishoudelijk Hulp (onderdeel 1) naar de algemene voorziening. Het nadeel op de individuele begeleiding en dagbesteding komt door de toename van het aantal cliënten en dat hierbij ook zwaardere zorg ingezet.	
Eigen bijdrage WMO	€ 120.000 N
Doordat steeds meer gebruikt gemaakt wordt van de algemene voorziening, waarbij de eigen bijdrage voor de instelling wordt gerealiseerd, ontstaat er een nadeel op de eigen bijdrage die geïnd wordt door het CAK.	
Algemene voorziening WMO en Jeugd	€ 25.000 N
Bij het Jeugd en Jongeren werk is extra ingezet op preventie € 14.000 nadeel. Het overige verschil wordt veroorzaakt door diverse kosten binnen het product maatschappelijke zorg voor € 11.000.	

PGB WMO en Jeugd	€ 1.597.000 V
<p>Het voordeel binnen de PGB WMO wordt veroorzaakt doordat er € 252.000 minder is gedeclareerd bij de SVB dan verwacht. Bij de PGB Jeugd is dit voordeel € 16.000. Een definitieve afrekening over de PGB's vanuit 2015 levert nog een voordeel op van € 17.000.</p> <p>Zoals in de inleiding aangegeven, is op dit product een stelpost begroot met niet benodigde middelen en middelen benodigd voor de verevening jeugd. Dit levert een voordeel op van € 1.828.000.</p> <p>Daarnaast is de inzet van flexibel personeel op dit product verantwoord wat een nadeel geeft van € 511.000.</p>	
Individuele voorzieningen Natura Jeugd	€ 311.000 V
<p>Op dit moment is door het BVO een voorlopige afrekening 2016 aangeleverd. Nog niet van alle cliënten is op dit moment te achterhalen ten laste van welke gemeente de kosten moeten worden verantwoord. Door de doorrekening van het gemeentelijk aandeel in het geheel, wordt voorlopig een voordeel van € 311.000 verwacht.</p>	
Veiligheid en opvang jeugd	€ 49.000 V
<p>De inzet op dit product is ook gebaseerd op de voorlopige cijfers en inschatting van de BVO. De definitieve verantwoording volgt nog.</p>	
Mutaties reserve functie 0/9	€ 57.000 N
<p>In de begroting 2016 een onttrekking aan de reserve van € 150.000 opgenomen voor het openhouden van deconsultatiebureaus in Nieuwleusen en Lemelerveld.</p> <p>De totale kosten zijn uitgekomen op € 93.000 wat hier een nadeel van € 57.000 geeft.</p>	

Programma 8 Duurzaamheid en milieu

Bedragen x € 1.000

Programmaonderdeel	Begroting 2016 Primitief			Begroting 2016 (Na wijzigingen)			Realisatie 2016			Verschil Begroting (Na wijz.) - Realisatie		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
	Afvalverwijdering/verwerking	-2.050	967	-1.083	-2.111	973	-1.138	-2.327	1.260	-1.067	-216	287
Riolering	-1.495	100	-1.395	-1.483	75	-1.408	-1.379	59	-1.320	104	-16	88
Milieubeheer	-928	0	-928	-1.190	0	-1.190	-1.103	48	-1.054	87	48	135
Lijkbezorging	-364	0	-364	-345	0	-345	-370	0	-370	-25	0	-25
Baten reinigingsrechten/afval	0	1.518	1.518	0	1.598	1.598	0	1.489	1.489	0	-109	-109
Baten rioolheffing	0	1.449	1.449	0	1.462	1.462	0	1.390	1.390	0	-72	-72
Baten begraafplaatsrechten	0	227	227	0	227	227	0	207	207	0	-20	-20
Saldo van baten en lasten	-4.837	4.261	-576	-5.129	4.335	-794	-5.179	4.453	-726	-50	119	69
Storting in reserves	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Onttrekking aan reserves	0	74	74	0	318	318	0	202	202	0	-116	-116
Resultaat	-4.837	4.335	-502	-5.129	4.653	-477	-5.179	4.655	-524	-50	3	-47

Specificatie van het resultaat

Per product Bedragen x € 1000	Verschillen ten opzichte van de begroting 2016 (+ = voordeel)					Resultaat
	Directe L & B	Kap.Lasten	Toerekeningen Uren	Saldo van baten en lasten	Reserve- mutaties	
Afvalverwijdering/verwerking	46	25	0	71	0	71
Riolering	96	0	-8	88	0	88
Milieubeheer	40	96	0	135	0	135
Lijkbezorging	-15	-10	0	-25	0	-25
Baten reinigingsrechten/afval	-109	0	0	-109	0	-109
Baten rioolheffing	-72	0	0	-72	0	-72
Baten begraafplaatsrechten	-20	0	0	-20	0	-20
Mutaties reserves functie 0/9	0	0	0	0	-116	-116
Totaal programma	-35	111	-8	69	-116	-47

Analyse van het resultaat

Afvalverwijdering	€ 71.000 V
<p>Het resultaat van het product afval wikkelt zich af via de Voorziening Reiniging en is daardoor voor de begroting en jaarrekening budgettair neutraal. Dit neemt niet weg, dat er wel sprake kan zijn van een afwijking tussen de raming en werkelijkheid. Deze afwijking van € 71.000 wordt hieronder toegelicht.</p> <p>Voor de berekening van het tarief is het toegestaan dat er rekening wordt gehouden met de BTW component. Deze component wordt niet in de raming en werkelijke lasten weergegeven, omdat deze bij het rijk gedeclareerd kan worden. Het verloop van de werkelijke lasten en baten is als volgt:</p>	
Totale lasten	€ 2.307.000
Diverse baten	€ -1.139.000
Idem opbrengst afvalstoffenheffing	€ -1.489.000
<i>Saldo</i>	€ -321.000
Hierop dient te worden gecorrigeerd (BTW)	€ 441.000
Totaal (onttrekking aan de voorziening)	€ 120.000
<p>De afwijking van € 71.000 bestaat uit € 216.000 hogere lasten en € 287.000 hogere baten en kan als volgt worden verklaard.</p>	

Hogere lasten:

De hogere kosten van inzameling worden voor € 174.000 veroorzaakt doordat wij de afrekening van ROVA over het jaar 2015 (een teruggaaf van € 114.000) per abuis dubbel hebben verwerkt in onze administratie (was al meegenomen vanuit de jaarrekening 2015 en is afgeraamd bij de 2e bestuursrapportage incl toevoeging aan de voorziening). Daarnaast is de afrekening € 60.000 lager uitgevallen dan verwacht.

Daarnaast is er sprake van hogere advies- en overige kosten tot een bedrag van € 22.000 en zijn er veegkosten toegerekend aan het product afval tot een bedrag van € 20.000.

Hogere baten:

Er is een hogere bijdrage ontvangen van € 57.000 voor de inzameling van verpakkingen. Van STIVAM is eind september 2016 een niet voorzien bedrag van € 366.000 ontvangen in verband met CV kapitaal. Tot slot is er sprake van een lagere baat van € 137.000 als gevolg van een lagere onttrekking aan de voorziening (aanvankelijk geraamd € 257.000 en werkelijk € 120.000 zie tabel boven).

De lagere onttrekking is het gevolg van een budget neutrale verwerking.

Riolering**€ 88.000 V**

Ook hier geldt, net als bij het product afvalverwijdering, het budgettair neutrale principe. Het voordeel van € 88.000 waarvan bij riolering sprake is, kan verklaard worden door een lagere toevoeging aan de voorziening van € 105.000 en per saldo hogere lasten van € 17.000.

De hogere lasten kunnen als volgt gespecificeerd worden :

- de kosten van energieverbruik en inhuur van derden zijn € 20.000 lager uitgevallen dan geraamd;
- de kosten van huren, onderhoud en overige kosten zijn met € 37.000 overschreden.

Toelichting lagere toevoeging aan de voorziening:

Aan lasten is op het product riolering een bedrag verantwoord van:	€	646.000
Hierop mag een BTW correctie (voor de berekening van de tarieven) worden toegepast van	€	70.000
Totale lasten	€	716.000
Totale opbrengst rioolrechten	€	1.390.000
Bedrag storting in de voorziening (totale opbrengsten min totale lasten)	€	673.000
Geraamd is een bedrag ad	€	778.000
Lagere storting in voorziening	€	105.000

Milieubeheer**€ 135.000 V**

Voor Klimaat en Duurzaamheid is in 2016 een budget van € 200.000 beschikbaar gesteld. Hier is € 104.000 op uitgegeven, wat een voordeel van € 96.000 geeft. De investeringen worden verspreid over twee jaar, conform het Uitvoeringsprogramma 2016-2017. Aanvullend is hier in de loop van het jaar € 43.000 aan toegevoegd voor duurzaamheidsinstallaties Cichorei en de Witte Villa.

In 2016 zijn onder andere uitgaven gedaan voor ondersteuning van verschillende duurzaamheidsinitiatieven (o.a. duurzame dorpen) en verduurzaming gemeentelijke gebouwen. Daarnaast is een claim op de reserve van € 300.000 (2016: € 100.000 / 2017: € 200.000) niet doorgeslagen. Dit was bedoeld voor een Duurzaamheidslening, maar is niet in werking gezet. Zie hiervoor ook de toelichting in het hoofdstuk Bijlagen van deze jaarrekening, onderdeel "Voorgang investeringen 2016".

Ook is er sprake een voordeel van € 46.000 in verband met niet geraamde baten. Dit betreft :

- In 2016 is in RUD-verband meer werk uitgevoerd voor andere gemeenten dan geraamd, dit heeft tot meer inkomsten geleid.
- Er is een subsidie ontvangen van de provincie Overijssel voor MEVO III (externe veiligheid). Dit is in de begroting niet geraamd, omdat vooraf niet zeker was of een subsidie werd toegekend.
- Er is een subsidie ontvangen van de gemeente Zwolle voor het project Bewust Verlichten. Ook dit was niet geraamd omdat vooraf niet zeker was of de subsidie werd toegekend.

Lijkbezorging	€ 25.000 N
<p>De kapitaallasten voor de begraafplaats Nieuwleusen zijn € 10.000 hoger dan begroot. Bij de 2^e bestuursrapportage 2016 is deze post op basis van toen bekende informatie met € 23.000 verlaagd. Daarna is echter gebleken, dat er alsnog een correctie gemaakt moest worden. De kapitaallasten zijn daardoor, ten onrechte, teveel naar beneden bijgesteld. Daarnaast is er sprake van extra uitgaven tot een bedrag van € 14.000 voor klein regulier onderhoud en kosten voor graf delven.</p>	
Baten reinigingsrechten / afvalstoffenheffing	€ 109.000 N
<p>De totale begroting van de baten van € 1.518.000 is opgebouwd uit een tweetal componenten, namelijk één voor het vaste tarief (€ 1.241.000) en één voor het variabele deel (DIFTAR) (€ 277.000). Over het jaar 2016 moet nog voor een bedrag van € 304.000 aan aanslagen te worden opgelegd (o.a DIFTAR). Dit bedrag is verwerkt in de jaarrekening. Bij de 2e bestuursrapportage 2016 is de verwachte opbrengst, op basis van de aangeleverde cijfers door het GBLT, verhoogd met € 80.000. Dit blijkt achteraf te optimistisch te zijn geweest.</p>	
Rioolrechten	€ 72.000 N
<p>De werkelijke opbrengst bedraagt € 1.390.000. In de raming was een aannname voor areaaluitbreiding begrepen van $326 \times € 132 = € 43.000$. Dit is te optimistisch gebleken. Volgens de opgaaf van het GBLT bedraagt het werkelijk aantal aansluitingen slechts 73. Daarnaast is bij het opstellen van de raming uitgegaan van 10.977 objecten terwijl in werkelijkheid dit aantal uitkomt op 10.545. Hiermede is het overgrote deel van het verschil ten opzichte van de raming verklaard ($432 \times € 132 = € 57.000$).</p>	
Mutaties reserves	€ 116.000 N
<p>De nadelen binnen de mutaties reserves hebben direct te maken met de voordelen binnen milieubeheer: klimaat en duurzaamheid en de kapitaallasten energielening.</p>	

Programma 9 Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting

Bedragen x € 1.000

Programmaonderdeel	Begroting 2016 Primitief			Begroting 2016 (Na wijzigingen)			Realisatie 2016			Verschil Begroting (Na wijz.) - Realisatie		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Natuurbescherming	-72	11	-61	-72	6	-66	-71	4	-67	1	-2	-1
Ruimtelijke Ordening	-985	55	-930	-1.015	55	-960	-947	113	-834	67	58	126
Woning-exploitatie/woningbouw	-2	9	7	-5	9	4	-5	8	3	0	0	-1
Stads- en dorpsvernieuwing	-80	7	-73	-128	7	-121	-62	12	-50	65	5	70
Overige volkshuisvesting	-1.155	13	-1.142	-1.231	3	-1.228	-1.201	0	-1.201	30	-3	27
Baten bouwvergunningen	0	621	621	0	621	621	0	719	719	0	98	98
Bouwgrondexploitatie	-4.871	4.871	0	-5.017	5.017	0	-4.638	6.353	1.715	379	1.336	1.715
Saldo van baten en lasten	-7.165	5.586	-1.579	-7.468	5.717	-1.750	-6.925	7.210	284	543	1.492	2.035
Storting in reserves	-66	0	-66	80	0	80	-1.722	0	-1.722	-1.801	0	-1.801
Onttrekking aan reserves	0	216	216	0	329	329	0	120	120	0	-208	-208
Resultaat	-7.231	5.802	-1.429	-7.388	6.046	-1.342	-8.647	7.330	-1.317	-1.259	1.284	25

Specificatie van het resultaat

Per product Bedragen x € 1000	Verschillen ten opzichte van de begroting 2016 (+ = voordeel)					Resultaat
	Directe L & B	Kap.Lasten	Toerekeningen Uren	Saldo van baten en lasten	Reserve- mutaties	
Natuurbescherming	-1	0	0	-1	0	-1
Ruimtelijke Ordening	136	0	-10	126	0	126
Woning-exploitatie/woningbouw	-1	0	0	-1	0	-1
Stads- en dorpsvernieuwing	53	20	-3	70	0	70
Overige volkshuisvesting	33	-5	-1	27	0	27
Baten bouwvergunningen	98	0	0	98	0	98
Bouwgrondexploitatie	-186	1.688	213	1.715	0	1.715
Mutaties reserves functie 0/9	0	0	0	0	-2.010	-2.010
Totaal programma	132	1.703	199	2.035	-2.010	25

Analyse van het resultaat

Ruimtelijke Ordening	€ 126.000 V
<p>Voor gebiedsbeleid is een bedrag van € 100.000 opgenomen. Hiervoor is € 10.000 aan apparaatskosten verantwoord. Het voordeel van € 90.000 wordt voorgesteld om over te hevelen naar 2017. De uitvoering zal plaats vinden in 2017.</p> <p>Aan te ontvangen leges is € 55.000 begroot. In werkelijkheid is € 113.000 ontvangen, wat een voordeel van € 58.000 geeft. In de begroting voor het jaar 2017 is al rekening gehouden met een hogere opbrengst. Bij de 1e bestuursrapportage 2017 zullen wij u voorstellen om de begroting voor dat jaar nog verder bij te stellen. De hogere leges hebben betrekking gehad op de volgende onderdelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - principeverzoeken van particulieren voor bestemmingsplanherzieningen; - meer mogelijkheden die de bestemmingsplannen bieden dan voorheen; - Rood voor Rood en VAB verzoeken; - het actief meedoen door inwoners aan het instrument van het verzamelplan en - het doorberekenen van de te maken advieskosten in de leges. <p>Hogere leges impliceert vaak ook hogere kosten. Deze zijn dan ook gemaakt in de vorm van (advies)kosten tot een bedrag van € 45.000.</p> <p>De invoeringsdatum van de Omgevingswet is uitgesteld. Daarom zijn er ook minder kosten gemaakt. Voorgesteld wordt om het voordeel van € 21.000 in te zetten in 2017.</p>	

Stads- en dorpsvernieuwing	€ 70.000 V															
<p>Aan de kosten van het archeologisch onderzoek "OosterDalfsen" is vanuit de grondexploitatie financieel bijgedragen voor een bedrag van € 40.000. Dit bedrag is niet begroot. Daarnaast is binnen het product "Monumentenzorg" abusievelijk een bedrag van € 20.000 geraamd voor een administratieve verrekening met een voorgenomen investering.</p> <p>Het budget voor het inwinnen van adviezen is met € 6.000 binnen de raming gebleven.</p>																
Overige volkshuisvesting	€ 27.000 V															
<p>De uitgaven voor advieskosten voor de welstandcommissie (stadsbouwmeester) zijn lager uitgevallen doordat actiever gebruik is gemaakt van de mogelijkheid om als gemeente zelf de welstandscriteria te toetsen (zgn. 'sneltoetscriteria' van de welstandsnota gemeente Dalfsen). De opzet hiervan is dat aanvragen voor bouwactiviteiten, die voldoen aan de sneltoetscriteria, zonder advies van de stadsbouwmeester een positief (ambtelijk) advies krijgen.</p> <p>Daarnaast zijn uitgaven voor advisering door de Veiligheidsregio IJsselland (VR) lager uitgevallen omdat ook hier meer gebruik is gemaakt van eigen kennis en kunde en daarbij een samenwerkingsverband is opgezet. Dit is gedaan in de vorm van een flex-werkplek voor 1 dag in de week, binnen de eenheid publieksdienstverlening, voor een medewerker van de VR. Dit maakt kosteloze afstemming met de veiligheidsregio (gebruikmaking van de expertise VR) op die dag mogelijk en vergroot de ontwikkeling in eigen kennis en kunde.</p>																
Baten bouwvergunningen	€ 98.000 V															
<p>Het aantal aanvragen voor een omgevingsvergunning is in het laatste half jaar van 2016 sterk toegenomen. Oorzaken zijn onder andere:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de aantrekkende economie, er wordt weer volop gebouwd(nieuwbouw) in de gemeente; - het van start gaan van verschillende grote (ver)bouwprojecten in de gemeente; - veel kavels uitgegeven voor woningbouw in de nieuwbouwlocaties; - Het aantal vooroverleg / conceptaanvragen is t.o.v. 2015 sterk toegenomen (aantal voor overleggen 32 in 2015 t.o.v. 99 in 2016); - De bouwkosten die door aanvragers worden opgegeven bij aanvragen voor omgevingsvergunning (de basis voor het bepalen van de hoogte van de bouwleges), zijn vanaf 2016 nagerekend door de vergunningverleners aan de hand van de landelijk door gemeenten veel toegepaste ROEB-lijst versie 2016. Bij geconstateerde afwijkingen in de bouwkosten van meer of minder dan 10%, wordt de aanvrager in de gelegenheid gesteld om de bouwkosten nader te motiveren. Het gevolg hiervan was dat hierdoor veelvuldig de bouwkosten reëler/ hoger zijn bijgesteld door aanvragers. <p>Dit gezamenlijk levert een voordeel op van € 98.000.</p>																
Bouwgrondexploitatie	€ 1.715.000 V															
<p>Via het MPG 2017 is de raad geïnformeerd over de geactualiseerde grondexploitaties. Er zijn veel positieve geluiden vanuit de markt. Het consumentenvertrouwen stijgt, de hypotheekrente is nog steeds historisch laag en de prijzen van woningen stijgen. Dit alles leidt tot een verbetering in de woningmarkt. Ook in Dalfsen is dit merkbaar. De uitgifte van de eerste fase in Oosterdalfsen was succesvol en er zijn diverse ondernemers die zich melden voor het aankopen van industrielocaties. Daarnaast zijn er een aantal exploitaties die op het einde van hun exploitatietermijn lopen. Dat is het moment waarop er wordt gekeken of er tussentijdse winst gerealiseerd kan worden. Op een drietal complexen is een tussentijdse winst genomen van in totaal € 1.704.000. Daarnaast is in 2016 het complex De Spiegel afgesloten en heeft dit geresulteerd in een restant winst van circa € 11.000. Het verloop kan als volgt worden weergegeven:</p>																
<table border="1"> <tr> <td>Gerner Marke</td> <td>€</td> <td>414.000</td> </tr> <tr> <td>De Koele</td> <td>€</td> <td>138.000</td> </tr> <tr> <td>Waterfront</td> <td>€</td> <td>1.152.000</td> </tr> <tr> <td>De Spiegel</td> <td>€</td> <td>11.000</td> </tr> <tr> <td>Totaal</td> <td>€</td> <td>1.715.000</td> </tr> </table>		Gerner Marke	€	414.000	De Koele	€	138.000	Waterfront	€	1.152.000	De Spiegel	€	11.000	Totaal	€	1.715.000
Gerner Marke	€	414.000														
De Koele	€	138.000														
Waterfront	€	1.152.000														
De Spiegel	€	11.000														
Totaal	€	1.715.000														
<p>Laatst genoemd bedrag is toegevoegd aan de reserve.</p>																

Mutaties reserves functie 9		€ 2.010.000 N
Deze worden veroorzaakt door de mutaties die voortvloeien uit grondexploitaties	€	1.715.000
(storting) saldo rentemutaties t.o.v. begroot	€	86.000
<i>Saldo</i>	€	<i>1.801.000</i>
Werkelijke onttrekkingen:		
Archeologisch beleidsplan	€	-20.000
Opstellen woonvisie	€	-12.300
Gebiedsbeleid 2016	€	-10.000
50% best. plannen ten laste van de reserve	€	-10.932
Handhavingskosten	€	-66.104
Bijdrage t.l.v. reserves grondbedrijf	€	-984
Totaal	€	-120.320
Hiervoor was Begroot	€	329.000
<i>Saldo afwijking werkelijk en begroot:</i>	€	<i>209.000</i>
Totaal		€ 2.010.000

4.8 INCIDENTELE BATEN EN LASTEN

Incidentele bedragen exploitatie	begroot	werkelijk	saldo
LASTEN			
Programma 1			
Kapitaallasten EGEM-realisatieplan	5.885	5.885	0
Kapitaallasten E-formulieren	5.981	5.981	0
Planning en Control	30.000	10.000	20.000
Planning en Control, kapitaallasten	12.369	12.369	0
In- en externe contacten, representatie	10.000	10.000	0
Programma dienstverlening kosten procesoptimalisatie (LEAN)	10.000	13.319	-3.319
Vastgoed (luchtfoto's)	15.000	10.400	4.600
Bestuurlijke samenwerking, advieskosten	30.000	11.250	18.750
Rekenkamerfunctie advieskosten	12.000	5.832	6.168
Advieskosten wet WOZ	16.000	12.674	3.326
Afrekening diftar 2015	7.000	7.816	-816
Vakantiegeld 2016, reservering IKB	400.000	409.403	-9.403
Detailhandelsstructuurvisie	30.000	0	30.000
Wijzigingen BBV	100.000	60.000	40.000
LEAN debiteuren	20.000	0	20.000
Financieel beheer op orde	50.000	15.000	35.000
Quick scan legal audit	10.000	10.829	-829
Lasten bedrijfspsycholoog	9.000	9.831	-831
Programma 3			
Planvorming	60.000	52.203	7.797
Dorpsplein Oudleusen	149.000	105.156	43.844
Aanlichten Witte Villa/Chichoreifabriek	27.500	29.268	-1.768
Onderhoud wegen	150.000	150.000	0
Onderhoud bruggen, onderhoud	30.000	38.725	-8.725
Gladheidsbestrijding, meldsysteem	5.000	0	5.000
Vijvers Nieuwleusen	140.000	95.335	44.665
Entente Florale Europa	42.500	40.685	1.815
Pontje Hessum	6.000	15.166	-9.166
Grondverkopen tgv reserve	0	131.601	-131.601
Programma 5			
Subsidie zwembad Heidepark	13.500	12.593	907
Zwembad De Meule kapitaallasten	1.746	1.476	270
Kadernota bewegen en sport	7.875	1.000	6.875
Cultuurarrangementen	15.000	15.000	0
Sport en bewegen	8.000	0	8.000
Subs Kulturhus de Mozaiek	12.000	12.000	0
Huisvesting vergunninghouders	350.000	9.814	340.186
Programma 7			
Consultatiebureaus	150.000	92.912	57.088

Programma 8			
Milieubeleid	54.283	58.229	-3.946
Transitiekosten RUD	16.000	16.000	0
ROVA vaste lasten 2016	200.000	217.906	-17.906
Nieuwe ontwikkelingen GRP t.l.v. voorziening	25.000	22.475	2.525
Programma 9			
Archeologisch onderzoek Oosterdalfsen	26.700	23.629	3.071
Woonvisie	12.400	12.300	100
Handhaving bouw en woningtoezicht	74.000	64.534	9.466
Startbudget omgevingswet	30.000	8.650	21.350
Gemeentelijke monumenten	10.000	7.870	2.130
Monumentenzorg	20.000	20.150	-150
Totaal lasten	2.409.739	1.865.267	544.472

BATEN			
Programma 1			
Planning en control t.l.v. Alg. reserve vrij besteedbaar	30.000	10.000	20.000
Programma dienstverlening kosten procesoptimalisatie (LEAN) tlv ARVB	10.000	10.000	0
Vakantiegeld 2016, reservering IKB tlv ARVB	400.000	400.000	0
Rekenkamerfunctie, advieskosten	12.000	5.832	6.168
Advieskosten wet WOZ	16.000	12.674	3.326
Algemene uitkering jaren 2014-2016	100.000	100.000	0
Dividend en deelnemingen nutsbedrijven	115.000	115.000	0
Programma 3			
Planvorming N-wegen	60.000	50.462	9.538
Dorpsplein Oudleusen	149.000	105.156	43.844
Aanlichten Witte Villa/Chichoreifabriek	27.500	27.500	0
Entente Florale Europa provincie subsidie	9.500	9.500	0
Programma 4			
Resultaat grondexploitatie 2016		243	-243
Programma 5			
Kadernota bewegen en sport	7.875	1.000	6.875
Cultuurarrangementen	15.000	15.000	0
Sport en bewegen	8.000	0	8.000
Sporthallen derden	5.000	5.839	-839
Huisvesting vergunninghouders	350.000	9.814	340.186
Programma 6			
Toename rijksbijdrage en vangnetuitkering	370.000	348.986	21.014
Programma 7			
Consultatiebureaus	150.000	92.912	57.088
Afrekening provinc. Subs Wonen, zorg en welzijn	53.000	53.483	-483

Programma 8			
ROVA eindafrekening 2015	114.000	113.941	59
Vergoeding Nedvang	92.000	62.000	30.000
Nieuwe ontwikkelingen GRP t.l.v. voorziening	25.000	22.475	2.525
Ongediertebestrijding	11.000	11.000	0
Programma 9			
Monumentenzorg	20.000	20.000	0
Archeologisch onderzoek Oosterdalfsen	26.700	20.000	6.700
Woonvisie	12.400	12.300	100
Handhaving bouw en woningtoezicht	74.000	66.104	7.896
Totaal baten	2.262.975	1.701.222	561.753

Incidentele bedragen investeringen	begroot	werkelijk	saldo
LASTEN			
Programma 1			
Werken zonder Grenzen (WZG)	40.000	19.128	20.872
Draadloos netwerk (wifi)	20.000	1.000	19.000
Personeels- en salarisadministratie	65.000	28.791	36.209
Stoelen raadzaal	40.000	41.727	-1.727
Digitalisering MO	130.000	32.983	97.017
Programma 3			
3 Abri's	8.000	7.762	238
Heggeschaar Fendt	23.500	22.750	750
VW Crafter 32-VDR-3	45.000	2.250	42.750
Ford Transit 67-VLK-1	37.000	1.850	35.150
Grasmaaimachine WSW (2x)	42.500	42.461	39
Grasmaaimachine slagmaaier	19.000	21.564	-2.564
Komgrens Zwarteweg Hoonhorst	282.500	93.078	189.422
Groenstructuurplan	93.600	106.147	-12.547
Herinrichting/opwaardering woonomgeving	260.000	251.135	8.865
Renovatie openbare verlichting	77.000	69.692	7.308
Programma 8			
Maatregelen uitvoering GRP	75.000	56.915	18.085
Klimaat en duurzaamheid 2016	243.453	147.703	95.750
Programma 9			
Projecten gebiedsgerichte ontwikkeling	100.000	10.000	90.000
Totaal lasten	1.601.553	956.937	644.616
BATEN			
Programma 3			
Groenstructuurplan	93.600	93.600	0
Herinrichting/ opwaardering woonomgeving	260.000	245.000	15.000
Renovatie openbare verlichting	77.000	69.692	7.308
BDU subsidies	0	101.374	-101.374
Komgrens Zwarteweg Hoonhorst	282.500	93.078	189.422
Herontwikkeling Kroonplein	0	576.151	-576.151
Programma 5			
Kulturhus de Schakel voorbereidingskosten	0	240.640	-240.640
Programma 8			
Maatregelen uitvoering GRP	75.000	56.915	18.085
Klimaat en duurzaamheid 2016 onttrekking reserve	243.453	147.703	95.750
Programma 9			
Projecten gebiedsgerichte ontwikkeling	100.000	10.000	90.000
Totaal baten	1.131.553	1.634.153	-502.600

4.9 ONVOORZIEN

Gebruik onvoorzien	begroting 2016 primair	wijziging 2016	begroting 2016 na wijz.	realisatie 2016
Primaire begroting	83.640			
Wijziging nr.111 Entente Florale Europa		-33.000	50.640	31.185

4.10 ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN

Algemene dekkingsmiddelen	Begroting 2016 voor wijziging	Begroting 2016 na wijziging	Rekening 2016
Lokale middelen, waarvan de besteding niet gebonden is	6.452.848	6.509.688	6.669.930
Algemene uitkeringen	31.545.370	32.413.342	32.496.428
Dividend	366.800	461.800	457.338
Saldo financieringsfunctie	729.330	829.330	631.981
Overige algemene dekkingsmiddelen	0	0	0
Totaal	39.094.348	40.214.160	40.255.677

4.11 EMU SALDO

x € 1.000

		werkelijk 2015	Begroot 2016	Werkelijk 2016
1	Exploitatiesaldo voor toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-524	-1.378	-1.676
+2	Afschrijvingen ten laste van exploitatie	1988	2.216	2.145
+3	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten lasten van de exploitatie	1093	1.039	1.613
-4	Investerings in (im)materiele vaste activa die op de balans worden geactiveerd	-2862	-454	-3.417
+5	Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in in mindering zijn gebracht bij post 4	355	0	567
+6a	Baten uit desinvesteringen in (im) materiele vaste (tegen verkoopprijs) voorzover niet op exploitatie verantwoord	43	0	0
-7	Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d.	-2048	-3.956	-3.869
+8a	Baten bouwgrondexploitatie:	12173	5.649	5.141
-9	Betalingen ten laste van de voorzieningen	-1945	-1.509	-508
-10	Betalingen die niet via de exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves worden gebracht en die nog niet vallen onder één van de andere genoemde posten	0		0
11b	Boekwinst bij verkoop van deelnemingen en aandelen	0		0
	Berekend EMU-saldo	€ 8.273	€ 1.608	-€ 4

VASTSTELLINGSBESLUIT

Samengevat komen we tot het volgende voorstel:

Kennis te nemen van de concept jaarrekening 2016 zonder controleverklaring.

Hoofdstuk 5 Bijlagen

5.1 KERNGEGEVENS

Inwoners	Rekening 2015	Begroting 2016	Rekening 2016
Totaal	27.915	27.900	28.086
< 20 jaar	6.859	6.750	6.845
> 64 jaar	5.448	5.500	5.628
waarvan 75 - 85 jaar	1.789	1.800	1.827

Uitkeringsgerechtigden bijstand	Rekening 2015	Begroting 2016	Rekening 2016
IOAW	17	13	23
IOAZ	0	3	0
PW (participatiewet)	204	200	228

Fysieke structuur	Rekening 2015	Begroting 2016	Rekening 2016
oppervlakte land in hectaren	16.510	16.510	16.510
oppervlakte binnenwater in hectaren	140	140	140
aantal verblijfobjecten met woonfunctie	11.391	11.306	11.444
km gemeentelijke wegen	513	513	513
km provinciale wegen	34	34	34

Personele gegevens	Rekening 2015	Begroting 2016	Rekening 2016
aantal fte's	190	185	193

Financiële structuur per inwoner	Rekening 2015	Begroting 2016	Rekening 2016
algemene uitkering gemeentefonds	690	721	746

5.2 INVESTEREN MET GEMEENTEN (IMG)

	Beschikking- nummer provincie	Project afgerond / eindverant- woording Ja-nee	In de verlenings- beschikking opgenomen subsidie voor dit project	Besteed tlv provinciale middelen jaar X (conform baten/masten- stelsel)	Besteed tlv gemeentelijk e middelen jaar X (conform baten/masten- stelsel)	Cumulatief besteed tlv provinciale middelen t/m jaar X (conform baten/masten- stelsel)	Cumulatief besteed tlv gemeentelijk e middelen t/m jaar X (conform baten/masten- stelsel)	Geplande einddatum	Optionele toelichting op één van de voorgaande kolommen
Aard controle	D1	D1	R	R	R	R	R	D1	D1
Invoering									
cichoreifabriek	2010/0169527	Ja		-	600.000	-	600.000	31-12-2018	600.000
Waterfront	2011/0034843	Ja	1.996.000	-	-	1.996.000	1.996.000	31-12-2018	1.996.000
Totaal			1.996.000	0	600.000	1.996.000	2.596.000		2.596.000

5.3 NIET AFGESLOTEN INVESTERINGEN VAN VOORGAANDE JAREN

Onderstaand is een overzicht opgenomen van de niet afgesloten investeringen van voorgaande jaren. Per investering wordt de voortgang beschreven na twaalf maanden van dit jaar.

Investering	Begroot	Restant 2015	Uitgaven 2016	Restant	Dekking	Afsluiten
Basiskaart topografie	110.000	17.694	20.234	-2.540	reserve	ja
Aansluiting N348 Lemelerveld	1.830.000	1.246.154	32.358	1.213.796	45% prov, 55% reserve	nee
Zuidelijke aansluiting N348	810.000	372.663	27.278	345.385	50% prov, 50% reserve	nee
Vilstersestraat - Deventerweg	605.000	561.766	167.158	394.608	50% prov, 50% reserve	ja
Herinrichting Stationsstraat	470.000	458.351	0	458.351	50% prov, 50% reserve	nee
Fietsroute Kanaaldijk	130.000	-47.045	39.300	-86.345	50% prov, 50% reserve	ja
Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan 2014	100.000	100.000	80.684	19.316	activeren	nee
Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan 2015	100.000	100.000	47.522	52.478	activeren	nee
Herontwikkeling Kroonplein	2.262.000	826.151	671.813	154.338	voorziening	nee
Glasvezelproject Nieuwleusen	96.000	73.132	16.825	56.307	leges	nee
Glasvezelproject Buitengebied	182.000	105.431	13.307	92.124	leges	nee
Kulturhus De Schakel	5.720.000	5.598.149	240.640	5.357.509	reserve	nee
Kulturhusplannen Nieuwleusen	1.300.000	1.300.000	0	1.300.000	reserve	nee
Cichoreifabriek in Waterfront	1.673.750	920.413	914.056	6.357	reserve	ja
Woonvisie 2016 - 2020	30.000	12.400	12.300	100	reserve	ja
ICT vervanging servers, thin-clients, netwerkcomponenten	100.000	82.995	16.104	66.891	activeren	nee
ICT vervanging MID-Office	140.000	42.045	47.016	-4.971	activeren	ja
GBI beheerpakket Openbare Ruimte	37.000	29.053	25.782	3.271	activeren	ja
2 voertuigen WSW	100.000	99.000	2.000	97.000	activeren	nee
Cultuurarrangement 2015	45.000	38.949	38.949	0	reserve	ja
Sport en bewegen 2015	15.000	8.000	1.000	7.000	reserve	nee
Archeologisch onderzoek Oosterdalfsen	70.000	26.704	-19.371	46.075	reserve	budgetoverheveling
Totaal	15.925.750	11.972.005	2.394.955	9.577.050		

Basiskaart topografie

Op 25 mei 2016 is het laatste deelgebied van Dalfsen geregistreerd in de Landelijke Voorziening. De transitiefase naar de Basisregistratie Grootchalige Topografie is daarmee afgerond. Het krediet wordt bij de jaarrekening 2016 met een geringe overschrijding afgesloten. De overschrijding valt in hoofdzaak toe te schrijven aan prijsstijgingen. Voorgesteld wordt om de overschrijding, die formeel als onrechtmatig wordt aangemerkt, bij het vaststellen van deze jaarrekening te accorderen. Dekking vindt plaats ten laste van de desbetreffende reserve.

Aansluiting N348 Lemelerveld

Dit is het provinciale project, waar de gemeente voor een deel aan mee betaalt. Uitvoering is in 2017-2018.

Zuidelijke aansluiting N348

Planningstechnisch gezien loopt dit project gelijk op met het provinciale project N348. Uitvoering is in 2017-2018.

Vilstersestraat - Deventerweg

Het project is in 2016 uitgevoerd en het krediet wordt bij de jaarrekening 2016 afgewikkeld. Het project valt goedkoper uit omdat in overleg met de overige partners (provincie en gemeente Ommen) voor een (goedkopere) uitvoeringsvariant is gekozen.

Herinrichting Stationsstraat

Planningstechnisch gezien is dit project afhankelijk van het provinciale project N348. Uitvoering is in 2017-2018.

Fietsroute Kanaaldijk

De fietsroute Kanaaldijk is één van de onderliggende wegennet projecten van de N348. Hiervoor is in 2014 BDU subsidie toegekend en zijn de projecten verder uitgewerkt en is een krediet, wat verder in dekkredieten is uitgewerkt, beschikbaar gesteld. Door toepassing van burger participatie zijn de projecten met de bewoners en overige belangstellenden besproken. Gezien de ligging langs het kanaal en om een aantrekkelijke route voor fietsers te creëren, is ingestoken op een kwaliteitsniveau dat hoger ligt dan de standaard. Het project is in 2015 en 2016 uitgevoerd en kan nu worden afgesloten. De meerkosten worden opgevangen binnen de onderliggende wegennet projecten van de N348. Binnen de overige dekkredieten is voldoende financiële ruimte om deze overschrijding op te kunnen vangen. Alhoewel deze overschrijding formeel als onrechtmatig moet worden aangemerkt, wordt voorgesteld om deze bij het vaststellen van de jaarrekening te accorderen.

Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan (GVVP) 2014

De resterende middelen van het GVVP 2014 zijn in 2016 ingezet voor:

- de passeerstroken Rechterensedijk;
- de Zwarteweg / Kerkstraat in Hoonhorst (30km maatregelen).

In 2017 worden eveneens kleine infrastructurale aanpassingen bij De Haven en de tunnel Ankum uitgevoerd en uit dit restantbudget gefinancierd.

Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan (GVVP) 2015

Met het resterend budget van GVVP 2015 is de planvorming van de Jagtclusterallee betaald. Daarnaast wordt de uitvoering van een trottoir langs het zuidelijk deel van de Bosmansweg en de herinrichting van de Fabiushof hieruit gefinancierd. De realisatie van de Bosmansweg en Fabiushof start in de eerste helft van 2017.

Herontwikkeling Kroonplein

De laatste fase van de herontwikkeling centrumplan Lemelerveld is uitgevoerd. Het betreft de realisatie van een nieuwe kademuur en fietsstraat aan de Brugstraat en damwand / talud aan de Kanaaldijk. Begin 2017 zijn nog blindegeleidestroken aangebracht. Daarna vond de oplevering van het werk plaats. Als er uit de evaluatie nog acties voortkomen zullen die zo mogelijk nog in 2017 worden uitgevoerd.

Glasvezelproject Nieuwleusen

Er is een gerede kans dat de aanleg van glasvezel in het buitengebied van Nieuwleusen tegelijk met het buitengebied van Dalfsen, Lemelerveld, Hoonhorst en Oudleusen gaat plaatsvinden. Gesprekken daarover zijn gevoerd. Aanleg vindt in dat geval vooralsnog plaats in 2017. Er is echter onduidelijkheid over het startmoment van de vraagbundeling. Deze vraagbundeling is tot nadere berichtgeving uitgesteld.

Ten aanzien van de kern Nieuwleusen is niet bekend of en wanneer er een vraagbundeling gaat plaatsvinden.

Glasvezelproject Buitengebied

Voor het buitengebied ten zuiden van het kanaal (project Salland Noord) is het vraagbundelingstraject succesvol doorlopen (59,6%). Hiervoor geldt dat het Convenant met CIF moet worden ondertekend. CIF heeft eenzijdig een aanpassing op het convenant voorgesteld welke op dit moment juridisch door de betrokken gemeenten wordt getoetst. Wanneer akkoord is op de voorgestelde wijzigingen kan het convenant worden getekend en kan tot realisatie worden overgegaan.

Voor het overige buitengebied van de gemeente Dalfsen, inclusief het gebied van Nieuwleusen Synergie heeft CIF in december 2016 aangegeven de vraagbundeling tot nader orde uit te stellen. CIF heeft aangegeven dat zij naar aanleiding van opgedane ervaring eerst wil evalueren en wil onderzoeken hoe de businesscases moeten worden bijgesteld om breedband te kunnen realiseren voor iedereen. Op 27 januari 2017 is er een spoedoverleg geweest met de drie bewonersinitiatieven, de betrokken gemeenten en beoogd leverancier CIF. In dit overleg heeft CIF aangegeven niet tot aanleg te kunnen overgaan onder de eerder afgesproken voorwaarden waarbij de bewoners een vergoeding van € 9,95 per maand moeten betalen. Volgens CIF zullen deze kosten substantieel hoger zijn. In het spoedoverleg is door de bewonersinitiatieven, ondersteund door de gemeenten aan CIF meegedeeld dat dit niet acceptabel is en dat zij CIF onverkort aan de afgesproken voorwaarden willen houden. Op dit moment is nog niet bekend hoe een eventueel aangepast voorstel van CIF er uit komt te zien en wat dit voor gevolgen heeft voor de planning.

Kulturhusplannen Nieuwleusen / Kulturhus De Schakel

Het project WOC Campus Nieuwleusen bevindt zich in fase 2 voor het Kulturhus (voormalige Rabobank-kantoor) en de sporthal De Schakel. De 2^e fase omvat de voorbereidingen van de realisatie. Het haalbaarheidsonderzoek (fase 1) voor het voortgezet onderwijs is in 2016 afgerond. De raad heeft in december 2016 een krediet beschikbaar gesteld voor de bouw van het Agnieten College in Nieuwleusen, bij het Kulturhus en de sporthal. De 2^e fase van het Agnieten College wordt gecombineerd met de plannen van het Kulturhus en de nieuwe sporthal. Uitkomsten van deze fase worden uw raad medio 2017 voorgelegd. Vanaf fase 3 zal het grootste deel van het krediet worden besteed. Verwachting is dat deze besteding in de 2^e helft 2017 en 1^e helft 2018 plaatsvindt.

Cichoreifabriek in Waterfront

In oktober 2016 is de Cichoreifabriek opgeleverd. Het krediet wordt bij de jaarrekening 2016 afgesloten.

Woonvisie 2016 - 2020

De woonvisie is op 30 mei 2016 door de raad vastgesteld. Het krediet wordt bij de jaarrekening 2016 afgesloten.

ICT vervanging servers, thin-clients, netwerkcomponenten

De servers en thin-clients zijn inmiddels vervangen. In het tweede kwartaal van 2017 zullen de netwerkcomponenten worden vernieuwd.

ICT vervanging MID-Office

Dit krediet is volledig besteed en wordt afgesloten bij de jaarrekening 2016. Er is sprake van een zeer geringe overschrijding waar prijsstijgingen debet aan zijn geweest. Voorgesteld wordt om deze overschrijding, die formeel als onrechtmatig moet worden aangemerkt, bij het vaststellen van deze jaarrekening te accorderen.

GBI beheerpakket Openbare Ruimte

De onlineversie is aangeschaft en de inrichting van het pakket heeft de gewenste vorm gekregen. Financieel is alles afgerond en het krediet wordt bij de jaarrekening 2016 afgesloten.

2 voertuigen WSW

De aanbestedingsprocedure is afgerond en de opdrachtverstrekking heeft in het 4e kwartaal 2016 plaatsgevonden. Levertijden zijn behoorlijk langer dan voorzien waardoor de levering naar verwachting aan het eind van het 1e kwartaal 2017 plaats gaat vinden.

Cultuurarrangement 2015

Het cultuurarrangement is een provinciale regeling over de jaren 2013 tot en met 2016, waarbij we als gemeente een verplichte financiële tegenprestatie leveren. Voor de uitvoering van het arrangement zijn plannen ontwikkeld en uitgevoerd. Het project kan worden afgerond.

Sport en bewegen 2015

Op basis van initiatieven van sportverenigingen wordt met het restantkrediet met name gekeken naar een optimaler gebruik van gemeentelijke sportparken, zoals realisatie van een beachveld in de kern Dalfsen. Uitgangspunt is kostendekkendheid, waarbij sprake zal zijn van voorfinanciering door de gemeente. Realisatie vindt plaats in 2017.

Archeologisch onderzoek Oosterdalfsen

De gemeente Dalfsen heeft de wettelijke verplichting om het opgravingstraject Oosterdalfsen af te ronden met een basisrapportage volgens archeologische richtlijnen. Gezien de omvang van de opgraving en het unieke karakter is het vervaardigen van deze rapportage complexer dan verwacht. De rapportage wordt in het voorjaar van 2017 afgerond.

5.4 VOORTGANG INVESTERINGEN 2016

Onderstaand is een overzicht opgenomen van de investeringen voor 2015. Per investering wordt de voortgang beschreven na twaalf maanden van dit jaar. Dit betreft investeringen:

- uit het investeringsplan 2016 - 2019 (jaarschijf 2016)
- nieuwe investeringen vanuit de voorjaarsnota 2016
- nieuw beschikbaar gestelde kredieten voor 2016
- in voorgaande jaren beschikbaar gestelde kredieten voor 2016

Investering	Begroot 2016	Stand december	Restant	dekking	afsluiten
Heggenschaar Fendt	23.500	22.750	750	activeren	ja
VW Crafter 32-VDR-3	45.000	2.250	42.750	activeren	nee
Ford Transit 67-VLK-1	37.000	1.850	35.150	activeren	nee
Grasmaaimachine WSW (2x)	42.500	42.461	39	activeren	ja
Grasmaaimachine slagmaaier	19.000	21.564	-2.564	activeren	ja
Bebakeningswagen	20.000	2.000	18.000	activeren	nee
Werken zonder Grenzen (WZG)	40.000	19.128	20.872	activeren	nee
Draadloos netwerk (wifi)	20.000	1.000	19.000	activeren	nee
Personeels- en salarisadministratie	65.000	28.791	36.209	activeren	nee
Stoelen raadzaal	40.000	41.727	-1.727	activeren	ja
3 abri's	8.000	7.762	238	activeren	ja
Gemeentelijk Verkeers-en Vervoersplan (GVVP) 2016	100.000	13.390	86.610	activeren	nee
Groenstructuurplan	93.600	65.663	27.937	reserve	ja
Herinrichten/opwaarderen woonomgeving	260.000	251.135	8.865	reserve	budgetoverheveling
Renovatie openbare verlichting	77.000	69.692	7.308	reserve	ja
Aanlichten van de Witte villa en Cichoreigebouw	27.500	29.268	-1.768	reserve	ja
Cichoreigebouw - aanpassing fries en stoelen	125.000	125.000	0	reserve	ja
Dorpsplein Oudleusen	149.000	105.156	43.844	reserve	budgetoverheveling
Maatregelen uitvoering GRP	75.000	56.915	18.085	voorziening	ja
Projecten gebiedsgerichte ontwikkeling	187.420	96.428	90.992	reserve	budgetoverheveling
Klimaat en Duurzaamheid 2016 - 2017	200.000	162.703	37.297	reserve	nee
Cultuurarrangement 2016	45.000	52.226	-7.226	reserve	ja
Digitalisering Maatschappelijke Ondersteuning	130.000	32.984	97.016	activeren	nee
Sport en bewegen 2016	7.875	0	7.875	reserve	nee
Agrietencollege	25.000	0	25.000	reserve	nee
Komgrens Zwarteweg Hoonhorst (2e berap)	282.500	93.078	189.422	reserve	nee
Totaal	2.144.895	1.344.921	799.974		

Heggenschaar Fendt tractor

De heggenschaar is aangeschaft. Het krediet wordt de jaarrekening 2016 afgesloten.

VW Crafter 32-VDR-3

De aanbesteding is afgerond echter de levering zal in het eerste kwartaal van 2017 plaatsvinden.

Ford Transit 67-VLK-1

De aanbesteding is afgerond echter de levering zal in het eerste kwartaal van 2017 plaatsvinden.

Grasmaaimachine WSW (2x)

De grasmaaimachines zijn aangeschaft. In de eerste bestuursrapportage en Voorjaarsnota 2016 hebben we u daarover al geïnformeerd en de aframing van het krediet met € 49.500 is financieel verwerkt in de Voorjaarsnota 2016.

Grasmaaimachine slagmaaier

De slagmaaier is aangeschaft. Het krediet wordt bij de jaarrekening 2016 afgesloten. Voorgesteld wordt om de overschrijding (mede te wijten aan prijsstijgingen), die formeel als onrechtmatig moet worden aangemerkt, bij het vaststellen van deze jaarrekening te accorderen.

Bebakeningswagen

De huidige bebakingswagen zou in het 4e kwartaal 2016 vervangen worden. De uitlevering vindt in 2017 plaats omdat het productieproces langer duurt dan voorzien en nog niet is afgerond.

Werken zonder Grenzen (WZG)

Het is de bedoeling om de helft van dit krediet in te zetten voor de aanschaf van software om daarmee efficiënt mobiel handhaven mogelijk te maken. Het restant zal worden gebruikt voor de aanschaf van tablets en laptops om daarmee invulling te geven aan WZG. De besteding van het restant van dit krediet zal begin 2017 plaatsvinden.

Draadloos netwerk (wifi)

De voorbereidingen voor de aanleg van een draadloos netwerk zijn gestart en de implementatie is voorzien in het 2e kwartaal 2017. De verwachting is dat het budget in 2017 volledig besteed zal zijn.

Personeels- en salarisadministratie

Er is inmiddels gestart met het inrichten van ons nieuwe salarissysteem. De basisinrichting van het salarissysteem is op 1 januari 2017 opgeleverd. In de loop van 2017 vindt er een uitbreiding plaats van de modules voor de salarisadministratie.

Stoelen raadzaal

In het 4e kwartaal 2016 heeft aanbesteding en levering van de nieuwe stoelen in de raadszaal plaatsgevonden. Het krediet wordt bij de jaarrekening 2016 afgesloten met een geringe overschrijding die mede te wijten is aan prijsstijgingen. Voorgesteld wordt om de overschrijding, die formeel als onrechtmatig moet worden aangemerkt, bij het vaststellen van deze jaarrekening te accorderen.

3abri's

De technische staat van één van de drie te vervangenabri's is van dien aard dat vervanging niet noodzakelijk is. De overige tweeabri's zijn in het vierde kwartaal van 2016 vervangen.

Het oorspronkelijk beschikbaar gestelde krediet is met € 4.000 verlaagd. Het krediet wordt bij de jaarrekening 2016 afgesloten.

Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan (GVVP) 2016

Het GVVP 2016-2026 en het Uitvoeringsprogramma 2016-2018 zijn in oktober 2016 vastgesteld. Daarin staan naast de jaarlijkse activiteiten eveneens een lijst van projecten en verkeerskundige knelpunten.

In het eerste helft van 2016 had het team Verkeer onvoldoende capaciteit om de projecten op te pakken vanwege personele wisselingen. De volgende projecten uit het Uitvoeringsprogramma 2016 schuiven door naar 2017:

- het opstellen en uitvoeren van een marketing plan "Dalfsen Fietst!"
- Optimalisatie inrichting fietsroutes bij Onderhoudswerkzaamheden,
- Aanpak acute knelpunten (snelheid) en projecten van de actielijst, specifiek in 2016: Aanpak Beatrixlaan – Buldersweg

Groenstructuurplan (GSP)

De projecten uit het GSP 2013-2017, die nog deels van 2015 en 2016 op de planning stonden zijn dit jaar uitgevoerd. Daarnaast hebben we dit jaar intensief ingezet op verkoop snippergroen (legaliseren "illegale gevallen") door inzet van het bureau Metafoor. De uitvoering van het GSP loopt op schema.

Herinrichten/opwaardere woonomgeving

Er is krediet beschikbaar voor het herinrichten opwaardere van de woonomgeving, straten en pleinen. Het krediet wordt ingezet voor projecten en voor het opwaardere van de te onderhouden wegen.

Budget bestemd voor het speelruimteplan is niet volledig besteed in 2016. € 15.000 is bestemd voor de speelplek in het Noorderpark. De inspraak is in het najaar van 2016 geweest, de aanleg in 2017. Het krediet wordt meegenomen naar 2017.

Renovatie openbare verlichting

De opdracht voor de uitvoering van werkzaamheden is verstrekt. De werkzaamheden zijn in het vierde kwartaal van 2016 uitgevoerd met uitzondering van het plaatsen van de vervangende armaturen. De levering van deze armaturen aan onze aannemer heeft een behoorlijke vertraging opgelopen. Hierdoor vindt de afronding van de renovatie in het eerste kwartaal van 2017 plaats.

Aanlichten van de Witte villa en Cichoreigebouw

Werkzaamheden zijn gereed en opgeleverd. Het krediet wordt met € 1.768 overschreden (prijsstijgingen). Alhoewel de overschrijding als onrechtmatig moet worden aangemerkt, wordt voorgesteld om deze bij het vaststellen van deze jaarrekening te accorderen. Dekking vindt plaats door aanwending van de reserve.

Chichoreigebouw - aanpassing fries en stoelen

Werkzaamheden zijn gereed en opgeleverd.
Er zijn geen financiële afwijkingen.

Dorpsplein Oudleusen

De werkzaamheden zijn uitgevoerd. Het compenseren van de waterhuishouding van dit project wordt binnenkort voorbereid en uitgevoerd (waterhuishouding heeft een relatie met Project Muldersweg). Financieel wordt dit in 2017 afgewikkeld.

Maatregelen uitvoering GRP

Het in het investeringsplan 2016 opgenomen krediet zou worden besteed aan onderstaande maatregelen.

<i>Maatregel</i>	<i>Plaats</i>	<i>Reden</i>	<i>Kosten (indicatie)</i>
<i>Renoveren</i>			
- <i>Deel Riolering Koningin Julianalaan</i>	<i>Nieuwleusen</i>	<i>Waterdichtheid</i>	<i>€ 12.500</i>
<i>Vervangen</i>			
- <i>Deel Riolering Koelmansstraat</i>	<i>Hoonhorst</i>	<i>Waterdichtheid</i>	<i>€ 16.500</i>
<i>Verbeteren</i>			
- <i>Afkoppelen deel Kerkstraat</i>	<i>Hoonhorst</i>		<i>€ 26.000</i>
- <i>Stimuleringsbudget particulieren</i>	<i>Divers</i>		<i>€ 25.000</i>
- <i>Afkoppelen/kleinschalige maatregelen</i>	<i>Divers</i>		<i>€ 20.000</i>

Het stimuleringsbudget en het krediet voor kleinschalige maatregelen zijn niet volledig besteed. Doordat er minder uitgaven zijn, wordt er ook minder uit de voorziening riolering onttrokken.

Projecten gebiedsgerichte ontwikkeling

De investeringen voor gebiedsontwikkeling vinden grotendeels plaats binnen het programma Ruimte voor de Vecht en het daarin opgenomen project Tien Torens. Dit zijn geen letterlijke torens, maar plekken die gebruik en beleving van de Vecht versterken. De realisatietermijn van deze projecten is vanuit het regionale programma Ruimte voor de Vecht verlengd tot en met 31 december 2018. Daardoor is de realisatie van de projecten in 2016 grotendeels doorgeschoven naar het jaar 2017. Het is daarmee noodzakelijk om het resterende budget van € 90.000 over te hevelen naar 2017.

Klimaat en Duurzaamheid 2016 - 2017

De investeringen voor het klimaat- en duurzaamheidsbeleid zijn verspreid over twee jaar, dit is in het Uitvoeringsprogramma 2016-2017 vastgelegd. Eind 2017 zal het investeringsbudget worden afgesloten.

In 2016 zijne uitgaven gedaan voor ondersteuning van verschillende duurzaamheidsinitiatieven (zoals duurzame dorpen) en verduurzaming gemeentelijke gebouwen. Er was daarnaast een uitgave begroot van

€ 300.000 voor een duurzaamheidslening (2016 € 100.000 / 2017 € 200.000). Deze is in 2016 niet doorgedaan door al bestaande leningsmogelijkheden en de discussie over het nieuwe duurzaamheidsbeleid. Bij de behandeling van het duurzaamheidsbeleid in april 2017 zal duidelijk worden hoe deze gelden alsnog ingezet kunnen worden.

Cultuurarrangement 2016

Het meerjarig project cultuurarrangement eindigt in 2016, maar de verantwoording en de vaststelling van de subsidie door de provincie Overijssel volgt in 2017. Het betreft een provinciale regeling waarbij de gemeente een verplichte financiële tegenprestatie moet leveren. Voor de uitvoering van het arrangement zijn plannen ontwikkeld. Vastgesteld wordt dat de overschrijding onrechtmatig is, doch voorgesteld wordt om deze bij het vaststellen van de jaarrekening te accorderen.

Het krediet wordt in 2017 afgesloten. Alsdan zal dan ook de definitieve financiële verantwoording plaats vinden.

Digitalisering Maatschappelijke Ondersteuning

De benodigde technische koppeling is gelegd. Om daadwerkelijk tot uitvoer te komen moeten echter eerst andere systemen een upgrade ondergaan. Vervolgens kan het papieren archief gedigitaliseerd worden. Afronding van het project verwachten wij in juni 2017.

Sport en bewegen 2016

Zie toelichting bij hoofdstuk "niet afgesloten investeringen van voorgaande jaren" sport en bewegen 2015.

Agnietencollege

Zie toelichting bij hoofdstuk "niet afgesloten investeringen van voorgaande jaren" Kulturhusplannen Nieuwleusen / Kulturhus De Schakel.

Komgrens Zwarteweg Hoonhorst

In de 2e bestuursrapportage 2016 is een bedrag van € 282.500 beschikbaar gesteld voor de herinrichting van de Kerkstraat in Hoonhorst. De werkzaamheden liggen op planning. De verwachting is dat de werkzaamheden begin 2e kwartaal 2017 zijn afgerond. Verder wordt het project financieel in 2017 afgewikkeld.

5.5 ONTWIKKELING VAN DE BEGROTING 2016

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Lasten	Baten	Lasten reserve	Baten reserve	Eindtotaal
Programma 1: Bestuur					
2016000 Primaire begroting 2016	6.341	-28.922	1.452	-1.906	-23.035
2016001 Septembercirculaire 2015	0	-35	0	0	-35
2016005 1e bestuursrapportage 2016	653	-115	0	-412	126
2016008 Meicirculaire 2016	0	-459	0	0	-459
2016009 Jaarrekening 2015 resultaatbestemming	16	0	0	-16	0
2016011 2e bestuursrapportage 2016	110	650	-777	0	-17
2016013 Septembercirculaire 2016	0	-145	0	0	-145
2016105 Adm. wijziging onderhoud + diverse	-66	0	0	0	-66
2016111 Adm. wijziging Entente Florale	-33	0	0	0	-33
2016117 Adm. wijziging milieubeleid	20	0	0	0	20
Totaal programma 1 na wijziging	7.041	-29.026	675	-2.334	-23.644

Programma 2: Openbare orde en veiligheid					
2016000 Primaire begroting 2016	2.373	-45	0	0	2.328
2016005 1e bestuursrapportage 2016	9	0	0	0	9
2016011 2e bestuursrapportage 2016	-66	19	0	0	-47
Totaal programma 2 na wijziging	2.316	-26	0	0	2.290

Programma 3: Beheer openbare ruimte					
2016000 Primaire begroting 2016	5.623	-93	0	-539	4.991
2016005 1e bestuursrapportage 2016	291	0	0	-50	241
2016009 Jaarrekening 2015 resultaatbestemming	121	0	0	-121	0
2016011 2e bestuursrapportage 2016	-9	-10	0	0	-18
2016110 Adm. wijziging openbare verlichting	-43	0	0	43	0
2016111 Adm. wijziging Entente Florale	33	0	0	0	33
2016121 Adm. wijziging WSW buitendienst	34	0	0	0	34
Totaal programma 3 na wijziging	6.051	-103	0	-667	5.281

Programma 4: Economische zaken					
2016000 Primaire begroting 2016	626	-576	0	0	50
2016011 2e bestuursrapportage 2016	-290	290	0	0	0
2016123 Adm. wijzigingerschikking sociaal domein	1.288	-1.288	0	0	0
Totaal programma 4 na wijziging	1.624	-1.574	0	0	50

Programma 5: Onderwijs en vrije tijd					
2016000 Primaire begroting 2016	6.006	-320	69	-231	5.524
2016002 Investeringsplan 2016	8	0	0	-8	0
2016005 1e bestuursrapportage 2016	-61	-107	0	0	-168
2016007 Huisvesting vergunninghouders	350	0	0	-350	0
2016008 Meicirculaire 2016	16	0	0	0	16
2016011 2e bestuursrapportage 2016	-73	-5	0	0	-78
2016013 Septembercirculaire 2016	14	0	0	0	14
2016105 Adm. wijziging onderhoud + diverse	47	0	0	0	47
2016121 Adm. wijziging WSW buitendienst	-9	0	0	0	-9
Totaal programma 5 na wijziging	6.298	-432	69	-589	5.347

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Lasten	Baten	Lasten reserve	Baten reserve	Eindtotaal
Programma 6: Inkomsondersteuning					
2016000 Primaire begroting 2016	4.178	-2.982	0	0	1.196
2016005 1e bestuursrapportage 2016	100	0	0	0	100
2016011 2e bestuursrapportage 2016	428	-370	0	0	58
Totaal programma 6 na wijziging	4.706	-3.352	0	0	1.354

Programma 7: Sociaal domein					
2016000 Primaire begroting 2016	19.067	-12.054	0	-150	6.864
2016001 Septembercirculaire 2015	-38	38	0	0	0
2016007 Huisvesting vergunninghouders	0	0	0	0	0
2016008 Meicirculaire 2016	213	-166	0	0	47
2016011 2e bestuursrapportage 2016	0	-53	0	0	-53
2016013 Septembercirculaire 2016	7	-1	0	0	6
2016123 Adm. wijziging herschikking sociaal domein	-120	120	0	0	0
Totaal programma 7 na wijziging	19.129	-12.116	0	-150	6.864

Programma 8: Duurzaamheid en milieu					
2016000 Primaire begroting 2016	4.837	-4.261	0	-74	502
2016004 Duurzaamheid 2016	243	0	0	-243	0
2016005 1e bestuursrapportage 2016	49	0	0	0	49
2016011 2e bestuursrapportage 2016	40	-74	0	0	-34
2016105 Adm. wijziging onderhoud + diverse	5	0	0	0	5
2016117 Adm. wijziging milieubeleid	-20	0	0	0	-20
2016121 Adm. wijziging WSW buitendienst	-25	0	0	0	-25
Totaal programma 8 na wijziging	5.129	-4.335	0	-318	477

Programma 9: RO en volkshuisvesting					
2016000 Primaire begroting 2016	7.165	-5.586	66	-216	1.429
2016005 1e bestuursrapportage 2016	40	0	0	0	40
2016009 Jaarrekening 2015 resultaatbestemming	113	0	0	-113	0
2016011 2e bestuursrapportage 2016	-632	637	-145	0	-140
2016105 Adm. wijziging onderhoud + diverse	14	0	0	0	14
2016123 Adm. wijziging herschikking sociaal domein	778	-778	0	0	0
2016124 Adm. wijziging corr. 1e en 2e best.rapportage	-10	10	0	0	0
Totaal programma 9 na wijziging	7.468	-5.717	-80	-329	1.342

Eindtotaal	59.762	-56.681	664	-4.387	-639
-------------------	---------------	----------------	------------	---------------	-------------

5.6 ALGEMENE UITKERING

Circulaire Jaar	Meicirculaire 2015 begroting 2016	decembercirculaire 2016 laatste specificatie	Afwijking 2016
Onderdeel A - Inkomstenmaatstaven			
Maatstaf	begroot	werkelijk	afwijking
1c Waarde niet-woningen eigenaren	-745.647	-726.156	19.490
1f Waarde niet-woningen gebruikers (onder aftrek amendement De Pater)	-520.712	-505.004	15.708
1a Waarde woningen eigenaren	-2.510.812	-2.528.124	-17.313
Subtotaal	-3.777.170	-3.759.284	17.886
Onderdeel B - Uitgavenmaatstaven waarop de uitkeringsfactor van toepassing is			
Maatstaf	begroot	werkelijk	afwijking
1e OZB waarde niet-woningen	186.984	178.768	-8.216
8a Bijstandsonvangers (vanaf UJR 2016)	383.872	413.672	29.800
8b Loonkostensubsidie	9.431		-9.431
3a Eén-ouder-huishoudens	99.984	102.692	2.708
2 Inwoners	4.255.039	4.315.255	60.217
4 Inwoners: jongeren < 20 jaar	1.661.673	1.664.099	2.426
5 Inwoners: ouderen > 64 jaar	429.936	442.104	12.168
5a Inwoners: ouderen > 74 en < 85 jaar	45.526	47.909	2.383
7 Lage inkomens	121.220	123.424	2.204
7a Lage inkomens (drempel) (t/m UJR 2015)	719.077		-719.077
7c Lage inkomens (drempel) (vanaf UJR 2016, miv septembercirc. 2016)		743.094	743.094
12 Minderheden	46.477	59.298	12.821
11a Uitkeringsontvangers (vanaf UJR 2016)	114.115	109.198	-4.917
3b Huishoudens	1.012.658	1.029.899	17.241
3c Eenpersoonshuishoudens	57.677	59.277	1.600
13 Klantenpotentieel lokaal	987.588	1.005.224	17.636
14 Klantenpotentieel regionaal	234.472	241.438	6.966
15e Leerlingen VO	59.280	59.873	593
38 Bedrijfsvestigingen	168.564	217.740	49.176
31a ISV (a) stadsvernieuwing	4.459	4.459	0
31b ISV (b) herstructurering	1.026	1.026	0
36 Meerkernigheid	90.638	81.574	-9.064
37 Meerkernigheid * bodemfactor buitengebied	148.331	133.498	-14.833
36a Kernen met 500 of meer adressen	166.555	166.555	0
34 Oeverlengte * bodemfactor gemeente	23.400	25.810	2.410
35a Oeverlengte * bodemfactor gemeente * dichtheidsfactor	19.359	21.487	2.128
32b Omgevingsadressendichtheid (vanaf UJR 2016, miv septembercirc. 2016)	409.271	427.647	18.376
23 Oppervlakte bebouwing buitengebied * bodemfactor buitengebied	258.465	264.546	6.082
22 Oppervlakte bebouwing woonkernen * bodemfactor woonkernen	446.617	489.739	43.122
21 Oppervlakte bebouwing	190.635	197.915	7.280
23a Oppervlakte bebouwing buitengebied	162.960	166.795	3.834
22a Oppervlakte bebouwing woonkern	165.255	181.211	15.956
19 Oppervlakte binnenwater	5.207	5.393	186
16 Oppervlakte land	679.428	676.952	-2.476
18 Oppervlakte land * bodemfactor gemeente	432.423	432.318	-105
24b Woonruimten	707.054	698.733	-8.320
woonkernen	597.355	593.596	-3.759
39 Vast bedrag	236.573	236.418	-154
Subtotaal	15.338.581	15.618.635	280.055
Onderdeel C - Uitkeringsfactor (uf)			
Maatstaf	begroot	werkelijk	afwijking
Uitkeringsfactor	1	1	n.v.t.
Subtotaal (B x C (=uf))	21.980.186	22.631.403	651.217
Onderdeel D - Uitgavenmaatstaven waarop de uitkeringsfactor niet van toepassing is			
Maatstaf	begroot	werkelijk	afwijking
61 Suppletierегeling OZB	-102.170	-102.170	0
56a Suppletie-regelіng groot onderhoud verdeelstelsel 2e fase	-149.440	-149.440	0
56b Cumulatierегeling gemeentefonds (SU)	-19.471	-22.402	-2.931
Subtotaal	-271.081	-274.012	-2.931
Onderdeel E - Integratie- en decentralisatieuitkeringen waarop de uitkeringsfactor niet van toepassing is			
Maatstaf	begroot	werkelijk	afwijking
71 Impuls Brede scholen combinatiefuncties (DU)	52.680	52.680	0
113 Peuterspeelzaalwerk (DU)	81.880	81.880	0
170 Decentralisatie provinciale taken vergunningverlening, toezicht en handhaving (IU)	42.454	42.454	0
62 Wet maatschappelijke ondersteuning (IU)	1.674.468	1.704.275	29.807
185 Huishoudelijke hulp toelage (DU)	335.817	335.817	0
205 Voorschoolse voorziening peuters (DU)		15.546	15.546
221 Verhoogde asielinstroom – partieel effect (DU)		71.221	71.221
222 Verhoogde asielinstroom – participatie en integratie (DU)		39.535	39.535
Subtotaal	2.187.299	2.343.408	156.109
Onderdeel F - 3 D's in het sociaal domein			
Maatstaf	begroot	werkelijk	afwijking
172 decentralisatie AWBZ naar WMO (IU)	3.194.217	3.196.458	2.241
173 decentralisatie jeugdzorg (IU)	4.888.864	4.972.173	83.309
174 decentralisatie Participatiewet (IU)	3.343.290	3.386.712	43.422
Subtotaal	11.426.371	11.555.343	128.972
Totaal uitkering 2016:	31.545.605	32.496.857	951.253
Functie 921	20.119.234	20.941.514	822.281
Functie 923	11.426.371	11.555.343	128.972

5.7 SPECIFIEKE UITKERINGEN (SISA)

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2016 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 10 januari 2017

INDICATOREN							
OCW	D9	Onderwijsachterstandenbeleid 2011-2017 (OAB) Besluit specifieke uitkeringen gemeentelijke onderwijsachterstandenbeleid 2011-2017 Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO)	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO)	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)	Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie
			<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: D9/01</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: D9/02</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: D9/03</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: D9/04</i>	
			€ 132.089	€ 0	€ 0	€ 0	
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Van andere gemeenten in (jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid	
		Bedrag	Bedrag				
		<i>Aard controle n.v.t</i> <i>Indicatornummer: D9/05</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: D9/06</i>	<i>Aard controle n.v.t</i> <i>Indicatornummer: D9/07</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: D9/08</i>		
		1					

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2016 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 10 januari 2017

INDICATOREN							
I&M	E27B	Brede doeluitkering verkeer en vervoer SiSa tussen medeoverheden Provinciale beschikking en/of verordening Gemeenten en Gemeenschappelijke Regelingen	Hieronder per regel één beschikingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie	Besteding (jaar T) ten laste van provinciale middelen	Overige bestedingen (jaar T)	Correctie ten opzichte van tot jaar T verantwoorde bestedingen ten laste van provinciale middelen Indien de correctie een vermeerdering van bestedingen betreft, mag het alleen gaan over nog niet eerder verantwoorde bestedingen	Correctie ten opzichte van tot jaar T verantwoorde overige bestedingen Indien de correctie een vermeerdering van bestedingen betreft, mag het alleen gaan over nog niet eerder verantwoorde bestedingen
			<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatornummer: E27B/01</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: E27B/02</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: E27B/03</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: E27B/04</i>	<i>Aard controle R</i> <i>Indicatornummer: E27B/05</i>
			1 2012/0024902	€12.311	€15.047		
			2 2014/0023753	€81.079	€81.079		
			3 2014/0027084	€0	€36.491		
			4 2014/0027262	€0	€0		
			5 2014/0028577	€13.628	€13.650		
			6 2014/0327023	€32.414	€32.414		
			Kopie beschikingsnummer	Cumulatieve besteding ten laste van provinciale middelen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Cumulatieve overige bestedingen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie	Toelichting	Eindverantwoording Ja/Nee Als u kiest voor 'ja', betekent dit dat het project is afgerond en u voor de komende jaren geen bestedingen meer wilt verantwoorden
			<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatornummer: E27B/06</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatornummer: E27B/07</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatornummer: E27B/08</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatornummer: E27B/09</i>	<i>Aard controle n.v.t.</i> <i>Indicatornummer: E27B/10</i>
			1 2012/0024902	€88.033	€107.597		Nee
			2 2014/0023753	€97.785	€97.840		Ja
			3 2014/0027084	€50.000	€153.536		Ja
			4 2014/0027262	€825	€825		Nee
			5 2014/0028577	€221.797	€222.819		Nee
			6 2014/0327023	€32.414	€32.414		Nee

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2016 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 10 januari 2017								
INDICATOREN								
SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2016 Alle gemeenten verantwoordden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (PW) Aard controle R Indicatumnummer: G2/01	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (PW) Aard controle R Indicatumnummer: G2/02	Besteding (jaar T) IOAW Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) Aard controle R Indicatumnummer: G2/03	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) Aard controle R Indicatumnummer: G2/04	Besteding (jaar T) IOAZ Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) Aard controle R Indicatumnummer: G2/05	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk) Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) Aard controle R Indicatumnummer: G2/06
			€ 2.829.970	€ 22.405	€ 281.452	€ 44	€ 0	€ 0
			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004) Aard controle R Indicatumnummer: G2/07	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004) Aard controle R Indicatumnummer: G2/08	Baten (jaar T) VWWIK (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (VWWIK) Aard controle R Indicatumnummer: G2/09	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk) Gemeente I.7 Participatiewet (PW) Aard controle R Indicatumnummer: G2/10	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk) Gemeente I.7 Participatiewet (PW) Aard controle R Indicatumnummer: G2/11	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee Aard controle n.v.t. Indicatumnummer: G2/12
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 19.106	€ 0	Ja
SZW	G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeentedeel 2016 Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004 Alle gemeenten verantwoordden hier het gemeentedeel	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) Aard controle R Indicatumnummer: G3/01	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) Aard controle R Indicatumnummer: G3/02	Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk) Aard controle R Indicatumnummer: G3/03	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk) Aard controle R Indicatumnummer: G3/04	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob) Aard controle R Indicatumnummer: G3/05	Besteding (jaar T) Bob Aard controle R Indicatumnummer: G3/06
			€ 48.241	€ 0	€ 0	€ 51.079	€ 10.084	€ 0
			Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) Aard controle R Indicatumnummer: G3/07	Besteding (jaar T) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 Aard controle R Indicatumnummer: G3/08	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee Aard controle n.v.t. Indicatumnummer: G3/09			
			€ 0	€ 0	Ja			

5.8 VERANTWOORDING FRACTIEONDERSTEUNING

Verantwoordingsmodel fractieondersteuning

Fractie:	Gemeentebelangen
Boekjaar:	2016

Datum	Crediteur/leverancier	Omschrijving	Ontvangst	Uitgave
18-03-16	Gemeente Dalŕ en	Fractieondersteuning 2016	€ 5.860,00	
15-01-16	St. Damito	Kosten stand en advertentie		€ 325,00
22-01-16	St. De Schakel	Bijeenkomst WDC campus		€ 38,65
04-03-16	Standing Standbouw	Kosten stand		€ 167,30
11-03-16	St. Damito	Kosten stand en advertentie		€ 50,00
14-03-16	Huis op Stelten	Aankleding stand		€ 479,99
25-04-16	Groenteman Harrie Ponsteen	Appels voor beurs		€ 75,00
07-10-16	Zaal Kappers	Teambuilding		€ 267,80
07-11-16	De Heeg	Onderhoud website		€ 95,59
19-12-16	K. Siero	Vergoeding steunfractie		€ 150,00
19-12-16	W. Dankelman	Vergoeding steunfractie		€ 150,00
19-12-16	A.J. Warnaar	Vergoeding steunfractie		€ 150,00
19-12-16	H. v.d. Berg	Vergoeding steunfractie		€ 150,00
19-12-16	P. Noordegraaf	Secretariële ondersteuning		€ 750,00
	div Rabobank	Bankkosten		€ 105,85
	Totaal		€ 5.860,00	€ 2.955,18

Verantwoordingsmodel fractieondersteuning

Fractie:	CDA
Boekjaar:	2016

Datum	Crediteur/leverancier	Omschrijving	Ontvangst	Uitgave
18-03-16	Gemeente Dalŕ en	Fractieondersteuning 2016	€ 4.510,00	
11-01-16	Ondememersvereniging Nieuwleusen	Advertentie Dalfser Marskramer (Kerstbericht)		€ 114,95
27-01-16	Stichting De Schakel	Zaalhuur discussie-bijeenkomst		€ 38,65
23-05-16	Coop Neppelenbroek	Attentie fractiebezoek		€ 3,00
23-05-16	Mooirivier	Teambuilding CDA Dalŕ en		€ 461,80
31-10-16	Ondememersvereniging Nieuwleusen	Advertentie Dalfser Marskramer (Zomerbericht)		€ 145,20
31-10-16	Coop Neppelenbroek/Xenos	Attenties fractiebezoeken (7 stuks)		€ 54,38
29-12-16	Reimink Lemelenveld	Werkbezoek ondememers Lemelenveld		€ 313,50
	div Rabobank	Kosten Rabo BasisPakket		€ 165,00
	Totaal		€ 4.510,00	€ 1.296,48

Verantwoordingsmodel fractieondersteuning

Fractie:	ChristenUnie
Boekjaar:	2016

Datum	Crediteur/leverancier	Omschrijving	Ontvangst	Uitgave
18-03-16	Gemeente Dalŕ en	Fractieondersteuning 2016	€ 3.160,00	
07-09-16	St. Westermolen	Bijeenkomst Centrumvisie		€ 52,55
26-12-16	J. S. Rodenboog	Inzet 2016 voor steunfractie ChristenUnie		€ 675,00
26-12-16	M. Kuiterman	Inzet 2016 voor steunfractie ChristenUnie		€ 90,00
26-12-16	G.M. Mol	Inzet 2016 voor steunfractie ChristenUnie		€ 105,00
26-12-16	D. van Gelder	Inzet 2016 voor steunfractie ChristenUnie		€ 225,00
26-12-16	M. Kloppenburg	Inzet 2016 voor steunfractie ChristenUnie		€ 348,75
27-12-16	H. Huizinga	Inzet 2016 voor steunfractie ChristenUnie		€ 526,50
	div Rabobank	Bankkosten		€ 16,20
	Totaal		€ 3.160,00	€ 2.039,00

Verantwoordingsmodel fractie ondersteuning

Fractie: PvdA
Boekjaar: 2016

Datum	Crediteur/leverancier	Omschrijving	Ontvangst	Uitgave
06-05-16	Gemeente Dalfsen	fractieondersteuning	€ 2.260,00	
01-01-16	Rabobank	bankkosten 4e kw 2015		€ 9,78
01-04-16	Rabobank	bankkosten 1e kw 2016		€ 10,12
12-05-16	Trek oele+	Rondetafel conferentie Zorg/WMO		€ 161,40
29-05-16	J. Cents	Declaratie bloemen Joey van Driessen		€ 25,00
02-06-16	Ger. Hoge School	Rekening lezing rondetafelconferentie Zorg		€ 100,00
01-07-16	Rabobank	bankkosten 2e kw 2016		€ 10,29
01-10-16	Rabobank	bankkosten 3e kw 2016		€ 9,57
	md J. van Driessen	vergoeding leden steunfractie		€ 600,00
	md L. Broere	vergoeding leden steunfractie		€ 600,00
	md J. Cents	vergoeding leden steunfractie		€ 600,00
	md P. Weerstra	vergoeding leden steunfractie		€ 600,00
	md J. Eilert	vergoeding leden steunfractie		€ 600,00
	Totaal		€ 2.260,00	€ 3.326,16

Verantwoordingsmodel fractie ondersteuning

Fractie: D66
Boekjaar: 2016

Datum	Crediteur/leverancier	Omschrijving	Ontvangst	Uitgave
18-03-16	Gemeente Dalfsen	Fractieondersteuning	€ 2.260,00	
10-04-16	De Klomp Vilsteren	Teambuilding met Forence Dammers		€ 550,00
12-07-16	BMC	bijeenkomst vernieuwing BBV - digitalisering		€ 59,90
22-11-16	Regiobode	advertentie bijeenkomst vliegveld		€ 158,51
22-11-16	COOP-Neppelenbroek	attentie (wijn) sprekers		€ 37,16
22-11-16	H. van Nes/Aeroclub	Accommodatie en consumpties		€ 41,00
30-11-16	Kamer van Koophandel	Digitaal Uittreksel voor Regiobank		€ 7,50
05-12-16	Regiobode	advertentie bijeenkomst vliegveld		€ 48,40
05-12-16	Catering Partyservice	Partyhapjes		€ 76,50
19-12-16	Drukkerij van Asselt	advertentie Lemelenvelder - vliegveld		€ 266,20
	div H. de Graaf	Vergoeding steunfractie 2016		€ 350,00
	div M. vd Berg	Vergoeding steunfractie 2016		€ 350,00
19-12-16	B. Schrijver	Vergoeding steunfractie 2016		€ 50,00
19-12-16	H. Prins	Vergoeding steunfractie 2016		€ 50,00
19-12-16	M. Dijsselhof	Vergoeding steunfractie 2016		€ 50,00
20-12-16	A. Bouwman	Vergoeding steunfractie 2016		€ 50,00
20-12-16	S. Loggen	Vergoeding steunfractie 2016		€ 50,00
30-12-16	M. Seuters	Vergoeding steunfractie 2016		€ 50,00
	md Rabobank	Bankkosten		€ 165,00
	Totaal		€ 2.260,00	€ 2.410,17

Verantwoordingsmodel fractie ondersteuning

Fractie: VVD
Boekjaar: 2016

Datum	Crediteur/leverancier	Omschrijving	Ontvangst	Uitgave
18-03-16	Gemeente Dalfsen	Fractieondersteuning	€ 2.260,00	
	div Rabobank	Kosten Rabo DirectPakket		€ 12,60
	Totaal		€ 2.260,00	€ 12,60

De besteding van de financiële bijdrage is in overeenstemming met de geldende regelgeving van de gemeente Dalfsen. Namens de gemeenteraad heeft het presidium deze verantwoording geaccordeerd.

Het presidium voornoemd,

L.M. Nijkamp J. Leegwater
Voorzitter Griffier